

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

На правах рукопису

РЕГУЛІЧ ІРИНА ВІКТОРІВНА

УДК 783.2:27.535.35:271.222(477)

**НОТНА КОЛЕКЦІЯ ОТЦЯ ВОЛОДИМИРА ГАНЖУКА ЯК ЗРАЗОК
КАНОНУ ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ БОГОСЛУЖБОВОЇ
ПРАКТИКИ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ**

17.00.03 – музичне мистецтво (мистецтвознавство)

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

науковий керівник
Коменда Ольга Іванівна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент

Луцьк – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КАНОН ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ ЯК ПРЕДМЕТ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	17
1.1. Інтерпретація категорії канону в гуманітаристиці ХХ ст...	17
1.2. Основні положення концепції Яна Ассмана як теоретичне підґрунтя поняття канону церковних піснеспівів...	31
1.3. Колекція церковних піснеспівів о. Володимира Ганжука як приклад церковно-пісенного канону православної церкви в Україні.....	40
РОЗДІЛ 2. НОТНА КОЛЕКЦІЯ О. ВОЛОДИМИРА ГАНЖУКА – СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ КАНОНУ ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ.....	54
2.1. Жанр як базовий елемент структури церковно- пісенного канону.....	54
2.2. Вторинні елементи структури: хоровий склад та способи фіксації тексту.....	79
2.3. Феномен авторства.....	93
2.4. Збирання колекції як процес поширення і утвердження канону.....	109
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІЇ КАНОНУ ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ (НА МАТЕРІАЛІ КОЛЕКЦІЇ О. ВОЛОДИМИРА ГАНЖУКА).....	125
3.1. Проблема мовно-стильової ідентифікації.....	125
3.2. Механізми комунікації.....	137
3.3. Визначення межі.....	156

ВИСНОВКИ.....	173
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	181
ДОДАТКИ.....	208
Додаток А. Алфавітний каталог колекції о. В. Ганжука	209

ВСТУП

Актуальність дослідження. Новітня історія України спонукає замислитися над тим, як багато необхідно ще зробити для формування зрілого українського суспільства. Одним із чинників його формування є висвітлення замовчуваних історичних постатей і подій, часто драматичних та трагічних. Важлива роль у цьому належить невідомим раніше історичним документам, які потребують осмислення, аналізу та оцінки з позицій сучасності.

Історія православної церкви в Україні радянського періоду містить багато лакун. Адже у 1950-х роках комуністичною партією СРСР було взято курс на повну ліквідацію релігії. Розпочалася кампанія масового зачинення і нищення храмів, переслідування священників і вірних, в яких було забрано право на свободу совісті. Всі ці події призвели до того, що період 1950–1990 рр. в житті православної церкви в УРСР дуже скупо висвітлений в історично-документальному відношенні. Адже значну частину матеріальних свідчень було свідомо знищено партійними органами, а ще одну частину (віртуальну), яка могла би дозволити дізнатися про думки, наміри, оцінки – тобто морально-психологічну складову цього процесу, так ніколи і не було матеріалізовано з метою убезпечити життя священників і їхніх родин від репресивно-каральних органів. Зазначена ситуація була притаманна усім регіонам України, з тією поправкою, що в Західній її частині, де було більше храмів, священників і вірних, боротьба держави проти церкви набула особливо гострих форм.

За словами волинського історика Володимира Рожка, від 1 січня 1959 р. до 1 січня 1964 р. у Волинській області з 450 діючих храмів залишилося 249. З них зареєстрованих – 195, священників – 172, дияконів – 17, псаломщиків – 63. Регулярно служби відбувалися лише в 168 церквах, в 27 церквах через

відсутність служителів культу служби не відбувалися більше року»¹ [160, 513]. А станом на 1 січня 1972 р. у Волинській області було зареєстровано вже лише 193 храми, з них діючих – 159, священиків – 163, дияконів – 13, псаломщиків – 50 [160, 514]. За його ж словами, у 1945–1950 рр. заарештовано, засуджено і депортовано десятки українських священиків з родинами до Сибіру. Інші ставали жертвами енкаведистських провокацій, ще інші допомагали воїнам УПА чим могли – харчами, грішми, були випадки, коли поранені повстанці переховувалися в священичих родинях, священики відправляли панахиди за загиблими воїнами, здійснювали чин похорону. Такі дії не залишалися непоміченими агентами НКВД та ієрархами московської церкви. Доля цих священиків була вирішена – арешт, суд і довгі роки перебування в концентраційних таборах ГУЛАГу [160, 518].

Наслідком цілеспрямованого винищення церкви і духовенства як втілення засад державної політики СРСР постали суцільні білі плями історії церковного життя того часу. Свідченням цього сьогодні є скорботна статистика втрат, виражена не постатями і подіями, а безликими рядами страшних чисел. Все сказане стосується й історії кафедрального Свято-Троїцького собору м. Луцька, з життєдіяльністю якого пов'язана поява колекції відомого на Волині регента отця Володимира Ганжука (1919–2001), що є основним об'єктом нашої дослідницької уваги. Попри намагання віднайти відомості про історію собору з-понад сорокарічного періоду, коли там служив отець Володимир Ганжук, це не принесло позитивних

---

¹ Видані у 1960–1961 рр. постанови ЦК КПРС «Про заходи по ліквідації порушень духовенством радянського законодавства про культу» та «Про посилення контролю за виконанням законодавства про культу» передбачали переслідування дітей та молоді, що відвідують храми, дорослих, яких за це звільняли з роботи, а також священиків, котрі здійснювали треби поза храмом (хрещення, вінчання, похорон). Проповіді священиків проходили систематичну перевірку уповноваженими Ради в справах Російської Православної церкви при Раді народних комісарів СРСР (створена у 1943 р., в основному з працівників НКВС) [160, 514].

результатів. У цій ситуації великого значення набуває те, що нотна колекція отця Володимира є **єдиним** документальним свідченням історії церковного життя Свято-Троїцького собору м. Луцька другої половини ХХ ст.¹, тобто того часу, коли там служив отець Володимир Ганжук.

Нотна колекція о. Володимира Ганжука містить понад 1500 піснеспівів. Після його смерті вона перейшла до кількох луцьких регентів (деякі ноти було подаровано ним ще за життя друзям і колегам). В результаті наших пошуків можна стверджувати, що віднайдені матеріали складають основний масив цієї колекції.

Нотна колекція о. Володимира включає церковні твори основних церковних служб – Літургії Іоана Златоустого, Василя Великого, Напередосвячених Дарів, Архієрейської, Утрені, Вечірні, Панахиди, молебнів, акафістів та окремих жанрів – стихир, тропарів, кондаків та інших.

Серед піснеспівів представлено як монодичні напиви в найпростіших гармонізаціях, так і їхні суттєві композиторські опрацювання, обробки, та цілком оригінальні авторські композиції. За виконавським складом переважають твори для мішаного хору. Колекцію складають рукописи та друковані видання, значну частину яких було опубліковано у ХІХ – на початку ХХ ст. Чимало примірників колекції було подаровано чи придбано з інших приватних зібрань, про що свідчать печатки чи автографи колишніх власників.

Нотна колекція о. Володимира є унікальним нотним джерелом і розкриває не тільки яскраву творчу особистість і характер діяльності її власника, але й музично-церковне життя Свято-Троїцького собору м. Луцька протягом майже сорокарічного періоду та є прикладом жанрової, стильової

---

¹ Цікаво, що 23 липня 1946 р. на горищі дзвіниці Луцького Свято-Троїцького собору органами радянської влади було виявлено архівні документи уряду УНР вагою 35 кг, про що збереглося повідомлення уповноваженого Ради в справах РПЦ при РНК СРСР Михайла Діденка [160, 520], в зв'язку з цим неодноразово ставилося питання щодо закриття собору як розсадника українського буржуазного націоналізму.

та інтонаційної атмосфери, яка супроводжувала богослужбову практику церковних храмів України. Задля цього у нашому дослідженні введено поняття церковно-пісенного канону і поставлено низку проблем, пов'язаних з його функціонуванням у культурологічному аспекті, зокрема на рівні визначення музично-церковного репертуару та інтонаційно-стильової системи канону церковних піснеспівів.

Колекція о. Володимира є яскравим прикладом православного церковно-пісенного канону в Україні другої половини ХХ ст. Вона містить піснеспіви, що використовувались у щоденній практиці церковних хорів як офіційно санкціоновані тодішньою церковною владою. Доволі виразною в ній є українська складова частина. Нескладні композиції давали змогу їхнього широкого використання аматорськими церковними хорами, що свідчило про імовірність функціонування цього репертуару в діяльності інших українських церковних хорів у другій половині ХХ ст. Дослідження способів і шляхів формування колекції о. Володимира, а також спостереження за церковним репертуаром храмів Волині того часу стало підставою висунення гіпотези про те, що вона жанрово й інтонаційно репрезентує **інваріант** церковного співу православної богослужбової практики України другої половини ХХ ст.

Нотна колекція о. Володимира Ганжука вводиться нами у науковий обіг вперше як унікальне джерело православного церковного співу України другої половини ХХ ст. На її прикладі сформовано уявлення про канон церковних піснеспівів богослужбової практики в Україні, окреслено його структуру та визначено основні функції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі історії, теорії мистецтв та виконавства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки відповідно до плану наукових робіт і є частиною комплексної теми «Проблеми збереження і духовного відродження мистецтва Волині XVI–XX ст.» перспективного тематичного плану науково-дослідної діяльності Волинського державного університету імені Лесі Українки на 2006–2012 рр.

Тему затверджено Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 5 від 30.12.2010 р.; №2 від 25.09.2014 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є створити структурну модель канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні шляхом систематизації колекції отця Володимира Ганжука за жанрами, типами напівів, способами обробок, хоровим складом, формами фіксації й передачі тексту, видавництвами, авторськими персоналіями та ін.

Із поставленої мети випливають такі **завдання**:

- простежити розвиток категорії канону в культурологічному дискурсі, приділивши головну увагу концепції канону німецького культуролога Яна Ассмана;
- обґрунтувати поняття канону церковних піснеспівів як репертуарного списку та як музичної мовно-стильової норми;
- здійснити огляд нотної колекції о. Володимира Ганжука та в загальних рисах окреслити її культурну значущість, а також постать її власника;
- визначити структуру, процес формування та функції канону церковних піснеспівів в Україні на матеріалі колекції отця Володимира Ганжука;
- висвітлити процес збирання колекції як спосіб поширення та утвердження церковно-пісенного канону;
- продемонструвати реалізацію основних функцій канону церковних піснеспівів на репертуарі колекції.

Об'єктом дослідження є канон церковних піснеспівів православної церкви в Україні другої половини ХХ ст. як репертуарний список творів (текстовий канон) і як норма мово-стилю (сакральний канон).

Предмет дослідження – музично-церковні піснеспіви нотної колекції отця Володимира Ганжука, що активно використовувалися у богослужбовій практиці православної церкви в Україні у другій половині ХХ ст.

Матеріалом дослідження є нотна колекція регента Свято-Троїцького кафедрального собору м. Луцька о. Володимира Ганжука (1919–2001), що включає понад 1500 церковних творів різних жанрів у рукописах та друківаних виданнях. Цінність колекції полягає в тому, що вона: 1) є **єдиним** документальним свідченням історії церковного життя Свято-Троїцького собору м. Луцька періоду 1956–1992 рр.; 2) вміщає композиції, які репрезентують широку православну музично-церковну практику України другої половини ХХ ст.

Теоретичною основою дисертації послужили:

– культурологічні та мистецтвознавчі дослідження, безпосередньо чи дотично пов'язані проблематикою канону, його означення, типів та особливостей функціонування: С. Аверинцева [2], І. Аппалонові [6], Я. Ассмана [12–14], Р. Барта [16], М. Бахтіна [17–20], С. Булгакова [25], Г. Вагнера [27], В. Василика [28], А. Гуревича [47], Л. Густові [51], М. Давидові [52], У. Еко [55–58], О. Івашкіна [66], О. Лосєва [105–107], Ю. Лотмана [108–111], Я. Мукаржовського [126], М. Новакович [128–129], О. Попова [135], О. Потебні [136], Н. Середи [166], В. Сидоренка [167], М. Трубецької [180], П. Флоренського [181], Р. Якобсона [205], Г. Яусса [214] та ін.;

– праці з питань теорії та історії церковної музики давнього та новітнього періодів: Д. Антоновича [3], М. Антоновича [4], А. Васюріної [29], І. Гарднера [37–38], Н. Герасимові-Персидської [39–40], Т. Гусарчук [48–50], К. Загнітко [63], І. Задорожного [64], А. Єфіменко [59–61], В. Іванова [68–70], Т. Каплун [76], Л. Кияновської [80–83], Л. Корній [92–93], Н. Костюк [95–96], П. Маценка [116–117], Ю. Медведика [118], С. Осадчої [131], О. Осадці [132], О. Прилепи [138], О. Путятицької [140], Н. Сиротинської [168–169], С. Смоленського [172], Н. Супрун-Яремко [174], Л. Терещенко-Кайдан [177], О. Цалай-Якименко [189], О. Шевчук [194–195], П. Шиманського [213], О. Шуміліної [200–201], Ю. Ясіновського [208–212] та ін.;

– загальнотеоретичні та загальноісторичні музикознавчі дослідження з проблем інтонаційності музичного мистецтва, музичного тексту, жанру і стилю: Б. Асаф'єва [10–11], О. Зінкевич [65], О. Катрич [79], О. Козаренка [85], М. Копиці [90], І. Котляревського [97–98], М. Лобанової [103], О. Маркової [115], М. Михайлова [122], В. Москаленка [124–125], Є. Назайкінського [127], І. Пясковського [141–142], О. Самойленко [165], С. Скребкова [171], Ю. Чекана [191–192], Н. Швець-Савицької [193], С. Шипа [197–198], О. Шреєр-Ткаченко [199] та ін.

Крім того, в роботу залучено значний масив історичної та краєзнавчої літератури, пов'язаної з питаннями церковного життя Волині, зокрема праці В. Борщевича [21–24], І. Власовського [31], П. Влодека [32], Ю. Волошина [33–34], О. Воронина [35], С. Гаврилюк [36], В. Гики [41], П. Карашевича [77], Б. Колоска [86], Д. Корнелюка [91], В. Липинського [101], С. Медведєва [119], Т. Міненко [123], І. Огієнка (Митрополита Іларіона) [72], В. Рожка [158–162], В. Штинько [200].

У дисертації застосовано методи: культурно-історичний – при вивченні особливостей розвитку категорії канону в історії культури, а також дослідженні історії Свято-Троїцького собору м. Луцька та церковного життя Волині; усне опитування – при вивченні біографії та діяльності о. В. Ганжука; моделювання, абстрагування, математичної статистики, структурно-генетичного аналізу, синтезу та узагальнення – при створенні структурної моделі канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні на основі матеріалів нотної колекції о. Володимира Ганжука та визначення функцій канону; герменевтично-текстологічного аналізу – у дослідженні процесу формування церковно-пісенного канону на прикладі екземплярів колекції; інтонаційного аналізу – при визначенні функції ідентифікації канону; семантичного аналізу – при моделюванні комунікативної функції; жанрово-стильового аналізу та порівняння – при визначенні функції межі канону.

Наукова новизна одержаних результатів. У цьому дослідженні:

- 1) вперше уведено у науковий обіг унікальну нотну колекцію регента Свято-Троїцького собору м. Луцька протоієрея Володимира Ганжука;
- 2) здійснено каталогізацію колекції;
- 3) визначено поняття канону церковних піснеспівів як списку (текстового канону) і як норми (сакрального канону)¹;
- 5) на прикладі нотної колекції о. Володимира змодельовано багаторівневу структуру канону церковних піснеспівів богослужбової практики православної церкви в Україні другої половини ХХ ст.;
- 6) на основі вивчення маргіналій колекції прослідковано процес формування церковно-пісенного канону, його джерела та особливості функціонування;
- 7) на матеріалі колекції визначено й обґрунтовано основні функції проаналізованого церковно-пісенного канону – ідентифікації, комунікації та межі.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження дають змогу заповнити наявні прогалини з історії православної церкви в Україні, осмисливши богослужбову практику православної церкви в її музичному аспекті з позицій сучасності. Матеріали дисертації можуть бути використані в розробці різноманітних навчальних курсів – культурологічного, мистецтвознавчого та краєзнавчого спрямування, при підготовці підручників та посібників для навчальних закладів вищої школи. Результати дослідження можуть також стати в нагоді для подальшого дослідження богослужбової практики православної церкви в Україні.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій визначено поняття, структуру, процес формування та функції

---

¹ Йдеться про співзвучність запропонованих нами різновидів канону таким поняттям в концепції Яна Ассмана як текстовий канон, що пояснюється як певний набір священних текстів, і канон, як те, що сакралізує, тобто результат дій, поведінки за правилами, співвіднесення результату з принципом, нормою, цінністю.

канону церковних піснеспівів в Україні на матеріалі нотної колекції отця Володимира Ганжука.

Усі наукові положення та висновки належать дисертантові. Наукові публікації за темою дисертації є одноосібними.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри історії, теорії мистецтв та виконавства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки і була рекомендована до захисту. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено у вісімнадцяти доповідях на всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях: IV науково-практична конференція «Творчість і сучасна наука» (Львів, 2009); V Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська культура в добу глобалізаційних трансформацій» (Рівне, 2009); Міжнародна наукова конференція пам'яті О.Г. Костюка «Стиль модерн у культурі» (Київ, 2010); V науково-практична конференція «2012 рік: акценти метаісторії у просторі культури» (Львів, 2010); III Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми дослідження та збереження мистецької спадщини Волині» (Луцьк, 2010); VI науково-практична конференція «2012 рік: акценти метаісторії у просторі культури – 2» (Київ, 2011); VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська культура: стан та проблеми функціонування у світовому просторі» (Рівне, 2011); V Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2011); VI Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 2012); VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Культурна динаміка України в світовому просторі» (Рівне, 2012); VI Міжнародна науково-творча конференція «Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології» (Київ, 2012); науково-теоретична конференція, присвячена 130-річчю з дня народження І.Ф. Стравінського «Україна – Стравінський – сучасна музична культура» (Луцьк, 2012); Міжнародна науково-творча

конференція «Трансформаційні процеси в освіті і культурі» (Одеса, Київ, Варшава, 2013); науково-практична конференція в межах Всеукраїнського конкурсу вокально-хорового та інструментального ансамблевого виконавства імені Я.С. Степового «Минуле і сучасність української музичної культури крізь призму європейських класичних традицій» (Харків, 2013); X Всеукраїнська науково-практична конференція «Українська культурно-мистецька практика в історичній ретроспективі» (Рівне, 2014); IX Международна научна практична конференция «Новината за напреднали наука» (София, 2013); IX Mezinárodní vědecko-praktická konference «Efektivní nástroje moderních věd – 2013» (Praha, 2013); Всероссийская научная конференция «Художественная культура России в региональном аспекте: вчера, сегодня, завтра» (Красноярск, 2014).

Публікації. За темою дисертації опубліковано сімнадцять одноосібних статей, із них шість у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України, та дві – в іноземних фахових періодичних виданнях.

1. Регуліч І. Канон св. Андрія Критського Д. Бортнянського: питання жанрової поетики та структури / Ірина Регуліч // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр.: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету : у 2-х т. – 2009. – Вип. 15. – Т. 1. – С. 165–174.
2. Регуліч І. Два типи Херувимських у богослужбовому каноні Української Православної церкви / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 5. – С. 75–89.
3. Регуліч І. Збірник церковних піснеспівів видання Святішого Синоду (СПб, 1903 р.) як приклад творчої діяльності церковних композиторів петербурзької школи (з нотної колекції В. Ганжука) / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії

- України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 7. – С. 153–167.
4. Регуліч І. Твори композиторів петербурзької школи церковного співу у нотній колекції Володимира Ганжука / Ірина Регуліч // Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно. – 2011. – Число 3 (35). – С. 74–83.
  5. Регуліч І. Типологія канону Яна Ассмана / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 10. – С. 326–336.
  6. Регуліч І. Категорія канону в світовому культурологічному дискурсі / Ірина Регуліч // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – 2012. – № 2. – С. 29–35.
  7. Регуліч І. В. Маргиналии нотной коллекции отца Владимира Ганжука как документ эпохи / И. В. Регулеч // Новый университет. Серия : Актуальные проблемы гуманитарных и общественных наук. – № 6–7 (51–52). – 2015. – С. 66–71.
  8. Регуліч І. В. Маргиналии нотной коллекции отца Владимира Ганжука как документ эпохи / И. В. Регулеч // Художественная культура России в региональном аспекте: вчера, сегодня, завтра : материалы Всероссийской научной конференции, 29–30 сентября 2014 г. – 2-е изд., доп. / ФГБОУ ВПО «Красноярская государственная академия музыки и театра» ; гл. ред. К. А. Якобсон; науч. ред. И. В. Ефимова. – Красноярск : ФГБОУ ВПО КГАМиТ, 2014. – С. 126–135.
  9. Регуліч І. Нотна колекція церковних творів прот. Володимира Ганжука: спроба характеристики / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки

- та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 4. – С. 82–93.
- 10.Регуліч І. Канон св. Андрія Критського Д. Бортнянського в аспекті поетично-музичного діалогу / Ірина Регуліч // Ставропігійські філософські студії: зб. наук. праць з філософії, психології, мистецтвознавства, культурології, педагогіки та філософії освіти. – 2010. – Вип. 4. – С. 196–211 (ULTIMA RATIO).
- 11.Регуліч І. Два типи Херувимських у богослужбовому репертуарі православної церкви в Україні / Ірина Регуліч // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів. – Луцьк : Вид-во Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. – С. 182–183.
- 12.Регуліч І. Твори композиторів петербурзької школи церковного співу у нотній колекції В. Ганжука / Ірина Регуліч // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів (14–15 травня 2012 р.). – Луцьк : Вид-во Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки, 2012. – С. 220–222.
- 13.Регуліч І. Твори композиторів петербурзької школи церковного співу у нотній колекції В. Ганжука / Ірина Регуліч // Минуле і сучасність української музичної культури крізь призму європейських класичних традицій : зб. матеріалів науково-практичної конференції науково-педагогічних, педагогічних працівників, аспірантів та студентів ВНЗ III–IV рівнів акредитації України (4 квітня 2013 р.). – Х. : ХНАДУ, 2013. – С. 35–37.
- 14.Регуліч І. Типологія канону Яна Ассмана / Ірина Регуліч // Трансформаційні процеси в освіті і культурі : зб. матеріалів Міжнародної науково-творчої конференції; Одеса, Київ, Варшава, 24–25 квітня 2013 р. – К. : НАКККиМ, 2013. – С. 224–226.

- 15.Регуліч І. Нотна колекція церковних творів прот. Володимира Ганжука / Ирина Регуліч // Материали за 9-а международна научна практична конференция, «Новината за напреднали наука». – Том 42. Физическа култура и спорт. Музика и живот. – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2013. – С. 72–75.
- 16.Регуліч І. В. Нотна колекція церковних творів прот. Володимира Ганжука // Materiály IX mezinárodní vědecko – praktická conference «Efektivní nástroje moderních věd – 2013». – Díl 33. Tělovýchova a sport. Hudba a život. – Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o, 2013. – S. 92–95.
- 17.Rehulicz I. Ojciec Wołodymyr Hanżuk – właściciel kolekcji utworów cerkiewnych / Iryna Rehulicz // Twoja muza. – 2014. – №4. – S. 24–26.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (220 позицій), одного додатку на 174-х сторінках. Загальний обсяг дисертації – 383 с., з них основного тексту 180 с.

РОЗДІЛ 1.

КАНОН ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ ЯК ПРЕДМЕТ МИСТЕЦТВОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Інтерпретація категорії канону в гуманітаристиці ХХ ст.

Категорія канону¹ фігурує у різноманітних сферах людської діяльності й знання різних історичних періодів. Загальновідомими є наступні її трактування:

1) правило, положення певного вчення, все те, що твердо встановлено, стало традиційним і загальноприйнятим;

2) догмат, обряд, ієрархічні співвідношення, встановлені та узаконені церквою (церковний канон);

3) список, а також збірка книг, визнаних церквою як священне писання (біблійний канон)²;

4) сукупність художніх прийомів, стильових та естетичних норм, обов'язкових у відповідну епоху, а також твір, який є нормативним зразком;

---

¹ Категорія – це «родове поняття, що означає розряд предметів, явищ і т. ін. або їхню важливу спільну ознаку» [78, 118]. Поняття – «одна із форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності <...> Розуміння кимсь чого-небудь, що склалося на основі якихось відомостей, власного досвіду» [134, 168].

² У біблійному трактуванні канону розрізняють канони єврейський та католицький. Єврейський канон був сформований єврейським синодом у м. Ямнії у 90 р. До нього входять 39 книг. Католицький канон був затверджений Тридентським Собором і пізніше підтверджений Першим і Другим Ватиканськими Соборами. До католицького канону входять 46 книг Старого Заповіту та 27 книг Нового Заповіту. Всіх канонів православної церкви є 762. Найдавніший збірник церковних канонів, так звані апостольські постанови, дійшов до нашого часу у спотвореному вигляді в якому він зберігся від V ст. У зв'язку з цим Трульський Собор (692 р.) заборонив користуватися ним як канонічним, тому сьогодні він має лише історичне значення [203].

5) перевірений і остаточно встановлений текст творів письменника або композитора, їхня сукупність, що не викликає сумніву стосовно авторства;

б) музична форма в імітаційній поліфонії, де всі голоси проводять один і той самий музичний матеріал у різному метричному співвідношенні;

7) жанр православного богослужіння на честь того чи іншого святого або свята, що складається з дев'яти пісень;

8) струнно-щипковий музичний інструмент, поширений у країнах Сходу.

«Українська радянська енциклопедія» 1979 р. присвятила дві статті категорії канону. Перша стаття пояснює її в широкому та вузькому сенсах. В широкому – як «твердо встановлене, традиційне, загальноприйняте» у логіці, етиці, естетиці, теорії пізнання, релігії [75, 556]. У вузькому – як «зведення положень, що мають догматичний характер» стосовно християнського віровчення та організації церковного життя [75, 556]. Друга стаття енциклопедії пояснює зміст категорії канону в мистецтві: образотворчому – як композиційні, колористичні та іконографічні правила й норми, та музичному – як поліфонічну форму [75, 556–557].

Відомості про історичний розвиток категорії канону зустрічаємо у енциклопедичному словнику Ф. Брокгауза та І. Єфрона. Автори пропонують шість її основних значень: 1) в давньогрецькій культурі; 2) в християнстві стосовно організації церкви та віровчення; 3) в християнстві як зібрання церковних постанов; 4) як біблійний канон, перелік і зміст священних книг; 5) як список священнослужителів єпархії; 6) окрема група богослужбових піснеспівів [203]¹.

---

¹ Походження категорії у словнику визначено як грецьке. Найпоширеніше її значення – звід основних положень зі спеціальності, які носили догматичний характер. У давньогрецьких юристів канonom називався витяг з діючого права, в якому містилася схема для вирішення певного юридичного питання. У апостольські часи канonom називали церковні правила, які походили від Ісуса Христа, або були встановлені церквою в межах наданих їй апостолами повноважень. У широкому сенсі канonom називали всі постанови церкви, і ті, що стосуються віровчення, і ті, що стосуються її структури, установ,

Особливо актуальною є категорія канону у філософських та культурологічних дослідженнях ХХ ст. Зокрема, представники релігійної філософської думки початку ХХ ст. розглядали його у аспекті психології творчого процесу. Наприклад, у працях *П. Флоренського та С. Булгакова* йдеться про іконографічний канон¹ як творчий метод та носій духовного досвіду. На думку П. Флоренського, канон робить митця вільним, посилюючи його особистий досвід досягненнями попередніх поколінь [181]. С. Булгаков зазначав, що мистецтво не є рабом канону, але вільно приймає його як давнє знання і внутрішню правду [25].

Міркування *О. Лосєва* щодо сутності канону пов'язані з осмисленням закономірностей структури. Вчений детально вивчав канон Поліклета як приклад його античного розуміння канону, зауважуючи його структурну правильність та регулятивний характер² [107, 333]. Він також обстоював думку про те, що канону властива функція моделі в розумінні копії оригіналу та зразка для копій. На думку О. Лосєва, канон, як кількісно-структурна модель, по-перше, виражає пропорційні співвідношення частин цілого, по-друге, як взірець, стає критерієм оцінки [106, 364–366].

дисципліни, релігійного життя. Назва канон застосовувалася також до книг Старого й Нового Заповітів, які були визнані церквою першоджерелами й нормами віри, а також списку книг, призначеного для читання в церкві. Словник Ф. Брокгауза та І. Єфрона вміщає також статті про музичний та філософський канони. Останній (термін філософії Е. Канта) пояснюється як сукупність принципів розуму, здатність утворення безумовних ідей, що застосовуються у моральній сфері [203].

¹ Дослідженням проблем канону в сучасному іконописі займаються М. Давидова та Є. Шличкова.

² Античне розуміння канону, на думку О. Лосєва, не було суто арифметичним і обчислювальним. Адже під числовою симетрією у греків сховано відчуття онтологізму числа, матеріальності кожної смислової та числової структур. Тому пропорції мислилися ними органічно, як породжені природною симетрією живого людського тіла [107, 333].

М. Бахтін звернув увагу на відмінності класичного канону (античність, ренесанс) та гротескного канону (докласичне мистецтво)¹, які трактував як динамічні тенденції [19]. В дійсності, на думку вченого, ці канони ніколи не були чимось застиглим і незмінним, а перебували в постійному розвитку, породжуючи різні історичні варіації класики й гротеску².

Схожі ідеї стосовно канону розвинув *Ю. Лотман* на матеріалі мовознавства. Він запропонував ідею двох типів естетики – «естетики тотожності» та «естетики контрасту». Перша з них, за словами Ю. Лотмана, зорієнтована на канонічні системи, друга – на свідоме порушення канонів. В першому випадку твір дорівнює графічно зафіксованому тексту, з чіткими межами і відносно стабільним обсягом інформації. Такий текст вчений називає канонізованим і організованим за законами мовної структури синтагматичного типу³. У другому випадку графічно зафіксований текст – це лише частина твору, причому навіть не основна, що потребує додаткової інтерпретації. Такий текст вчений називає деканонізованим і організованим за законами музичної структури парадигматичного типу [109, 317–319].

Розгляд Ю. Лотманом культури у діахронічному аспекті, з її чергуванням класичних і бароково-романтичних стильових архетипів, також виявляє

---

¹ Вчений вважав, що класичний канон є для нас зрозумілим, адже ми ним живемо, тоді як гротескний канон ми вже або перестали розуміти, або розуміємо спотворено [19].

² У класичну епоху гротескний канон, витіснений за межі великого офіційного мистецтва, продовжує жити й розвиватися в деяких «низьких» сферах (сміхова пластика, сміховий вазовий живопис, сміхова література, пов'язана з святкуваннями карнавального типу) [19].

³ На відміну від загальномовного тексту, що реалізується в умовах повної автоматизації плану вираження і максимальній свободі змісту висловлювання, художні тексти, реалізовані за принципами естетики тотожності, будуються інакше: «сфера повідомлення у них максимально канонізується, а „мова” системи зберігає неавтоматизованість <...> перед нами система з фіксованою сферою змісту і механізмом, що зберігає неавтоматичність, тобто постійно відчувається в процесі спілкування» [109, 315].

змагання канонізованих і деканонізованих тенденцій. За словами науковця, таке представляє собою чергування верхньої (канонічної) та нижньої (неканонічної) культурних тенденцій з почерговою деканонізацією канонічних і канонізацією неканонічних ліній [108, 57].

Літературознавче трактування категорії канону зустрічаємо у праці *Г. Блума «Західний канон»*, де канон¹ потрактовано як засилля європейської культурної традиції у світі і її вплив на становлення молодих етнічних культур. Палка ідейна спрямованість «Західного канону» Г. Блума носить певною мірою політичний характер і стосується протиставлення елітарної та масової літератур². Автор прагне вирішити питання канонізації за допомогою власної теорії літературного впливу, згідно якої кожен автор вступає в змагання зі своїми попередниками. «Сильний» автор піддає тексти попередника радикальній трансформації – «помилковому читанню», яке виникає внаслідок «побоювання впливу». Г. Блум стверджує, що «сильний» автор сам себе канонізує [207].

Літературознавчі аспекти канону вивчають *Д. Спиридонов* і *Р. Лейбов*. Перший – приділяючи спеціальну увагу соціальній функції літератури та феномену автора, що протиставляє себе масовій анонімній літературі [182]. Другий – виявляючи відмінності авторизованої ієрархії і анонімного канону³,

---

¹ Канон, за словами Г. Блума, – це Платон і Шекспір, це образ індивідуального мислення, незацікавленого особистісного естетичного досвіду, те, що не пов'язане з соціумом [207].

² Науковець розрізняє «високий» (сакральний) і «низький» (профанний) канони. Особливе значення, на його думку, має елітарний канон, що відображає ціннісну систему груп, які знаходяться на вершині культурної піраміди, а тому впливають на легітимізацію культурних цінностей у суспільстві.

³ На думку Р. Лейбова, наявність кількох ієрархій всередині однієї літературної культури є нормою для літератури нового часу, натомість наявність кількох літературних канонів – винятком. Ієрархія – авторизована, канон – анонімний, він – «затверділа метонімія культури, пантеон, населений божествами, які в попередніх синхронних зрізах можуть належати до різних ієрархій» [182].

а також – канонізації авторів і канонізації текстів. Крім того, за словами Р. Лейбова, в період посилення контролю держави над каноном народжується т. зв. «альтернативний канон» (як в радянській культурі) [182].

О. Попов розглядає проблему канону, порівнюючи естетику західної і східної цивілізаційно-культурних парадигм та оперуючи поняттями східний естетичний канон і західний естетичний канон¹ [135]. В діахронічному аспекті категорію канону досліджує *В. Сидоренко*, обґрунтовуючи гіпотезу двох парадигм культури – Канону і Проекту як відображення світогляду старого і нового часу. На думку вченого, епоха Відродження знаменувала великий цивілізаційний злам – перехід від старого до нового часу, від людини традиції – до людини особистості. Генеза проектної культури і її естетики, за словами В. Сидоренка, розпочинається з руйнівного акта по відношенню до канон-культури [167]. *Н. Нарочницька*² розглядає релігійний канон як породження правових, естетичних, моральних, літературних та мистецьких канонів християнської доби. На її думку, розвиток цивілізації супроводжується втратою авторитету канону, адже в ХХ ст. лібералізм, стерши межу між добром і злом як порушенням морального канону, залишив місце лише для «некоректного», тобто того, що порушує канон.

Значне місце категорії канону відведено у *мистецтвознавчих дослідженнях*. Зокрема, естетичним, психологічним та структурним аспектам канону в музичному мистецтві присвячена дисертація *О. Івашкіна* «Канон в музиці як естетичний принцип». Автор досліджує поняття канону як

---

¹ Естетичну проблематику канону розгляє також доктор філософських наук А. І. Кобзев («Канони як підручники і підручники як канони в традиційній культурі Китаю» // Проблемы школьного учебника. – Вып. 19. – 1990; «„Канон перемін” – китайська біблія» // Наука и религия. – 1991. – №2 та ін.).

² Нарочницкая Н. Латинский Запад и Православный Восток: Два пути апостасии – один драматический итог на пороге Третьего Тысячелетия [Электронный ресурс] / Наталия Нарочницкая. – Режим доступа к источнику : <http://www.pravoslavie.ru/jurnal/kultur.htm>

світоглядну (широке значення) і естетичну (вузьке) категорії. Як зазначає О. Івашкін: «Канон як світоглядна категорія – це переважання всезагального, позаособистісного і стійкого над індивідуальним, суб'єктивним і змінюваним» [66, 2]. Різновидом світоглядного канону є художній канон, що представляє собою проєкцію світоглядного канону у сферу художньої творчості. Канон в мистецтві – це підпорядкованість особливо строгого плану, тобто всього цілого – одному головному [66, 3].

О. Івашкін досліджує художній канон в аспектах семантики (як філософські та історичні передумови створення особливого, цілісного світогляду), прагматики (проблеми сприйняття музичного твору, зорієнтовані на художній канон) та синтактики (конструктивні, логічні принципи) [66, 6–7]. Аналізуючи музичні твори різних епох, він переконливо аргументує наявність в них ознак канонічного, зазначаючи, що будь-який твір мистецтва є поєднанням канонічного і неканонічного начал, а індикатором канонічності музичних зразків виступає контраст [66, 4].

Аналізуючи музичні форми, зорієнтовані на художній канон, О. Івашкін виділяє два рівні формоутворення канонічного аргументу: морфологічний – принцип звуковисотної організації; та синтаксичний – принцип формоутворення. Крім того, кожен із рівнів поділяє на три типи (А, В, С):

- морфологічний – А) «поліканонічний» (відсутність єдиного аргументу); В) «канонічний» (унітарність аргументу); С) «мікроканонічний» (дуалізм єдиного аргументу);
- синтаксичний – А) «буквалізм»; В) дуалізм морфологічного і синтаксичного рівнів; С) нотний «буквалізм» – тотальність наслідування аргументу [66, 10–12].

А. Єфіменко у монографії «Шляхи оновлення теорії і богослужбової практики католицької меси ХХ століття (на прикладі творчості церковних композиторів)», розглядаючи як музикознавчі, так і теологічні аспекти римо-католицької меси, досліджує явище літургійного канону [59, 114]. За словами дослідниці, «основою богослужбового процесу є літургійний канон – певний

порядок чинопослідування меси-ритуалу, котрий фіксує внутрішню двофазовість Богослужіння – Месу Слова (інформативну частину ритуалу) та Месу Жертви (перформативну, вербальним смисловим центром якої є Євхаристичний канон) [59, 117].

А. Єфіменко виводить загальну канонічну структуру сучасної меси (чотиричастинної) та триденської (семичастинної) [59, 121], трактуючи поняття канону «як джерело синтезу і взаємодії незмінюваної (канонічної) і змінюваної (креативної) складових частин Богослужіння, котрі перманентно накладаються на константність літургійних канонів» [59, 183–184]. На її думку, із розвитком мистецтва в ХХ ст. контраст літургійного та художньо-естетичного канонів привели до реформування практичної літургії, а саме «відкриття нового етапу осмислення церковної музики як створення нової якості «звучання» сучасної літургії» [59, 192]. Вільне використання композиторами літургійних текстів та, як наслідок, розширення функціональних горизонтів літургійних жанрів призвели до їх модифікації в авторські зразки, вільні від літургійного канону [59, 193].

Проблематику жанрового канону літургії досліджує також *Н. Серєда*¹. На її думку, як ієрархічна система, він походить з провідної ідеї християнської естетики – візантійської теорії образу, що будується на принципі ієрархічної системи відображень Істини, першої ідеї, архетипу, передачі інформації від рівня до рівня [166, 8]. За словами науковця, він «має синкретичну природу, виконує прикладні функції, орієнтований на суворе виконання норм і правил, де план змісту (канонічний інваріант) є закріпленим, а план вираження (втілення цього канону) допускає певне поле значень» [166, 8]. Беручи до уваги всі параметри богослужбового ритуалу, Н. Серєда виводить багаторівневу структуру літургійного канону. Зокрема, простежує взаємозв'язок літургійних піснеспівів з богослужінням, відображення канону

---

¹ В російському музикознавстві прикладом дослідження жанрового канону може бути кандидатська дисертація І. Аппалонової «Жанровий канон симфонічної поеми і його відображення в інструментальній музиці ХІХ – початку ХХ століть» [6].

у літургії монодичної традиції, ступінь збереження канонічних норм в авторських літургіях XIX–XX століть тощо.

На думку Н. Середи, центральним елементом ієрархії літургійного канону¹ є текст, тісно пов'язаний з чинопослідуванням, що визначає структуру музичного циклу, а драматургічна модель літургії містить три рівні: літургію як «шлях духовного сходження», літургію як втілення трьох образів молитви (трьох типів руху душі – лінійного, спіралеподібного і колоподібного), літургію як уособлення динаміки молитовних станів².

Вивчаючи авторські літургії, Н. Середи приходять до висновку, що Літургія П. Чайковського найменш відповідає жанровому канону, натомість Літургія К. Стеценка найбільш йому відповідає, що пояснюється воцерковленим типом особистості композитора³.

Одним із найавторитетніших експертів з питань канону в українському музикознавстві є *М. Новакович*, у дисертації якої («Канон українського музичного модернізму в творчості Бориса Лятошинського») цілий розділ присвячено категорії канону в національній культурі. Дослідниця акцентує два сенси цього поняття: 1) правило, норма; 2) твір як зразок, композиційна

---

¹ Н. Середи виділяє ряд православно-богословських характеристик жанрового канону літургії, а саме: онтологічність, соборність, презентію, діалогічність, символічність, циклічність, просторово-часові взаємозв'язки (хронотоп), канонічність. Ці концептуальні властивості богослужбового співу утворюють ієрархічно організовану систему і є джерелом та результатом жанрового канону літургії [166, 10–11].

² Автор стверджує, що, «у сучасному чинопослідуванні драматургія Літургії оглашених будується на множинності, контрастах, переключенні з одного молитовного стану в інший, у той час як Літургія вірних прагне до єдності, до зосередження на одному предметі (прохання, Жертва, подяка), до мислення образними блоками» [166, 10].

³ Дослідниця зазначає також, що у творах О. Архангельського, О. Нікольського, М. Леонтовича, О. Кошиця поряд зі збереженням «семантичного інваріанту» в цілому, допускається вільне трактування композиційно-виражальних засобів. Натомість, у літургіях П. Чеснокова та К. Шведова пріоритетного значення набуває дбайливе відродження традиційних композиційно-мовних засобів.

форма з певною системою пропорцій [129, 9–10]. Аналізуючи міркування Г. Грабовича, О. Лосева, Ю. Лотмана та ін., М. Новакович приходять до визначення канону як «відповідності ідеалу, втіленого через певну форму» [129, 11]. В українській культурі, на думку музикознавця, таким ідеалом є утвердження національної ідеї, що виступає як «згорнена форма» всієї української культури і реалізується за посередництвом національного стилю [129, 12–13]. Спочатку формується національний стиль, а потім його певні елементи «застигають», перетворюються у «штампи». Таким чином, «національний музичний канон уособлює концентроване виявлення конституційних рис національного стилю на етапі його стабілізації»¹ [129, 13]. М. Новакович вказує три моделі національного канону – «котляревщину» (П. Куліш, М. Костомаров), народницький канон (Т. Шевченко, М. Лисенко) та модерний канон (Б. Лятошинський, Б. Яновський, Ф. Якименко).

Важливим поняттям концепції канону М. Новакович є естетична норма² канону (за Я. Мукаржовським³), рівні якої визначаються функціями, які він

---

¹ М. Новакович зауважує існування таких музично-культурних канонів, як середньовічний, ренесансно-бароковий, класицистичний, романтичний та модерний [129, 13–14].

² Естетична норма – швидше енергія, регулюючий енергетичний принцип, «більше схильна до того, щоб її порушували, ніж до того, щоб її дотримувалися» (Я. Мукаржовський), недотримання якої є імпульсом утворення нових значень [цит. за: 129, 20].

³ Поетичний (художній, естетичний) канон, – пише Я. Мукаржовський, – це «сукупність міцних і стійких норм, на які розпалась унаслідок автоматизації структура попередньої поетичної школи, переставши відчуватися як неподільне і нерозкладне ціле <...> Кожний поетичний твір повинен сприйматися на тлі деякої традиції, тобто деякого автоматизованого канону, стосовно якого він є деформацією» [126, 429]. «Показником того, наскільки гостро відчувається новий поетичний напрям як деформація поетичного канону, є негативне ставлення консервативної критики, яка спеціально відхилення від традиційного канону оцінює як порушення суті поетичної творчості. Тло, яке

виконує. Занижений рівень естетичної норми «котляревщини» зумовлений переважанням розважальної, етнозахисної та морально-етичної функцій. Середній рівень естетичної норми народницького канону – дією ідеологічної, морально-етичної, етнозахисної, диференціюючої та самопізнавальної функцій. Високий рівень модерного канону визначають етноінтегруюча та самопізнавальна функції [129, 22].

Ще однією складовою канону, на думку М. Новакович, є мовна норма, тобто культурний код¹ [129, 27]. Розрізняючи два види мовного коду – усний (фольклор) і писемний (авторська творчість), дослідниця простежує поступове заміщення усного коду писемним в процесі переходу від однієї моделі канону до іншої. Так, «котляревщина» визначається безроздільним домінуванням усного коду, у моделі народництва використовується переважно усний код, проте відбувається залучення деяких елементів писемного, натомість модерний канон послуговується писемним кодом, залучаючи елементи усного [129, 34].

Важливе значення для функціонування канону, на думку М. Новакович, має специфіка його комунікації – співвідношення адресанта² (хто адресує)

супроводжує поетичний твір <...> є подвійним: це норма літературної мови і традиційний естетичний канон. Ці обидва чинники в потенції завжди існують, і один з них у кожному конкретному випадку має перевагу. У період сильної актуалізації мовних елементів переважає літературна норма, у період помірної актуалізації – традиційний канон, у цьому випадку, залежно від того, наскільки zdeформована літературна норма, деформація може через свою помірність сприйматися і як оновлення літературної норми» [126, 430]. Канон як сукупність норм діє тільки певний час і у певному середовищі. Розвиток канону пов'язаний зі змінами структури у поетичному мистецтві [126, 436].

¹ Код – це система символів для передавання інформації, ключ до розшифрування тексту. Р. Барт визначає код як «асоціативні поля, надтексту організації значень, які нав'язують уявлення про певну структуру» [цит. за: 129, 27].

² Р. Якобсон зазначав, щоб повідомлення змогло виконати свої функції, необхідними є контекст (вербальний або такий, що допускає вербалізацію), код (спільний для того, хто кодує, і для того, хто декодує) і контакт (зв'язок між адресатом і адресантом, що

і адресата¹ (кому адресується). У «котляревщині» адресант і адресат тотожні, тому цей тип комунікації називається автокомунікацією. Протилежним типом є зовнішньо спрямована комунікація². Згідно М. Новакович, у «котляревщині» безроздільно панує автокомунікація, у народницькому каноні вона домінує, допускаючи елементи зовнішньої комунікації, у модерному каноні превалює зовнішній тип комунікації зі збереженням елементів внутрішнього.

уможлиблює підтримання комунікації). Кожному з шести чинників комунікації відповідає якась функція мови: контексту – референтивна (денотативна, когнітивна, комунікативна), адресанту – емотивна (експресивна), адресату – конотативна (наказова), контакту – фактична (підтримання комунікації), коду – метамовна (тлумачення), повідомленню – поетична (апелятивна). Поетична функція не єдина функція вербального мистецтва, а тільки його головна визначальна функція [205, 468–471].

¹ М. Бахтін стверджував: «Суттєвою (конститутивною) ознакою висловлювання є його *зверненість* до когось, його *адресованість*. На відміну від одиниць мови, слів та речень, які є безособовими, нічийми і нікому не адресованими, висловлювання має і автора <...> і адресата. Цей адресат може бути безпосереднім учасником-співбесідником побутового діалогу, може бути диференційованим колективом спеціалістів якої-небудь спеціальної сфери культурного спілкування, може бути більш-менш диференційованою публікою, народом, сучасниками, одnodумцями, супротивниками і ворогами, підлеглими, начальником, нищим, вищим, близьким, чужим, тощо; він може бути і цілком невизначеним, неконкретизованим *іншим* <...> усе це види і концепції адресата, що визначаються тією сферою людської діяльності і побуту, до яких належить це висловлювання <...> кожний мовленнєвий жанр у кожній сфері мовленнєвого спілкування має свою, типову концепцію адресата, яка визначає його як жанр» [18, 412–413].

² Автокомунікація (внутрішня комунікація) є найбільш доцільною у момент культурного становлення нації, вона сприяє збереженню національної пам'яті, тяжіє до утворення норм і зорієнтована на код. Зовнішня комунікація сприяє збагаченню національного позанаціональним досвідом, стимулює розвиток новаторських тенденцій [129, 39].

Виходячи з класифікації типів канону Г.-Р. Яусса¹, де визначено нормодавчий, нормотворчий і нормоборчий його види [213, 400–401], М. Новакович зазначає існування *канону із замкненим горизонтом*, якому відповідає занижений або середній рівень естетичної норми, та *канону з відкритим горизонтом*, якому відповідає високий рівень естетичної норми [129, 42].

Генетико-семантичні, морфологічні та культурно-динамічні аспекти канону розглядає М. А. Трубецька у дисертації «Канон в музичній культурі: до проблеми єдності традиції»². Авторка стверджує системотворчу функцію канону в західноєвропейській музичній культурі, супутньо характеризуючи процес деканонізації традицій у зв'язку з зародженням стилю [180].

Генезу явища канону М. Трубецька виводить з космогонічної гармонії п'яти елементів. Тому головна функція канону, як вона стверджує, полягає у збереженні інформації про початкову світобудову. Властивостями канону, на думку дисертантки, є варіантність, монодійність, модальність, формульність

---

¹ Ганс Роберт Яусс розглядав явище розуміння і тлумачення як поєднання горизонтів: «Кожний досвід має свій горизонт сподіваного: будь-яка свідомість перебуває завжди, – як свідомість про щось, – у горизонті вже сформованих і ще прийдешніх досвідів <...> Досвід формується у колі функціонування антиципацій (перед-розуміння) і здійснення (або ж розчарування, не справдження) цих антиципацій <...> кожний горизонт (...) є системою потенційних горизонтів, які він містить» [213, 375]. Процес витворювання і перетворювання канону в історії мистецтва передбачає горизонт традиції як заперечувану інстанцію розуміння і у цьому нововідкритому горизонті по-новому приводить відповідно до сучасності заодно і мистецтво минулого, дозволяючи побачити їх у досі не розпізаному значенні [213, 375].

² Три аспекти мистецького канону розглянуто під керівництвом професора Московської консерваторії Т. Дубравської в дослідженнях: «Канони в музиці ХХ століття: Шенберг, Веберн, Стравінський, Лігеті та ін.» та «Загадки сфінкса – ХХ століття. Музична форма канону в творчості композиторів минулого століття» (О. Іванова), «Канони Моцарта в контексті західноєвропейської музичної культури» (Ку Ле Зуєн).

тощо. Функцію канону як носія генетичного коду вона розглядає на прикладі порівняння давньогрецької та давньокитайської музичних культур¹ [180].

Осмислюючи історію західноєвропейської музичної культури, М. Трубецька виділяє п'ять історико-культурних епох (первісне мистецтво, античність, відродження, класицизм, модернізм) та вісім музично-стильових (чотири стійких та чотири перехідних стилі). Саме в епоху Відродження було спостережено згортання сакральної дії канону і традиції, на зміну яким поступово приходило явище стилю [180].

Висновок до підрозділу I

Отже, категорія канону є багатозначною, історично змінюваною і застосовується у різних сферах людської діяльності й знання, тобто є універсальною. Зокрема, вона фігурує у загальнонауковому тезаурусі, теології, релігії, праві, філософії, естетиці, культурології, літературознавстві та мистецтвознавстві, зокрема музикознавстві. Осмислення цієї категорії розпочалося в еллінську добу. Кожна ж наступна епоха по-своєму трактувала її.

Особливо актуальною є категорія канону у культурологічних та мистецтвознавчих дослідженнях ХХ ст. Зокрема, представники релігійної філософської думки початку століття П. Флоренський та С. Булгаков розглянули її в аспекті внутрішньої свободи чи несвободи творчого процесу. О. Лосєв осмислив структурні закономірності та регулятивний характер канону як кількісно-структурної моделі. М. Бахтін спостеріг відмінності

---

¹ Проаналізувавши будову давньокитайської та давньогрецької музичних систем, М. Трубецька приходить до висновку про їхню єдність, а також зауважує, що модальний звукоряд відображає порядок породжуючого циклу елементів, а кварто-квінтовий каркас ладу – принцип рівноваги протилежних елементів. Ця знахідка стосується і розуміння системи восьми церковних ладів середньовіччя, що свідчить про системотворчу роль канону як фундаменту єдиної сакральної традиції [180].

класичного та гротескного канонів. Г.-Р. Яусс запропонував функціональну класифікацію канону як нормодавчого, нормотворчого і нормоборчого. Ю. Лотман висунув ідею двох типів тексту – канонізованого – з чіткими межами і відносно стабільним обсягом інформації, і деканонізованого, який потребує інтерпретації. Г. Блум запропонував вирішувати питання канонізації за допомогою теорії літературного впливу. Р. Лейбов зауважив відмінності канонізації авторів і канонізації текстів, а також спостеріг явище альтернативного канону. О. Попов увів поняття східний і західний естетичний канони. В. Сидоренко обґрунтував гіпотезу двох парадигм культури – Канону і Проекту як відображення доренесансного і післяренесансного світоглядів.

Значне місце категорія канону посіла у мистецтвознавчих дослідженнях. Зокрема, О. Івашкін дослідив художній канон в світоглядному, комунікаційному та конструктивно-логічному аспектах. А. Єфіменко та Н. Серєда вивчили явище літургійного канону як синтезу канонічної і креативної частин богослужіння. М. Новакович дослідила особливості модерного канону національної музичної культури, розглянувши поняття канону і стилю, естетичної й мовної норм, особливостей комунікації. М. Трубецька визначила генезу, функції, властивості канону та ствердила його системотворчу роль в західноєвропейській музичній культурі.

1.2. Основні положення концепції Яна Ассмана як теоретичне підґрунтя поняття канону церковних піснеспівів

Вагомі успіхи у дослідженні категорії канону зроблені німецьким релігієзнавцем і культурологом, автором теорії культурної пам'яті Яном Ассманом. Поняття канон, на його думку, означає «таку форму традиції, в якій вона досягає вищої внутрішньої обов'язковості і граничної формальної стійкості» [13, 111]. Таке розуміння канону, яке пропонує науковець, в цілому відповідає сенсу, яким наділено поняття канону церковних

піснеспівів в нашій роботі. Адже розгляд канону церковних музичних творів як репертуару богослужбової практики, тобто як певної сукупності церковних творів, дозволених і схвалених до використання церковною владою, означає певну форму обов'язковості, запроваджену церковними інституціями всередині церкви. Виявленням же граничної формальної стійкості церковно-пісенного канону є не тільки сама сукупність музично-церковних творів, але й та інтонаційна система, яка панує в цих творах і зумовлює ідентифікацію церковно-пісенного канону, чітко окреслюючи межі цього явища в музично-інтонаційному відношенні.

Слово канон¹, за словами Я. Ассмана, походить з грецької мови (κανών; κάλυα (букв.) – очерет), маючи ще давніше – семітське походження (на івриті – qaneh; арамейській мові – qanja; асирійській – qanu; шумерській – gin) [13, 114]². У наступні часи воно набувало різних переносних значень, які Я. Ассман групує в чотири семантичних гнізда: 1) масштаб, правило, критерій; 2) модель, зразок; 3) правило, норма; 4) список, перелік³. Всі ці

¹ Ассман зазначає, що первісно це слово означало різновид тростини, яка використовувалася для виготовлення жердин і палиць, та інструмент будівельника – лінійку з вимірювальною шкалою [13, 114].

² У англійській та французькій словом canon ще досі називають списки єгипетських і месопотамських царів. На відміну від цього, в німецькій це слово, передусім, означає обов'язкове, нормативне (канон навчальних дисциплін /Fächerkanon/ університету, список /Liste/, набір /Inventar/, каталог /Katalog/, набір фонем /Phoneminventar/, набір предметів /Fächerkatalog/) [13, 119].

³ Значення канону, наведені у «Толковому Типіконі» М. Скабаллановича, не суперечать вказаним Я. Ассманом. Серед таких, зокрема, – правило взагалі (Климент Римський), правило віри (Климент Олександрійський), правило Церкви (Анакірський Собор), правило Собору (Василій Великий), зібрання богонатхненних книг (Афанасій Великий), церковна служба та кількість псалмів, які треба проспівати (Василій Великий, Євагрій, Палладій), звідки, за словами М. Скабаллановича, і з'являється така назва Типіконів як Канонарі. Див.: Толковий Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с. ; Глава 62. Канон. Раздел

значення є важливими з точки зору сенсів, які містить запроваджуване нами поняття церковно-пісенного канону богослужбової практики в Україні. Адже важливим для нашого дослідження є і співвіднесення складових канону, тобто зміст колекції в жанровому та індивідуально-стильовому плані, і процес формування канону, як такий, що нав'язаний ззовні правилами церковного життя та соціально-історичними умовами періоду УРСР, і його нормативність на інтонаційному рівні та ін.

Як приклад канону у розумінні «масштаб, правило, критерій» вчений наводить трактат древньогрецького скульптора Поліклета, в якому представлено мірки ідеальних пропорцій людського тіла [13, 114], а також однойменні твори Демокріта, Епікура, в яких йдеться про критерії розрізнення істинного й помилкового¹. Прикладом канону у розумінні «зразок, модель», на думку Я. Ассмана, є авторитетні особистості, діячі, твори мистецтва. Такий сенс поняття також дуже важливий для пропонованої в роботі концепції церковно-пісенного канону. У цьому значенні слово вперше зустрічається у Арістотеля, де застосовано до людини як «міри» правильної поведінки. У нашому дослідженні – це авторитетні з точки зору правил музично-церковної діяльності автори церковних піснеспівів, священики-композитори, твори яких визнані еталонними з позиції вимог церкви. З іншого боку, цей сенс стосується і цілого кодексу анонімних старовинних модальних напівів, які збереглися в тогочасній церковній практиці, переважно у вигляді обробок. Зразок, як зазначає Я. Ассман, задає межі того, як далеко можна зайти, залишаючись в межах певної жанрової або

«Слово „канон” и его настоящее применение» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://azbyka.ru/otechnik/Mihail_Skaballanovich/tolkovyj-tipikon/20_1

¹ Евріпід застосовує слово «канон» в моральному сенсі, як розрізнення між правильним і неправильним. Софісти вживали це слово стосовно «розміреної прози», в якій використовувалися рівні за довжиною віршові рядки – колони. У вченні піфагорійців словосполучення «гармонічний канон» означало монохорд – однострунний інструмент, який вони використовували для своїх акустичних досліджень.

моральної норми [13, 118]. Таку функцію зразка виконували старовинні напиви для аранжувальників, творців обробок, а також для отця Володимира Ганжука, який, будучи автором низки церковних композицій і обробок старовинних напівів, є авторитетною особистістю досліджуваного церковно-пісенного канону.

Пояснюючи канон у розумінні «правило, норма», Я. Ассман подає приклад застосування цього терміну у «Етиці» давньогрецького філософа-стоїка Панетія. Мислитель вживає слово канон у сенсі «правило, принцип» [13, 118–119]. В нашому дослідженні такий сенс є особливо важливим. Він поширюється не тільки на естетичне поле церковно-пісенного канону, але також на його інтонаційну систему, що реалізується завдяки зводу принципів і правил музичного письма, і який є вираженням особливостей специфічного музичного мислення.

Розуміння канону як переліку священних книг з'явилося й утвердилося в епоху середньовіччя. Починаючи з IV ст. н. е., коли церковним собором було утверджено список священних книг, і його стали називати каноном, це значення набуло головного серед усіх інших. Я. Ассман зазначає: «Цей список стали віднині називати каноном: не в сенсі „таблиці”, а тому що він представляв собою обов'язкову постанову собору і мав силу закону» [13, 122]. Науковець описує два види текстового канону: сукупності священних текстів та сакрального принципу. Останній сенс в нашому дослідженні реалізовано на рівні визначення особливостей комунікативної функції канону – його натхненної, молитовно-налаштовуючої на духовне спілкування дії в сфері музичного сприйняття.

Як інструмент визначення межі канон виконує орієнтуючу функцію. За словами Я. Ассмана, канон розрізняє пряме і криве, відповідне і невідповідне, прекрасне і потворне, істинне й хибне [13, 134], проте «одного розрізнення А і не-А недостатньо, щоб говорити про канон. Ми говоримо про нього тільки тоді, коли А набуває характеру безумовно бажаного» [13, 134–135]. Мотиваційна природа канону церковних піснеспівів (прагнення

авторів писати твори за еталоном) породжує його ідентифікуючу функцію, про що детальніше йдеться в третьому розділі дослідження.

Цікавим є спостереження Я. Ассмана стосовно співвідношення канону і стилю. Стиль передбачає свою зміну і заміщення, але інакшою є справа з канonom, який завжди несе в собі претензію на вічність. Водночас, стиль може стати канonom, коли до нього повертаються вдруге. Так виникає ще одна дефініція канону, як «кристалізованого, трансцендентного стосовно середовища і ситуації стилю» [12, 141]. Такий підхід дає змогу зрозуміти значний обсяг досліджуваного церковно-пісенного канону, фундаментом якого є стародавні напиви, що виникли в епоху середньовіччя у вигляді монодії, а потім – знайшли друге народження у вигляді обробок та гармонізацій для чотириголосного хору. Належачи до різних історичних епох, ці явища, тим не менше, входять до єдиного канону церковного співу. Перше набуває трансцендентного характеру і як таке впливає на друге та визначає його зміст.

Поняття канону, на думку Я. Ассмана, корелюється із поняттям цензури, що з'являється в тіні канону як перешкода. На противагу превентивній цензурі експліцитна має свідомий, намірений характер. Співвідношення канону і цензури у історичному розвитку, на думку Я. Ассмана, існує у вигляді «канон зверху» та «канон знизу». «Канон зверху» є вираженням сильної централізованої влади, прагне уніфікації та чинить опір тенденціям роздроблення та провінціалізації. «Канон знизу» спирається на особливу харизму, істину, пов'язану не з інституцією, а з особистістю, та носить миттєвий характер [12, 152–153]. Це положення Я. Ассмана має дуже важливе значення в запропонованій концепції церковно-пісенного канону. Йдеться про наявність в аналізованому каноні виразних ознак експліцитного «канону зверху». Пов'язано це з політичними процесами, які відбувалися в православній церкві радянської доби. Йдеться про свідому, насаджувану Москвою, заборону богослужіння українською мовою та заборону виконання церковних творів українською мовою, а також заборону церковних творів

українських композиторів – тобто максимальне витіснення національного сегменту із практики богослужбового співу, насильницьку русифікацію православної церкви в УРСР, в т. ч. в її музичному вимірі. Саме явище експліцитного канону зверху породило в результаті штучний характер аналізованого церковно-пісенного канону як визначальну його ознаку.

Для нашого дослідження важливими є значення канону як списку і канону як норми. Зупинимося на тому, що ми вкладаємо у розуміння цих понять.

Перше значення канону у нашій роботі – *канон як список церковних композиторів і список церковних творів*. Це розуміння канону представлено композиторами, твори, яких були дозволені, схвалені і рекомендовані до використання у богослужбовій практиці православної церкви в Україні. Те ж стосується і групи церковних піснеспівів. Необхідно зауважити, що розуміння канону як переліку священних книг з'явилося й утвердилося ще в епоху середньовіччя. І з того часу воно є важливим і актуальним у спектрі сучасних значень канону, а також важливим для нашого дослідження.

Починаючи з IV ст. н. е., коли церковним собором було утверджено список священних книг, його стали називати каноном, і це значення набуло головного серед усіх інших значень цього слова. Я. Ассман зауважує, що цей список стали з того часу називати каноном: не в сенсі «таблиці», а тому що він представляв собою *обов'язкову постанову собору і мав силу закону* [13]. Для нашої роботи сенс канону (списку) як «сили закону» також є важливим. Адже це зумовило широке розповсюдження дозволених церквою творів (дозволених композиторів) у всьому ареалі функціонування православної церкви – у великих містах, містечках, селах, зумовивши уніфікацію богослужбового репертуару і музично-церковної практики та породивши феномен канону церковних піснеспівів православної церкви.

Глумачення канону як священної спадщини передбачає акцентування таких рис, як авторитетність, обов'язковість, недоторканність, легітимність тощо. Це стосується як канону церковних композиторів, так і канону

церковних творів. У обох випадках важливого значення набуває охоронна функція традиції, що зумовлює передачу канону, як зразкового, нормативного, авторитетного, ціннісного у сфері церковної практики.

За словами Ассмана, кожна суспільна група, яке живе згідно з канонами, породжує фахівців, що покликані дбати про смисл: імамів, монахів, вчених, теологів, церковних композиторів (у нашому випадку) тощо. Роль посередника між канонами і реальністю виконує канонічний коментар аналогічно до того, як юридичний коментар є посередником між законом і життям [12, 136–137].

Канон як музично-мовна норма (мово-стиль) передбачає дотримання правил, того, що твердо встановлено, стало традиційним і загальноприйнятим. Переносючи цю вимогу на рівень музичного мово-стилю, маємо на увазі закріплення в церковній практиці характерних мелодико-гармонічних, ладових особливостей, композиційних і формотворчих засобів та прийомів, які були визнані і узаконені церковними інституціями (синодом, цензурним комітетом тощо) як дозволені і схвалені для використання у богослужбовому обряді.

Такий підхід передбачає розуміння канону, як сукупності певних художніх правил, прийомів, стильових та естетичних норм, котрі допускаються для написання церковних творів, були створені в середовищі церковних композиторів й музично-церковної практики, що функціонувала за принципом закритої комунікації, та визнані духовенством, як дозволені для використання в православній церкві.

У нашому дослідженні категорія канон трактована, передусім, як те, що є обов'язковим, нормативним та оцінковим, тобто зразковим. Розуміння канону як музично-мовної норми співзвучне ассманівському визначенню, в якому йдеться про «таку форму традиції, в якій вона досягає вищої внутрішньої обов'язковості і граничної формальної стійкості» [13, 111].

Запропоновані нами поняття канону як списку і канону як норми співзвучні таким ассманівським різновидам канону як текстовий канон

(канон як список), що розуміється як певний набір священних текстів, і канон як принцип, що сакралізує (канон як норма), який розуміється як результат дій, поведінки за певними правилами. Тобто канон усвідомлюється нами не як формальний звід правил (що прийнято називати кодексом), а сутнісно – як «співвіднесення з принципом, нормою, цінністю» [13, 123], мета якого полягає в уніфікації мовних явищ.

Як категорія інваріатна канон набуває таких характеристик, як точність, надійність, відповідність, опорність, послідовність, остаточність, недоторканність, авторитетність. Інваріантність досягається орієнтуванням на правила і норми, або на конкретні зразки. Мотиваційна природа канону породжує його ідентифікуючу функцію. Канон встановлює зв'язок між я-ідентичністю та колективною ідентичністю. Переймаючи властиву певній групі суспільства систему цінностей, окремий індивід набуває ідентичності як член цієї суспільної групи, а окремий твір (піснеспів) – як екземпляр із корпусу творів.

Я. Ассман також зауважує можливість трактування канону як стилю. Адже стиль, що набуває трансісторичної, позачасової значущості, «кристалізований, трансцендентний стосовно середовища і ситуації» [12, 141], може розглядатися як канон.

Канону як нормі властива експліцитна цензура, та, яка має, певною мірою, свідомий характер. Канон не може стати само собою зрозумілим, адже завжди залишається альтернатива, за словами Я. Ассмана, «певні двері, які спеціально з цією метою повинні закриватися» [12, 147]. Така альтернатива в церковному репертуарі пильно відстежувалася відповідними цензурними комітетами, які стежили за дотриманням обов'язковості, нормативності і оцінковості (тобто зразковості) церковно-пісенного канону.

Висновок до підрозділу 2

Найґрунтовніше дослідження теоретичних питань канону в різних сферах його функціонування запропонував німецький культуролог Ян Ассман. Його концепція канону застосована в пропонованому дослідженні як система поглядів, що послужила основою для визначення поняття церковно-пісенного канону богослужбової практики православної церкви в Україні.

Концепція Я. Ассмана актуалізує такі сенси церковно-пісенного канону богослужбової практики православної церкви в Україні, як сукупність музично-церковних творів, їхню інтонаційно-стильову єдність, співвіднесення її складових в жанровому та індивідуально-стильовому планах, відповідність канону його соціально-історичному контексту, авторитетність творців канону, еталонність давніх модальних напівів як жанрово-інтонаційної норми, відношення оригінальних напівів до їхніх пізніших обробок як відношення канону до стилю, пояснення аналізованого церковно-пісенного канону як експліцитного канону зверху тощо.

Для пропонованого дослідження важливими є *значення канону як списку церковних композиторів та списку церковних творів, а також канону як музично-мовної норми (мово-стилю)*. Ця категорія трактована, передусім, як те, що є обов'язковим, нормативним та оцінковим, тобто зразковим.

Перше значення передбачає розгляд канону у вигляді списку авторів та їхніх творів, які були дозволені, схвалені і рекомендовані до використання у богослужбовій практиці православної церкви в УРСР, а, відповідно, автори вважалися авторитетними у церковному середовищі, а їхні твори – взірцевими. Таке значення має історичне походження і веде свій початок від списку священних книг, сформованому в середньовіччі, і відповідно, несе з собою риси обов'язковості, недоторканності, легітимності. Формування такого канону сприяло широкому розповсюдженню дозволених церквою творів у всьому ареалі функціонування православної церкви, зумовивши уніфікацію богослужбового репертуару і музично-церковної практики.

Канон як музично-мовна норма – друге важливе його значення, яке використано у пропонованому дослідженні. Йдеться про закріплення в текстах піснеспівів характерних мелодико-гармонічних та ладових особливостей, композиційних і формотворчих засобів і прийомів, визнаних й узаконених церковними інституціями як дозволених і схвалених для застосування у богослужбовому обряді. Такий підхід передбачає розуміння канону як сукупності певних художніх правил, прийомів, стильових та естетичних норм, що допускаються при написанні церковних творів, і які склалися в середовищі церковних композиторів, а також музично-церковній практиці, котра функціонувала за принципом закритої комунікації.

Запропоновані нами поняття канон як список і канон як норма співзвучні таким асманівським різновидам канону як текстовий канон (канон як список) і канон як принцип, що сакралізує (канон як норма).

1.3. Колекція церковних піснеспівів о. Володимира Ганжука як приклад церковно-пісенного канону православної церкви в Україні

Протоієрей Володимир Ганжук (1919–2001) народився в місті Луцьку Волинської області в районі Красного. Його батько служив у петлюрівській поліції (помер у 1943 р.), мати – з багатодітної селянської родини¹. У сім'ї Володимира плекалося свідоме українське національне виховання, що вплинуло на його зрілу громадянську позицію, характер діяльності, ставши однією із справжніх причин арешту й засудження до восьми років тюрми та післятюремних репресій.

---

¹ Матеріали біографії о. В. Ганжука див.: Прилуцька О. Сад божественних пісень Володимира Ганжука / Олесь Прилуцька // Волин. губернські відомості. – 2003. – №11 (130). – 13 берез. – С.10.

Потяг до релігії, як і музичні здібності, у Володимира виявилися рано. З 14-ти років він – келійник владики Полікарпа Сікорського¹, майбутнього митрополита Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі, з 17-ти років (1936 р.) – студент Кременецької семінарії та регентської школи, де він вчився разом з почаївським регентом Петром Думицьким. Саме там Володимир познайомився з талановитим регентом Капітонцем, досвід якого переймав у колі багатьох інших початківців.

По закінченні семінарії Володимир Ганжук деякий час працював регентом у церкві сусіднього Кременця с. Туники та Кременецькому монастирі. Проте невдовзі за сприяння протоієрея Серафима Казновецького² був переведений до Львова, де в церкві на вулиці Короленка³ служив

---

¹ Полікарп Сікорський (1875–1953) – митрополит Української Автокефальної Православної Церкви в діаспорі. Закінчив Київську духовну семінарію у 1898 р. Столоначальник Київської духовної консисторії (1908–1918). У 1919–1921 рр. – віце-директор департаменту загальних справ в уряді УНР, працював в Міністерстві віросповідань уряду УНР. У 1922 р. пострижений в монахи і рукоположений в ієромонахи архієпископом Діонісієм (Валединським). Возведений до сану архімандрита. У 1930-ті рр. був настоятелем Дерманського і Загаєвського монастирів на Волині, був хіротонізований на єпископа. У 1932–1941 рр. – єпископ Луцький, вікарій Волинської єпархії (в цей період о. Володимир Ганжук був його келійником). Був також настоятелем Жировицького монастиря на Гродненщині (ймовірно, звідси походять тісні контакти о. Володимира Ганжука з Гродненськими священиками і регентами). Займався політичною і громадською діяльністю. Див.: Рожко В. Нарис історії Української Православної Церкви на Волині / Володимир Рожко. – Луцьк : Медіа, 2001. – С. 471–477.

² Серафим Казновецький – настоятель храму Святого вмч. Юрія у Львові. У серпні 1944 р., за призначенням Екзарха України переїхавши до Львова з м. Корця Рівненської області, організував у Свято-Юріївській церкві потужний патріотичний осередок. Див.: Борщевич В. Волинське духовенство у ХХ столітті: ідентичність, статус, еволюція: монографія / В. Борщевич. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 583 с.

³ Свято-Юріївська церква – православний храм у Львові на вулиці Короленка, 3. Знаходиться у Личаківському районі Львова. Належить до Української православної церкви (Московського патріархату). З 1992 р. виконує функції кафедрального собору

протодияконом до 1945 р., коли за сфабрикованим звинуваченням у справі незаконного придбання церквою парафіну прот. Володимир як «економічний контрреволюціонер» потрапив у тюрму на вісім років (1945–1953)¹. Німий свідок тих прикрих часів – тюремне фото, де пліч-о-пліч із прот. Володимиром – його колишній наставник Капітонець.

Львівської єпархії. У міжвоєнний період була центром Галицького деканату Польської православної церкви в межах Варшавської єпархії. У 1930 р. над храмом визнано верховенство Польської православної церкви. Серед парафіян переважали українці, зокрема, емігранти зі Східної України, а також вихідці з Волині, що відбували у Львові військову службу. Богослужіння відправлялись церковнослов'янською мовою, а з 1937 р. двічі на місяць – і українською. Під час першої радянської окупації у 1939–1941 рр. церква перебувала під управлінням новоутвореного Екзархату західних областей України та Білорусі в складі Російської православної церкви. Деякий час при храмі жив і служив керівник екзархату архієпископ Волинський і Луцький Миколай (Ярушевич). Після завоювання Галичини Третім Рейхом і її приєднання до Генеральної губернії парафія знов увійшла до складу Польської православної церкви, ставши підпорядкованою архієпископу Краківському, Лемківському і Львівському. У 1945 р. церква знову була підпорядкована Українському екзархату Російської православної церкви. Див. : Вуйчик В. С. Православна церква св. Георгія / В. С. Вуйчик // Вісник інституту «Укрзахідпроектреставрація». – Вип. 14. – 2004. – С. 76–81; та офіц. сайт: Українська православна церква. Львівська єпархія / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: http://upc.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=15%3A2011-02-19-17-39-29&catid=12%3A2011-02-09-21-05-56&Itemid=16&lang=ru

¹ Встановлення радянського режиму у західних областях України супроводжувалося репресіями: заарештований був архієпископ Олексій (Громадський), але невдовзі його звільнили, єпископу Полікарпу (Сікорському) вчинили допит. Тільки на Волині та Поліссі заарештовано було 53 священнослужителя. Серед вбитих та замордованих у в'язниці – протоієреї: Іларіон (Денисевич), Сергій (Яроцький), Олександр (Саховня); священники: Олександр (Мартинюк), Мелитон (Матушевич), ієромонах Софроній. Число братії у монастирях значно зменшилося, наприклад, у Почаївській Лаврі з 1939 р. по 1941 р. – з 300 до 80 ченців [22].

На волю прот. Володимир вийшов аж після смерті Сталіна: довго не міг знайти роботу – не мав прописки. Проте завдяки владиці Панкратію¹, що служив у Львівському соборі Святого Юра, і з яким прот. Володимир був знайомий ще з часів його намісництва у Кременці, він став протодияконом.

Як згадує про ті часи постійна співачка хору прот. В. Ганжука, дочка священика, лучанка Галина Бернацька (фармацевт із вищою освітою), хористи тоді хоч і не знали музичної грамоти, проте мали чудове внутрішнє відчуття співу. Владика Панкратій, з її слів, був людиною суворою, але надзвичайно любив хор, дуже добре знав усіх хористів, сам складав репертуар, часто возив хор із концертами у Почаїв, робив подарунки, допомагав грошми (у сімейному альбомі збереглося багато фотографій тих часів).

У 1956 р., у зв'язку з переведенням владики Панкратія у Свято-Троїцький собор м. Луцька, туди ж регентом церковного хору перейшов працювати і Володимир Ганжук. Тоді він прийняв сан священика, хоча служби відправляв рідко, переважно у піст.

Основна діяльність о. Володимира Ганжука у Луцьку співпала з періодом релігійних утисків. Так у 1957 р. почалася нова хвиля закриття церков. 1958 р. Рада міністрів СРСР прийняла низку постанов, спрямованих на ліквідацію церков та монастирів. З 1962 р. цей процес активно поширився на Заході України, зокрема на Волині [102, 281]. Протягом 1960–1980-х рр. у

---

¹ Владика Панкратій (Кашперук) – єпископ Української Православної Церкви, єпископ, пізніше архієпископ Волинський і Рівненський (1948–1952; 1956–1962). У 1952–1956 рр. – єпископ Львівської та Тернопільської єпархії. Інспектор Волинської духовної семінарії і благочиний Луцького благочинного округу, прот. Сечаловський Василь Іванович у донесенні Голові Ради у справах Російської Православної церкви при Раді міністрів СРСР від 17.05.1960 р. зазначає щодо владики Панкратія таке: «Панкратий же благоволил ко многим представителям националистической пропаганды среди духовенства при немецкой оккупации / пример, Грушко, прот., имеющий церковь в Луцке и преподающий в семинарии /, ничем их не беспокоя» (ДАВО, Р-393, оп. 3, спр. 12, арк. 38) [цит. за: 41, 44].

Волинській єпархії було закрито й зруйновано сотні храмів. Так, лише у 1981 р. у Волинській області було зачинено 158 храмів, з них використовувались під склади та зерносховища 69, не використовувалося взагалі 89 [160, 526]. Спроба закриття не оминула й Свято-Троїцький собор (4 серпня 1962 р.)¹ [102, 283].

---

¹ Уявлення про атмосферу церковного життя Волині 1960-х рр. дає донесення Уповноваженого Ради у справах Російської Православної церкви при Раді міністрів СРСР у Волинській області А. Федулова, який пише: «В первой половине 1962 года была проведена значительная работа по разоблачению семинарии, как гнезда реакционного мракобесия и прибежища для буржуазно-националистических и антиобщественных элементов. Особенно большой отклик у общественности города имел судебный процесс над шофёром семинарии Фроловым, спекулировавшим автомашинами с помощью ректора семинарии, а также Почаевского и Мукачевского монастырей. После этого процесса на собраниях трудящихся и в печати выдвигались и выдвигаются многочисленные требования о прекращении деятельности духовной семинарии и об использовании помещений, занимаемых ею, на социально-культурные нужды города. Учитывая то, что количество учащихся в семинарии из года в год резко сокращается, а также настойчивое требование передовой общественности города, областные партийные и советские органы ещё в 1961 году возбудили ходатайство о прекращении деятельности духовной семинарии в Луцке <...> Исходя из того, что ходатайство о прекращении деятельности духовной семинарии в Луцке уже в 1962 году встречало поддержку республиканских и центральных органов, областные партийные и советские органы считали, что семинария действительно прекратит свою деятельность и освободит занимаемые ею помещения в несколько сот квадратных метров. Поэтому с учётом этой площади решается вопрос об открытии в г.Луцке филиала Львовского государственного университета и расширения Луцкого педагогического института <...> Кроме того, продолжение деятельности семинарии в Луцке может породить у администрации семинарии и у церковников представление об уступке со стороны властей и вызвать у них активность по проведению нового набора учащихся и продления, таким образом, деятельности семинарии и в дальнейшем. Исходя из изложенного, областные партийные и советские органы считают, что вопрос о прекращении деятельности духовной семинарии в г.Луцке должен быть решен положительно уже теперь» (ДАВО, Р-393, оп. 3, спр. 27, арк. 61) [цит. за: 41, 47–48].

С. Лис зазначає: «Луцький кафедральний Свято-Троїцький собор був визначним центром українського православ'я у роки Другої світової війни, де правив голова УАПЦ митрополит Полікарп Сікорський. Тому після приходу радянської влади до собору було особливе ставлення – як до «небезпечного розсадника українського буржуазного націоналізму» [цит. за: 102, 282]. Як свідчать архівні матеріали, починаючи з 1945 р., діяльність священнослужителів собору намагалися дискредитувати. Але завдяки активній позиції священнослужителів та парафіян закривати Свято-Троїцький собор радянська влада не стала, попри всю нелюбов до нього як до історичного центру української духовності на Волині [102, 282–283].

Діяльність о. Володимира Ганжука вирізнялася активною позицією. Він сприяв тому, що Свято-Троїцький собор міста Луцька як осередок духовності на Волині був збережений навіть в період найсильнішого розгулу атеїстичної пропаганди і утисків церкви. Саме 1960–1980 рр. стали періодом найінтенсивнішої праці прот. Володимира як регента та збирача колекції церковних творів, у тому числі антикварних видань, а він сам – очевидцем понад 40-річного періоду історії Свято-Троїцького собору, в якому протягом цього часу змінилося сімнадцять архієреїв.

Про хор Свято-Троїцького собору м. Луцька того часу розповідає донька о. Володимира Галина Бернацька. Він зазвичай складався з 24-х осіб, у найскрутніші часи – з 16-ти. Це були переважно люди старшого віку. Хор був платний, з обов'язковими двогодинними репетиціями тричі на тиждень, по понеділках, середах, п'ятницях. З концертами їздили в Городок, Корець, Почаїв, Зимненський та Кременецький монастирі. Часто співали там служби. Н. Супрун-Яремко зазначає: «Цей хор складався з досвідчених хористів, з-поміж яких були й два брати-близнюки (баси), які колись співали у пересувній капелі О. Кошиця <...> Хор мав величезний репертуар, що включав, окрім обіходних піснеспівів, 10 концертів А. Веделя, безліч духовних мініатюр Д. Бортнянського, Г. Ломакіна, О. Турчанінова та інших

авторів, а також аранжованих Ганжуком стародавніх розспівів сільських церков і монастирів Волині» [174, 487].

Зі слів Галини Бернацької, прот. Володимир сам добирав усі твори, був регентом надзвичайно дисциплінованим і акуратним. Не маючи спеціальної музичної освіти, він нотував твори, які подобалися, на слух, з платівок. Водночас писав кондаки, тропарі, стихири, величання та інші композиції богослужбового призначення.

Всі, кому довелося знати цю непересічну особистість, погоджуються: прот. Володимир був більше музикантом, аніж священником, мав проникливо-тонке чуття молитви, був диригентом від Бога, а не лише регентом церковного хору.

Серед друзів і колег отця Володимира – регент Григорій Грудовік (Брест), регент хору Києво-Печерської лаври Михайло Литвиненко¹, київський композитор Олексій Сніжинський², регент і композитор Микола Бутомо (Гродно). Останній, за словами доньки, часто приїздив у гості до прот. Володимира, залишивши багато дарчих написів на нотних текстах.

Протоієрей Володимир Ганжук мав широке коло знайомств і нерідко спілкувався з людьми протилежних поглядів. Так, з одного боку, підтримував дружні стосунки з видатними українськими церковними діячами – Степаном

---

¹ Михайло Семенович Литвиненко (1927 р. н.). Сімнадцять років працював регентом церковного хору Володимирського кафедрального собору, потім – регентом Митрополичого хору в Трапезному храмі Києво-Печерської Лаври. Колишній політв'язень. У 1952 р. присуджений до 25 років суворих таборів, 5 років заслання і 5 років позбавлення прав. Амністований у 1955 р. Див.: <http://archive.orthodox.org.ua/ru/2008/12/31/4341.html>

² Олексій Костянтинівич Годзяцький (Сніжинський – псевдонім; 1904–1972) – композитор, диригент, випускник Київської консерваторії. Працював церковним регентом у багатьох православних храмах та диригентом аматорських хорів. Автор великої кількості духовних творів, відомих за кордоном, обробок українських народних пісень, хорів, романсів, масових пісень на радянську тематику. Див.: <http://www.parafia.org.ua/person/snizhynskyj-oleksij/>

Скрипником (майбутнім патріархом Української Автокефальної Церкви Мстиславом) та Андреем Шептицьким (митрополитом Української Греко-Католицької церкви, з яким був знайомий через владика Полікарпа), з іншого – з радянським письменником, атеїстом Ярославом Галаном. Таке вказує на його зваженість і толерантність у спілкуванні, а також – про вимушену обережність колишнього політв'язня. Як стверджує донька, отець Володимир вів величезну кореспонденцію, спілкуючись з-понад сотнею адресатів.

За словами доньки, у світському житті прот. Володимир був гурманом, любив випити чарку, пожартувати, знав чимало приказок, як наприклад, «Напусти, Господи, смелость на неробкую душу Раба Твоего». Разом із тим вів замкнений спосіб життя – ніколи не ділився своїми проблемами з родичами, не звітувався ні перед ким, був непередбачуваним: міг без будь-чийого відома, як каже донька, «чкурнути». (Ймовірно, така замкнутість була породжена минулим о. Володимира та атмосферою того часу).

У 1988 р. хорова частина величної відправи у храмі з нагоди тисячоліття хрещення Русі складалася переважно з творів прот. Володимира. А в 1990 р. на вінчанні свого єдиного внука він виконав «Отче наш» соло.

Залишивши собор у 1992 р., прот. Володимир перейшов на службу до Покровської церкви, відтоді почав викладати церковний спів у семінарії. Покинув звичну працю у зв'язку із хворобою в останні роки життя. 6 грудня 2001 р. о. Володимира не стало.

Отець Володимир Ганжук залишив для нащадків унікальну нотну колекцію¹, значення якої важко переоцінити не тільки з точки зору обсягу

---

¹ Колекціонування – цілеспрямований збір однорідних предметів, що мають наукову, історичну або художню цінність. Воно передбачає обов'язкове вивчення та систематизацію матеріалів та інтерес до рідкісних екзмплярів. Процес колекціонування організовується на основі чіткого дотримання певних структурних або системних принципів і є яскравою, глибоко своєрідною областю творчості. Структуру колекції визначає особистість колекціонера, його етичні і естетичні цінності, пізнавальні й наукові

(понад півтори тисячі друкованих текстів і рукописів) чи жанрової повноти і різноманітності, але і як важливий документ історії православної церкви на Волині у радянський період, матеріал для наукових досліджень та пам'ятка культури.

Дочка Галина стверджує, що батьківські ноти займали «дві величезні книжкові шафи від підлоги до стелі», де тільки «Милостей миру» налічувалося до 70-ти. Щоправда, з її ж слів стало відомо, що в останні роки життя прот. Володимир чимало примірників, писаних і друкованих, пороздаровував. Значна частина їх потрапила до рук спадкоємців його справи. Зокрема два концерти О. Архангельського («Бог нам прибежище», «Боже, во имя Твое») опинились у приватному зібранні диригента архієрейського хору Свято-Троїцького собору міста Луцька Василя Мойсіюка. Чимала їх частина знаходиться у користуванні диригента хору Покровської церкви Володимира Гнатюка. Сліди деяких, за припущенням очевидців, варто шукати у Кременецькому монастирі. Багато ксерокопій свого часу встиг зробити колишній диригент камерного хору «Воскресіння» (м. Рівне) Олександр Тарасенко¹. Один твір, виконаний у лаврській манері,

---

інтереси, громадянські переконання, особливості життєвого шляху. Саме тому для того, щоб зрозуміти, що представляє собою колекція, необхідно мати якомога повніше уявлення про її власника, завдання, які він перед собою ставив, та умови колекціонерської діяльності. Див.: Голиш Г. М. Основи нумізматики: навч. посіб. ; 2-е вид., доп. і випр. / Г.М. Голиш. – Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2006. – 314 с.

¹ Н. Супрун-Яремко зазначає: «Будучи істовим служителем церковного музичного мистецтва, В. Ганжук справив визначальний вплив на майбутнього регента Олександра Тарасенка. Саме від цього талановитого церковного митця юнак успадкував піететне ставлення до самого процесу розучування зразків духовної музики, коли регент, бажаючи досягти вершинної виконавської досконалості, зосереджує увагу хористів на усьому, що пов'язано з розумінням цілого і найдрібніших його чинників у словесному й нотному текстах. Це і точне коментування регентом деталей урочистого літургійного Богослужіння, під час якого читання змінюється молитвами [174, 487], антифонним (почерговим типу „соліст-хор” чи „діалог двох частин хору”) або респонсорним (у формі

швидше за все, створений самим прот. Володимиром, залишила собі на пам'ять дочка. Це «Величание Преображенію Господню» (виконується на Всенічній після Євангелія). Датований 24.06.1981 р. рукопис включає партитуру і поголосники. Чи не найбільша частина описуваної колекції знаходиться сьогодні у приватній нототеці у Луцьку (за бажанням власника, його імені не називаємо).

Висновок до підрозділу 3

Отець Володимир Ганжук (1919–2001) – регент, священник, церковний композитор, видатний церковний діяч Волині другої половини ХХ ст., власник унікальної колекції церковних піснеспівів – єдиного збереженого документу з-понад сорокарічної історії Свято-Троїцького собору міста Луцька радянського періоду.

Особистість отця Володимира Ганжука була сформована під впливом – відомого діяча Української Автокефальної Церкви Полікарпа Сікорського, у 1932–1941 рр. єпископа Луцького та вікарія Волинської єпархії, Степана Скрипника – майбутнього патріарха Української Автокефальної Церкви Мстислава та Андрея Шептицького – митрополита Української Греко-Католицької Церкви. За свої національні переконання о. Володимир

чергування реплік священника і хору) співом, через що циклічна літургія (з грецьк. – загальнонародна справа) сприймається і відпрацьовується як своєрідна оперна вистава; це і дотримання авторського стилю, що досягається шляхом спрямування виконавців на сприйняття твору в дусі епохи та індивідуального композиторського стилю; це і вимоги до хористів досконало вивчати релігійні джерела, щоб вміти, приміром, розрізнити усі складові трьох літургійних розділів і відповідно їх виконувати; це і одноосібна робота регента, що може включати, окрім занурення в технологічні, естетичні та виконавські деталі музичного твору, звичайне старанне переписування нотних текстів як своєрідний ритуальний момент „входження” в духовний твір (вислів В. Ганжука: „Коли пишу ноти, ніби з Богом розмовляю”) і навіть спробу самому компоувати музику на канонічні тексти або аранжувати стародавні церковні розспіви» [174, 488].

поплатився восьма роками сталінських таборів (1947–1953) та подальшими утисками й переслідуваннями.

З 1956 по 1991 р. він – регент Свято-Троїцького собору м. Луцька, очевидець понад 40-річного періоду історії храму, в якому протягом цього часу змінилося сімнадцять архієреїв. Усі ці роки мужньо і вперто протистояв знищенню церкви і духовенства, крок-за-кроком збираючи колекцію – свій скарб. Увійшов в історію собору як будівничий православної церкви в Україні одного з найважчих періодів в її історії.

Нотна колекція о. Володимира Ганжука містить понад 1500 піснеспівів і є відображенням, з одного боку, естетичних смаків та інтересів її власника, з іншого – процесів богослужбової практики православної церкви в Україні того часу як один із зразків канону церковних піснеспівів: текстового канону – тобто корпусу піснеспівів богослужбового обряду, і мовно-стильового канону – тобто їхньої інтонаційної системи.

Висновки до першого розділу

Формування поняття канону церковних піснеспівів як ключового у концепції мистецтвознавчого дослідження здійснено шляхом аналізу різних значень, яких категорія канон набувала протягом свого розвитку у працях культурологів та мистецтвознавців. У результаті зроблено обґрунтований висновок про те, що вона є багатозначною, історично змінюваною, застосовувалася у різних сферах людської діяльності й знання, тобто належить до універсальних і у різних значеннях була використана у працях відомих культурологів та мистецтвознавців ХХ ст., зокрема таких як П. Флоренський, С. Булгаков, О. Лосєв, М. Бахтін, Г.-Р. Яусс, Ю. Лотман, Г. Блум, Р. Лейбов, О. Попов, В. Сидоренко, О. Івашкін, А. Єфіменко, Н. Серєда, М. Новакович, М. Трубецька та інших.

Завдяки аналізу доробку вказаних науковців визначено *базові властивості канону церковних піснеспівів як своєрідної кількісно-*

структурної моделі, що має чіткі межі, відносно стабільний обсяг інформації і характеризується такими рисами, як обов'язковість, нормативність та оцінковість, тобто зразковість. Зазначено, що канон церковних піснеспівів може мати різновиди і відмінності в історико-хронологічному, географічному, світоглядно-естетичному, комунікаційно-функціональному, конструктивно-логічному та інших аспектах.

Вказано, що в основу вироблення ключового поняття дослідження – канону церковних піснеспівів – покладено концепцію канону німецького культуролога Яна Ассмана, основні положення якої, спроектовані на матеріал нотної колекції отця Володимира Ганжука як активно діючого богослужбового репертуару православної церкви в Україні другої половини ХХ ст., дали змогу розглядати її як сукупність музично-церковних творів та інтонаційно-стильову єдність, що, наділена рисами обов'язковості, нормативності та оцінковості, є одним із зразків канону церковних піснеспівів богослужбової практики православної церкви в Україні другої половини ХХ ст.

Запропонований підхід дав змогу розглянути колекцію отця Володимира як нероздільну цілісність у її відповідності соціально-історичному контексту, вписуваності у багатовікову богослужбову практику православної церкви, як продовження традиції функціонування давніх модальних напівів в рамках єдиного культурного феномена, а також як оригінальне музично-інтонаційне явище, сформоване перенесеними в музично-виразову площину критеріями оцінковості, нормативності та обов'язковості.

Обґрунтовано два основні значення канону церковних піснеспівів богослужбової практики православної церкви в Україні:

- 1) канон церковних піснеспівів як список церковних композиторів та список церковних творів;*
- 2) канон церковних піснеспівів як музично-мовна норма, тобто мово-стиль.*

Перше значення передбачає розгляд канону, як списку авторів та їхніх творів, які були дозволені, схвалені й рекомендовані до використання у богослужбовій практиці православної церкви в УРСР, і відповідно, їхні автори вважалися авторитетними у церковному середовищі, а самі твори – взірцевими. Таке значення канону церковних піснеспівів веде свій початок від списку священних книг, сформованому в середньовіччі. Воно несе з собою сенси обов'язковості, недоторканості, легітимності і пов'язане з широким розповсюдженням дозволених православною церквою музичних творів у всьому ареалі її функціонування, наслідком чого стала уніфікація її богослужбового репертуару і музично-церковної практики.

Канон як музично-мовна норма – друге важливе значення канону церковних піснеспівів. Йдеться про закріплення в їхніх музичних текстах характерних мелодико-гармонічних та ладових особливостей, композиційних та формотворчих засобів і прийомів, легітимізованих відповідними церковними інституціями, як схвалених і рекомендованих для використання у богослужбовому обряді. Такий підхід передбачає розуміння канону як сукупності певних художніх і музичних законів, принципів, правил, прийомів, стильових та естетичних норм, що допускаються при написанні церковних творів, і які склалися в середовищі церковних композиторів, а також музично-церковній практиці, що функціонувала як закрита комунікація.

Запропоновані нами значення канону церковних піснеспівів як списку і як норми співзвучні асманівським різновидам текстового канону і канону, що сакралізує відповідно.

У межах першого розділу дослідження здійснено огляд унікальної нотної колекції отця Володимира Ганжука – єдиного збереженого документу з понад сорокарічної історії Луцького Свято-Троїцького собору радянського періоду, розглянутої як зразок канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні того часу. Створено біографічний нарис отця Володимира як

власника колекції з інформації, зібраної переважно у особистому спілкуванні автора дослідження з людьми, котрі його знали.

Зроблено висновок про те, що особистість отця Володимира Ганжука (1919–2001), регента, священника, церковного композитора, видатного церковного діяча Волині другої половини ХХ ст. була сформована під впливом відомого діяча Української Автокефальної Церкви Полікарпа Сікорського, у 1932–1941 рр. єпископа Луцького та вікарія Волинської єпархії, а також Степана Скрипника – майбутнього патріарха Української Автокефальної Церкви Мстислава, Андрея Шептицького – митрополита Української Греко-Католицької Церкви. Вказано, що за свої національні переконання, о. Володимир поплатився восьма роками сталінських таборів (1947–1953), а також подальшими утисками й переслідуваннями.

З 1956 по 1991 р. о. Володимир – регент Свято-Троїцького собору міста Луцька, очевидець понад 40-річного періоду історії храму, в якому протягом цього часу змінилося сімнадцять архієреїв. Усі ці роки мужньо і вперто протистояв знищенню церкви і духовенства. Увійшов в історію собору як будівничий православної церкви в Україні одного з найважчих періодів в її історії.

Нотна колекція о. Володимира Ганжука містить понад 1500 піснеспівів і є відображенням, з одного боку, естетичних смаків та інтересів її власника, з іншого – процесів богослужбової практики православної церкви в Україні того часу як один із зразків канону церковних піснеспівів: текстового канону, тобто корпусу піснеспівів богослужбового обряду, і мовно-стильового канону, тобто їхньої інтонаційної системи.

РОЗДІЛ 2.

НОТНА КОЛЕКЦІЯ О. ВОЛОДИМИРА ГАНЖУКА – СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ КАНОНУ ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

2.1. Жанр як базовий елемент структури церковно-пісенного канону

Канон церковних піснеспівів богослужбової практики православної церкви в Україні представляє собою розгалужену систему жанрів, форм, богослужінь, котрі регулюються церковним Уставом (Типіконом)¹. Ю. Ясіновський пише: «Гимнографія є величезною книгою з неперервними лініями смислового зв'язку окремих розділів і підрозділів, що охоплюють празничні цикли і пам'ятні дати Христової Церкви, різні служби та окремі цикли, пов'язані між собою в єдине ціле» [209, 23], зазначаючи «упродовж багатьох століть гимнографія виробила величну піраміду різнобарвних жанрів і форм, які перебували у складній ієрархічній залежності та були вплетені у розлогу систему богослужень» [209, 20].

У православній церкві встановлено дев'ять служб на добу: вечірню, повечір'я, полуношницю, утренью, часи 1-й, 3-й, 6-й, літургію (централізований осередок добового кола) та 9-й, а також особливі служби в таїнствах: хрещення, миропомазання, покаяння, вінчання, в чинах освячення води, погребіння, молебнах.

Божественна літургія («служіння», «спільна справа») – Літургія Іоанна Златоустого – головна служба православної церкви, в якій здійснюється таїнство Євхаристії. Вона поділяється на три частини – проскомидію, Літургію оголошених та Літургію вірних. Проскомидія (гр. – приносити щось

---

¹ Тут і далі див. : Толковый Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с.

як дарунок, жертву) має дві частини: приготування до відправи священика і приготування ним Святих Дарів для здійснення Євхаристії. Друга – Літургія оголошених. Її метою є Боже слово, проповідуване через читання Апостола, Святого Євангелія та проповідь священика. До складу Літургії оголошених входять молитви й обряди від закінчення проскомидії до відпущення оголошених із церкви, перед Великим входом. Літургія вірних – це остання й найважливіша частина літургії, на якій можуть бути присутні лише вірні. Зміст Літургії вірних включає тайну вечерю, страсті Христові, смерть, воскресіння Ісуса й вознесіння на небо. Саме в цій частині Літургії настає один із найбільш урочистих обрядів служби Божої, що має назву Великого входу.

У православній церкві є три види Літургії, а саме:

1) Святого Іоанна Златоустого, що служиться протягом усього року і авторство якої традиційно приписується святителю Іоанну Златоустому, Константинопольському архієпископу;

2) Святого Василя Великого, яка відправляється лише десять разів на рік (в 1–5 неділю Великого посту, в Великий четвер і Велику суботу Страсного тижня, на Різдво Христове та Богоявлення, в день пам'яті Василя Великого);

3) Напередосвячених Дарів або ж Святого Григорія Двоєслова, що служиться лише у Великий піст (у середу і п'ятницю перших шести тижнів посту, у четвер п'ятої седмиці посту, у понеділок, вівторок і середу Страсної седмиці, а також в день пам'яті св. Іоанна Предтечі (8 березня) і Сорока мучеників Севастійських (22 березня), якщо ці свята припадають на період Великого Посту і не потрапляють на неділю).

Таким чином, базовими жанровими елементами канону церковних піснеспівів православної церкви є вказані різновиди богослужінь, які всередині містять більш дрібні – незмінні і змінювані богослужбові жанри. Розглянемо колекцію о. Володимира Ганжука за основними богослужбовими жанрами.

У результаті вивчення колекції о. Володимира зроблено висновок про те, що вона налічує 65 *стихир*¹. Серед них:

- чотири аноніми на «*Господи воззвах*» – «Положи, Господи, хранение устом моим (Псалом 140)» знаменного напіву; «Голосом моим (Псалом 141)»; «Советъ превечный» (на Благовіщення) «Господи воззвахъ» (виконуються на вечірні);
- п'ять на *хваліте* – дві «Всякое дыханіе да хвалить Господа» зі зб. 1869 р., «Дивное имя Твое² зі зб. 1915 р., дві «Совлекоша с мене»;
- дві на *стиховні* – «Радуйся, живоносный Кресте» та «Царю Небесный»;
- 16 *стихир на литії*¹, кожна з яких відповідає певному святу та створена на відповідний глас (виконуються на всенічній і вечірні);

---

¹ Стихира – це «гимн, який складається з певної кількості віршованих строф (себто стихів чи стишків, звідси і назва). Переважно стихири має 8–12 стишків, що збігаються з мелодичними фразами і певним розміром. Стихири тісно пов'язані з псалмами й включаються між їх стишками. Первісно псалом рецитувався чи проспівувався сольо, а заключні стишки повторювалися співно всіма вірними. Згодом з цих повторюваних стишків утворилися самостійні тексти, які назвали стихирами, зберігаючи місце і форму виконання» [209, 1]. Розрізняють стихири чотирьох основних і однієї додаткової груп: 1) на «*Господи воззвах*» (на Пс. 140, Пс. 141, Пс. 129, Пс. 116) співаються на вечірні після кафізми (назва походить від початкової фрази першого псалма цієї групи); 2) на *стиховні*, тобто на вірші різних псалмів, співаються в кінці вечірні та повсякденної утрени; 3) на *хваліте* (Пс. 148–150), співаються на утрени перед Великим славослів'ям; 4) на *литії*, виконуються при виході священнослужителів на литію, яка правиться у великі свята; 5) *стихири блаженні*, що складають особливу групу і «виконуються лише у воскресні (недільні) дні на літургії у третьому антифоні ізобразительному, влітаючись в стишки Нагорної проповіді. Таких стихир є 9 у кожному гласі» [209, 3]. Стихири займають важливе місце в богослужінні. В них відображається головна тема свята. Їхня мелодика – пісенного характеру, з елементами мелізматика, носить назву стихирарної.

² Стихира з Акафісту імені Ісуса Христа.

- три аноніми – «Высшую небесь», «Не ввери мя» та «Воскресь Ісусь оть гроба»;
- 11 «Воскресныя утренніе стихиры Евангельскія» О. Львова;
- 15 стихир «Слава въ вышнихъ Богу»² з шестипсалмія, серед них, зокрема, дев'ять анонімів, твори М. Скрипникова, К. Куралесіна, Г. Сидельникова, М. Строкіна, О. Нікольського, Ф. Мяснікова та І. Григор'єва;
- чотири стихири свят О. Кастальського: Благовіщення, Успіння Пресвятої Богородиці, Преображення Господнього, Різдва Христового;
- чотири стихири Архієрейської служби «Свыше пророцы», дві – на облачення архієрея «Да возрадуется» О. Львова та М. Ковалевського;
- одна стихира заупокійної служби «Приидите, последнее целование дадим» (анонім).

У колекції міститься 65 тропарів³ (враховуючи гласи – 110). Серед них:

---

¹ Туренков А. Сборникъ Стихиръ на литіи. Знаменнаго роспева. – № 18. – Петроградъ: Собственность издателя П. М. Кир'єва, 1915 г. – 28 с.

² За початковими словами належать також до славословій.

³ Тропар – короткий молитовний піснеспів (до 8 рядків), в якому розкривається сутність свята або прославляється священна особа. Тропар може бути складовою частиною канону, що наслідує мелодико-ритмічну модель першої строфи (ірмосу). «У різних службах одного дня чи празника тропар іноді повторюється. На вечірні він співається наприкінці служби перед відпустом, на утрені – на початку (на Бог Господь) і перед завершенням після великого славословія; на літургії – після малого входу, а на Господські празники вплітається між стишками псалма, що складає третій антифон» [209, 4]. Тропарі мають значний внутрішньожанровий поділ (недільні, благословенні, відпустительні, святкові, постові). Крім того, у групі тропарних жанрів визначальним критерієм типологічної однорідності став зміст твору, на що вказують самі їхні назви: богородичні, хрестобогородичні, троїчні, мученичні, мертвенні, покойні, світильні, екзапостиларію. Зокрема, троїчні присвячені прославленню Трійці, богородичні або

- «Бог Господь», серед них – три аноніми зі зб. 1869 р. (виконуються на утрени) та твір О. Архангельського;
- *непорочні*¹, серед них – «Ангельський собор» М. Скрипникова, «Благословен еси Господи» анонімне та свящ. М. Скрипникова, рукописні поголосники М. Скрипникова та Ф. Войленка, а також анонім «Тропарі воскресные по непорочнахъ»;
- *покаянні тропарі* «Покаянія отверзи ми двери» – Д. Соловйова, І. Смірнова, П. Григор'єва та анонімні, «На спасеніє стези», «Множество содѣянныхъ мною лютыхъ» П. Григор'єва, Калишевського та анонім;
- сім анонімів різної тематики: «Пречистому Твоєму образу»; тропар 17-ї кафізми на 2-й глас «Согреших к Тебе, Спасе»; тропар, що співається на хіротонії² «Святїи мученицы»³; «Слава Тебе, Христе Боже, Исаие ликуй»; «Заступнице усердная»⁴; «Воскресіння

догматики створені на честь Діви Марії, хрестобогородичні розповідають про страждання Марії перед Хрестом, на якому був розп'ятий Ісус Христос, воскресні прославляють воскресіння Христа, хрестовоскресні описують страждання Ісуса Христа на хресті і його Воскресіння, мученичні розповідають про християнських мучеників. Відпустительні – тропарі, що закінчують богослужбовий обряд, а екзапостиларій, – який завершує канон на недільній утрени, заміщаючи буденний *світилен* (виконується в кінці утрени, після 9-ї пісні канону).

¹ «Непорочні» – від назви 118-го псалому, з початковою фразою «Блаженны непорочные...». Див. : Толковый Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с.

² Хіротонія (від грецьк. – рука, рукопокладення) – Таїнство Священства, в якому християнину повідомляється про особливу благодать для вчення і священнодійств. Див. : Настольная книга священнослужителя. – Т. 1 ; изд. 2-е. – М. : Изд. отдел Москов. Патриархата, 1992. – 630 с.

³ Як стихира виконується на вінчанні.

⁴ Тропар, глас 4, виконується 22 жовтня, на свято апостола Якова.

- Христове бачивши» зі зб. 1869 р.; недільні тропарі «Днесь спасеніє міру бысть» (1, 3, 5, 7 гл.) та «Воскресъ изъ гроба» (2, 4, 6, 8 гл.);
- 13 авторських піснеспівів різної тематики: «Не умолчимъ никогда Богородице» А. Астаф'єва; «К Богородице прилежно» О. Архангельського та П. Чеснокова; «Тропарь на благословеніє хлѣбовъ», що співається на вечірні зі зб. 1869 р.; «Заступнице усердная» П. Чеснокова ор. 43, № 6; «По окончанія славословія тропари воскресны» прот. П. Турчанинова, Д. Соловйова та П. Воротнікова; «Христос воскрес» П. Григор'єва; «Искупил ны еси от клятви» В. Зінов'єва; «Тропарь Рождеству Христову» (гл. 4), «Тропарь Богоявленію» (гл. 1), «Тропарі на Успеніє Пресвятой Богородицы» О. Кастальського;
  - *сідальні*¹ – два аноніми «Покой, Спасе наша» та «Моленіє теплое»;
  - *відпустительні* – зі збірок 1915 р. та 1962 р.;
  - *екзапостиларійні* – на Успіння Пресвятої Богородиці ор. 3, № 5 М. Голованова й «Разбойника благоразумнаго» О. Кастальського;
  - *троїчні і світільні* – анонімні «Троичны и светильны на утрени Великого Поста» (8 гл.), до яких увійшли: «Предстательстви безплотных Твоих» (пн.), «Молитвами, Господи, Предтечи Твоего» (вт.), «Силою, Господи, Креста Твоего» (ср., пт.), «Молитвами, Господи, Апостол Твоих» (чт.), а також піснеспіви «Свят Господь Бог наш» анонімні та Д. Соловйова;
  - *богородичні*, зокрема, анонімні і авторські – І. Смірнова, О. Архангельського, М. Скрипникова, М. Речкунова, П. Богданова

---

¹ Сідален – тропар (під час якого дозволяється сидіти), що виконується на утрени після читання кафізми або після третьої пісні канону. Див. : Толковый Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с.

та інших (виконуються на вечірні). По одному аноніму – «На спасеніє стези», «Исхити мя Владычице» та «Преблагословенна еси», «Царице, моя преблагая» та «К кому возопию, Владычице» (5 гл.), а також «Никто же притекаяй к Тебе» Г. Львовського та «Под Твою милость» – анонімні і авторські – П. Чеснокова (ор. 43, № 5) та О. Копилова. Зауважено один зразок цього жанру ієромонаха Алексія «Непроходимая врата» (виконується на вечірні).

Колекція о. В. Ганжука містить 70 кондаків¹. Майже половину зразків жанру представлено піснеспівом «Взбранной воеводе»² (всього 33). Серед них – дванадцять анонімів, твори Аллеманова, Староруського, Кочановського, О. Львова, П. Богданова, П. Іванова-Радкевича, Д. Соловйова, Васильєва, О. Касторського, Панченка, В. Ганжука та інших. Крім того, виявлено дев'ятнадцять приспівів цього кондака на «Радуйся»³. Така кількість однотипних піснеспівів може свідчити про особливий інтерес о. Володимира як регента і колекціонера до цього жанру.

Спостережено по одному піснеспіву:

---

¹ Кондак – піснеспів, що складається з багатьох однакових за метрикою рядків (до 24) і завершується одними й тими ж словами ікоса. Створення цього жанру пов'язують з іменем Романа Сладкопівця (VI ст.). З появою канону кондак значно скорочується й залишається у вигляді декількох рядків (після 6-ї пісні канону). Відомо, що «в давнину кондак виконувався одним співцем-солістом на середині церкви. Кондаки мали колись віртуозний мелізматичний стиль, який згодом значно спростився» [209, 4].

² Це кондак Богородиці. Появу його вірша пов'язують з облогою Константинополя влітку 626 року аварами і слов'янами, коли патріарх Константинопольський Сергій I з іконою Божої Матері обійшов міські стіни, і таким чином небезпека була відвернена. Див. : Православная энциклопедия. – Том 1. – М., 2000. – С. 373а.

³ Сім «Радуйся, Невесто неневестная», п'ять «Радуйся, Похвало Почаевская», два «Радуйся, Радосте наша», один «Радуйся, Николае, великий чудотворче», а також чотири «Иисусе, сыне Божий».

- анонім «Въ молитвахъ неусыпающую Богородицу», котрий виконується лише на Успіння Пресвятої Богородиці;
- кондак, ієромонаха Серафима «Избранный чудотворче»;
- з Акафісту преподобному Серафиму Саровському чудотворцю анонім «Душе моя» (також виконується на утрени);
- два піснеспіви «О Всепетая Мати» в редакції В. Ганжука.

Виявлено два кондаки різних свят О. Кастальського: Богоявленю та Різду Христовому («Днесь Дева»), чотири кондаки Богородиці – «Не имамамы инья помощи»¹ – анонім, М. Слонова, Конст. Шведова та П. Чеснокова (ор. 25, № 8), три заупокійні кондаки «Со святыми упокой»: анонім, М. Балакірева та О. Кастальського. До останнього доданий ікос із панахиди «Самъ единъ еси безсмертный».

У нотозбірні о. Володимира представлено *17 канонів*² (враховуючи гласи – 24), серед яких – «Канон Св. Андрія Критського» Д. Бортнянського, анонімні «Каноны праздничные», «Каноны воскресные 8-ми гласовъ» та інші. Крім того, у фрагментах є два піснеспіви із канону восьмого гласу, а саме: п'ята пісня – «Вскую мя отринул еси» А. Лабінського та два варіанти шостої пісні – «Молитву пролию ко Господу» – анонім та твір А. Лабінського; два зразки «Честнейшую» (на дев'яту пісню канону) –

¹ Цей піснеспів також використовується як причасний.

² Канон – відомий з середини VII ст. жанр церковної гимнографії. Це складний, багатострофний твір, присвячений прославленню якогось свята або святого. Входить до складу богослужінь утрени, вечірні, повечір'я та ін. Біблійні пісні (всього 12, але пісні Девори і Єзекії не ввійшли до візантійського богослужіння) стали основою і темою для пісень канону. Канон ділиться на пісні, кожна з яких складається з ірмоса, тропарів і катавасії (функціонально: вступу – основної частини і завершення пісні). Число пісень канону може бути 3, 4, 8 і 9. Три- і чотиріпісенні канони використовуються в богослужіннях Великого посту і П'ятидесятниці. Дев'ятипісенний всього один – Великий канон св. Андрія Критського. Восьмипісенні – це дев'ятипісенні канони, в яких пропущена друга пісня. Див. : Настольная книга священнослужителя. – М. : Изд. Московской Патриархии, 1983. – Том 4. – С. 720–721.

І. Смірнова й В. Ананьєва («Величит душа моя Господа») та один піснеспів «Христос рождається» О. Кастальського, що є першим канонем на Різдво Христове. Принагідно варто згадати наявні «Ирмосы Воскресные греческаго напева» О. Львова та «Ирмосы на Воздвижение Честного Хреста» О. Кастальського.

Колекція налічує 19 прокимнів¹ (враховуючи гласи – понад 70). Зокрема, «Прокимени на Литургии», «Прокимини утрени» (воскресні та святкові), «Прокимен утрени Великої п'ятниці» (О. Кастальського), «Прокимны дневные вечерние»², «Прокимны изъ службъ Пресвятой Богородице, безплотнымъ силамъ, святымъ и о усопшихъ»³ та інші.

У колекції о. Володимира – 29 псалмів. З них – десять виконуються на вечірні, зокрема, вісім авторських варіантів «Благослови, душе моя, Господа», а саме – твори О. Львова, Г. Львовського, Г. Ломакіна, Д. Соловйова, О. Кастальського. Решта – на Літургії Іоанна Златоустого. Серед останніх – «На рекахъ Вавилонскихъ», «Благословлю Господа на всякое время» (пс. 33) та інші. По одному зразку представлено псалми: 14-й – «Господи кто обитает в жилищи Твоем» П. Мирноносицького; 26-й – «Господь просвещение мое» М. Кедрова-батька; 38-й – «Скажи ми, Господи, кончину мою» П. Оболенського; 50-й – «Помилуй мя, Боже» (анонім); 54-й – «Внуши, Боже, молитву мою» і 101-й – «Господи, услыши молитву мою»

¹ Прокимен – вибраний стишок псалма, який передує читанню Святого Письма, Апостола або паремії (читання притч зі Святого Письма на вечірній службі Божій напередодні релігійних свят). Див. : Толковый Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с.

² Крім того, спостережено сім суботніх прокимнів вечірні «Господь воцарися» та два святкових прокимна із зб. 1903 р.

³ Глас 1. Святителю; Глас 3. Пісня Богородиці; Глас 4. Безплотним силам; Глас 6. Про упокоєних; Глас 7. Мученику. Преподобним. Священномученику. Ісповідникам. Воздвиженню. Вознесінню; Глас 8. Апостолам.

О. Архангельського; 133-й – «Се ныне благословите Господа» М. Іпполітова-Іванова в перекладенні М. Кедрова-сина.

З авторських псалмів в колекції найширше представлено твори О. Нікольського, зокрема, – «Доколе, Господи», «Господня земля», «Готово сердце мое, Боже», «Во исходѣ Израилевѣ». Окрему групу складають багатомилостиві (поліелейні) псалми. У нотозбірні їх спостережено 16, а саме М. Скрипникова, С. Богусловського, Г. Рютова, Г. Давидовського, О. Львова, І. Смірнова, Д. Соловійова, О. Кастальського тощо.

*Антифони*¹ у колекції о. Володимира представлені 52-ма піснеспівами. З них:

---

¹ Антифон – це жанр, в якому відбувається почергове (діалогове) виконання окремих стихів псалма хорами обох кліросів. Відомо декілька видів цього жанру, а саме: антифони Псалтиря, зображальні, повсякденні, святкові, степенні. Антифони Псалтиря або Антифони кафізми – ті які, виконуються під час кафізми, богослужбового розділу Псалтиря, під час читання якого дозволяється сидіти. (У Псалтирі виділено 20 кафізм приблизно однакової довжини, що важливо для утворення кафізми, адже при однаковій довжині кількість псалмів у кафізмі може бути різною). *Антифони зображальні* – з псалмів 102 і 145, що співаються на літургії вслід за великою ектенією. Замість третього антифону співаються *Блаженні* (від початкових слів з євангельських віршів (Мф. 5: 3–12; «Блаженні убогії духом») і між ними тропарі 3-й і 6-й чи іншої пісні канону утрні. *Антифони повсякденні* – написані на псалми 9-й, 92-й і 94-й і співаються замість блаженних і зображальних псалмів, коли в статуті не зазначені пісні канону для співу на блаженних. *Святкові антифони* – ті, які співаються в дванадесяті свята. Вони складені з віршів різних псалмів, відповідно до змісту свята і чергуються з особливими приспіваними, наприклад з «Молитвами Богородиці», або «Спаси нас, Сине Божий», або з тропарем самого свята. *Антифони степенні* – це ранкові недільні антифони, написані за текстами 119–133 псалмів. У них йдеться про очищення душі. Названі у євреїв піснями ступенів, ці антифони співалися паломниками під час сходження на сходи Єрусалимського храму. Степенних антифонів є вісім – за кількістю гласів. Кожен має по три частини, крім 8-го, що має чотири. Див. : Архимандрит Киприан (Керн). Литургика, гимнография и эортология / Архимандрит Киприан (Керн). – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье. – 1997. – 152 с.

- *антифони Псалтиря (кафізми¹)* – 10;
- *зображальні* – 28, зокрема, антифону I: «Благослови, душе моя, Господа» – М. Кедрова-батька, О. Красностовського, М. Іпполітова-Іванова, О. Львова, Я. Чмельова та два аноніми; антифону II – «Хвали, душе моя, Господа» архієпископа Никанора, М. Кедрова-батька, О. Гречанінова, О. Красностовського, три аноніми; антифону III – «Во царствии Твоем» диякона Дзвоника, Черепніна, П. Мироносицького, В. Каліннікова, М. Кедрова-батька, Попова, Думицького, три аноніми;
- *блаженні* – два: М. Слонова та анонім;
- *повсякденні* – анонімні «Антифоны повседневные»;
- *святкові* – Д. Соловйова;
- *степенні* – 10, а саме: анонім, О. Львова, свящ. Староруського, М. Іпполітова-Іванова – «Се нынѣ благословите Господа» та «Се что добро», а також 4-го гласу «Отъ юности моя» О. Кошиця, Степанова, Калишевського і Кустова.

Загальна кількість *ектеній*² становить 179. З них:

---

¹ Кафізма (гр. κάθισμα – сидіти) – богослужбовий розділ Псалтиря (під час читання якого на богослужінні дозволяється сидіти). Див. : Пуряєва Н. В. Словник церковно-обрядової термінології / Н. В. Пуряєва. – Львів : Свічадо, 2001. – 160 с.

² *Ектенія* – спільне моління на церковних богослужіннях, що складається з коротких прохань «Господи, помилуй». Розрізняють такі види ектеній: велика, сугуба, прохальна та мала. *Велика* (або *мирна*) починається словами «Миром Господу помолімося». *Сугуба* (тобто посилена) ектенія починається словами «Помилуй нас, Боже, з великої милості Твоєї, молимося Тобі, вислухай і помилуй». *Прохальна* ектенія закінчується співом «Подай, Господи». *Мала* ектенія – форма ектенії, яка розпочинається словами «Ще і ще в мирі Господу помолімося» та своєю повторюваністю виражає силу прагнень віруючих. Крім вищевказаних, є також *заупокійна ектенія*. Див. : Толковый Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с.

- *великі (або мирні)* – 15, зокрема, крім анонімів, – це піснеспіви Анат. Архангельського, свящ. В. Зінов'єва, Дікіна, М. Кедрова-батька, С. В. Смоленського, М. Слонова, М. Кедрова-сина та М. Ковалевського;
- *сугубі (посилені)* – 17, крім анонімів, – піснеспіви М. Кедрова-батька, М. Кедрова-сина, М. Ковалевського, О. Архангельського, О. Гречанінова, Г. Давидовського, М. Тітова, М. Слонова, С. Смоленського, П. Чеснокова, О. Тітова та В. Самсоненка;
- *прохальні* – 16, крім анонімів, – твори М. Ковалевського, О. Архангельського, М. Кедрова-сина, М. Кедрова-батька та М. Слонова;
- *малі* – п'ять – А. Веделя, М. Кедрова-сина та М. Кедрова-батька, а також два аноніми;
- *заупокійні* – сім, а саме – О. Архангельського, О. Гречанінова, М. Речкунова, А. Шишкіна, а також один анонім;
- *на літїї* – 16, зокрема, чотири аноніми, твори В. Фатєєва, Точиського, Третякова, П. Толстого та О. Касторського.

У фондах колекції наявні *чотири алїлуарії*¹ та *два подобні*².

До окремої групи відносимо *цикл незмінюваних піснеспівів, що отримали назву від початкових слів*. Так в колекції спостережно вісім творів «Єдинородний Сину», 17 – «Отця і Сина», 15 – «Вірую», 10 – «Прийдіте,

---

¹ *Алілуарій* – це урочистий повторюваний (зазвичай тричі) спів слова «Алілуя» з проміжними віршами з псалмів. Після читання Апостола співаки співають «Алілуя», що означає хвалу Богу і явище Божественної благодаті. Див. : Архимандрит Киприан (Керн). Литургика, гимнография и эортология / Архимандрит Киприан (Керн). – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье. – 1997. – 152 с.

² *Подобен* – богослужбова пісня, мелодія і метрика якої подібні до іншого піснеспіву. Уведений у практику І. Дамаскіном. Див. : Архимандрит Киприан (Керн). Литургика, гимнография и эортология / Архимандрит Киприан (Керн). – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье. – 1997. – 152 с.

поклонімся», чотири – «І всіх, і все», 51 – «Отче наш», 11 – «Благословен, хто йде в ім'я Господнє», чотири – «Тіло Христове», шість – «Ми бачили світло істинне», чотири – «Нехай сповняться уста наші», дев'ять – «Нехай буде ім'я Господнє», 16 – «Трисвяте», а також чотири – «Ті, що в Христа хрестилися»¹, зокрема:

- «Єдинородний Сину» – М. Речкунова, М. Кедрова-батька, М. Слонова, П. Турчанінова, О. Кастальського, М. Ковалевського та два аноніми;
- «Отця і Сина» – сім анонімів, твори Ф. Войленка, Г. Гончарова, М. Слонова, Завгороднього, Коваленка, Ф. Мішеніна та Листопадова;
- «Вірую» – п'ять анонімів, твори Кустова, В. Самсоненка, О. Гречанинова, О. Кастальського, М. Ковалевського, М. Кедрова, О. Кастальського та М. Слонова;
- «Прийдіте, поклонімся» – чотири анонімів, піснеспіви П. Чайковського, Ф. Рудікова, О. Красностовського, П. Чеснокова, М. Ковалевського та М. Кедрова-сина;
- «І всіх, і все» – два аноніми та дві гармонізації М. Ковалевського й І. Гарднера;
- «Отче наш» – А. Веделя, В. Гиренка, Г. Давидовського, Ф. Ліпаєва, Г. Завадського, О. Нікольського, М. Слонова, В. Храпчевського, Я. Шевцова, П. Чайковського та інших. На одному із десяти анонімів зазначено «по Римському-Корсакову»;
- «Благословен, хто йде в ім'я Господнє» – два аноніми та піснеспіви П. Чайковського, П. Чеснокова, М. Ковалевського, М. Кедрова-батька, М. Кедрова-сина;

---

¹ Співаються на Пасху і всю Світлу седмицю, Трійцю, Різдво Христове, Богоявлення, в Лазареву і Велику суботи. А в Хрестопоклінну неділю (3 нд Великого посту) співається «Кресту Твоєму, поклоняємся».

- «Тіло Христове» – один анонім та піснеспіви М. Кедрова-сина, М. Ковалевського, А. Жаворонкова;
- «Ми бачили світло істинне» – два аноніми, твори П. Чеснокова, М. Кедрова-сина, М. Ковалевського та А. Жаворонкова;
- «Нехай сповняться вуста наші» – два аноніми та два твори П. Чеснокова;
- «Нехай буде ім'я Господнє» – піснеспіви М. Кедрова-батька, М. Кедрова-сина, П. Чеснокова, І. Гарднера та О. Архангельського;
- «Трисвяте» – два аноніми, піснеспіви М. Голованова, В. Каліннікова, М. Кедрова-батька, М. Слонова, М. Строкіна, Ф. Руднікова, О. Красностовського, три твори П. Чайковського, по одному М. Ковалевського, І. Гарднера та П. Турєнкова.

Під час найважливішої частини богослужіння – Літургії вірних – здійснюється Великий вхід, коли відбувається урочисте перенесення святих Дарів із проскомидійника на престол. В цей момент виконується *Херувимська пісня*. Колекція о. Володимира Ганжука налічує 105 творів цього жанру. З них – вісім анонімів, решта – твори П. Чеснокова, П. Чайковського, В. Бірюкова, Д. Бортнянського, М. Глінки, О. Гречанінова, М. Кедрова-батька, А. Веделя, М. Іпполитова-Іванова, О. Красностовського, Г. Ломакіна, Ф. Руднікова, Дж. Сарті, О. Фатєєва, О. Архангельського, Г. Львовського, М. Слонова та ін.

Смисловим центром кожної літургії є таїнство Євхаристії або молитва євхаристичної Анафори, під час якої здійснюється освячення Дарів та піднесення їх Богу Отцю. Власне Євхаристичний канон розпочинається співом хору «Милість миру». Його кульмінація пов'язана з піснеспівом «Тобі співаємо», а закінчення – з піснеспівом на честь Богородиці «Достойно є» або задостойником. Група піснеспівів Євхаристичного канону посідає чільне місце у нотній колекції о. Володимира. Загальна кількість «Милість миру» становить 143 піснеспіви. З них вісім – ті, які виконуються на Літургії Василя Великого, 135 – на Літургії Іоанна Златоустого, в т. ч. 24 аноніми,

решта – авторські зразки, зокрема твори К. Базарнова, С. Богословського, Н. Буйлова, А. Веделя, Ф. Войленка, О. Гречанінова, П. Іванова-Радкевича, Ф. Кісельова, В. Нікольського, ігумена Прохора, ієромонаха Віктора, священників М. Виноградова, В. Ліницького, М. Скрипникова та інших. У цій групі необхідно відзначити особливо помітну кількість піснеспівів В. Фатєєва, О. Архангельського та О. Кастальського. Крім того, представлено 13 відокремлених зразків «Тобі співаємо», 23 – задостойники¹ та 33 – «Достойно є», серед яких – аноніми, гармонізації М. Черепніна, І. Гарднера, М. Кедрова, М. Осоргіна та авторські піснеспіви П. Чеснокова, К. Шведова, І. Єльцова, О. Львова, П. Чайковського, О. Красностовського, А. Компанейського, свящ. І. Соломіна та О. Кастальського.

Перед Таїнством Святого Причастя виконується піснеспів «Єдин свят», який у колекції о. Володимира виявлено всього один, та ціла група причасних стихів, зокрема *41 піснеспів*, т. ч. *24 причасних денних* – твори М. Березовського, М. Ковалевського, М. Кедрова-сина, М. Панфілова, О. Копилова, К. Шведова, П. Чеснокова, О. Нікольського, О. Кастальського, та *17 причасних воскресних* – М. Кедрова-сина, М. Ковалевського, А. Аренського, Ю. Арнольда, Д. Бортнянського, О. Гречанінова, А. Ільїнського, О. Нікольського, М. Кедрова-батька, С. Рахманінова, П. Чайковського, П. Чеснокова, С. Ляпунова, М. Іпполітова-Іванова, а також чотири піснеспіви, що співаються замість причасних, зокрема – «Господи, Господь наш» О. Нікольського та О. Красностовського й два «Помилуй нас, Господи» О. Нікольського.

Вечірня² є першим богослужінням добового кола, тому літургійна тема починається саме на вечірні. Існує три види вечірні: повсякденна

---

¹ З них 11 виконуються на Літургії Василя Великого, решта – на Літургії Іоана Златоустого.

² Напередодні недільних і святкових днів увечері в православних храмах відбувається богослужіння, яке називається всенічною і представляє собою поєднання великої вечірні (або ж великого повечір'я), утрени і першого часу. Також велика вечірня відправляється в

(здійснюється в дні, коли не буває свята, з поліелеєм або чуванням), велика (вечірня святкова) та мала. У традиції православних церков, напередодні днів, коли, згідно зі Статутом служиться бдіння, Велика вечірня поєднується з ранковою та Першою годиною і входить до складу всенічної.

У колекції о. В. Ганжука серед піснеспівів вечірні спостережено псалми, ектенії – великі, сугубі, просительні, мале славослов'я. Крім того, знайдено піснеспіви: «*Блажен муж*», що співається після великої ектенії (10), «*Світе тихий*», який виконують після вечірнього входу (16), *прокимнів* вечірні «Господь воцарися» (сім), *подобнів* (два), *тропарів* «Богородице Діво, радуйся» (10), «*З нами Бог*» (9), «*Нині відпускаючи*» (16), в т. ч.:

- *псалми* – «Предначинательный псалом» (103-й) О. Кастальського, О. Львова, Г. Львовського, Д. Соловйова, Г. Ломакіна та три анонімні, а також анонім 33-й псалом «Благословлю Господа»;
- «*Блажен муж*» – аноніми, піснеспіви Д. Соловйова та Любимова;
- «*Світе тихий*» – три аноніми, а також піснеспіви І. Смірнова, Д. Соловйова, О. Львова, П. Чеснокова, О. Кастальського;
- *подобни* – Д. Соловйова;
- «*З нами Бог*» – три аноніми, два піснеспіви І. Смірнова, один Д. Соловйова та один О. Кастальського;
- «*Нині відпускаючи*» – твори Даниліна, Г. Ізвєкова, О. Рожнова, О. Копилова, Ф. Багрецова, Єгорова, Н. Сафонова, О. Кастальського, О. Архангельського, П. Турчанінова, свящ. Староруського, В. Бенеського.

поєднанні з Літургією св. Василя Великого на Страсній седмиці (Великий четвер, Велика субота, в надвечір'я Різдва Христового та Богоявлення), в поєднанні з Літургією св. Іоанна Златоустого – на Благовіщення (якщо припадає на седмичні дні Великого посту) та в понеділок, вівторок, середу, п'ятницю Страсної седмиці, а також завжди поєднується із Літургією Напередосвячених дарів. Див. : Толковый Типикон : Объяснительное изложение Типикона с историческим введением. Репр. воспроизведение изд. : Киев, 1910 г. М. : Паломник. Т. 1, 2, 3 / сост. М.Н. Скабалланович. – 1995. – 491 с. ; 336 с. ; 78 с.

Утреня – богослужіння, яке відбувається вранці. Вона буває повсякденна та святкова. Остання відрізняється приєднанням поліелею¹ і співом великого славослів'я. Особливий вид утрені – великодня, що відправляється в усі дні Світлої седмиці².

Утреня починається славослів'ям, після якого слідує шестипсалміє. У нотозбірні о. В. Ганжука представлено низка варіантів піснеспіву, що виконується перед шестипсалмієм, – «*Слава въ вышнихъ Богу*», зокрема: п'ять анонімів та піснеспіви М. Строкіна, О. Нікольського та Мяснікова. Спостережено «Шестопсальмія» К. Куралесіна, М. Скрипникова, О. Кастальського та піснеспів, який виконується після закінчення шестипсалмія «*Бог Господь*» з *тропарем* О. Архангельського, О. Кастальського та ін.

У колекції представлено аноніми *троїчних і світильних*, що виконуються на утрені Великого посту, а також анонім *кондака утрені* «Душе моя». У фондах колекції є *поліелей*³, який виконується на святковій утрені в дні великих й середніх свят, а також у певні дні на недільній всенічній, зокрема

---

¹ Поліелей – частина святкової утрені від початку співу названих псалмів до читання канону; найбільш урочиста частина всенічної. Див. : Архимандрит Киприан (Керн). Литургика, гимнография и эртология / Архимандрит Киприан (Керн). – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье. – 1997. – 152 с.

² У сучасній практиці утреня майже завжди відбувається відразу після вечірні; напередодні святкових днів входить до складу всенічної. У будні Великого посту утреня відправляється ввечері, але окремо від вечірні, так як вечірня відмежована між Годинами і Літургією Напередосвячених Дарів (або просто після Часів). Загальний символізм утрені – зображення подій новозавітних.

³ У сучасній практиці прийнято служити поліелей майже щонеділі. Відповідно до Статуту це періоди: з 22 вересня (5 жовтня) до 20 грудня (2 січня), тобто від віддання Воздвиження до передсвяття Різдва Христового, і з 14 (27) січня (віддання Хрещення) до Сирного тижня. Поліелей скасовується 1 (14) вересня (церковне новоліття). В інші недільні дні замість поліелею співаються «непорочні» (118-й псалом).

16 творів О. Львова, І. Смірнова, Д. Соловйова, С. Богословського, Г. Рютова, Г. Давидовського, М. Скрипникова, О. Кастальського та ін.

У підготовчі тижні до Великого посту (Блудного сина, Сиропусну, Прощену неділі) після поліелейних псалмів на утрени співається *псалом* «*На ріках Вавилонських*». У колекції о. Володимира виявлено шість його зразків – І. Смірнова, О. Рожнова, В. Крупицького.

На недільній утрени після поліелею співаються *непорочні тропари*, представлені у колекції «Ангельським собором» М. Скрипникова, «Непорочны» Ліріна, «Тропарі воскресные по непорочныхъ» із зб. 1869 р., «Благословен еси, Господи¹» М. Скрипникова та Ф. Войленка та кількома анонімами. Наявний також *тропар* Великодня «*Царю небесный*» О. Кастальського, що співається замість «Благословен еси, Господи» від Пасхи й до Вознесіння, *тропар* «*Искупил ны еси от клятви*» В. Зінов'єва, що співається перед відпустом та «Христос воскрес» П. Григор'єва.

У великі свята замість тропарів на утрени співається *величання*². У колекції виявлено: «Величание въ Господскіе, Богородичные и иные нарочитые праздники» із зб. 1869 р. та «Величанія» із зб. 1903 р. В останньому зібрано аноніми – Різдву Богородиці, Різдву Христовому, Святителям загальне, Преподобним загальне. Крім того, авторські піснеспіви Д. Соловйова – Богородиці та Благовіщенню, а також Д. Бортнянського – Благовіщенню.

Після читання Євангелія співається «*Слава... Молитвами Апостолів*», а у богородичні свята «*И нині Молитвами Богородиці*», після чого виконується «*Помилуй мя, Боже*» із стихирою «*Воскрес Ісус від гробу*». У нотозбірні представлено по одній із цих молитов (зб. 1869 р.).

¹ Крім утрени, «Благословен еси, Господи» також виконується на парастасі.

² Крім утрени величання виконуються після відпустів добового кола в святах, молебнях, хресних ходах, а також під час перенесення мощів. Крім того, якщо на утрени співається величання, то не співається «Воскресіння Христове бачивши». У колекції о. Володимира наявний один такий піснеспів із зб. 1869 р.

Починаючи з неділі митаря і фарисея¹, до неділі п'ятого тижня посту після пісні «Воскресіння Христове бачивши», виконуються *покаянні тропари* «Покаяння отверзи ми двері». У нотозбірні о. Ганжука є сім таких творів: Д. Соловйова, І. Смірнова, П. Григор'єва, Калишевського та два аноніми.

На утрени також виконуються *степенні*. У нотозбірні їх налічується 12, а саме піснеспіви Калишевського, Кустова, Степанова, О. Кошиця, М. Іпполітова-Іванова, О. Львова та свящ. Староруського. Спостережено *три прокимни* недільної утрени: анонім, О. Кастальського та Д. Соловйова. Також виявлено «Ирмосы на Воздвижение Честного Хреста» О. Кастальського, «Ирмосы Воскресные греческаго напева» та «Воскресныя утренніє стихиры Евангельскія» О. Львова та «Слава тебе, Господи», що співається перед та після читання Євангелія.

Важливим піснеспівом утрени є *канон*. У колекції о. Ганжука наявні «Каноны воскресные 8-ми гласовъ», «Каноны праздничные» та «Припѣвъ на 9-ой пѣсни: Величить душа моя Господа», «Христос рождается» О. Кастальського, що є першим канонем Різдва Христового. Нотозбірня містить також *екзапостиларії* на Успіння Пр. Богородиці М. Голованова та «Разбойника благоразумнаго» О. Кастальського.

Після канону на утрени виконуються *стихири на хваліте* (в колекції «Хвалитех Страстям» – «Совлекоша с мене», анонім) та *стихири на стиховні* («Радуйся, живоносный Кресте» О. Кастальського), а також стихирі святам – Благовіщенню (Я. Шевцова), Успінню Пресвятої Богородиці та Преображенню Господньому (О. Кастальського).

У колекції є також пісні, присвячені Богородиці. Зокрема, «Честнейшую» І. Смірнова, два варіанти «Величит душа моя Господа» В. Ананьєва, «Преблагословенна еси» та «Исхити мя, Владычице» (анонім та піснеспів

---

¹ За три тижні до початку Великого посту в православній церкві розпочинається підготовка віруючих до нього особливими читаннями і співами. В зв'язку з тим, що в недільний день цього тижня читається євангельська притча про митаря і фарисея (Лк. 18, 10–14), перша неділя такого тижня й отримала відповідну назву.

І. Смірнова), піснеспів «*Святъ Господь Богъ нашъ*» (два аноніми й піснеспів Д. Соловйова), а також п'ять анонімів великого славослов'я наспіву Києво-Печерської лаври, Феофанівське та два піснеспіви О. Кастальського.

Після великого славослов'я співаються спеціальні тропарі. У колекції таких п'ять – прот. П. Турчанінова, Д. Соловйова, П. Воротнікова, анонімні тропарі «Днесь спасеніє міру бысть» та «Воскресъ изъ гроба». На закінчення утрени¹ виконується «Благочестивейшаго». У колекції о. Володимира – це чотири аноніми із зб. 1869 р. та 1903 р.

Із окремих молитов у колекції представлено одну головопоклінну молитву «*Господи святий, в вышніх живий*», дев'ять зразків «*З нами Бог*», в т. ч. Д. Соловйова, І. Смірнова, О. Кастальського, піснеспів «Утверди, Боже», вісім *многоліть* – П. Турчинова, І. Васильєва, О. Гречанінова, П. Чеснокова, М. Кедрова-батька та О. Кастальського.

Нотозбірня містить також співи *панахиди* та *парастасу*, зокрема, вісім «Блаженни, яже избрал» К. Шведова, П. Чеснокова, М. Панфілова, О. Копилова, О. Кастальського, О. Нікольського, три *заупокійні ектенії* – анонім, О. Шишкіна та М. Речкунова, дев'ять «*Вічная пам'ять*» – анонім, О. Архангельського, М. Бутомо, Новохацького, протодіякона Дзюбенка, о. В. Ганжука, В. Зінов'єва, М. Березовського та М. Тележинського.

Також, у нотозбірні о. Володимира помічено піснеспіви *Архієрейського богослужіння*: три «Іс полла» – два аноніми та Д. Бортнянського, два «Да возрадується» – О. Львова та М. Ковалевського; два «Тон деспотин» – анонім та О. Львова; три «Аксіос» – два аноніми та І. Гарднера; два аноніми «Господи, помилуй»; два «Кіріє елейсон» – О. Львова та М. Ковалевського; три «І всіх, і все» – анонім і М. Ковалевського та І. Гарднера; «Свыше пророцы» П. Григор'єва, аноніми «Святий Боже» та «Святії мучениці», «Приидите поклонимся» М. Ковалевського.

---

¹ Крім *многоліття*, на закінчення утрени може співатися кондак «Взбранной воеводе» або свята.

*Літургія Василя Великого*¹ дуже схожа за порядком з Літургією Святого Іоанна Златоустого. Різниця полягає лише в тому, що під час проскомидії, коли кладеться 9-а частиця, поминається не святого Іоанна Златоустого, а святого Василя Великого. Крім того, священник промовляє дещо довші молитви. В зв'язку із цим і темпи піснеспівів сповільнюються. У колекції о. Володимира – 19 піснеспівів, виконуваних на літургії Василя Великого. Серед них – вісім «Милость мира» та 11 задостойників «О Тебе радуется», зокрема піснеспіви М. Осоргіна, А. Шишкіна, С. Орфеева, Г. Львовського, О. Львова, Є. Азєєва, С. Смоленського, О. Шишкіна, П. Турчанінова, П. Чеснокова та М. Даниліна².

У нотозбірні виявлено збірник «Співи на молебнах», в якому містяться «Молебенъ предъ началомъ ученія», «Молебенъ Св. Благовѣрному Великому Князю Александру Невскому», «Молебенъ Святителю Николаю Чудотворцу», «Молебенъ: а) Благодарственный; б) въ день восшествія на престоль и въ день коронованія; в) на новый годъ», «Молебенъ Спасителю», «Молебенъ Пресвятой Богородицѣ», «Аноним. Молебенъ Послѣдованіе

¹ Літургія Василя Великого правиться в православній церкві 10 разів на рік: в день пам'яті Василя Великого 1 (14) січня; у надвечір'я свят Різдва Христового та Хрещення або в самий день цих свят, якщо їх надвечір'я випадають на суботу або неділю; 1, 2, 3, 4 і 5-ту неділю Великого посту; Великий четвер і Велику суботу на Страсному тижні. Див.: Георгиевский А. И. Чинопоследование Божественной литургии / Георгиевский А. И. – М. : Изд-во Московской патриархии, 1951. – 183 с.

² У нотозбірні о. Володимира спостережено й піснеспіви, що виконуються на *Літургії Напередосвячених дарів або ж Святого Григорія Двоєслова*. Її особливість полягає в тому, що на ній не здійснюється Євхаристичне освячення Дарів, отже немає проскомидії. У зв'язку з цим перша частина цієї Літургії практично не відрізняється від вечірні (до співу 140-го псалма). Тому відповідні піснеспіви з нотної колекції о. Володимира розглянуто у розділі вечірні. Друга ж її частина схожа з Літургією вірних повної літургії, але без Євхаристійного канону. Ця Літургія служиться у середу і п'ятницю перших шести тижнів Великого посту, у четвер п'ятого тижня Великого посту, Великий Понеділок, Великий вівторок і Велику середу. Див.: Георгиевский А. И. Чинопоследование Божественной литургии / Георгиевский А. И. – М. : Изд-во Московской патриархии, 1951. – 183 с.

малого освячення води». До виконуваних на молебнах належать також піснеспіви «Подь Твою милость» (анонім та О. Копилова) та із молебного канону Пресвятій Богородиці – тропарі «К Богородице прилежно»¹ П. Чеснокова та О. Архангельського, «Не умолчимь никогда Богородице» А. Астаф'єва, анонім «Молитву пролію ко Господу», стихири «Высшую небесь» та «Не ввери мя» (обидва аноніми).

Акафіст включає особливі хвалебні піснеспіви на честь Спасителя, Божої Матері або святих, складається з 25-ти пісень: 13-ти кондаків, 12-ти ікосів та закінчення «Радуйся». У фондах колекції виявлено тридцять три кондаки «Взбранной воеводе», в т. ч. Аллеманова, свящ. Староруського, Кочановського, О. Львова, П. Богданова, П. Іванова-Радкевича, Д. Соловйова, Васильєва та інших. Із акафіста препод. Серафиму Саровському – кондак «Избранный чудотворче». А також – рефрени пісень акафістів: зокрема, Пресвятій Богородиці – «Радуйся, Невесто невестная» та «Радуйся, Похвало Почаевская»; Покрові – «Радуйся, Радосте наша»; Святителю Миколаю – «Радуйся, Николае, великий чудотворче» та ін.

Колекція о. Володимира містить *хорові концерти* – «В молитвах неусыпающую Богородицу» С. Рахманінова, «В память вечную» Г. Ломакіна, «Мати Божия» П. Чеснокова, «Господь просвещение мое» О. Нікольського, «О, всепетая Мати» О. Архангельського, «Да воскреснет Бог» та «Блажен муж, бояйся Господа» Д. Бортнянського, «Скажи ми, Господи, кончину мою» П. Оболенського.

Необхідно також згадати *колядки та щедрівки*, зібрані у рукописний збірник із 54 творів, куди увійшли як аноніми, так і твори переважно українських авторів, серед яких найбільше піснеспівів О. Кошиця, А. Річинського, К. Стеценка, Гончарова, О. Вітошинського та В. Ганжука, зокрема: *О. Кошиця* – «Нова радість стала», «Ой дивнеє народження», «Світ мисленний десь ся родить», «Воскликнули янголи», «Янголи в небі», «Діва

---

¹ Богородичні відпустні, котрі співаються після тропарів святих на вечірні або після «Бог Господь» на утрени.

Марія Христа родила», «Ішли тріє царі», з різними варіантами; *А. Річинського* – «Заспівали янголи», «Через поле широкее», «Ходив походив місяць на небі», «В Вифліємі»; *К. Стеценка* – «Небо і земля», «Дивная новина», «Що то за предиво»; *Гончарова* – «Голосить вістку світу зірниця», «На небі зірка ясна»; *О. Вітошинського* – «Бог Предвічний», «Херувими свят»; *В. Ганжука* – «Три славнії царі», «Землю Юдейську»; *Капустинського* – «По небі в північ янгол летів»; *Потапова* – «Ой з'явилась світу новина»; *Купчинського* – «Не плач, Рахиле»; *Думіцького* – «Ангел Божий із небес»; *Й. Кишакевича* – «Предвічний Боже»; *Є. Козака* – «Спи Ісусе»; *Слюсаренка* – «Добрий вечір Господарю»; *С. Людкевича* – «Вселенная веселися Бог от Діви народився»; *М. Леонтовича* – «Щедрий вечір»; *М. Лисенка* – «Ой сів Христос та й вечеряти»; *Полякова* – «Ходив походив місяць на небі»; *Я. Яциневича* – «Що то за предиво»; *Грох-Грохольського* – «А в Єрусалимі»; *Новохацького* – «В Вифліємі»; *Койка* – «На небі зірка ясна».

У нотній колекції о. Володимира Ганжука спостережено низку творів, які виконуються на різноманітні *церковні празники (всього 77)*. Серед них, зокрема, ті, що виконуються на кожне із дванадесятих свят. А саме: задостойники *Пасхи* Н. Толстякова, О. Кастальського, П. Турчанінова, святкові стихири А. Туренкова. У збірці «Обіход нотного церковного співу» 1869 р. виявлено «Величаніє въ Господскіе, Богородичные и иные нарочитые праздники». Спостережено також твори *Богородичних дванадесятих свят*, а саме: анонімні «Прокимны изъ службъ Пресвятой Богородице, безплотнымъ скламъ, святымъ и о усопшихъ. Знаменнаго распева»; анонімне «Величаніє» знаменного напіву та стихири А. Туренкова (обидва із зб. 1903 р.), що виконуються на Різдво Пресвятої Богородиці.

Із піснеспівів *Воздвиження Чесного Хреста* у колекції представлено: стихири А. Туренкова; ірмоси та стихири на стиховне «Радуйся живоносный Кресте» О. Кастальського; «Антифони» Д. Соловійова.

Із творів, що співаються на *Введення Пресвятої Богородиці*: стихири А. Туренкова.

На *Різдво Христове*: «Задостойник. На Рождество Христово» П. Турчанінова; анонімне «Величание»; стихири А. Туренкова; «Антифони праздничные. Знаменного роспева» Д. Соловйова; канон «Христос рождается»; кондак «Днесь Дева»; стихири надвечір'я «Августу единачальствующу на земле» О. Кастальського.

На *Богоявлення*: «Антифони праздничные. Знаменного роспева» Д. Соловйова; стихири А. Туренкова; тропар та кондак Богоявленню О. Кастальського.

На *Стрітення Господнє*: стихири А. Туренкова.

На *Благовіщення Пресвятої Богородиці*: стихири Я. Шевцова.

На *Вхід Господній у Єрусалим*¹: стихири А. Туренкова; «Антифони праздничные. Знаменного роспева» Д. Соловйова.

На *Вознесіння Господнє*: «Антифони праздничные. Знаменного роспева» Д. Соловйова; стихири А. Туренкова; анонімні «Прокимны. Обычного роспѣва».

У *неділю П'ятидесятниці*: стихири А. Туренкова; «Антифони праздничные. Знаменного роспева» Д. Соловйова.

На *Преображення Господнє*: стихири А. Туренкова; стихири О. Кастальського; «Антифони праздничные. Знаменного роспева» Д. Соловйова.

На *Успіння Пресвятої Богородиці*: стихири А. Туренкова; тропарі й стихири О. Кастальського; анонімні «Прокимны. Обычного роспѣва»; «Эксапостиларій на Успеніе Пр. Богородици» М. Голованова.

---

¹ На це свято на Літургії св. Іоанна Златоустого замість «Достойно есть» співається ірмос 9-ї пісні «Бог Господь».

Висновок до підрозділу I

Головним чинником і елементом структури церковно-пісенного канону є жанр богослужбового пісенспіву. Колекція о. В. Ганжука включає усі жанри основних богослужінь православного обряду – вечірні, утрени, літургії та особливих служб. Найповніше представлено жанри Літургії Іоанна Златоустого. Серед них, зокрема: 65 стихир, 65 тропарів, 70 кондаків, 17 канонів, 19 прокимнів, 29 псалмів, 52 антифони, 8 «Єдинородний Сину», 17 «Отця і Сина», 15 «Вірую», 10 «Прийдіте, поклонімся», 4 «І всіх, і все», 51 «Отче наш», 11 «Благословен, хто йде в ім'я Господнє», 4 «Тіло Христове», 6 «Ми бачили світло істинне», 4 «Нехай сповняться уста наші», 9 «Нехай буде ім'я Господнє», 16 «Трисвяте», 4 «Ті, хто в Христа хрестилися», 105 Херувимських, 143 «Милість миру», 13 «Тобі співаємо», 33 «Достойно є» та 23 задостойники, 41 причасний стих та інші.

Службу вечірні в колекції представлено такими жанрами: 10 «Блажен муж», 16 «Світе тихий», 7 прокимнів «Господь, воцарися», 10 тропарів «Богородице Діво, радуйся», 9 «З нами Бог», 16 «Нині відпускаючи» та інші.

Службу утрени – 8 «Слава во вишніх Богу», 16 поліелеїв, 6 псалмів «На ріках Вавилонських», 7 покаянних тропарів, 12 степенних, 3 прокимни, троїчні, світильні, кондаки утрени, непорочні тропарі, канони, стихири, величання, славослів'я, многоліття та інші.

Панахиду – 8 «Блаженни, яже избрал», 3 заупокійні ектенії, 9 «Вічная пам'ять» та інші.

Архієрейську службу – 3 «Іс полла», 2 «Да возрадуется», 2 «Гон деспотин», 3 «Аксіос», 2 «Господи помилуй», 2 «Кіріє елейсон», 3 «І всіх, і все» та інші.

Літургію Василя Великого – 8 «Милість миру», 11 задостойників «О Тобі радується» та інші.

Виявлено пісенспіви молебнів, акафістів, хорові концерти, колядки і щедрівки, різноманітні святкові пісенспіви.

Розгляд структури колекції на рівні жанрового змісту продемонстрував, що в її фондах містяться всі основні, необхідні для активної церковної практики богослужбові жанри, у кількісному співвідношенні, зумовленому практичними потребами Луцького Свято-Троїцького кафедрального собору другої половини ХХ ст. Кількісний і якісний склад нотозбірні о. Володимира дав йому змогу забезпечити повноцінним професійним церковним співом усі служби православної церкви протягом річного церковного календаря.

Кількість піснеспівів того чи іншого жанру у колекції визначається його значенням у обряді. У колекції кількісно переважають «Херувимські», «Милість миру», «Достойно єсть», кондаки, тропарі тощо. Відсутність окремих піснеспівів та служб, весілля наприклад, імовірно, зумовлена несприятливими умовами церковного життя того часу. Незважаючи на те, спостережена загалом достатність і повнота репертуару засвідчила подвижницьку працю о. В. Ганжука у справі плекання і збереження своєї нотної колекції.

2.2. Вторинні елементи структури: хоровий склад та способи фіксації тексту

У колекції о. Володимира Ганжука представлено 270 *монодичних піснеспівів різних напівів* – у вигляді обробок, гармонізацій, перекладень та редакцій: піснеспівів знаменного напіву налічується 54; звичайного – 36; грецького – 28; сучасного грецького (новогрецького) – два; малого грецького – один; київського – 49; старо-київського – один; церковного обіходу – вісім; Трисвятої Лаври – один; Києво-Печерської Лаври – одинадцять; старовинного напіву – дев'ять; сербського – 10; феофанівського – чотири; столпового – три; московського – чотири; іншого напіву – три; симонівського – три; старо-симонівського – сім; болгарського – шість; дяківського – два; афонського – два; напіву придворної хорової капели – два; донського – один. По одному також – простого, тамбовського,

дворецького, Оптиної Пустині, іпат'євського, валаамського, ярославського, галицького напівів.

Таким чином, у колекції о. Володимира 270 від загальної кількості піснеспівів становлять різні види обробок монодичних напівів, що складає 19% колекції. Різновидів напівів є 33 (див. вище). Серед напівів кількісно переважають знаменний (54), київський (49), звичайний (36), та грецький (28). Обробки монодичних піснеспівів переважають у друкованих збірниках 1903 р. (54), 1915 р. (47), 1962 р. (62), менше їх спостережено у рукописах (29).

Піснеспіви колекції містять *різні способи адаптації монодичних напівів до умов чотириголосного хорового складу*. Це, зокрема, перекладення (аранжування), власне обробка, редакція та гармонізація, що різною мірою виявляють зміни першоджерела. Так, спостережено 12 перекладень авторів Є. Азєєва, С. Смоленського, М. Осоргіна, О. Кастальського, два аранжування С. Орфєєва та І. Григор'єва. Виявлено чотирнадцять піснеспівів під редакцією авторів О. Сніжинського, О. Кастальського, Думицького, В. Ганжука, Панченко, О. Архангельського, М. Римського-Корсакова, Д. Бортнянського, Е. Азєєва, А. Компанейського, В. Бюцова.

Налічено 76 гармонізацій (5% колекції). Серед них кількісно переважають «Херувимські пісні» (19). Зокрема, піснеспіви В. Поля (мелодія № 10 на «Спасения соделал еси»), А. Лабінського (мелодія № 8 на «Во всю землю изыде» [1958]), М. Кедрова-сина (мелодія № 16 «Да молчит»), М. Осоргіна («Софрониевская» [1957]), а також три піснеспіви М. Ковалевського (мелодія № 10 на «Спасения соделал еси» (1958); мелодія № 6 на «Видя разбойник» (1956); мелодія № 5 на «Радуйся») та ін. Спостережено також гармонізації О. Касторського, В. Ганжука, М. Тележинського («Вечная память»), одну обробку («Ектенія № 2» Ф. Кісельова).

До нотозбірні о. Володимира увійшли *піснеспіви різних хорових складів*. Зокрема, представлено два піснеспіви для однорідного жіночого хору, 12 – для однорідного чоловічого хору; 29 піснеспівів – для триголосного хору

(тріо). Проте, основну частину колекції (968 партитур) складають твори для мішаного чотириголосного хору. Також виявлено низку піснеспівів для хорів різних складів із солістами. Зокрема, для мішаного чотириголосного хору з соло: 10 піснеспівів – із соло сопрано, п'ять – альт, 13 – тенора, шість – баритона, чотири – баса, сім – дуету солістів. У 13 творах зазначено: соліст – або сопрано, або тенор. Спостережено по одному твору, де солісти – альт або тенор та альт або баритон, а також один піснеспів для двоголосного жіночого хору і солістів сопрано, альт. Крім того, у творах для чотириголосного складу помічено багаторазове використання дискантів (всього 232 партитури).

Значну частину фондів колекції о. В. Ганжука представлено *друкованими виданнями*. Виявлено, що в Москві видано всього: 54 твори окремими виданнями та два збірники – «Песнопенія Литургії Святого Іоанна Златоуста. Соч. 18.» (б. р. в.) та «Иже херувимы» 1996 р. У колекції спостережено збірники кількох *московських видавництв* – Нотодрукарні П. Юргенсона (53 твори та збірник творів М. Слонова (без р. в.)¹,

¹ На «Милостях мира» В. Нікольського зазначено наприкінці творів: 1) «Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 13 марта 1898 г. П. Юргенсон въ Московь»; 2) «Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 20 мая 1905 г. Цензоръ Архимандритъ Меводій. П. Юргенсон въ Московь». На шістьох зразках вказано: «Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; С.-Петербургъ, у П. Юргенсона; Варшава и Кіевъ, у Л. Идзиковскаго» (твори П. Іванова, Н. Толстякова, О. Кастальського). Схоже зазначено на двох партитурах П. Чеснокова: «О, всепѣтая Мати» (ор. 7, № 4) та «Хвалите Господа съ небесъ» (ор. 10, № 5) із «Духовно-музыкальных сочинений и переложений для смешаного хора П. Чеснокова», де зазначено: «Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ; С.-Петербургъ, у П. Юргенсона; Варшава, у Э. Венде и К^о; Кіев, у Л. Идзиковскаго». На шістьох фрагментах із збірки «Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского» (1896 р.) помічено: «Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московь; С.-Петербургъ, у П. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда».

«Крутицкого Патриаршего Подворья» (збірник Херувимських, 1996 р.) та Печатні В. Гроссе¹ (41 фрагмент різних збірників). Сюди входять «Милость мира» І. Ішина, «Со святыми упокой» М. Балакірева [«Къ употребленію при Богослуженіи Придворною капел. печатать дозволяется. Спб, 24 Ноября 1900 г. Управ. Придв. Капеллою С. Ляпуновъ. Печатня В. Гроссе въ Москвѣ»] та «Предстояще кресту» О. Львова [«Отъ Московскаго. Дух. ценз. Ком. Печ. дозв. Москва, 8 Февраля 1898 г. Цензоръ Протоіерей Іоаннъ Петропавловскій. Печатня В. Гроссе въ Москвѣ» та піснеспіви О. Кастальського].

Виявлено 19 піснеспівів видавництв *Санкт-Петербурга*: «Синодальна типографія»², нотодрукарня і гравірувальня Н. Г. Уль³, вид-ва П. І. Волкова, Г. Шмидт, «Энергия»⁴, крім того, – низку партитур, виданих у приватних видавництвах, зокрема:

---

¹ Проаналізувавши розмір, форму шрифту, інтенсивність кольору, якість друку нотних партитур О. Нікольського, зроблено припущення про наявність фрагментів творів із *трьох збірників*: 1) «Во исходѣ Израилевѣ. Псаломъ СХІІІ», «Господня земля. Псаломъ ХХІІІ», «Готово сердце мое, Боже. Псаломъ СVІІ»; 2) «Господи, помилуй насъ», «Помилуй насъ, Господи», «Слава въ вышнихъ Богу. 3 стихиры знаменнаго роспева»; 3) «Хвалите Господа съ небесъ II», «Господь, воцарися. Псаломъ ХСVІ».

² Три збірки видані *Синодальною типографією*, а саме: «Церковно-певческий сборник: Антифоны праздничные / [изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – СПб : Синодальная типография, 1903 г. – 46 с.; «Церковно-певческий сборник. Том I / [изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – СПб : Синодальная типография, 1903 г. – 394 с.; Прот. Турчанинов. Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – СПб : Синодальная типография, 1901 г. – 38 с.

³ Видавництвом надруковано збірник: Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [составитель А. В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915 г. – 96 с.

⁴ Чотири видання колекції (збережені фрагменти) надруковано нотодрукарнею «Энергия» (твори М. Речкунова, Ф. Багрецова, І. Говязіна, О. Архангельського). По

- «Милость мира» № 2 М. Речкунова [«Отъ Петроградского Дух. ценз. комитета печатать дозв. Петроградъ, 2 сентября 1914 г. Старш ценз Архимандритъ Александръ»];
- «Блажени яже избралъ» М. Панфілова [«Отъ Спб. Дух. ценз. комитета печатать дозв. Спб., 28 марта 1904 г. Старш ценз Архимандритъ Филаретъ. П. 1407 С. Лит. П. К. Селиверстова. Спб. Садовая 22»];
- Сборникъ Стихирь на литіи. Знаменнаго роспева А. Туренкова. – №18. – Партитура для малого смешанного четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – Петроградъ : Собственность издателя П. М. Кирѣева – 28 с. [«Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. П-дъ, 15 августа 1915 г. Петроградъ» (ім'я цензора нечитабельне)];
- Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора. – СПб : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869 г. – 213 с.

Виявлено нотні видання *Києва* та *Львова*. Зокрема, «Отче наш» Г. В. Завадського, надрукований у київській нотодрукарні *І. І. Чоколова* [«Дозволено цензурой. Одесса, 9 января 1906 г. Нотопечатня И. И. Чоколова въ Кієвъ»]; причасники М. Березовського («Чашу спасенія приіму», «В память вічную», «Творяй Ангели своя духи», «Во всю землю») Львівського видавництва духовно-музичних творів при «Студіоні», 1938 р.

Також в колекцію входить збірник, виданий у *Міннеаполісі* (США): Бортнянський Д. Канон Св. Андрія Критського (Партитура: Ірмоси пісень і Кондак) / [Упоряд. Анатоль Гноєвий]. – Міннеаполіс, Міннесота США. –

одному піснеспіву – видавництвами «Аккорд» («Нынѣ отпускаеши» Н. Сафронова) та *П. І. Волкова* («Достойно есть» І. Єльцова). Нараховано вісім творів, надрукованих у гравіювальні *Г. Шмідта* (сім «Милость мира»: анонім, О. Архангельського та п'ять В. Фатєєва). Виявлено один фрагмент видання із *Ростова-на-Дону* нотопечатні *Г. М. Пуховича* («Хвалите имя Господне» Г. Давидовського).

1989 р. – 16 с. (вкінці зазначено «10/3/78 А. Н. Monticello, Mn.»). Ще один збірник виданий у *Лондоні* (Великобританії): Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Лондон, 1962 г. – 362 с. На фрагменті «Хвалите имя господне» Г. Рютова із збірки «Духовно-музыкальные сочинения Г. Рютова» зазначено: «К. Г. Редеръ. *Лейпцигъ*».

Отже, до колекції о. Володимира Ганжука увійшли фрагменти та повні друковані збірки різних видавництв України (Київ, Львів), Росії (Москва, Санкт-Петербург, Ростов-на-Дону, Таганрог, Калуга), Англії (Лондон) та США (Міннеаполіс). Лише декілька примірників колекції о. Володимира надруковані українськими та зарубіжними видавництвами. Основна ж частина представлена російськими, в яких чільне місце посідають московські та петербурзькі друкарні – П. Юргенсона, В. Гроссе, «Крутицкое Патриаршее Подворье» (Москва); Н. Г. Уль, П. І. Волкова, Г. Шмидт, «Энергия» (Санкт-Петербург).

У нотозбірні о. Володимира нараховано *324 рукописні партитури та 70 рукописних поголосників*. Вони існують у вигляді зошитів-збірок, окремих партитур та поголосників. Зокрема, знайдено рукописний збірник ектеній. В ньому – 82 твори, а в зв'язку з тим, що нумерація піснеспівів починається з № 53, виникає припущення, що це друга частина збірника. Спостережено дві рукописні збірки «Ектении на литии». До першої увійшли шість партитур та поголосників, до другої – дві партитури. Знайдено і окремий примірник ектенії на літії О. Касторського (рукописна партитура та поголосники). Ще один об'ємний рукопис – збірник «Взбранной воеводе», до якого увійшло 49 авторських піснеспівів, а також низка анонімів. Виявлено також рукописні збірники: «Во царствии Твоем», «Панахида», «От юности моя», «Троичны и светильны на утрени Великого Поста», збірку піснеспівів П. Григор'єва та Калишевського та збірку колядок (всього 54 твори).

Нараховано 38 окремих рукописних нот «Милість миру» (переважно авторські композиції), вісім «Отця и Сина», 18 «Отче наш», чотири «Благословен, еси Господи», чотири «Богородице Діво, радуйся», три «Херувимські пісні», три «Нині відпускаючи», два «Вірую» і два «Тобі співаємо», по одному «Слава в вишніх Богу», «Хвали, душе моя, Господа», «Совлекоша с мене», «Душе моя», «Господи й Владико» (все аноніми), «О Тебе радується» М. Даниліна, «Мале славослів'я» Г. Сидельникова, непорочні «Ангельський собор» та «Хвалить ім'я Господнє» М. Скрипникова, «З нами Бог» та «Многоліття» О. Кастальського, «Сугуба ектенія» В. Самсоненка, «Стихира Благовіщенню» Я. Шевцова, «Величає душа моя Господа» В. Ананьєва, «Світе тихий» П. Чеснокова, «Искупил ны еси от клятви» В. Зінов'єва, «Непорочні» Ліріна, «На ріках Вавилонських» В. Крупицького, «Блажен муж» Любимова.

Виявлено, що в окремій папці зберігалися рукописи О. Кастальського «Разделима ризы Моя», «Дева днесь», «Разбойника благоразумнаго».

Основна кількість поголосників написана для партій повного чотириголосного хорового складу, а саме: «Милість миру» – ігумена Прохора, Ф. Кісельова, Ф. Войленка, Г. Львовського, М. Речкунова, Є. Азєєва, І. Анісімова, П. Чеснокова, П. Іванова та один анонім; «Єктенії на літїї» – анонімні, О. Касторського, Точиського, Третякова, В. Фатєєва; «Херувимська пісня» – О. Вітошинського, О. Кастальського, Г. Ломакіна, Дж. Сарті; «От юности моя» – Кустова, Калишевського; «Свете тихий» – П. Чеснокова, О. Кастальського; «Величит душа моя Господа» – В. Ананьєва; «На реках Вавилонских» – В. Крупицького; «Непорочны» В. Ліріна; «Во царствии Твоем» М. Попова; «Отче наш» Г. Давидовського; «Святыи Боже» О. Турєнкова; «Ангель вопієше», «С нами Бог» О. Кастальського; «Душе моя», «Молитву пролию», «Троичны и светильны на утрени В. Поста. 8 Глас» – аноніми; «Достойно есть», дві «Милости мира», «Многолетие», «Херувимская песнь» О. Кастальського.

Виявлено поголосники й для неповних хорових складів, що вказує на неповну збереженість колекції. Зокрема, для кількох партій – «Отче наш» Гончарова (сопрано, альт); «Милость мира» О. Єгорова (альт, тенор), «К Богородице прилежно» П. Чеснокова (сопрано, альт), «Во царствии Твоём» Думицького (альт, тенор, бас), два «Достойно есть» О. Кастальського та «Хвалите имя Господне» М. Скрипникова (сопрано, тенор, бас); для однієї партії: «Тебе поем» В. Зінов'єва (бас), «Милость мира» П. Іванова-Радкевича (дискант); «Благословен еси Господи» Ф. Войленка (дискант), «Благословен еси Господи» М. Скрипникова (дискант), «Верую» В. Самсоненка (сопрано).

Знайдено рукописні поголосники для тріо: аноніми «Взбранной воеводе», «Господи и Владыко», «Совлекоша с мене», а також для солістів та хору: «Отче наш» – Г. Завадського (соло сопрано, альт), Гурєєва (соло альт, дискант), Степанова (соло тенора), анонім (соло сопрано, сопрано, альт, тенор); «Отца и Сына» – Ф. Войленка (соло баритона, дискант, альт, бас), Листопадова (соло тенора або сопрано, сопрано, тенор, бас); «Блажен муж» Любімова (соло баритона, дискант, альт, тенор, бас); «Ныне отпускаеши» невідомого автора (соліст сопрано або тенор, сопрано, альт, тенор, бас), «Стихира Благовещанию» Я. Шевцова (соло тенора, сопрано, альт, тенор, бас), «Тебе поем» Горбаня (тріо солістів, сопрано, альт, тенор, бас).

Колекція містить 156 фрагментів друкованих видань. Це різножанрові твори, серед яких кількісно переважають «Милість миру» (45), зокрема: шість піснеспівів О. Кастальського [«Москва, 17 апреля 1903 г. Ценз. свящ. Александръ Гиляровскій. Электротпечатия нотъ П. Юргенсона въ Москве»], окремі фрагменти збірки «Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского» [Москва. Печатня В. Гроссе] та «Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальскаго» [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссіонера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ

Москвѣ; Московь; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896 г.].

Спостережено також п'ять «Милостей миру» В. Фатеева з гравіруванням Г. Шмідта: G-dur [Спб., 2 августа 1902 г. Ценз. Іеромонахъ Филаретъ]; № 5 [Спб., 13 сентября 1902 г. Цензоръ Архимандритъ Антонинъ]; с-moll [Спб. 5 августа 1911 г.]; № 10 [Спб., 8 января 1913 г.]; № 11 [Спб., 11 февраля 1914 г.]. На трьох останніх виписано дозволи старшого цензора Архімандрита Олександра.

Цікавими є анонімні піснеспіви «Херувимская пѣснь»: № 1. Мелодія Церков. Обихода (№ 11); № 2. Изъ Ц. обихода (№ 12); № 3. Старинный распѣвъ (№ 13), № 5. Греческаго распѣва (№ 15), № 6. Софроніевская (№16), № 7. Обиходная мелодія (№17), № 9. Симоновская (№19), Болгарского распѣва (№ 18), Д. Бортнянського № 3 (№14). Унаслідок їх порівняння, виявлено ідентичні позначення у декількох зразках, на основі чого зроблено висновок, що вони належать до одного збірника.

До одного видання увійшли «Милость мира» О. Архангельського №№ 9–10 [«Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. для исполненія въ храмах. Спб., 21 января 1905 г. Старш. ценз. Архимандритъ Филаретъ»], до іншого – дві «Милості миру» К. Маркевича, П. Іванова [«Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. С.-Петербургскаго, 12 іюля 1902 г. Цензоръ Іеромонахъ Александръ. П. Юргенсон въ Московь»]. Так само групуються у одне видання «Милость мира» і «Отче наш» А. Веделя та «Отче наш» І. Лабінського [«Отъ Спб. Дух. ценз. комитета печатать дозв. Спб., 28 мая 1904 г. Старш ценз Архимандритъ Филаретъ»].

Фрагментами одного збірника можна вважати й два твори М. Іпполітова-Іванова «Се нынѣ благословите Господа» та «Се что добро», із зазначенням в кінці кожного: «Отъ Московскаго. Дух. ценз. Ком. Печ. дозв. Москва, 2 Декабря 1899 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. Электропечатня нотъ П. Юргенсона въ Москвѣ».

Зважаючи на специфіку верстки, можна зробити припущення, що три твори О. Нікольського («Господи, помилуй насъ», «Помилуй насъ, Господи», «Слава въ вышнихъ Богу») та один піснеспів К. Шведова («Блажени, яже избралъ») також є фрагментами одного видання. Те ж стосується двох окремих збірок видання П. Юргенсона, до яких увійшли твори О. Нікольського: перша – «Во исходѣ Израилевѣ», «Господня земля», «Готово сердце мое, Боже», друга – «Господь воцарися», «Блажени, яже избралъ», «Хвалите Господа съ небесъ II», також – двох причасних П. Чеснокова: «Блажени, яже избралъ» та «Не имамы инья помощи», що теж мають вигляд належних до одного видання.

Деякі друковані партитури нотозбірні поміщені в окремі папки, в яких знайдено сторінки зі змістом тих збірок, звідки їх узято. Крім того, на кожній із таких папок прослідковуються підписи колекціонера, що вказує на вибіркоче ставлення о. Володимира до церковно-пісенного репертуару. Найбільше таких фрагментів-папок спостережено з творами О. Кастальського із таких збірок:

1) «Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского» [Москва. Печатня В. Гроссе] – взято 32 піснеспіви (№№ 1–3, 6–10, 12, 16–17, 20, 23, 25, 30–31, 33, 45–47, 49, 51, 53–57, 71).

2) «Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальскаго» [...Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда] 1896 г.] – шість піснеспівів («Херувимская песнь» Володимирська, «Милость мира» ор. 40, «Августу единачальствующу на земле. Стихиры в Навечерии Рождества Христова», «Тропари на Успение Пресвятой Богородицы», «Стихира на Успение Пресвятой Богородицы», «Стихиры на подобень. На Преображение Господне».

3) «Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского» [«...Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Киевъ, у Л. Идзиковскаго»] – чотири піснеспіви: «Царю небесный»,

«Задостойникъ въ день Св. Троицы», «Христос рождается (Первый канон на Рождество Христово)», «Ирмосы на Воздвижение Честного Хреста».

Аналогічно ознаки особливо уважного ставлення колекціонера спостерігаємо у примірниках творів «Милость мира» П. Іванова [«Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Кієвъ, у Л. Идзиковскаго»]; «Ангел вопияше» № 1, ор. 2 Н. Толстякова [«Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Кієвъ, у Л. Идзиковскаго, 1896 г.»]; «Хвалите имя господне» Г. Рютова [«К. Г. Редеръ. Лейпцигъ»]; «Милость мира» І. Ішина [В. Гроссе]; «Хвалите имя Господне» Г. Давидовського [«Ростов на Дону: Нотопечатня Г. М. Пуховича»]; «Нынѣ опускаеши» Ф. Багрецова (1860 г.), «Богородице Дево, радуйся» М. Речкунова [обидва «Петроградъ: Энергия»]; «Ныне отпускаеши» О. Копилова [П. Юргенсон].

Також у окрему папку вкладено хоровий концерт «Да воскреснет Бог» Д. Бортнянського із «Полного собрания духовно-музыкальных сочинений Д. Бортнянского. 35 концертов» (видання під ред. П. Чайковського; Москва, П. Юргенсон).

577 піснеспівів колекції входять до 14-ти різнопланових збірників. Серед них:

- Нынѣ отпускаеши: для тенора соло и смѣшанного хора. Сочинение Н. М. Сафонова, Санкт-Петербурзького видавництва «Аккордъ» (б. р. в.);
- Ирмосы Воскресные греческаго напева А. Львова, зазначено «по Высочайшему повеленію Государя Императора Николая Павловича» (б. р. в.);
- Песнопенія Литургії Святаго Іоанна Златоуста. Соч. 18. М. Слонова, виданий видавництвом П. Юргенсона (б. р. в.);
- Обіход нотного церковного співу. Партитура. Н. Бахметева Ч. 1, 1869 р. (входять піснеспіви, що співаються на вечірні та утрени);

- Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) П. Турчанинова, виданий у 1901 р., так як і попередній Санкт-Петербурзькою Синодальною типографією (без останніх сторінок);
- Церковно-певческий сборник: Антифоны праздничные, випуск третій Училищної ради при Святішому Синоді, виданий в Санкт-Петербурзі Синодальною типографією у 1903 р. (без останніх сторінок);
- Церковно-певческий сборник (изд. 3, Т. 1), 1903 р. (містить 57 піснеспівів);
- Сборникъ Стихирь на литіи. Знаменнаго роспева» А. Туренкова, надрукований видавництвом П. М. Кирєєва у Петрограді (б. р. в.), проте зазначено: «Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. П-дъ, 15 августа 1915»;
- Церковные хоры. Песнопения Божественной Литургии / упоряд. О. Касторський, виданий в Петрограді «Приходская библиотека» 1915 р. Зазначено, що це 2-га частина, видання 4, одобрена училищним зібранням при Святішому Синоді в якості навчального посібника з церковного співу;
- Цикл причасників М. Березовського (всього чотири), виданий Львівським видавництвом духовно-музичних творів при «Студіоні» у 1938 р.;
- Канон Св. Андрія Критського Д. Бортнянського, упорядковано і видано А. Гноєвим у Міннеаполісі, Міннесота США, 1989 р.;
- Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. – Том I, виданий у Лондоні 1962 р. / ред. кол.: Е. Вараг, А. Жаворонков, М. Кедров, М. Ковалевський та ін.
- На Божественной Литургии / упоряд. Л. Лобикін. – М. : Композитор, 1992 р.;
- Иже херувимы, виданий Московським видавництвом «Крутицкое Патриаршее Подворье» у 1996 р. (включає 32 Херувимських за напівами обіходу 1909 р.);

Підводячи підсумки аналізу колекції за формами фіксації і зберігання тексту, слід зазначити наявність:

- 324 рукописних піснеспівів, що становить близько 22 % від загальної кількості фондів, серед них – 11 рукописних збірок, до котрих увійшло 218 піснеспівів та 70 рукописних поголосників (5%);
- 156 фрагментів друкованих видань, що становить близько 11% від загальної кількості, та 12 друкованих поголосників (1%), отже понад 2/3 колекції збережено повністю.

Виходячи із спостереженого, необхідно зазначити, що у колекції о. В. Ганжука міститься значний відсоток рукописів, що свідчить про обмаль друкованих видань церковних творів в радянський період, з іншого боку – виявляє його захоплення колекціонуванням і професійні навички у цій справі.

Перелічені друковані видання відображають стан видання церковної літератури в Росії XIX – початку XX ст., СРСР та після його розпаду. Зокрема, в колекції наявні лише видання до 1917 р. (1869, 1901, 1903, 1915 рр.) та після 1989 р. (1989, 1992, 1996 рр.). Винятком є публікації 1938 р. (Львівське, того періоду, коли Західна Україна не входила до складу СРСР) та Лондонське видання 1962 р. Сам факт наявності закордонного друкованого видання свідчать про високий професійний статус о. Володимира як колекціонера серед колег, широке коло спілкування та усвідомлення своєї місії.

Висновок до підрозділу 2

Значну роль у структуруванні колекції відіграють хоровий склад піснеспівів, способи фіксації музичного тексту, а також інтонаційний стрій творів. 270 із понад півтори тисячі піснеспівів колекції становлять різноманітні обробки монодичних напівів, що складає 19%. Різновидів напівів є 33. Серед 270 монодичних піснеспівів переважають піснеспіви

знаменного напіву (54), київського (49), та грецького (28), що вказує на давнє походження та киево-руський інтонаційний колорит колекції. Монодичні піснеспіви переважають у друкованих збірниках, менше їх спостережено у рукописах.

У колекції представлено *різні способи адаптації монодичних напівів до чотириголосного хорового складу*: перекладення (аранжування), обробка, редакція та гармонізація, що виявляють зміни першоджерела різної складності. З усіх вказаних способів найбільше спостережено зразків гармонізації, зокрема 76, що складає 5% колекції і в обсязі усієї нотозбірні є незначним.

Колекція о. Володимира містить *піснеспіви різних хорових складів* – однорідного жіночого, однорідного чоловічого, триголосного, з солістами, проте, основну її частину (968 зразків) складають твори для мішаного чотириголосного хору, що обумовлено традицією церковного співу того часу.

Значну частину фондів колекції о. В. Ганжука представлено *друкованими виданнями московських та Санкт-Петербурзьких видавництв*, зокрема, Нотодрукарні П. Юргенсона, «Крутицького Патриршого Подворья», Печатні В. Гроссе, «Синодальної типографії» та інших. Виявлено нотні видання *київської Нотодрукарні І. І. Чоколова, львівського видавництва духовно-музичних творів при «Студіоні», пізніші видання Міннеаполісу та Лондону*, а також 156 фрагментів друкованих видань (11%). Виявлено, що окремі друковані партитури поміщено в папки, зі змістом тих збірок, звідки їх узято; на кожній із таких папок є підписи колекціонера, що вказує на *вибіркове ставлення о. Володимира до церковно-пісенного репертуару*. Загалом, 577 піснеспівів колекції входять до 14 різнопланових збірників.

У рукописній частині нотозбірні міститься *324 рукописні партитури (22%) та 70 рукописних поголосників (5%)*. Рукописи представлено у вигляді зошитів-збірок, окремих партитур та поголосників. Зокрема, знайдено рукописний збірник із 82-х ектеній, який є другою частиною великого

збірника ектеній. Ще один об'ємний рукопис – збірник «Взбранной воеводе». Виявлено також рукописні збірники «Во царствии Твоем», «Панахида», «От юности мояя», «Троичны и светильны на утрени Великого Поста», збірку піснеспівів П. Григор'єва та Калишевського та збірку колядок (всього 8 збірок). Серед окремих рукописів переважають молитви літургії Вірних – «Милість миру» (38) та «Отче наш» (18). Є чимало поголосників, переважно для чотири голосного хору. Таким чином, у колекції о. В. Ганжука міститься значний відсоток рукописів, що вказує на недостатність друкованих видань церковних творів у СРСР.

2.3. Феномен авторства

Важливим чинником структурування колекції є *персоналія автора піснеспіву*. Огляд колекції у цьому аспекті дає змогу побачити її історичний, хронологічний, національний, з локальними різновидами, індивідуальний зміст на рівні особливостей мово-стилю, а також відтворити історичний та середовищний контексти явища.

Понад півтори тисячі піснеспівів, з яких лише близько чверті належать адаптованій до умов чотириголосся анонімній монодичній традиції, – достатньо об'ємний пласт матеріалу для аналізу тенденцій у питанні їхнього авторства. Спробуємо виділити найголовніші постаті, групи і зв'язки між ними як чинник творення церковно-пісенного канону.

Хоча феномен авторства в церковній музиці на східнослов'янських землях почав з'являтися у XVI–XVII століттях, проте творів М. Дилецького і композиторів партесної доби (незважаючи на те, що в Луцьку ще в XVII ст. існувала розкішна нотна бібліотека Луцького братства при Хресто-Воздвиженській церкві) не знайдено у колекції о. Володимира. Причина цього, ймовірно, – не великий та не професійний склад хору Свято-Троїцького собору у той час, що було явищем типовим. Тому фундаментом колекції о. Володимира в її авторсько-персональній частині стали піснеспіви

видатних українських церковних композиторів XVIII ст. – *Максима Березовського, Артемія Веделя та Дмитра Бортнянського*, творчість яких відобразила перехід від барокових (М. Березовський, А. Ведель) до класицистських (Д. Бортнянський) тенденцій в українській музиці. Таким чином саме бароково-класичні мовно-стильові особливості й стали вихідними для корпусу піснеспівів колекції о. В. Ганжука.

Щодо М. Березовського, то не концерти і не Літургія, ймовірно, як твори, що були знайдені пізніше, ніж проходила активна фаза формування колекції о. В. Ганжука (1933–1992 рр.), а причасні (всього чотири) знайшли місце у її фондах. А саме: «Чашу спасенія приїму», «В память вічную», «Твориай Ангели своя духи», «Во всю землю». Причому, цікаво, що всі вони були надруковані у Львові в 1938 р. Наявність веделівських піснеспівів у колекції – також незначна. На наш погляд, це зумовлено віртуозним складом і значними технічними складнощами його піснеспівів, неосильними для невеликого аматорського хору. Тим не менше, серед корпусу творів колекції виявлено такі пісне співи А. Веделя: «Малая ектенія», «Херувимская песнь» (обидві зі зб. 1992 р.), «Отче наш» і «Милость мира» (у фрагментах).

Стосовно Д. Бортнянського¹, то у колекції виявлено 12 творів композитора. Концерти «Да воскреснет Бог», «Блажен муж, бояйся Господа»,

---

¹ У фондах колекції знайдено також три варіанти піснеспіву «Херувимская песнь» італійського композитора *Джузеппе Сарті* (1729–1802), який тривалий час працював у Петербурзі, – рукописна партитура, поголосники та друкований екземпляр із зб. 1992 р. Відомо, що у 1784 р. Дж. Сарті був запрошений на місце Дж. Паїзієлло до Петербургу як придворний капелмейстер Катерини II, потім – працював у Григорія Потьомкіна, в його помістях, потім знову повернувся до Петербургу. Його учнями в Росії були: Степан Дегтярьов, Степан Давидов, Данило Кашин, Лев Гурільов (батько Олександра Гурільова). На творчість Дж. Сарті певною мірою орієнтувався Артемії Ведель. Див.: Рыцарева М.Г. Русская музыка XVIII века / М.Г. Рыцарева. – М. : Знание, 1987. – 128 с. Також з композиторів першої чверті XIX ст. у колекції представлено твір *Олексія Тітова* (1769–1827) – російського військового та композитора, стиль якого перебував під впливом

піснеспіви «Хвалите Господа с небес», «Ис полла» (зб. 1962 р.), чотири Херувимські (як в нових, так і у старих збірниках (1915, 1962, 1992 рр.), що вказує на постійну актуальність піснеспівів Д. Бортнянського, два «Достойно есть», «Величання Благовещению» (зб. 1903 р.) та «Канон Св. Андрія Критського» (зб. 1989 р., США).

Основну частину колекції о. Володимира (у її авторській частині) складають твори російських композиторів ХІХ ст. Зупинимося на цьому явищі трохи детальніше. Закономірності церковного співу, як відомо, обумовлені структурою богослужіння і синкретично пов'язані з ним через систему осьмогласся, зокрема. Проте, починаючи з епохи партесного співу, спостерілася тенденція секуляризації, поступового відходу від вказаного синкретизму, більшою чи меншою мірою характерна для всієї церковної музики.

Першим значним етапом на шляху цього відходу стала композиторська школа М. Дилецького, яка представляла собою нову інтерпретацію венеційського концертного стилю. З іншого боку, масове запрошення італійських композиторів (Ф. Арайя, Б. Галуппі, Дж. Сарті, Д. Чимароза та ін.) в ХVІІІ ст. призвело до відчутних італійських впливів, які позначились і на богослужбовому співі.

Однак своїм значним поширенням та впливом на стиль церковних композицій італійська музика зобов'язана не стільки італійцям, скільки їхнім учням і послідовникам, серед яких – Максим Березовський, Дмитро Бортнянський, Артемій Ведель, Степан Дехтярьов, Степан Давидов. Саме у їхній творчості концертний італійський стиль досягнув найбільшого розвитку, але водночас саме їхня діяльність, яка проходила в лоні православної церкви і саме в Росії, була піддана гострій критиці як з боку ієрархів Російської Церкви, так і російських композиторів другої половини ХІХ ст. Як наслідок у російській церковній музиці було сформовано дві течії

віденських класиків, проте містив і риси російської народної пісні. У нотозбірні о. Володимира виявлено його «Сугубую ектению» у зб. 1992 р.

і школи богослужбового співу відповідно – московська і петербурзька. Вони зародилися і розвинулися на основі церковних хорів – Синодального в Москві і Придворної капели в Петербурзі¹. Саме навколо цих колективів розгорнулася композиторська творчість, редакційно-видавнича діяльність, відбулося філософсько-естетичне осмислення шляхів розвитку музики православної церкви.

До представників петербурзької композиторської школи належали Федір Петрович Львов, Олексій Федорович Львов, Гаврило Ломакін, Михайло Виноградов, Григорій Львовский, Євстахій Азеєв, Петро Турчанінов, Олександр Архангельський та ін. Характерними особливостями цієї школи було наслідування принципів західноєвропейської гармонії та строге дотримання гомофонно-гармонічного складу фактури. У перекладах давніх напівів мелодія обов'язково знаходилась у верхньому голосі, кожний її звук був акордовим (хоральний склад), бас рухався по квартах і квінтах або ж тривалий час залишався на місці. Широке розповсюдження отримали гармонічний мінор, D₇ з оберненнями, хроматизми. Фактура церковних композицій складалася з контрастного чергування соло, дуетів, тріо, tutti. Темпи, у порівнянні з московською школою, були більш рухливими [38, 468–469].

Поштовхом для створення петербурзької школи церковного співу стала діяльність директора Придворної капели Дмитра Бортнянського. За словами Миколи Тальберга, Д. Бортнянський зумів зрозуміти важливість повернення церковного співу до його прадавніх, києво-руських витоків, і, як наслідок, неодноразово звертався до перекладення для чотириголосного хору стародавніх одноголосних розспівів (київського, болгарського, грецького, знаменного) [176]. Наступниками Д. Бортнянського як директора Придворної капели (з 1826 р.), а також автора церковних піснеспівів був Федір Львов

---

¹ Протистояння Москви і Петербурга було виражено протистоянням митрополита Московського Філарета Дроздова, з одного боку, і композитора, директора Придворної капели Олексія Федоровича Львова, з іншого [38, 462].

(1766–1836), автор брошури «О пении в России», та його син – Олексій Львов (1799–1870), який був призначений директором Придворної капели після смерті батька і займав цю посаду аж до 1861 р. Твори О. Львова поклали початок новому напрямку церковної музики, в якому музичний ритм піснеспівів підпорядковувався ритміці словесного тексту. Під керівництвом композитора було перекладено і надруковано повне коло нотного співу на чотири голоси в семи книгах [38, 316].

Послідовником О. Львова був Михайло Виноградов – композитор, регент архієрейського хору в Рязані, протоієрей, автор багатьох творів і перекладень, які широко вживалися в церковній практиці, захоплюючи строгістю стилю, простотою та виразністю гармонії¹.

Представником петербурзької школи часів Олексія Львова та Миколи Бахметєва був також свящ. Василь Староруський, автор творів «Милость мира», «Ныне отпускаеши», «От юности» і особливо відомого «Единородный Сыне», котрі співаються й дотепер².

Великий внесок в розвиток петербурзької школи вніс ще один композитор українського походження, викладач Придворної хорової капели (з 1827 р.) Петро Турчанінов (1779–1856). Будучи родом з Києва, де він співав у капелі генерала Леванідова, П. Турчанінов пізніше тривалий час був регентом церковного хору в Севську, а з 1809 р. – регентом митрополичого хору в Петербурзі. Його головною заслугою в гармонізації церковних мелодій було послідовне використання широкого розміщення голосів, а також проведення мелодії у партії альтів [38, 259].

---

¹ Див. : К 60-летию кончины (1888–1948) духовного композитора протоиерея М.А. Виноградова // Московская Патриархия. – 1948. – №12. Один із найвідоміших творів М.О. Виноградова – «Милость мира», побудований на яскравому контрасті між викладеним в широкій, дещо «італійській» манері «Свят, свят, свят» та строгим «Тебе поем».

² Морохова Л. Композитор Василий Старорусский / Л. Морохова // Русская провинция. – 1994. – № 4. – С. 81–82.

Відомим представником школи був виходець із селян графа Петра Шереметева Гаврило Ломакін (1812–1885) – диригент, педагог, аранжувальник і композитор. З 1848 р. він працював викладачем співу в Придворній хоровій капелі, де за дорученням Ф. Львова провадив роботу з гармонізації церковних наспівів. Церковні твори Ломакіна вирізняються простотою, загальнодоступністю, плавністю голосоведення, зручними теситурними умовами [38, 295].

Одним із яскравих представників петербурзької школи був Григорій Львовський (1830–1894), який навчався в Придворній хоровій капелі, а потім був регентом Кишинівського архієрейського хору та Петербурзького митрополичого хору (з 1856 р.). У його перекладеннях строго збережена мелодія завжди проходить у верхніх голосах, проте інші голоси розвиваються вільно (в рамках строгої функціональної гармонії). Оригінальні твори Львовського вирізняються простотою та великою увагою до богослужбового тексту [38, 436].

Видатним представником петербурзької школи богослужбового співу був Олександр Архангельський (1846–1924). Виходець із Пензенської губернії, він навчався у місцевому духовному училищі, де був солістом архієрейського хору. З 1870 р. працює як регент церковних хорів у Петербурзі. У 1880 р. створив свій концертний хор, у 1901 р. заснував «Співоче благодійне товариство», був членом «Товариства взаємодопомоги регентів», очолював комісію з підготовки з'їзду регентів в Москві в 1908 р. Пізніше емігрував до Праги. Великою заслугою О. Архангельського стало уведення в практику церковного співу жіночих голосів. Для композиторської спадщини О. Архангельського характерна органічність, природність, зручність усіх хорових партій [38, 439].

Принципів петербурзької школи церковного співу дотримувалося чимало композиторів першої половини ХХ століття. Серед них – Михайло Михайлович Осоргін (1887–1950), регент хору Богословського інституту в Парижі, автор гармонізацій церковної монодії.

У колекції о. Володимира містяться такі твори композиторів петербурзької школи: 17 піснеспівів П. Турчанінова, збірник О. Львова «Ирмосы Воскресные греческаго напева» та ще 15 його піснеспівів, п'ять піснеспівів священника В. Староруського, дві друковані «Милості миру» Михайла Виноградова; шість піснеспівів Гаврила Ломакіна, вісім піснеспівів Г. Львовського, 27 піснеспівів О. Архангельського (крім того, його редакція піснеспіву «Бог Господь изъявился нам. К Богородице прилежно»). Про ці твори детальніше сказано у третьому розділі дисертації (3.1).

У колекції виявлено також твори інших представників петербурзької школи. А саме:

- Олександра Рожнова (1821–1878), викладача Придворної хорової капели, автора методичних посібників зі співу та перекладень¹: «*На рекахъ Вавилонскихъ*» та «*Ныне отпущаеши*»;
- Павла Воротнікова (1804–1876), вчителя співу Придворної капели, що активно працював над перекладеннями обіходу на чотири голоси під керівництвом Львова: «*По окончанія славословія тропари воскресны*»;
- Михайла Строкіна (1832–1887), регента, церковного композитора, вихованця Санкт-Петербурзької духовної семінарії: «*Трисвятое*» та «*Слава въ вышнихъ Богу*»;
- Єфімія Богданова (1860–1911), дослідника церковного співу, викладача, псаломщика, що навчався у Придворній капелі, а потім був керівником хорів в м. Кам'янець-Подільському, записував волинські та подільські церковні наспіви, а також зразки церковного читання із храмів Новгородської, Володимирської,

---

¹ Див. тут і далі: Обзор истории церковного пения (Сокращенный конспект лекций В. Ковальджи на регентских курсах Е.Кустовского). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kliros.ru/istor.html>

- Санкт-Петербурзької, Київської, Волинської єпархії: *«Милость мира»*, *«Богородице Дѣво, радуйся»* та *«Взбранной воеводе»*;
- Євстафія Азеєва (1851–1918 або 1920), композитора і хорового диригента, родом з Києва, що з 1861 р. співав у Придворній капелі, а у 1901–1907 рр. був викладачем регентських класів при капелі: *«Достойно есть»*, *«О Тебе радуется»*, *«Символ веры»* та два варіанти *«Милость мира»*;
  - Олександра Копилова (1854–1911), композитора, викладача Придворної капелі: *«Милость мира»*, *«Блажени яже избраль»*, *«Подъ Твою милость»*;
  - Сергія Богословського (1882–1929), помічника О. Архангельського, а пізніше – регента Московського храму Св. Трійці: *«Хвалите имя господне»* та дві *«Милости миру»* (одна – фрагмент видання, інша – із зб. 1992 р.);
  - Ніла Буйлова (2-га пол. XIX – 1-ша третина XX ст), регента, педагога, церковного композитора, псаломщика, який свого часу навчався у Придворній капелі: *«Милість миру»*;
  - Миколи Белова (кін. XIX – поч. XX ст.), керівника церковного хору в Санкт-Петербурзі: *«Тебе поем»*;
  - Павла Іванова-Радкевича (1878–1942), випускника Придворної капелі, хормейстра, композитора, піаніста та педагога: *три* зразки *«Милость мира»* та *«Взбранной воеводе»*;
  - Йосифа Говязіна (1876–1956), Санкт-петербурзького педагога, хормейстера, церковного композитора: *«Милость мира»*;
  - Олексія Краснастовського (1880–1967): *«Достойно есть»*, *«Святыи Боже»*, *«Благослови, душе моя, Господа»*, *«Господи, Господь наш. Псалом 8-ой»*, *«Милость мира»*, *«Хвали, душе моя, Господа»*, *«Приидите, поклонимся»* та дві *«Херувимские песни»*;

- Миколи Кедрова-батька (1871–1940) – всього 26 різножанрових піснеспівів – та його сина, Миколи Миколайовича (1906–1981): 22 піснеспіви (переважно гармонізації);
- Івана Гарднера (1898–1989), автора праці «Богослужбное пение Русской Православной Церкви»: «Буди имя Господне», «Аксиос», «Багатии обнищаша», «Достойно есть», «И о всех, и за вся», «Святыи Боже»;
- Олексія Туренкова (1886–1958), випускника Петербурзької придворної капели та Санкт-Петербурзької консерваторії: «Святыи Боже» та збірник «Стихирь на литіи», до якого увійшли 16 піснеспівів різних свят.

До петербурзької школи можна віднести і наявні в колекції твори Омеляна Вітошинського (1869–1929), випускника Варшавської консерваторії, церковного діяча, публіциста, церковного композитора, який на початку 1920-х років проживав у Києві, де займався педагогічною діяльністю: ектенія, «Бог Предвічний», дві «Херувимські пісні», та Михайла Осоргіна (1887–1950), регента хору Богословського інституту в Парижі: гармонізації «Херувимських пісень», «Достойно є», подoben «Небесних чинів», «І всіх, і вся».

Діяльність і основні творчі принципи композиторів *московської школи* базувалися на протиставленні російського стилю європейському. Характерними особливостями цієї школи було використання плагальної гармонії, пріоритет підголосково-поліфонічної фактури, натурального мінору, натуральної домінанти, перевага діатонічних звукорядів, уникання контрастів – динамічного і тембро-фактурного, перевага повільних темпів тощо.

Яскравим прикладом церковного композитора *московської школи* є творчість Олександра Кастальського (1856–1926) – диригента, професора консерваторії, учня П. Чайковського та С. Танєєва, що був керівником Московського синодального хору, згодом його директором. О. Кастальський

працював викладачем Синодального училища, займався гармонізаціями церковних мелодій, а під впливом Степана Смоленського зацікавився знаменним напівом. У своїх обробках намагався поєднати елементи церковного й народного стилів [38, 401]. Нотна колекція о. В. Ганжука налічує 80 примірників піснеспівів О. Кастальського (деякі піснеспіви дублюються – у різних збірках, формах фіксації тексту, хорових складах). Серед них: 13 «Херувимских песен», вісім «Достойно есть», сім «Милость мира», крім того, ірмоси та тропарі свят, а також піснеспіви «Кресту Твоєму поклоняємся, Владыко», «Отче наш», «Августу единачальствующу на земле», «Ангель вопіяше», «Благослови душе моя Господа», «Блажени яже избрал», «Великое славословие», «Верую», «Слава... Единородный сыне», «Дева днесь», «Многая лета», «Нынѣ отпускаеши», «Разбойника благоразумнаго», «Разделима ризы Моя», «Свете тихий» та інші.

У колекції о. Володимира виявлено твори таких преставників московської школи церковної музики:

- Анатолія Архангельського, композитора, регента, псаломщика Георгієвської церкви, що у 1896–1899 рр. співав у Синодальному хорі¹: *три ектенії*;
- Дмитра Аллеманова (1867–1918), протоієрея, церковного композитора, дослідника церковного співу і педагога Московської духовної семінарії та Синодального училища: *«Милость мира»* й *«Взбранной воеводе»*;
- Віктора Каліннікова (1870–1927), викладача Синодального училища: *«Во Царствии Твоєм»*, *«Святый Боже»*, дві *«Милость мира»*, два *«Тебе поєм»*, *«Отче нашъ»*;
- Юрія Арнольда (1811–1898), автора *«Теории древнерусского церковного и народного пения»*: *«Хвалите Господа с небес»*;

---

¹ Див. тут і далі: *Обзор истории церковного пения* (Сокращенный конспект лекций В. Ковальджи на регентских курсах Е.Кустовского). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kliros.ru/istor.html>

- Йосипа Васильєва (1821–1881), випускника Санкт-Петербурзької духовної академії, голови навчального комітету при Синоді: *«Многая лета»* й *«Взбранной воеводе»*;
- Миколи Компанейського (1848–1910), петербурзького регента і композитора, проте, який стилем тяжів до московської школи: *«Достойно есть»*, *«Отче наш»*;
- Порфирія Мироносицького (1867–1933), відомого церковного композитора, викладача церковного співу, постійного члена Училищної ради при Святійшому Синоді, члена комісії з виправлення богослужбових книг: *«Во царствии Твоем»* та *«Господи кто обитает в жилищи Твоем»*;
- Степана Смоленського (1848–1909), російського музикознавця, хорового диригента, педагога – *дві ектенії* та *«О Тебе радуется»*;
- Василя Беневського (1864–1930), випускника Астраханської духовної семінарії, церковного композитора, педагога, з 1908 р. – голови Ставропольського церковно-співацького товариства: *«Милость мира»* та два *«Ныне отпущаеши»*;
- Михайла Речкунова (1870–1921), композитора, хорового диригента, педагога: *«Единородный Сыне»*, *«Заупокойная ектения»*, *«Богородице Дево, радуйся»* та три *«Милость мира»*;
- Олександра Нікольського (1874–1943), учня С. Танєєва, диригента, композитора, музикознавця, викладача Синодального училища та Московської консерваторії: *15 піснеспівів*;
- Олексія Астафєєва (1873–1956), композитора, випускника Московської консерваторії, регента московських храмів Св. Трійці, Богоявленського собору, Трьох святих: *«Не умолчимъ никогда, Богородице»*;
- Михайла Слонова (1869–1930), учня А. Арєнського і С. Танєєва, співака, композитора та педагога (родом із Харкова): *«Песнопєнія»*

Литургии Святого Иоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18»
(12 творів);

- Павла Чеснокова (1877–1944), учня М. Іпполітова-Іванова, викладача Синодального училища: *30 піснеспівів*;
- Івана Онисимова (поч. 80-х років XIX ст. – 1942), педагога Новгородської семінарії та учительського училища: *ектенії та «Милость мира»*;
- Олександра Шишкіна (1897–1965), композитора, регента і педагога, випускника духовної семінарії, регента митрополичого хору, редактора «Журналу Московської Патріархії»: *ектенії, три «Благословлю Господа на всякое время», «О Тебе радуется» та «Милость мира»*;
- Миколи Голованова (1891–1953): *«Трисвятое», «Эксапостиларій на Успение Пр. Богородици. Московскому Синодальному Хору»*;
- Максима Ковалевського (1903–1988), представника Російського музичного товариства в Парижі, автора обробок в стилі О. Кастальського: *45 піснеспівів*;
- Олександра Гречанінова (1864–1956), учня М. Римського-Корсакова, одного із провідних діячів нового напрямку російської духовної музики кінця XIX – початку XX ст., який тісно співпрацював з діячами Синодального училища: *дев'ять піснеспівів*;
- Костянтина Шведова (1886–1954), учня С. Танєєва, випускника Московського синодального училища та Московської консерваторії: *«Достойно есть», «Не имамы инья помощи» та «Блажени, яже избралъ»*;
- Сергія Ляпунова (1859–1924), учня С. Танєєва: *«Причастный стихъ»* тощо.

Серед авторів піснеспівів колекції є *понад 70 осіб*, про яких вкрай обмаль інформації. Як правило, – *це регенти, священники, які більше займалися богослужбовою практикою* і лише час від часу складали церковні піснеспіви, робили гармонізації, обробки, редакції церковних творів. Проте їхня праця нерідко була дуже значущою у практиці церковного співу, адже вони писали твори простіші в технічному плані і тому доступніші для виконання численними хоровими колективами зі скромними виконавськими можливостями. Саме завдяки цьому їхні твори увійшли в широку церковно-співацьку практику і міцно закріпили свої репертуарні позиції.

До цієї групи можна віднести твори ієромонаха Віктора (1795–1871), в миру Василя Висоцького, регента Симонівського монастиря, регента Петра Григор'єва (1835–1900), автора низки піснеспівів, перекладень і аранжувань, архієпископа Олексія, священника В. Зінов'єва, архієпископів Никанора, Олексія, ієромонаха Іадора, ігумена Прохора, Нафанаїла, прот. Володимира Ганжука, В. Гіренка, Жимського, А. Ільїнського, Іпокентьєва, Капустинського, І. Васильєва, К. Базарнова, Н. Белова, Богданова, С. Богословського, Н. Буйлова, Грох-Грохольського, Турєєва, Дубенського, І. Ейбоженка, А. Єгорова, Ів. Єльцова, Ніколаєва-Струмського, Панченка, Скворцова, Потапова, Полякова, Слюсаренка, Я.А. Чмелева, Койко, Кондратьєва, Кочановського, Ф. Ліпаєва, Маккавейського, Медведєва, І. С. Менск-Менючека, Ф. А. Мішеніна, Молчанова, Мяснікова та ін.

Ще інша група одиниць колекції – твори високопрофесійних композиторів, які працювали в різних жанрах, спорадично звертаючись до церковної музики. Так, у колекції спостережено «Херувимську» Михайла Глінки, представлену у двох збірниках – 1962 р. і 1996 р. Виявлено й по одному піснеспіву Мілія Балакірєва – «Со святыми упокой» (фрагмент видання) та Миколи Римського-Корсакова – «Отче наш» (у трьох варіантах). Спостережено також десять церковних піснеспівів Петра Чайковського: «Благословен грядый», «Милость мира», «Отче наш», два «Святыи Боже», «Хвалите Господа с небес», «Достойно есть», «Приидите, поклонимся», а

також дві «Херувимские песни». До цієї ж групи творів відносимо «Хвалите Господа съ небесъ» Антона Аренського, дев'ять піснеспівів М. Іпполітова-Іванова та твори Сергія Рахманінова.

Окрема група творів колекції – *українських композиторів XIX – XX ст.* Виявлено піснеспіви: «Ой сів Христос та й вечеряти» *Миколи Лисенка*; «Щедрий вечір» *Миколи Леонтовича*; «Небо і земля», «Що то за предиво», «Дивная новина» та ектенія *Кирила Стеценка*; десять рукописів *Олександра Кошиця*, в т. ч. ектенія, «Воскликнули янголи», «Діва Марія Христа родила», «Ішли тріє царі», «Нова радість стала», «Ой дивнеє народження», «Світ мисленний десь ся родить», «Янголи в небі»; три піснеспіви *Григорія Давидовського*: ектенія, «Отче наш», «Хваліте ім'я Господнє»; дві «Херувимські пісні» композитора українського походження, випускника Київської консерваторії *Володимира Поля* (1875–1962); п'ять піснеспівів *Петра Гончарова* (1888–1970): дві ектенії, «Голосить вістку світу зірниця», «На небі зірка ясна» та «Отче наш»; по одній ектенії *Олексія Сніжинського* (1904–1992) й *Василя Ступницького* (1879–1945); «Отче наш» одеського регента *Василя Завадського* (друга половина XIX – початок XX ст.); три ектенії *Георгія Вірановського* (1935 р.н.); «Ангел Божий із небес» регента Почаївської лаври *Петра Думіцького*; чотири твори – «В Вифлеємі», «Заспівали янголи», «Ходив походив місяць на небі», «Через поле широкее» – *Арсена Річинського* (1892–1956); «Вічну пам'ять» *Михайла Тележинського* (1886–1939); п'ять піснеспівів *Володимира Ганжука*: «Землю Юдейську», «Три славнії царі», «Вічная пам'ять», Ектенія, «О Всепетая Мати»; «Предвічний Боже» греко-католицького священника *Йосипа Кишакевича* (1872–1953); «Вселенная, веселися, Бог от Діви народився» *Станіслава Людкевича*; «Спи, Ісусе» *Євгена Козака*; «Не плач Рахиле» (рукопис) *Тадея Купчинського*.

Усіх піснеспівів українських композиторів XIX–XX ст. в колекції виявлено 47, що складає 3% від загальної кількості творів.

Висновок до підрозділу 3

Важливим чинником структурування колекції є *авторська персоналія*, за допомогою якої уточнено історичні, соціально-станові, національні, регіональні, мовно-стильові особливості структури церковно-пісенного канону. Історичний час канону церковних піснеспівів православної церкви обіймає понад тисячу років, починаючи з X століття, коли виникли анонімні монодичні напіви, що відносяться до зародження православної церкви в Київській Русі, які з формуванням багатоголосся фактурно видозмінювалися, перетворюючись у дво-, три-, чотири- і більше -голосні твори. Проте феномен авторства в церковній музиці на східнослов'янських землях з'явився лише у XVI–XVII століттях, і разом з ним церковно-пісенний канон почав набувати відповідного національного й мовно-стильового забарвлення. Отже, канон, хоча і є явищем ширшого плану, проте не позбавлений національних і мовно-стильових ознак, які починають доволі виразно проявлятися саме з появою феномену авторства.

Фундаментом корпусу авторських піснеспівів в колекції о. Володимира стали твори українських композиторів М. Березовського, А. Веделя та Д. Бортнянського, засновані на своєрідному національному переламленні бароково-класичних тенденцій. Разом з тим, основну частину колекції (у її авторській частині) складають твори російських композиторів XIX ст. *петербурзької* та *московської шкіл*. Ця частина колекції відображає процеси русифікації церковного і громадського життя, які особливо посилювалися в православної церкві в Україні з кінця XIX ст. та продовжувалися до кінця радянського періоду включно.

Помітним є переважання в колекції о. Володимира творів композиторів петербурзької школи, що має українську генезу (діяльність Д. Бортнянського в Придворній капелі), в якій було виховано багато українців (П. Турчанінова, Г. Ломакіна, Є. Азеєва та ін.), і котра відрізнялася від московської європейським спрямуванням, в т.ч. в мовно-стильовому плані. Йдеться про

твори Ф. Львова, О. Львова, Г. Ломакіна, М. Виноградова, В. Староруського, Г. Львовського, Є. Азеєва, О. Архангельського, Є. Богданова та ін., в яких закарбувався музичний словник західноєвропейського класицизму та раннього романтизму, засвоєний українською за походженням школою, і вкорінилася тенденція перекладення для чотириголосного хору старовинних одноголосних напівів.

Особливо цінними в колекції є твори *українських композиторів XIX–XX ст.* – М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, Г. Давидовського, В. Поля, П. Гончарова, О. Сніжинського, В. Ступницького, В. Завадовського, Г. Вірановського, П. Думіцького, Й. Кишакевича, С. Людкевича, Є. Козака, Т. Купчинського, волинських композиторів А. Річинського, М. Тележинського, В. Ганжука. Для фонду з півтора тисячі екземплярів їх виявлено дуже мало, всього 47 піснеспівів, що складає 3% від загальної кількості і підтверджує русифікаторський характер розглядуваного канону, що, за Я. Ассманом, належав до «канону зверху».

Розгляд питання авторства піснеспівів в соціально-становому відношенні дозволяє ствердити наявність в колекції двох типів автора. До першої групи належать *професійні композитори*, для яких церковна музика була одним із багатьох інших жанрів, в яких вони реалізували свої творчі потреби. В колекції – це твори українських композиторів М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, С. Людкевича, Є. Козака, а також російських – М. Глінки, М. Балакірева, М. Римського-Корсакова, П. Чайковського, А. Аренського, М. Іпполітова-Іванова, С. Рахманінова. Представників другої групи можна назвати *аматорськими (церковними) композиторами*, сфера творчих інтересів яких пов'язана суто з церковною музикою і які, як правило, за родом основної діяльності були регентами священиками чи монахами. Кількість піснеспівів цих композиторів (близько 70 осіб) в колекції значно перевищує кількість творів професійних авторів. Саме їх, таким чином, треба вважати основними творцями авторської частини церковно-пісенного канону. Тим більше, що, як демонструє практика, їхні твори, написані для

конкретних церковних хорів, з якими вони працювали, є технічно простішими, завдяки чому вони набули значного поширення у церковному репертуарі.

2.4. Збирання колекції як процес поширення і утвердження канону

Одним із красномовних свідчень колекції є її маргіналії (від лат. *margo* – поле, край). Це різноманітні примітки на полях нот, друкованих і писаних, які пояснюють ставлення о. В. Ганжука до цих текстів, коли і як він до них звертався, як трактував піснеспіви, а також звідки ці твори прийшли в нотну бібліотеку регента.

У процесі дослідження виявлено близько двохсот творів із різними підписами, печатками, написами, позначками та виправленнями. Існуючі маргіналії включають ідентифіковані й неідентифіковані підписи, печатки різних форм – з підписами і без, різноманітні примітки олівцем, чорнилом, кульковою ручкою різних кольорів, позначки різного змісту, написи, закреслення, виправлення та виконавські вказівки як до нотного, так і до словесного тексту.

Нараховано *43 нотні зразки з підписами*. Вісім (зроблені кульковою ручкою) поки не вдалося ідентифікувати. Проте інші дають змогу скоректувати і уточнити уявлення про нотну колекцію о. В. Ганжука. Так, знайдено підписи автора М. Скрипникова на двох його власних рукописах, датовані 1928 р., зі вказівкою – м. Ростов; на «Милості миру» №3 П. Іванова – персональну печатку «Михаил Трофимович Волгин» та підпис «М. Т. Влогин, г. Ставрополь, 1922 г. Н/к»; на партитурах О. Кастальського «Дева днесь» (з рукописного зошита № 1) – «С. Морозов, 12 X 72 г.», на двох піснеспівах «Разбойника благоразумнаго» (2-ї авторської редакції) та «Разделима ризы Моя» – «С. Морозов, 23 X 72 г.»; печатку «Регент Михаил Петрович Ступницкий» і його власний підпис помічено на двох рукописних партитурах «Стихире Благовещанию» Я. Шевцова – «23 октября/ 5 ноября

1924 г. Таганрог» та «Величит душа моя Господа» Ананьєва – «16/29 VII 1927 г. Таганрог». На трьох рукописах «Отца и Сына» зазначено: на анонімному (для чоловічого тріо) – «г. Владимир, 23 ноября 1949 г.»; автора Завгороднього – «г. Брест, июль 1971 г.»; автора Коваленка – «г. Таганрог, 23/ XI 1929 г.». На початку рукопису Д. Христова «Отче наш» вказано: «г. София, 3–XI–1938 г.», а на фрагменті видання О. Кастальського «Свете тихий» № 1 – «Ю. П. Корзун, 7 сентября 1960 года. Гор. Смоленск». На двох друкованих «Милостях миру» (№10 та №11) В. Фатєєва виявлено два підписи: один із них – О. Львова. Таким чином, функція підписів – вказати автора, час і місце написання або переписування твору, власника друкованих або писаних нот. Вони виявляють діапазон потенційних особистих знайомств о. В. Ганжука, персоналій його нотної колекції, якими є переважно священики, автори піснеспівів, власники нот з Росії, а також вказують, що частина нот – довоєнні зразки.

Важливе значення мають *підписи самого протоієрея В. Ганжука* на чотирьох причасниках М. Березовського: «Чашу спасенія приїму», «В память вічную», «Творяй Ангели своя духи», «Во всю землю», на перших сторінках рукописних партитур «На реках Вавилонских» В. Крупицького, «Непорочны» Ліріна, на титульних сторінках видань низки творів О. Кастальського¹, а також чотирьох рукописних зошитах-збірках: «Взбранной воеводе», «Панахида», «Троичны и светильны на утрени Великого Поста», «Покаяния.... Множества». Усе зазначене дає змогу припустити, що ці ноти передавалися о. Володимиром для тимчасового користування іншим регентам, ймовірно, для переписування, з метою

---

¹ «Со святыми упокой. Самъ единъ еси безсмертнй», «Верую» № 3, «Ангель вопіяше», «Достойно есть», «Херувимская пѣснь», «Нынѣ отпускаеши» № 2, «Хвалите имя Господне» № 1–3, «Шестопсалмие» № 1, «Отче наш», «Великое славословие» № 1–2, «Благослови душе моя Господа», «Милость мира» (№ 1–2), «Ирмосы на Воздвижение Честного Хреста».

подальшого виконання. Таким чином підтверджується репрезентативність нотної колекції о. Ганжука для богослужбового репертуару того часу.

Окрім того, на партитурах рукописних збірок-зошитів помічено написи «В. Г.» в місці написання композитора, а саме: «Три славні царі», «Землю Юдейську» («Колядки та щедрівки»), «Вечная память» («Панахида») та «Ред. В. Г.» – «Ектенії», «О Всепетая Мати» («Взбранной воеводе»), на основі чого зроблено припущення, що це ініціали отця Володимира Ганжука.

Спостережено *59 партитур та один збірник із фіолетовими, різними за формою печатками* – круглою, овальною, прямокутною та з трафаретним написом. На двадцяти п'яти примірниках чітко видно круглу печатку. На п'ятнадцяти – помічено напис «Московская Патриархия Волыньско-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»¹. Також слід зазначити наявність фіолетового відбитку: «Ленинград. 24-ое почтовое отдел. П. М. Киреев» на зворотній стороні рукописної партитури «Богородице Дѣво, радуйся» П. Богданова. Ще на шести партитурах О. Кастальського знайдено круглу фіолетову печатку з малюнком в центрі, на котрій прочитується: «Отд. Императорск. Русского Музыкальн. Общества»². Крім того, спостережено, що поверх печатки є написи, зокрема на творах О. Кастальського: Володимирській «Херувимській» – «Ювенарий Петрович Корзун»; «Стихирі на Успение

¹ А саме: «Блажен муж» (поголоснику для баритона соло), «Благословен єси Господи» (поголоснику для дисканта) Ф. Войленко, «Богородице Дѣво, радуйся» П. Богданова, анонімі «Отца и Сына», молитвах Господніх Ф. Войленка та Ф. Мішеніна, «Милость мира» М. Скрипникова, «Благословлю Господа» Шишкіна, «Свете тихий» О. Кастальського, «Нынѣ опускаеши» Єгорова, «Отче наш» А. Веделя, В. Гіренка, «Сиволь веры» О. Гречанінова, «Блаженни яже избралъ» М. Панфілова. Ще на трьох екземплярах колекції (Степанов «Отче наш», А. Ведель «Милость мира», анонім «Милость мира») – такі ж відбитки, хоча не дуже виразні та розбірливі.

² Це такі піснеспіви, як: «Стихира на Успение Пресвятой Богородицы», «Тропарі на Успение Пресвятой Богородицы», «Августу единачальствующу на земле. Стихиры в Навечерии Рождества Христова», «Милость мира», «Херувимская песнь».

Пресвятой Богородицы» – «Дирижёр хора 1-го разряда. Ю. П. Корзун, 13 VIII 1968 г. Гор. Калуга»; «Августу единоначальствующу на земле. Стихиры в Навечерии Рождества Христова» – «Antoni Juwemalis Korzun, syn Piotra 5 декабря 1965 года. Гор. Калуга», а на поголосниках (для дисканта I, II, альты, тенора, баса) «Милость мира» – «Antoni Juwemalis Корзун, syn Piotra 26 февр. 1965 года. Гор. Калуга». Останній напис дає змогу зробити припущення, що перш ніж потрапити у нотозбірню О. Володимира, ця партитура побувала в РРФСР.

На 12-ти фрагментах видань помічено овальні печатки: «Музыкальный магазин Н^{овб}Л. АДМИРЪ Ростов на Дону»: «Свете тихий» № 1, «Херувимская песнь» (Старо-Симонівська) О. Кастальського; «Магаз. Серебр. Золот. и Брил. С.И. Щекльева «Преображенская церковно-приходская библиотека в г. Орлѣ» – «Шестопсалмие» № 1 О. Кастальського. Також помічено іменні печатки: «Повеналий Петрович Корзун, г. Балашов» – поголосники (для А., Т., Б.) О. Архангельського «Милость мира» № 4; «Александр Константинович Коханов¹» – рукопис «Благословлю Господа» О. Шишкіна; «Георгій Ивановичъ Рютовъ» – «Хвалите имя Господне» Г. Рютова, а на трьох варіантах партитури О. Кастальського «Херувимская песнь» зауважено печатку, на якій прочитуються слова «Евгений» і «Софроновъ».

Виявлено три рукописи, шість фрагментів видань та один збірник творів із прямокутними печатками. На рукописній партитурі та поголоснику «Милості миру» № 3 А. Єгорова помічено не дуже розбірливий, а на «Милості миру» № 14 В. Фатєєва – схожий, але вже чіткий відбиток: «Спасо-Преображенский Собор, г. Ленинград», що означає, що ноти взяті з бібліотеки цього храму. Ще на шістьох фрагментах О. Кастальського –

---

¹ Олександр Коханов закінчив Катеринославську церковно-учительську школу. За даними 1908 р. був псаломщиком. Див. : К 1025-летию крещения Руси: у истоков церковной жизни в нашем крае // Енакиевский рабочий. 26 июля 2013. – Режим доступа к источнику: <http://enr.dn.ua/?p=8929>

«Достойно есть», «Хвалите имя Господне» № 1, трьох «Милость мира», «Херувимская песнь» виявлено печатку «Магазинъ и библіотека Г. Вакса 7 сент. 13 въ Житомирѣ».

На партитурі «Ныне отпускаеши» із «Духовно-музыкальных сочинений А. Копылова» зауважено печатку «Książki i nuty najlepiej zamawiać i kupować od Lecha Rżukowskiego Warszawa, Marszałkowska 119. Katalogi na żądania», що вказує на те, що цей примірник потрапив у колекцію о. Володимира з Польщі, а на збірнику «Канон Св. Андрія Критського» Д. Боршнянського – печатку «Бібліотека Волинської духовної семінарії, м. Луцк, № 2624» та напис: «11.05.91. В бібліотеку Волинської дух. семінарії. Еп. Варфаломій».

Нараховано 13 нотних екземплярів із штампамі (штамп відрізняється від печатки скупістю інформації, як правило, це тільки прізвище, ім'я та по батькові). На одному – не зовсім чітко проглядається прізвище «Петропавловский». Решта виразно вказують імена колишніх власників нот: «Николай Михайлович Малютов» («Отче наш» Гр. Давидовського, «Милость мира» В. Самсоненка, «Молитва Господня» О. Нікольського, «Милость мира» І. Ішина); «Михаил Трофимович Волгин» («Милость мира» № 3 П. Іванова; «Регент Михаил Петрович Ступницкий» («Верую» В. Самсоненка, «Стихира Благовещанию» Я. Шевцова, «Величит душа моя Господа» Ананьєва; «Нотная библиотека Аркадия Васильевича Аркадьева (Кетова)» («Великое славословие» та «Свете тихий» О. Кастальського).

Окрім підписів та печаток, трапляються примірники з різними помітками. Серед них – 13 ремарок-написів: посвяти, жанрові та авторські вказівки, помітки-нумерації, обведення, спеціальні графічні позначення. Серед посвят – п'ять особових: «Посвящается Ивану Федоровичу Яхонтову» (М.П. Речкунов «Милость мира»), «Ивану Яковлевичу Тернову. Регенту СПб. Митрополичьего хора» (Ів. Єльцов «Милость мира»), «Памяти Екатерины Дмитриевны Кастальской» (О. Кастальський «Блажени яже избраль»), «Посвящается памяти А. М. Климченко» (Г. Давидовський «Хвалите имя Господне»), «Посвящается артисту Импер. театровъ

А. М. Матвѣву» (Н. Сафонов «Нынѣ отпускаеши») та одна подієва: «В память столетия со дня освящения СПб. Казанского Собора 15/IX.1811–1911» (В. Фатеев «Милость мира»).

На анонімі «Милость мира» є напис «Добри Христова» (кульковою чорною ручкою), що є, ймовірно, вказівкою авторства. На двох рукописах ектеній невідомих авторів олівцем в лапках написано: «Египетская» (№ 65), «Бородинская» (№ 66) як визначення жанрового різновиду. Ще на двох анонімах – написи «(Давыдовский)» (№ 67), «Мячев» (№ 95). Припускаємо, що мається на увазі авторство.

На деяких примірниках є рекомендації, які свідчать про аналітичну роботу о. В. Ганжука над фондами колекції, як наприклад, в «Ектении № 2» М. Ступницького – «(Сравнить с № 21)». В анонімній ектенії біля зазначеної назви «Великая» підписано олівцем: «(см.18:23)». (Останнє можна розуміти як вказівку на номер книги та сторінки).

Спостережено 207 зразків рукописних партитур із відзначеною червоною кульковою ручкою нумерацією. З них 139 творів пронумеровано по порядку та зібрано в один зошит, що вказує, з одного боку, на незавершену спробу В. Ганжука упорядкувати матеріали колекції, з іншого – можливо, на часте використання цих творів у церковно-співочій практиці. Зокрема, твори №№1–54 – це колядки і щедрівки (авторські й анонімні). Найбільше з такими позначками рукописних ектеній – вісімдесят два твори (№№ 53–135), що є підставою припустити існування рукописного збірника ектеній, укладеного о. Володимиром. Очевидне й збігання номерів у творах (№№53–54), пронумерованих одним почерком (о. Володимира), що уможливило припустити існування двох окремих, частково збережених збірників: збірника ектеній – без початку, та збірника колядок і щедрівок – без закінчення¹.

¹ Крім того, виявлено чотири зошити-збірки, пронумеровані аналогічно до попередніх. Два з них підписані як «Ектении на литии»: до одного увійшло шість номерів, а до № 2–4 додано ще поголосники. В окремий рукописний збірник «Взбранной воеводе»

Спостережено 37 випадків спеціальних графічних ремарок «+», «\» «?» та обведень, що вказують на особливу увагу регента до цих номерів. Плюс може означати, що позначений таким чином твір використовувався як додатковий до основного піснеспіву¹. Помітку у формі «галочки» (✓) зроблено на двадцяти чотирьох різножанрових творах², що свідчить про особливе ставлення регента до цих творів, їх систематичне використання в богослужбовому обряді. Знак запитання (?) біля прокимну першого гласу із «Прокимнов. Знаменнаго роспева. № 47» із збірника «Антифони праздничные» І. Смірнова може означати сумнів о. Володимира щодо авторства або щодо доцільності виконання цього твору його хором.

Знайдено дев'ять рукописних ектеній (№ 54–56, 75–77, 81–82, 100), на яких обведено олівцем нумерацію (знак особливої уваги регента до цих творів), та збірник О. Туренкова «Сборникъ Стихирь на литіи. Знаменнаго роспева. № 18», де на титулі цифру «28» обведено квадратом.

У друкованій збірці «Пѣние на молебнах» виявлено написи «2./3.» біля «Многолѣтія» з анонімного «Молебня предъ началомъ ученія», а також – «2./9.» на початку «Прокимну» та «Тебе Бога хвалимъ» (останнє виправлено

увійшло 49 партитур, а до номерів 13, 15, 24 вкладено поголосники. Ще одинадцять піснеспівів є частиною рукописного зібрання під назвою «Панахида».

¹ Серед таких: «Во исходъ Израилевъ. Псаломъ СХІІІ. (На Крещеніе Господне). Ор. 19, № 2», «Господня земля. Псаломъ ХХІІІ. (Поється на освященіи храмовъ). Ор. 19, № 3» О. Нікольського та «Блаженни, яже избралъ» А. Копилова.

² «Блаженъ мужъ», «Свѣте тихій, святія славы», «Святъ Господь Бог нашъ», «Утверди, Боже», «Слава въ вышнихъ Богу», «Господи воззвахъ, 8 гласовъ стихиры и Богородичны», «Благослови, душа моя, Господа» – анонімні піснеспіви з «Обіхода нотного церковного співу»; три анонімні ектенії (№№ 53, 63, 95), «Великая ектенія» А. Архангельського, «Взбранной воеводе» Васильєва, Жимського, Панченка, два аноніми «Иисусе сыне Божий»; О. Кастальського «Хвалите имя Господне» № 1, 3, «Ангель вопіяше», «Херувимская пѣснь», «Нынѣ отпускаеши» № 2, «Милость мира» № 2, «Со святыми упокой. Самъ единъ еси безсмертный», П. Гребенщикова «Богородице Дѣво, радуйся».

на «галочку» – $\surd$ – та закреслено. Можливо, ці позначення стосуються кількості повторень строфи, а можливо, це вказівка на варіанти виконання – скорочений та повний.

У рукописній збірці ектеній, крім вищевказаних поміток, є вісім закреслень номерів піснеспівів (№№ 56, 58, 59, 61, 74, 75, 79), які, ймовірно, не використовувались о. В. Ганжуком. Таке ж спостерігаємо у збірці «Пъніе на молебнахъ» (у молебнах «Благодарственный», «Въ день восшествія на престоль и въ день коронованія», «На новый годъ»).

У збірнику ектеній помічено два номери, на яких є як обведення, так і закреслення (ектенії №№ 56, 75). Усі спостережені позначення свідчать про ретельність роботи о. В. Ганжука над репертуаром для свого хору.

Підтверджує це також наявність *диригентських виправлень та вказівок*. Серед них – помітки для настроювання хору та вказівки розмірів в анонімному «О Тебе радуется. Греческаго распева» зі збірки «Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии. Изд. 4» (1915 р.). В анонімній рукописній «Ектении» грецького напіву (№ 110) зазначено, що її бажано виконувати на тон вище, оскільки оригінал нотного тексту написаний для мішаного хору в тональності G-dur, а діапазон хорових партій: верхні звуки сопрано – d^2 , тенори – e^2 , баси – G. Це свідчить про те, що можливо, в хорі о. В. Ганжука були добрі сопрано та тенори, яких вигідно було показати (при загалом низькій теситурі цих партій). Крім того, можливо, під час богослужіння в цей момент складним і недоцільним, на думку регента, було перенастроювання хору.

Схоже зустрічаємо в друкованому фрагменті «Эксапостиларій на Успеніе Пр. Богородици. Ор. 3, № 5.» (1911 г.) М. Голованова, де самим автором чітко зазначено: «Исполнять надо непременно $\frac{1}{2}$ тономъ выше (въ *gis-moll*). Тональность *g* взята исключительно для легкости чтенія нотъ. Н. Г.», а на першій сторінці рукописної партитури Г. Ізвекова «Ныне отпускаеши» читаємо: «Пример (* *) можно с закрытым ртом без слов. Автор» та в кінці напис – «28/IX 1928 г. Ростов Дон».

У двох анонімних рукописних ектениях (грецького напіву, № 110; під редакцією О. К. Сніжинського, № 122) є виправлення нотного тексту синьою кульковою ручкою, а саме: мелодичні – в партії басів (№ 110) та гармонічні (№ 122), що можна трактувати як спробу редагування оригінальних творів та виправлення помилок в написанні. А в анонімному рукописі «Отче наш» (в місці зазначення композитора – підпис «A.d.») дописано олівцем партію соліста (сопрано або тенора), що свідчить про наявність відповідних виконавських можливостей в хорі о. Володимира Ганжука.

На примірниках колекції спостережено *ремарки, які стосуються словесних текстів*. Так, виписано новий (другий поряд з основним) текст одного з гласів прокимна («Прокимны на Литургии (обычный напев)» зі збірки «На Божественной Литургии, 1992 р.), що підтверджує його використання з різними текстами. Виписані над подвійною тактовою рисою (перед «Не умолчимъ никогда Богородице») слова «Слава...и ныне...» у молебнах: «Пресвятой Богородиць» і «Посльдованіє малого освященія воды» зі збірки «Пъніє на молебнахъ» означають вставки у цьому місці відповідних молитов.

У фрагментах друкованих творів А. Копилова («Блажени, яже избраль») та М. Іпполітова-Іванова («Се нынѣ благословите Господа. Песнь степеней. Псаломъ 133. Соч. 29, № 2») проставлено цезури та помітки, які розділяють текст на фрази, що засвідчує увагу регента до фразування. Те ж стосується динамічних, штрихових позначень. Зокрема, світлішою на декілька тонів червоною ручкою (від тієї, якою написано основний текст рукопису) проставлено акценти, фермати, темпові й динамічні вказівки, а саме: «Постеп. набир. силу звучания» (А. К. Снежинський «Ектения. № 2», №121) та «Постеп. усил. до *f*» («Ектения», ред. А. К. Снежинського, № 122).

Особливо цінною знахідкою є напис на рукописі «Отче наш» О. Шереметьєва: «После слов солиста „Отче наш” хор продолжает сопровождать солиста закрытым ртом. После каждого предложения, во время перевода хорового аккорда солист выдерживает паузу, как показано

в партитурі, і згодом продовжує. (Перед соло „Но избави нас” у соліста паузи немає). Вся музика песнопіння ніби зображує читання (речитативне) „Отче наш” на одній ноті під музику – акомпанемент органа. Дуже бажано октава ніби до басового ключа „до”». Під цим текстом є підпис, ймовірно, О. Шереметьєва, та: «Р. S.: Тільки що отримав Ваше лист і одразу надсилаю відповідь. Приблизно в такому ж дусі я побудував початок „Вірую” своєї композиції». Наприкінці – той самий підпис і вказівка: «г. Гомель, 23.V. 1968».

У рукописі чітко пояснено усі вимоги щодо дихання, звукоутворення (*organo*), способу інтонування (речитативність), а також фактурного складу (октавні потовщення в партії басів), використаного для посилення об’ємності та колоритності звучання (хорового акомпанементу). Крім того, звернено увагу на особливості диригентського трактування щодо проведення тематичного матеріалу хором або солістом. З цього, отже, можна зробити припущення щодо особистого знайомства о. В. Ганжука з О. Шереметьєвим.

Не менш цінною є помітка в кінці твору «Отче наш» В. П. Храпчевського, написана тим самим почерком, що й увесь рукопис: «10/IX 1915 г., г. Калуга. Виконувалося вперше в день концерту в Калугі в березні 1916 г. і отримало високу оцінку від Архієп. Георгія. 31/VII 1959 г., г. Калуга. Ю. Корзун», яка вказує джерело походження твору та відомості щодо його виконання.

Наявність таких написів на нотах з бібліотеки о. В. Ганжука дає можливість зробити висновки щодо особистого знайомства о. Володимира з вказаними авторами і адресатами, а також доводить його активну збирацьку діяльність з метою розширення і поповнення своєї колекції новими, маловідомими, але тому більш цікавими для нього як колекціонера зразками.

Висновки до підрозділу 4

У результаті аналізу маргіналій колекції вивчено, як відбувалося її збирання, а на основі цього зроблено висновки щодо шляхів поширення

церковно-пісенного канону. Перша група відомостей – персоналії. Зокрема, *припущення щодо особистого знайомства о. В. Ганжука з авторами піснеспівів або власниками нотних примірників*. Окреслено перелік осіб, що входили до осередку збирацької діяльності о. Володимира. До нього увійшли М. Скрипников, М. Т. Волгін, Д. Христов, О. Львов, С. І. Щеклеєв, А. К. Коханов, П. П. Корзун, Петропавловський, Н. М. Малютов, М. Т. Ступницький, І. Ф. Яхонтов, І. Я. Тернов, О. Шереметьєв, Ю. Корзун, ті, від кого в нотозбірню о. Володимира потрапили ті чи інші екземпляри, і хто, таким чином, був залучений у справу поширення церковно-пісенного канону.

Друга група відомостей – географічного плану, яка «вимальовує» *карту і основні напрямки траєкторії поширення православного церковно-пісенного канону того часу*. Тут ми бачимо зв'язки переважно з РСФСР, але не тільки з Москвою і Санкт-Петербургом (Ленінградом), але з містами російської глибинки – Ростовом-на-Дону, Ставрополем, Володимиром, Таганрогом, Балашовим, Калугою, а також поодинокі зв'язки з містами Білорусі – Брестом і Гомелем, та Болгарії – Софією, що в цілому, *контурно відображає ареал побутування вказаного церковно-пісенного канону*.

Третя група відомостей – *хронологія руху творів*, які потрапили до колекції о. Володимира, згідно даних якої ймовірним стає припущення, що низка творів колекції потрапила до о. Володимира не від автора чи першого власника, а *за посередництвом інших регентів чи церковних діячів* (про що свідчать вказівки років першої половини ХХ ст. – 1922 р., 1928 р., 1949 р. та ін.), що, таким чином, також *стає чинником формування канону піснеспівів православної церкви, демонструючи розгалужену специфіку цього процесу як формування «канону знизу»* (Я. Ассман).

Четверта група – жанрові та авторські вказівки, які доводять, що о. В. Ганжук сам створював і редагував церковні піснеспіви, наполегливо працював над ними як регент, тобто *був безпосереднім і активним учасником формування церковно-пісенного канону*, що виявляє його обізнаність з

корпусом напівів та авторів, кропітливу роботу над порівнянням творів, постійне тримання у полі зору всієї колекції, тобто загалом професійний та різнобічний характер регентської діяльності.

Висновки до другого розділу

Розглянута нотна колекція о. Володимира Ганжука включає усі жанри основних богослужінь православного обряду – вечірні, утрени, літургії та особливих служб, що виконують функцію базових елементів структури канону церковних піснеспівів православної церкви. Найповніше в колекції представлено жанри Літургії Іоанна Златоустого. Проте виявлено достатню кількість піснеспівів вечірні, утрени, панахиди, Архієрейської служби, Літургії Василя Великого, а також піснеспіви молебнів, акафістів, хорові концерти, колядки й щедрівки, різноманітні святкові піснеспіви. Таким чином, розгляд структури колекції на рівні жанрового змісту довів, що в її фондах містяться всі основні, необхідні для активної церковної практики богослужбові жанри у тому кількісному співвідношенні, яке було зумовлене практичними потребами Свято-Троїцького кафедрального собору м. Луцька радянського періоду. Кількісний і якісний склад нотозбірні о. Володимира давав змогу забезпечити повноцінним богослужбовим співом усі основні обряди православної церкви протягом річного церковного календаря. Кількість піснеспівів того чи іншого жанру у колекції визначалась його значенням у обряді. Так, кількісно переважаючими є «Херувимські», «Милість миру», «Достойно єсть», кондаки, тропарі тощо. На наш погляд, відсутність окремих піснеспівів та служб, весілля наприклад, зумовлено політичним тиском держави СРСР стосовно релігії та церкви. Разом з тим, спостережена в цілому достатність і повнота репертуару засвідчує велику працю, проведenu о. В. Ганжуком, у справі збереження нотних текстів церковних піснеспівів.

Виявлена наявність усіх основних жанрів православного богослужіння, що є базовими елементами структури канону церковних піснеспівів православної церкви, є підставою для того, щоб *розглядати нотну колекцію о. Володимира Ганжука як структурну модель цього канону*. Таким чином, базовим, первинним рівнем структурування церковно-пісенного канону є жанровий. Подальша індивідуалізація канону як культурного явища відбувається за допомогою вторинних елементів структури, до яких належать хоровий склад піснеспівів (фактура), способи фіксації (передачі й збереження) музичного тексту та інтонаційний стрій церковних піснеспівів.

Встановлено, що близько 1/5 колекції становлять монодії, серед яких переважають піснеспіви знаменного, київського та грецького напівів, що підтверджує її давнє походження та києво-руський інтонаційний колорит. Водночас, оскільки монодичні піснеспіви переважають у друкованих збірниках (офіційно затверджених), а в рукописах їх спостережено порівняно менше, таке свідчить про конфліктний характер процесів всередині канону, як боротьбу нормодавчих та нормоборчих тенденцій (Г.-Р. Яусс), ознаки «канону зверху» та «канону знизу» (Я. Ассман).

Незважаючи на те, що у колекції представлено різні способи адаптації монодичних напівів до чотириголосного хорового складу – перекладення (аранжування), обробка, редакція та гармонізація – найпоширенішим з них виявився спосіб гармонізації, як такий, що демонструє *перевагу вертикалі над горизонталлю і, відповідно, мислення класичного європейського (західного) типу над азійським (східним)*. Про це ж свідчить і значна перевага в колекції творів для мішаного чотириголосного хорового складу, що, з іншого боку обумовлено існуючою богослужбовою практикою.

Значну частину фондів колекції о. В. Ганжука представлено друкованими виданнями російських видавництв, проте є також і українські – київські та львівські. Така ситуація виявляє *контур ареалу побутування канону церковних піснеспівів*, що в Україні зосереджений навколо центрального і західного регіонів, але також пов'язаний зі світовими геокультурними

центрами православ'я того часу – РРФСР, БРСР, Болгарія, Велика Британія, США. Сам спосіб зберегання фондів колекції (наявність папок, їх нумерація, коментарі тощо) вказує на активну участь о. Володимира в процесі формування канону.

Близько 1/5 колекції о. Володимира складають рукописи. З цього можна зробити висновок щодо її оригінальності та *динамічний характер канону, який вона представляє*. Адже рукописи – це та локальна частина колекції, яка може видозмінюватися залежно від місцевості та конкретних учасників процесу.

Важливим елементом структури канону церковних піснеспівів є *персоналія автора піснеспіву*. Історичний час канону церковних піснеспівів православної церкви обіймає понад тисячу років, починаючи з X століття. Проте феномен авторства в церковній музиці на східнослов'янських землях з'явився у XVI–XVII століттях, разом з ним церковно-пісенний канон почав набувати відповідного національного й мовно-стильового забарвлення.

Основою авторської частини канону церковних піснеспівів православної церкви є твори *українських композиторів М. Березовського, А. Веделя та Д. Бортнянського*, засновані на своєрідному національному переламленні бароково-класичних тенденцій. Проте основну частину колекції (у її авторській частині) складають твори російських композиторів XIX ст. петербурзької та московської шкіл. Співвідношення творів українських і російських композиторів в авторській частині канону відображає процеси русифікації православної церкви в Україні, що особливо посилювалися з кінця XIX ст. і тривали аж до кінця радянського періоду включно.

Серед російських авторів зазначено переважання творів *композиторів петербурзької школи, яка має українську генезу* (діяльність Д. Бортнянського в Придворній капелі), і в якій було виховано багато українців (П. Турчанінов, Г. Ломакін, Є. Азеєв та ін.), що відрізнялася від московської тяжінням до інтонаційного словника західноєвропейського класицизму.

Особливу цінність колекції складають твори *українських композиторів*, яких представлено кілька відсотків від загальної кількості, що стверджує русифікаторський характер канону церковних піснеспівів та його належність (за Я. Ассманом) до «канону зверху».

Розгляд авторської частини канону піснеспівів в соціально-становому відношенні ствердив наявність двох типів авторства. До першого типу належать *професійні композитори*, для яких церковна музика є одним серед багатьох інших жанрів, в яких вони реалізують свої творчі потреби. До другого – *аматорські (церковні) композитори*, сфера інтересів яких пов'язана суто з церковною музикою, і які за родом основної діяльності були регентами, священиками або монахами. Кількість таких в колекції значно перевищує кількість професійних композиторів, таким чином, саме вони є основними творцями авторської частини церковно-пісенного канону, а їхні твори, написані для конкретних церковних хорів, є основою церковного репертуару.

Вивчення колекції дало змогу зробити висновки щодо шляхів поширення церковно-пісенного канону православної церкви. Крім офіційного, тобто через церковні інституції, *визначено шлях поширення церковно-пісенного канону через особисті контакти священиків, регентів, церковних діячів*. Таким чином виявлено, що аналізований канон має ознаки «канону знизу» (Я. Ассман), тобто когнітивні або пізнавальні. Доведено, що сітка таких контактів о. Володимира була розгалуженою, в т. ч. через посередництво інших регентів чи церковних діячів, а його роль у процесі поширення церковно-пісенного канону православної церкви в Україні (через особисті контакти, створення і редагування піснеспівів, регентську діяльність та ін.) – вагомую.

Структурна модель канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні, таким чином, демонструє жанрово-богослужбову повноту його музичних текстів, внутрішнє багатство, зумовлене наявністю як анонімних, так і авторських піснеспівів, як монодії, так і чотириголосся, у вигляді

рукописних та друкованих екземплярів (у співвідношенні 1/5). Усе це свідчить, з одного боку, про широкий обсяг канону, його відкритий характер і поступове оновлення, з іншого – про достатньо високий ступінь його контролю офіційними інституціями. Місце і значення українських авторських піснеспівів у цьому каноні станом на другу половину ХХ ст. – дуже скромне, що є *яскравим доказом штучного походження аналізованого канону як інструменту сильної централізованої церковної влади*, якому притаманні такі ознаки «канону зверху» (Я. Ассман), як цензура, уніфікація та соціальна спрямованість.

РОЗДІЛ 3.

**ФУНКЦІЇ КАНОНУ ЦЕРКОВНИХ ПІСНЕСПІВІВ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ (НА МАТЕРІАЛІ КОЛЕКЦІЇ
О. ВОЛОДИМИРА ГАНЖУКА)**

3.1. Проблема мовно-стильової ідентифікації

Канон церковних піснеспівів як предмет мистецтвознавчого дослідження наділений низкою властивостей, серед яких – зразковість, інваріантність, авторитетність, обов'язковість, недоторканність, легітимність, точність, надійність, відповідність та інші. Він виконує низку функцій. Зокрема, охоронну, інтегруючу, регулюючу, етичну, ідеологічну, пізнавальну, комунікативну, системотворчу, нормодавчу та інші. *Структуротворчими є такі функції канону, як ідентифікуюча, комунікативна та визначення межі.* Адже саме вони відповідають на питання: *що* представляє собою канон? ; *як* він працює? ; *де* пролягають його межі? Саме цим функціям канону ми приділимо увагу в цьому розділі на прикладі аналізу вибраних піснеспівів з колекції о. Володимира Ганжука.

Звертаючись до проблеми мовно-стильової¹ ідентифікації канону церковних піснеспівів, спираємось на положення Я. Ассмана про те, що *будь-який канон встановлює зв'язок між я-ідентичністю та колективною ідентичністю.* За словами науковця, переймаючи властиву певній групі суспільства систему цінностей, окремий індивід набуває ідентичності як член цієї суспільної групи. Схожим чином окремий піснеспів, створюючись за зразком і набуваючи мовно-стильових ознак цього зразка, тим самим набуває

---

¹ Поняття мово-стиль у всьому дослідженні вживається у значенні запропонованому Олександром Козаренком у праці «Феномен української національної музичної мови». Див.: Козаренко О. Феномен української національної музичної мови: монографія / Олександр Козаренко / [відп. ред. І. Пясковський, О. Купчинський]. – Л. : 2000. – 284 с. – (Українознавча бібліотека НТШ. Число15).

ідентичності як окремий екземпляр із корпусу піснеспівів канону та як носій і виразник встановленої цим каном мовно-стильової норми.

Функція мовно-стильової ідентифікації канону церковних піснеспівів передбачає визначення і розпізнавання його суттєвих мовно-стильових властивостей, а також процес творення цього канону шляхом уподібнювання визначеній моделі, ототожнення з нею і прирівнювання до неї.

Процес мовно-стильової ідентифікації відбувається через встановлення подібності на мовно-стильовому рівні між піснеспівами канону, на основі віднайдення стійких, повторюваних ознак у вигляді групи виразових засобів і прийомів, які, хоча і використовуються в різних контекстах, проте стають наріжними віхами тексту, його контрольними точками, своєрідним ідентифікаційним полем. Визначення сукупності ознак в ладовій, мелодичній та гармонічній сферах стає уособленням мовно-стильової норми, що ідентифікується.

Процедура розпізнавання здійснюється за допомогою ідентифікаційної моделі як узагальненої суми повторюваних мовних ознак і властивостей, що виконує роль своєрідного мовно-стильового коду. Міра близькості до ідентифікаційної моделі суттєво підвищує рівень значущості одиничного піснеспіву в системі канонічної ієрархії. Ідентифікаційні ознаки мають відповідати низці критеріїв, зокрема, володіти рисами суттєвості, специфічності, оригінальності, відтворюваності (тобто неодноразово відображатися), відносної стійкості (тобто незмінності та рідкісності).

Акт ідентифікації певною мірою є поверненням до минулого, до того, що вже було, і від чого було здійснено відхід. Повернення до того, що вже було, носить канонізуючу функцію. З іншого боку, за словами Я. Ассмана, для того щоб «прото»-канонічне значення було досягнуте, необхідно щось додати до звичайного наслідування, тобто особливо міцно закріпити смисл [12, 141].

Прослідкуємо, як реалізується функція ідентифікації церковно-пісенного канону православної церкви як мовно-стильової норми на прикладі збірника церковних піснеспівів з колекції о. Володимира Ганжука видання Синоду

1903 р.¹. Цей збірник, як вказано у його передмові, – перша спроба зробити хрестоматію церковного співу, що є, в повному сенсі, церковним, і містить, на думку редакційної колегії, правильний матеріал для супроводу богослужінь (редакційна колегія збірника виконує функцію цензури та функцію ідентифікації церковно-пісенного канону). Видання призначено для підготовки священнослужителів та регентів. Музичний смак, сформований традицією православного співу, дійсно церковний його характер, виконавський досвід та різноманітність хорового складу – ось основні засади, покладені в основу створення цієї хрестоматії.

Як зазначено у передмові, багатовіковий розвиток богослужбового співу призвів до накопичення величезного масиву напівів як давнього, так і нового походження, як анонімних, так і авторських, і розібратися в тому, котрі піснеспіви найбільше відповідають суті православного богослужіння, його духовній атмосфері – непросто. Саме тому ця хрестоматія і рекомендовані нею піснеспіви мають стати зразком для щоденної церковної практики і прикладом правильного розуміння особливостей гармонізації церковних мелодій для всіх тих, хто цікавиться питаннями православного богослужбового співу.

Збірник церковних піснеспівів видано в п'яти томах: том I – Всенічна; том II (дві частини) – Літургія Іоанна Златоустого з піснеспівами з Літургії Василя Великого і доповненням; том III (дві частини) – піснеспіви Тріоді постової, де є також Літургія Напередосвячених Дарів і Вербна; том IV – Празнична (Мінея празнична); том V – Октоїх. Всі п'ять томів надруковані у вигляді партитури з поголосниками. Обсяги видання стверджують масштабність підходу видавничого комітету до обраної мети і, відповідно, до справи утвердження церковно-пісенного канону православної церкви.

I-й том збірника (Всенічна), представлений у колекції В. Ганжука, включає 80 піснеспівів. До нього входять псалми, стихири, догматики,

---

¹ Церковно-пѣвческій сборникъ Т. 1 / [изд. Третье Училищнаго Совѣта при Святѣйшемъ Синоде]. – С.-Петербург : Синодальная типографія, 1903.

антифони, прокимни, кондаки, ірмоси, тропарі, світильні, задостойники, причасники та інші піснеспіви Всенічної, створені на основі давніх напівів – київського, болгарського, грецького, знаменного, сербського, а також їхні авторські та анонімні обробки та оригінальні церковні піснеспіви, визнані Синодом як взірцеві і необхідні для богослужбової практики. Ще раз підкреслимо, що шляхом легітимізації цих піснеспівів Синодом відбувається *акт їхньої ідентифікації як зразкових базових структурних елементів церковно-пісенного канону православної церкви.*

Розглянемо музично-інтонаційні риси вищезгаданих піснеспівів, щоб дізнатися, що представляє собою церковно-пісенний канон православної церкви у його мовно-стильовій специфікації. Така операція повинна дати уявлення про інтонаційне середовище та стильові домінанти церковно-пісенної практики православної церкви в Україні другої половини ХХ ст., адже ці піснеспіви перебували в активному використанні у діяльності о. В. Ганжука і завдяки тому що були визнані зразками церковно-пісенного канону, використовувалися багатьма іншими регентами у богослужбовій практиці.

Відкриває збірник початковий псалом «Благослови, душе моя, Господа», поданий у п'яти варіантах, з них чотири – в обробці мелодії грецького напіву (О. Львова, Г. Львовського, Д. Соловйова, Придворної капели), один – оригінальний твір Г. Ломакіна. «Благослови, душе моя, Господа» О. Львова (F-dur) – це піснеспів, створений у строфічно-варіаційній формі, з мішаною модально-тональною системою ладової організації, значними розспівами, часомірною ритмікою та рисами псалмодії. «Благослови...» Придворної капели (F-dur) має багато спільного з псаломом О. Львова, проте відрізняється тим, що одиницею ритмічної пульсації є половинна тривалість (а не четвертна, як у О. Львова), в гармонізації частіше вживається VI₅₃, завдяки чому піснеспів набуває мінорного колориту, мелодичні розспіви значно скромніші, вертикальне мислення домінує над горизонтальним. Псалом Г. Львовського мелодично і гармонічно споріднений з псалмом

Придворної капели, проте має фактурні відмінності, в голосоведенні, також перервані звороти та більш розлогі розспіви. «Благослови...» Д. Соловйова (F-dur) – триголосного викладу і є проміжним варіантом між піснеспівами О. Львова та Придворної капели. У ньому рух половинними тривалостями поєднується зі значними розспівами та відхиленням у IV ступінь. В основу псалму Г. Ломакіна (C-dur) покладена мелодія широкого розгортання, з рухом по звуках тризвука і секстакорда, з секвенціями і складним тонально-гармонічним розвитком (S_{moll} в мажорі / «слава ти, Господи»; перервані звороти / «сотворил еси. Слава ти»).

Перший антифон «*Блажен муж*» представлений у збірнику у шести варіантах: два обичного напіву (d-moll гарм., a-moll гарм.) з елементами псалмодії та паралельною зміною у, відповідно, чотириголосному і триголосному викладі; три київського напіву – власне київське (e-moll гарм.), Києво-Печерської лаври (a-moll гарм.), київського напіву Д. Соловйова (d-moll гарм.), усі витримані у кантовій фактурі, з рисами паралельної змінності; один грецького напіву Д. Соловйова (e-moll), з рухливою партією басів та помірними розспівами.

У рамках цієї стилістики витримано п'ять з шести варіантів молитви «*С нами Бог*»: два київського напіву – чотириголосний Придворної капели (h-moll) та триголосний (g-moll); один – знаменного, Д. Соловйова (e-moll гарм.) та два І. Смірнова (1. G-dur, розмір C; 2. C-dur, розмір 3/4). Найбільш своєрідним у цій групі є анонім (A-dur), витриманий у класичній манері, подібній до стилю Д. Бортнянського, з квадратними побудовами, *divisi* голосів та вільними мелодико-ритмічними імітаціями.

Сім варіантів «*Свете тихий*» – зразки порівняно широкого художньо-стильового діапазону. Серед них – уже представлені попередніми зразками типи: обичного (e-moll гарм.) та дворецького (F-dur) напівів, з рисами ладової змінності, переважаючим акордовим викладом, кантовою фактурою; два київського напіву – чотириголосний (g-moll) та триголосний Д. Соловйова (d-moll), у яких певна свобода голосоведення поєднується з хоральним

викладом та переважанням прийомів оспівування. До цієї групи примикає і анонім (B-dur), з його строгим акордовим викладом й активним тональним рухом ($\rightarrow$ II, VI). Найоригінальнішими ж зразками у цьому жанрі є твори І. Смірнова та О. Львова. Обробка мелодії знаменного напіву І. Смірнова (d-moll) цікава лінеарно-гармонічним складом фактури, ефектним використанням паралельних октав («безсмертного Отца»), інтенсивністю мелодичного розвитку, багатозвучними розспівами, густими терцієво-секстовими паралелізмами, гнучким (розхідним і східним) рухом голосів. Молитва ж О. Львова (G-dur) демонструє більш сміливий підхід до використання гармонічних засобів, зокрема напруженого звучання DDVII (зм.) 7, VII₂ $\rightarrow$ V $\rightarrow$ II і т. д., активних відхилень у тональності I ступеня спорідненості, хроматичних прохідних і допоміжних звуків і т. д. Усе це разом із гнучким мелодичним розвитком та охопленням широкого діапазону робить цей твір яскравим і оригінальним.

Стильовою простотою, строгістю і економністю виразових засобів відзначені *прокимни* різних гласів на певні дні тижня: знаменного напіву Придворної капели (d-moll), Києво-Печерської лаври (d-moll) тощо.

Характерні риси українського церковного мово-стилю наявні у «Сподоби, Господи» П. Турчанінова (f-moll), де переважають функціонально-гармонічне мислення, рухливий тональний план ($\rightarrow$ IV, VI), ритмічні урівноваження голосів, октавні дублювання («Благословень еси, Святий»), широкі ходи басів, квінтово-октавні стрибки, перервані звороти і т.п. Такі ж мовно-стильові ознаки зустрічаємо у *подобні знаменного напіву* Д. Соловйова (восьми гласів) для чоловічого хору (з вказівкою на можливе виконання мішаним хором)¹. В основі 1 гласа – кантова фактура, урізноманітнена прийомами оспівування, інтонаційно-ритмічної врівноваженості (протируху) голосів. Каденційні зони, як правило, відзначені тривалими розспівами, послідовно застосуванням часомірного ритму та тонально-модальної

¹ Така універсальність притаманна більшості наспівів збірника, що свідчить про те, що його автори прагнули забезпечити потреби найрізноманітніших церковних хорів.

гармонії. 2-й глас – київського напіву – архаїчний, викладений довгими тривалостями, з октавно-квінтовими дублюваннями, реєстровою щільністю голосів, що нагадує строчне голосоведення. Вказані риси знаходимо у всіх наступних гласах.

П'ять зразків *«Ныне отпускаеши»* демонструють переважно індивідуальне, ліризоване тлумачення цього жанру. *«Ныне отпускаеши»* П. Турчанінова (g-moll гарм.) має виразно функціонально-гармонічний склад, з підкресленням гармонічної домінанти в мінорі і ввідного тону. У творі спостерігається відносна самостійність голосів: рухливі розспіви верхніх звучать на фоні протягнутих нижніх. Українські романсові інтонації виразно проявляються в кантиленній мелодиці широкого дихання, терцієво-секстових паралелізмах, хроматизації музичної тканини (за рахунок відхилень і частого використання гармонічної домінанти). *«Ныне отпускаеши»* свящ. В. Староруського (e-moll) у цілому схоже з попереднім, проте його мелодика – значно скромніша, економніша, у викладі переважає тісне розташування голосів, серед засобів розвитку важливе місце належить секвенціям. Вказані ознаки спостерігаються і у *«Ныне отпускаеши»* А. Архангельського (e-moll), відзначеному мелодико-гармонічною та структурною урівноваженістю (6 т. + 6 т.). Два інші *«Ныне отпускаеши»*: анонім київського напіву (e-moll) та київського напіву А. Рожнова (g-moll) – вирізняються схильністю до давньої манери.

Дотриманням архаїчної манери викладу (діатоніка, мірність ритму, модальна гармонія, ладова перемінність) відзначені усі три піснеспіви *«Богородице Дево, радуйся»* – два грецького напіву Придворної капели та А. Архангельського, малого знаменного напіву І. Смирнова, а також *«Честнейшую (на 9-й пісні канону)»* знаменного напіву І. Смирнова. Між іншим, наявність у збірнику зразків, витриманих у давній манері, вказує на поступовий, плавний характер формування церковно-пісенного канону православної церкви, а також його синтетичну якість.

На відміну від богородичних, стилістика чотирьох «*Слава в вышних Богу*» – новітнього походження. У піснеспіві М. Строкіна (d-moll) та трьох анонімах (F-dur, G-dur, f-moll) спостерігаємо достатньо індивідуалізовану мелодику пісенно-романсового складу, підкреслене вживання гармонічного мінору, функціональної гармонії та акцентного метру. Рисою нового мислення є також послідовно застосовуваний принцип темброво-фактурного контрасту: чергування хорового tutti та ансамблів.

П'ять зразків «*Хвалите имя Господне*» також виявляють ознаки новітньої манери. «Хвалите» київського напіву О. Львова (g-moll), зокрема, відзначене пріоритетністю вертикалі та тонально-функціонального мислення; Придворної капели a-moll – підкресленим вживанням гармонічної домінанти; Д. Соловйова (d-moll) – кантовим триголоссям; Києво-Печерської лаври (B-dur) – активними відхиленнями в тональності S (II, IV). Лише один з п'яти зразків – «Хвалите» знаменного напіву І. Смирнова (a-moll) – написаний, швидше за все, з орієнтацією на закономірності давньої манери.

Зустріч двох стильових манер як свідчення поступовості формування мовно-стильових особливостей церковно-пісенного канону спостерігаємо у трьох варіантах піснеспіву «*На реках Вавилонских*» (пс. № 136). З одного боку, твір В. Крупицького (a-moll) та обробку грецького напіву А. Рожнова (G-dur) витримано в новітній західноєвропейській акордово-функціональній манері, натомість обробку знаменного напіву І. Смирнова (F-dur) – у давньослов'янській, про що свідчить рух довгими тривалостями (половинними, четвертними), псалмодичний виклад, часомірний ритм, широкі розспіви. Подібне співвідношення проявляється у низці творів збірника: серед варіантів піснеспіву «Свят Господь Бог наш» знаменного напіву (у всіх гласах) та Д. Соловйова, тропарях воскресних («Днесь спасеніє», «Воскрес из гроба») прот. Турчанінова, П. Воротнікова та знаменного напіву Д. Соловйова, шести варіантах «Взбранной воеводе» Кочановського, О. Львова, свящ. В. Староруського та ін.

Серед п'яти *величальних піснеспівів*, в т.ч. обробок – знаменного напіву (Різду Богородиці), київського напіву (Святителям загальне), знаменного напіву Д. Соловйова (Богородиці), знаменного напіву Д. Соловйова (Благовіщенню) – лише величання Д. Бортнянського (Благовіщенню) відзначене строгим дотриманням логіки функціонального руху та відхиленнями в тональності першого ступеня спорідненості. Усі інші несуть виразні ознаки давньої монодії: переважання руху довгими тривалостями, наявність часомірної ритмічної організації та системи діатонічних ладів.

Показовими з погляду української стильової характерності є також представлені у збірнику *степенні*: О. Львова (у всіх гласах), анонім грецького напіву та твір свящ. В. Староруського, в яких переважає акордова фактура та дотримання тонально-функціональної системи ладової організації. Так само вирішені *прокимни* знаменного напіву всіх гласів, славословія феофанівські та Києво-Печерської лаври, а також усі варіанти «Покаяния отвержи мя двери» (Д. Соловйова, знаменного напіву І. Смирнова, аноніма g-moll). У останньому, зокрема, спостерігається порівняна самостійність голосів (співставлення tutti і соло / «помилуй мя, Боже»), уведення підголосків («очисти»/сопрано) та виразних розспівів («Множества содеянных мною»).

Окремий інтерес представляють одинадцять *Воскресних утренніх стихир* знаменного напіву О. Львова¹. У більшості з них зустрічаємо виразні розспіви, рух паралельними терціями та секстами у верхніх голосах, мелодичні поспівки невеликого діапазону, підкреслено часте вживання сьомого ввідного ступеня. Це схиляє до висновку про те, що робота в жанрі стихир передбачала можливість прояву індивідуальності автора. Стихира усвідомлювалася церковними композиторами як святковий піснеспів, покликаний підкреслити зміст молитовного тексту, посилити його вплив на вірних, принести естетичну насолоду. Саме тому мелодії давніх напівів

¹ «На гору учеником», «С миры пришедших», «Магдалине Марии», «Утробе глубоко», «О премудрых судеб твоих», «Истинный мир», «Сетма, и рано», «Мариины слёзы», «Яко в последняя лета», «По его же во ад сошестви», «Явля себе».

гармонізувалися засобами нової, деталізованої манери письма. У цілому в стихирах панує щедрий мелодичний розлив, мелодичні прикраси, велика увага приділяється кантилені, мелодичній насиченості, ритмічній оригінальності композицій.

Стильовою єдністю відзначені і всі вісім варіантів піснеспіву «*Прєблагословєнна єси*», що представляють собою обробки мелодій знаменного напіву І. Смирнова (у всіх гласах). У більшості з них переважає акордовий виклад, вживаються тривалі розспіви у невеликому діапазоні, зберігається часомірний ритм.

Проведений аналіз піснеспівів збірника дає змогу виділити такі *ознаки мовно-стильової ідентифікації церковно-пісенного канону*: обов'язкові (первинні) і факультативні (вторинні).

Первинні:

- 1) переважання гомофонно-гармонічного складу та акордової, часто кантової, фактури, домінування вертикального мислення над горизонталлю;
- 2) три-чотириголосна гармонізація монодичних напівів згідно закономірностей функціональної гармонії, застосування модально-тональної системи ладової організації;
- 3) поєднання принципів часомірної (піснеспіви без розміру) і акцентної ритміки, переважне підпорядкування музичного ритму ритміці словесного тексту.

Вторинні:

- 4) широке вживання гармонічного мінору, активні відхилення в тональності першого ступеня спорідненості;
- 5) простота акордики, часте вживання D₇ з оберненнями;
- 6) плавне голосоведення, незначні розспіви, часте використання прийому оспівування;
- 7) зручна теситура, переважне використання середнього регістру;
- 8) темброво-фактурний контраст (чергування соло, дуетів, тріо, тутті);

9) часто вживана строфічно-варіаційна форма;

10) переважання рухливих темпів.

Аналіз піснеспівів збірника *демонструє наявність в них, з одного боку, мовно-стильових ознак середньовічного церковно-пісенного стилю, з іншого – мовно-стильових ознак пізнішої, бароково-класичної доби* як розмежовано в різних творах, так і в поєднанні в рамках одного піснеспіву. Останнє вказує на плавний, еволюційний характер формування канону церковних піснеспівів, а також його синтетичну якість.

Висновки до підрозділу I

Структуротворчими функціями канону піснеспівів православної церкви визначено *ідентифікуючу, комунікативну та визначення межі*, як такі, що дають відповіді на питання: *що? ; як? ; де?*

Застосовуючи положення Я. Ассмана щодо я-ідентичності та колективної ідентичності канону, встановлено, що *церковні піснеспіви, створюючись за певним канонічним зразком і таким чином набуваючи його ознак, тим самим набувають ідентичності як екземпляри з корпусу піснеспівів канону, носії і виразники встановленої ним мовно-стильової норми.*

Визначено, що функція мовно-стильової ідентифікації канону церковних піснеспівів передбачає визначення і розпізнання його суттєвих мовно-стильових властивостей і ознак, а також – процесу творення цього канону шляхом уподібнювання до визначеного зразка, ототожнення з ним і прирівнювання до нього.

Доведено, що *процес мовно-стильової ідентифікації канону відбувається шляхом встановлення подібності на мовно-стильовому рівні між піснеспівами канону на основі віднайдення узагальненої суми повторюваних ознак і властивостей, яка виконує роль його мовно-стильового коду.* Зазначено, що ступінь близькості до ідентифікаційної моделі (зразка) суттєво

підвищує рівень значущості одиничного піснеспіву в системі канонічної ієрархії.

Реалізацію функції ідентифікації церковно-пісенного канону православної церкви як мовно-стильової норми здійснено на прикладі збірника церковних піснеспівів з колекції о. Володимира Ганжука видання Синоду 1903 р.¹ Підкреслено, що шляхом легітимізації цих піснеспівів Синодом відбувся *акт їхньої ідентифікації як зразкових базових елементів структури церковно-пісенного канону православної церкви.*

Визначено такі основні ознаки й властивості мовно-стильового коду та мовно-стильової ідентифікації канону церковних піснеспівів православної церкви:

- переважання гомофонно-гармонічного складу та акордової фактури;
- три-чотириголосна гармонізація монодичних напівів,
- застосування модально-тональної системи ладової організації;
- поєднання принципів часомірної і акцентної ритміки;
- широке вживання гармонічного мінору та відхилень в тональності першого ступеня спорідненості;
- простота акордики, вживання D₇ з оберненнями;
- плавне голосоведення;
- використання середнього регістру;
- темброво-фактурний контраст;
- строфічно-варіаційна форма;
- переважання рухливих темпів.

Проведений акт ідентифікації мовно-стильового коду церковно-пісенного канону православної церкви *продемонстрував наявність в ньому, з одного боку, мовно-стильових ознак середньовічної монодії, з іншого – стильової*

---

¹ Церковно-пѣвческій сборникъ Т. 1 / [изд. Третье Училищнаго Совѣта при Святѣйшемъ Синоде]. – С.-Петербург : Синодальная типографія, 1903.

манери бароково-класичної доби, виявивши його еволюційний характер та синтетичну якість.

3.2. Механізми комунікації

До найважливіших функцій канону церковних піснеспівів православної церкви належить процес внутрішньої й зовнішньої комунікації. Він передбачає обмін інформацією (її передачу та одержання) естетичного, пізнавального та емоційного характеру. Така комунікація відбувається за посередництвом специфічних, невербальних засобів, які визначаються інтонаційною природою музичного мистецтва і є основою музичної *мови* в цілому й церковних піснеспівів зокрема. Музично-інтонаційна комунікація належить до усної комунікації, а спілкування, яке здійснюється за її допомогою, – до невербальної. Процеси комунікації в каноні церковних піснеспівів включають елементи рольового спілкування, оскільки учасники канону, як правило, беруть в ньому участь, будучи носіями того чи іншого соціального або внутрішньо-канонічного статусу – священика, регента, хориста, парафіянина тощо. Соціальний статус учасників комунікації впливає на її зміст і засоби.

Генератором інформації в комунікації канону церковних піснеспівів виступають творці канону (автори піснеспівів), функцію передачі (каналу комунікації) виконує церковний хор, керований регентом, а функцію одержувача – парафіяни. Саме повідомлення (закодована певними символами інформація) носить, як вже було зазначено, переважно естетичний, пізнавальний або емоційний характер. Характер комунікаційного процесу, на нашу думку, в церковно-пісенному каноні православної церкви передбачає *експресивний* (прояв почуттів) та *паралінгвістичний* (за допомогою міміки та рухів) характер зворотнього повідомлення. В цьому полягає *специфіка цієї комунікації*. Слід також зазначити, що процес комунікації в каноні церковних піснеспівів може стикатися з такими

перешкодами (комунікаційними бар'єрами), як психологічні перепони сприйняття через втому, наприклад, через неякісність вимови комунікатора (недосконалий спів церковного хору), стилістичну складність повідомлення (церковних творів) для того, хто сприймає, та іншими.

Роль хорового співу в православній церкві, крім того, що він забезпечує участь громади у спільній молитві та проголошення певної кількості молитовних текстів, полягає у створенні особливого натхненного стану, емоційного настрою на молитву, на співпереживання, на відчуття соборності, колективної єдності, на відчуття спілкування з Творцем. Хоровий спів створює ауру благоговіння, урочистості й зосередженості на молитві. Власне такий особливий, молитовний стан створюється, як відомо, не лише характером і особливостями виконання та хорового звучання, а забезпечується і якістю – специфічним змістом тих музичних текстів, які виконуються під час богослужіння.

Саме тому формування церковно-пісенного канону у його музично-інтонаційній специфіці враховує і передбачає використання таких засобів виразності, які здійснюють на слухача гармонізуючий, заспокійливий ефект. (Терапевтичні, сугестивні можливості музики з цього погляду є незаперечними, про що відомо з часів давнього світу). Разом з тим, музичне звучання твору мистецтва, його структура, драматургічні особливості, як і більш дрібні виразові засоби поєднуються з природним прагненням людської психіки до врівноваження, гармонії, злагодженості й спокою. Почуття насолоди від спілкування з прекрасним у різних його формах є невід'ємною частиною богослужбового ритуалу. На це ж спрямований і храмовий живопис, обставини і форми проведення церковних обрядів.

Протягом богослужіння у парафіянина внаслідок його особистої задіяності у ритуалі, а також під впливом співу, споглядання ікон, послідовності дій церковного ритуалу виникає естетичне почуття і емоційне зворушення. З одного боку, це досягається попередньою налаштованістю прихожанина на емоційний відгук. З іншого – технічною досконалістю й

художньою висотою творів мистецтва, які обслуговують церковний ритуал, передусім у його музичній частині.

Парафіянин, залежно від рівня освіти, особистого досвіду, участі в процесі колективної молитви, мимоволі звертає увагу на жанрові, мовно-стильові особливості піснеспіву – риси мелодії, гармонії, ритму, темпу, темброво-фактурного складу, композиційні властивості та інші (хоча нерідко і не піддають ці мовно-стильові особливості диференціації та дефініції). Цей процес, як правило, відбувається несвідомо. Вірні вирізняють піснеспіви, які їм дуже подобаються, а також ті, до яких вони ставляться без особливого захоплення, тобто звичайно, і також – ті, які їм не подобаються, здійснюючи розподіл залежно від індивідуальної оцінки. Те ж стосується особливостей виконання. Парафіяни виділяють для себе вартісне і невартісне (на їхню думку), таким чином включаючись у процес естетичного оцінювання, який не завжди здійснюють осмислено, проте наявність якого, як правило, свідчить про міру їхньої включеності у процес богослужіння. Для певної категорії парафіян мистецтво хорового церковного співу, як і пісенно-церковний репертуар – самодостатня естетична вартість. Як правило, це співаки церковного хору, або вірні з великим досвідом слухання церковного співу.

Розглянемо комунікаційну модель церковно-пісенного канону православної церкви на прикладі виконання Канону св. Андрія Критського авторитетного українського композитора Дмитра Бортнянського.

Канон як жанр церковної гимнографії відомий з середини VII ст. Це складний багатострофічний твір, присвячений прославленню якогось свята або святого. Він входить до складу богослужінь утрени, вечірні, повечір'я і деяких інших, тобто багатократно використовується у комунікаційному процесі канону церковних піснеспівів православної церкви. Канон ділиться на пісні, кожна пісня складається з ірмоса і 4–6 тропарів (у Великому Каноні св. Андрія Критського їх налічується до 30). Основою усіх пісень канону є біблійні пісні, які в давні часи читалися перед піснями канону, а сьогодні

читаються тільки на богослужіннях утрени Великого посту. Число пісень канону може бути 3, 4, 8 і 9. Три- і чотиріпісенні канони використовуються в богослужіннях Великого посту і П'ятидесятниці. Дев'ятипісенний всього один – Великий канон св. Андрія Критського. Восьмипісенні – це канони, в яких пропущена друга пісня¹.

Ірмос – перша строфа пісні канону. У візантійських канонах він служив мелодичним зразком для наступних тропарів пісні. Ірмос є зв'язуючою ланкою між змістом біблійної пісні та основною темою канону, вираженою в тропарях [209, 5–6]. У візантійських і сучасних грецьких канонах ірмос і тропарі метрично споріднені, тому увесь канон, як правило, співається; у слов'янських перекладах єдність метрики порушена, тому ірмос співається, а тропарі читаються.

Кондак – жанр церковної візантійської гимнографії, творцем якого вважається Роман Сладкопівець, що жив у першій половині VI ст. Стародавні кондаки складаються переважно з 20–30 строф. Строфи об'єднувались єдиним рефреном і єдиною метричною будовою. Перша строфа виконувала роль вступу, остання – узагальнення повчального характеру. Строфи читав канонарх, рефрен співав народ. З VIII ст. кондак як жанр був витіснений каноном. Кількість строф кондака зменшилася. В сучасному богослужінні збереглися дві строфи, які називаються кондаком та ікосом, котрі читаються або співаються після шостої пісні канону [209, 4].

Комунікативну активність Канону св. Андрія Критського посилює його найменування. Адже з церковної історії відомо, якою високодостоюною людиною був святий Андрій Критський – відомий проповідник, церковний письменник і поет. Він народився в Дамаску в сім'ї християн, до семи років був німим, але після Таїнства св. Причастя отримав дар, почавши розмовляти. З того часу став вивчати Священне Писання і богословські науки. Сам був дуже розумним, стриманим і талановитим. Працював

---

¹ Див. : Настольная книга священнослужителя. – Москва : Издание Московской Патриархии, 1983. – Том 4. – С. 720–721.

секретарем Патріархії – нотарієм. У 680 р. його було включено в число представників Святого Граду, де він протистояв єретичним вченням, спираючись на глибокі знання православних догматів. Невдовзі його було відкликано з Єрусалиму до Константинополя, де він став архидияконом у храмі Святої Софії. В часи правління імператора Юстиніана II (685–695) св. Андрій Критський був висвячений на архієпископа міста Гортини на острові Крит¹.

Святий Андрій Критський писав церковні гимни, стихирі і увійшов в історію як засновник жанру канону. Із написаних ним канонів найбільше відомий Великий покаянний канон (хоча це й не відомо достеменно), який має в своїх дев'яти піснях 25 тропарів і виконується у Великий піст. У перший тиждень Посту – на повечір'ї в понеділок, вівторок, середу та четвер він виконується частинами (т. зв. «мефімони») і повністю – в четвер на утрені п'ятого тижня.

Великий покаянний канон св. Андрія Критського великим іменується не тільки через незвичайно велику кількість віршів, але за внутрішнім достоїнством, висотою думок і силою їхнього вираження (ще одна ознака комунікативного потенціалу цього піснеспіву). У ньому споглядаємо події, описані у Священному Писанні Старого й Нового Завітів, в особливому духовному світлі. У тропарях канону діють особистості зі священної історії. Людина, що слухає цей канон, осягає високі духовні істини, добуті життями старозавітних патріархів, суддів, царів і пророків, повчається євангельськими притчами, а серце, що жадає спасіння, то дивується глибокою скорботою про гріхи, то захоплюється надією грішника на милосердя Господнє².

---

¹ Див. : Православная энциклопедия. Том II. – М. : Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2001. – С. 352–355.

² Див. : Архиепископ Филарет. Исторический обзор песнопевцев и песнопений греческой церкви / Архиепископ Филарет. – М. : Свято-Троицкая Сергиева Лавра, 1995. – С. 118–119; Кириллин В. М. «Великий покаянный канон» святителя Андрея,

Увесь Старий Завіт постає перед нами в тропарях канону як школа покаяння. Показуючи чесноти й подвиги святих, святий не забуває й про злі та жорстокі справи, спонукуючи нас наслідувати добрим ділам і відвертатися від злих. Але у Великому каноні є не тільки приклади зі Священного Писання, але також розмірковування та молитви.

Канон св. Андрія Критського Дмитра Бортнянського, як було зазначено, складається з дев'яти пісень (ірмосів), з яких друга пісня має дві частини (перша – співається у понеділок, вівторок, середу, друга – у четвер), третя пісня – також дві частини (перша співається у понеділок, друга – у вівторок, середу, четвер) та кондака (шостої пісні «Душе моя»). Д. Бортнянський подає варіанти кондака для трьох різних виконавських складів: чотириголосного мішаного хору, однорідного тріо (сопрано I – сопрано II – альт) та мішаного тріо (сопрано – альт – бас). Це свідчить про особливо уважне ставлення композитора до цього пісенспіву, розуміння його естетичної і художньої цінності.

Необхідно також звернути увагу, що в різні дні і різні тижні Великого посту Канон св. Андрія Критського співається по-різному, проте завжди з поклонами, що посилюють його комунікативний потенціал, а водночас викликають у прихожан почуття смирення та покаяння. Зокрема, на повечір'ї у понеділок та вівторок першого тижня канон співається частинами за такою схемою: ірмос – приспів «Помилуй мене, Боже, помилуй мене!» (перед кожним тропарем) – тропарі (на кожен з яких чинять три поклони) – приспів «Слава Отцю, і Синові, і Святому Духові» – троїчний (тропар, присвячений прославленню Святої Трійці) – приспів «І нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь» – богородичний (тропар, звернений до Пресвятої Богородиці). У шостій пісні після богородичного тропаря відразу співається кондак «Душе моя». У дев'ятій пісні після богородичного виконується тропар св. Андрію.

По закінченні богородичного тропаря обидва крилоси виконують ірмос «Безсіменного зачаття» [179, 112–151].

На вечірні у середу першого тижня у першій та третій піснях додається доповнення до вищезазначеного: перед і після останнього тропаря з'являється припів «Преподобна мати Маріє, моли Бога за нас», після якого читається тропар Марії, а у другій та п'ятій піснях замість тропаря Марії виконується тропар Преподобній, перед яким співається припів «Преподобна...». На утрени в четвер 5-го тижня Великого посту Великий канон Андрія Критського у вказаному порядку виконується повністю, причому обидва крилоси закінчують кожну пісню тим самим ірмосом.

Спів ірмосів та тропарів разом із поклонами спрямовані на те, щоб розбудити людську душу від гріховного снання, розкрити перед нею згубність гріховного стану, сподвигнути до суворого самовипробування, самоосуду й каяття, до відвернення від гріхів і до виправлення грішного життя, надають канону покутного характеру. Це можна відчутти уже з перших рядків першої пісні, які налаштовують на молитовний настрій: «З чого почну оплакувати пристрасного життя мого діяння? Чи добрий початок дам, Христе, нинішньому риданню? Але як милосердний, подай мені відпущення гріхів» [179, 312]. Перед вірними постають різні події Святого Письма, Старого й Нового Завітів, порівнюються вчинки з добрими чи злими діями Адама, Єви, Каїна, Авеля (перша пісня), згадується Йосиф та Мойсей (п'ята пісня) тощо.

Майже у кожному тропарі канону звучить прохання «зніми з мене важкий тягар гріховний» [179, 313], «згрішив я, Господи, більш за всіх, один згрішив перед Тобою» [179, 316] (друга пісня), що свідчать про переживання грішника, який молить про покаєння та спасіння, відчуваючи близький кінець та Суд Божий: «Дверей Твоїх не зачини в той час, Господи, Господи, переді мною, але відкрий їх для мене, бо каюся перед Тобою» [179, 317] (друга пісня), «Втікай, душе, від полум'я, тікай від содомського горіння, тікай від знищення божественним вогнем» [179, 320] (третя пісня),

«Наближається, душе, кінець, наближається, а ти не дбаєш, не готуєшся, час бо скорочується – Суддя вже близько, біля дверей» [179, 326] (четверта пісня), «Помилуй і врятуй від вогню і покарання, о Правосудний Спасе, мене, що на суді маю справедливо перетерпіти, але перед кончиною прости мене через покаяння і доброчесність» [179, 349] (восьма пісня).

У Великому каноні є й повчальна сила: «Сходинок, які бачив колись великий серед патріархів, є указанням, душе моя, про сходження ділами і піднесення розумом – коли хочеш жити в діянні, мудрості та умоглядності, то оновися» [179, 326] (четверта пісня).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що страсотерпні, покутні образи канону у своєму вербальному вираженні є надзвичайно хвилюючими, такими, що проймають до глибини душі, уособлюючи гнів на грішників і безмежну ласку милосердного Господа. Семантика канону базується на таких головних вербальних мотивах: величання (перша, друга за винятком варіанту четверга, частково п'ята, шоста, восьма пісні, дев'ята пісня повністю – величання Богородиці), прохання про помилування (повністю всі проведення рефрену, третя пісня, частково – п'ята та шоста пісні і сьомий кондак), що чергуються з особливо важливими в драматургії твору «сюжетними» (друга пісня у четверговому варіанті – про чудеса; четверта пісня – вість про народження Ісуса – драматична кульмінація) чи частково «сюжетними» (восьма) піснями. Вказаний образний зміст пісень канону виконує важливу роль у посиленні комунікативної здатності цього піснеспіву як високого, величально-трагічного жанру, покликаноного настроювати на високі емоції і почуття.

Стисло образно-тематичний зміст пісень канону св. Андрія Критського поданий у наступній таблиці.

Образно-тематичний зміст пісень канону

Пісня 1 – величальна
Пісня 2 – величальна, за винятком варіанту четверга, який є «сюжетним» (чудеса, манна як дощ, вода з каменю...)
Пісня 3 – прохальна
Пісня 4 – «сюжетна»: «Почув пророк про прихід Твій, Господи, і ужахнувся, що волиш від Діви народитися і людям явитися і промовив: почув я вість Твою і ужахнувся! Слава силі Твоїй, Господи» (з невеликим величальним нюансом у закінченні)
Пісня 5 – прославно-прохальна
Пісня 6 – прохально-прославна
Кондак 6-ї пісні «Душе моя» – заклик до покаяння
Пісня 7 – прохальна
Пісня 8 – сюжетно-величальна
Пісня 9 – величання Богородиці
Приспів (рефрен) – прохальний

Закінчення богородичним славленням є важливим смисловим акцентом, що посилює значення символу Діви, якості жіночого, сприймаючись як логічна кульмінація розвитку численних «слізних» розділів канону. З іншого боку, таке завершення дозволяє розглядати структуру канону як своєрідну контраверсійну побудову, засновану на зворотньому відліку часу (величання могутності Господа, захоплення його чудотворенням → вість пророка про народження Месії → величання Діви Марії як Богородиці). Така послідовність водночас вказує і на виразну тричастинність побудови канону, і на репризний характер цієї тричастинності (величання /Ісуса/ – вість – величання /Богородиці/), більше того – виділяє «епізод вісті» як центральний, заставляє сприймати його як головну подію, ту, яка несе основне смислове і естетично-оцінне навантаження.

Необхідно також звернути увагу, що п'ята і шоста пісні в образно-тематичному плані перебувають у відношенні «віддзеркалення», що посилює структурну чіткість, симетричність, а відтак досконалість піснеспіву.

прославно-прохальна → прохально-прославна

←

Від ночі славлю я Тебе, Чоловіколюбче, просвіти, молюся, і настав мене на повеління Твої, і навчи, Спасе, творити волю Твою.	Взиватиму всім серцем моїм до Щедрого Бога, і почує мене із пекла найглибшого, і визволить із тління життя моє.
--	---

Кондак шостої пісні (заклик до покаяння) виконує роль підготовки прохальної пісні в циклі – сьомої. Те ж можна сказати про роль восьмої пісні (сюжетно-величальної) по відношенню до дев'ятої (величальної). Резонують на відстані, утворюючи виразну смислову арку, прохальні пісні – третя та сьома. Подібних драматургічних арок і різноманітних смислових віддзеркалень канону можна знайти значно більше. А це означає, що перед нами дійсно сильний в комунікативному відношенні текст, окремі структури якого здатні вступати у різноманітні результативні зв'язки, утворюючи множинні смисли, що «грають» між собою, справляючи цим самим надзвичайно сильний вплив на парафіян, кожен з яких може відшукати у цьому багатстві смислів – «свої».

Розглянемо, яким чином співвідносяться слово і музика. Усі пісні (ірмоси) написані в основній тональності d-moll (подекуди гармонічному). Хоча в середині кожної ми бачимо майже рівноправне тональне співставлення основної тональності з її паралельним F-dur, що призводить до створення ефекту світла й тіні, ніби вічної боротьби добра і зла, де мажор уособлює небесне, Божественне начало, а мінор – земне, людське.

Чергування чверток та половинних створює ритміку неспішної оповіді. Негострі пунктири (чвертки з крапкою – восьмі) з'являються, як правило,

у передкадансових зонах, виступаючи фактором драматизації розповідної інтонації (Приклад 3.2.1).

Приклад 3.2.1

С
А
Т
Б

По-міч-ник і Пок-ро-ви-тель став ме-ні на спа-сін-ня

По-міч-ник і Пок-ро-ви-тель став ме-ні на спа-сін-ня

ли-чу Йо-го сла-вно бо прос-ла-вив-ся.

ли-чу Йо-го: сла-вно бо прос-ла-вив-ся.

Важливою інтонаційною прикметою канону є багаторазове використання подвійного неприготовленого затримання (у вигляді низхідного подвійного форшлагу), що наділяється скорботною семантикою, викликаючи асоціації не стільки власне з *lamento*, скільки з народними плачами-голосіннями, багатством їх мелізматики.

Інший важливий момент – часте вживання тоніки в мелодичному положенні терції на завершення як пісні, так і приспіву, що створює ефект просвітлення, катарсису, очищення тощо.

Друга пісня (на понеділок, вівторок, середу) – варіант першої, тому що в них панує один і той же величальний образ. Натомість «сюжетна» друга пісня (на четвер) викликає суттєве оновлення музичного матеріалу. Так, замість традиційного початку з D у d-moll пропонується D₆₄ і навіть D₄₃ у F-dur, доволі нестійкі у цьому контексті, розширюються кроки басу, зростає кількість і обсяг розспівів тощо (Приклад 3.2.2).

Приклад 3.2.2

С
А
Т
Б

Ба-чи-те, ба-чи-те, що це Я є Бог, що ман-ну, як

Ба-чи-те, ба-чи-те, що це Я є Бог, що ман-ну, як

дош, пос-лав і во-ду із ка-ме-ня ви-то-чив, ко-лись

дош, пос-лав і во-ду із ка-ме-ня ви-то-чив, ко-лись

Третя пісня (на понеділок) – варіант першої, хоча прохальна по змісту. Третя пісня (на вівторок, середу, четвер) – варіант другої пісні (на четвер). Це означає, що музична структура не повторює вербальну, а має свої закономірності, які полягають у гнучкому сполученні рис подвійної варіаційної і подвійної рондальної форм. Тобто загальне композиційне ціле підпорядковано закономірностям співдії двох принципів – варіаційності і рондальності. Такий підхід свідчить про майстерність композитора, його досконале володіння формою, а відтак – про значний комунікативний потенціал аналізованого піснеспіву.

Четвертій пісні належить особливе місце. З одного боку, вона також є варіантом першої, проте значно більш розвиненим, розширеним. З іншого – її можна розглядати як своєрідний варійований синтез обох варіантів пісень канону (див, почин. з т. 9 і далі), що вказує на майстерність тематичної роботи композитора (Приклади 3.2.3; 3.2.4).

Приклад 3.2.3

С.
А.
Т.
Б.

rit.

ви-ти-ся і про-мо-вив; по-чув я вість Тво-ю

ви-ти-ся і про-мо-вив; по-чув я вість Тво-ю

Приклад 3.2.4

С.
А.
Т.
Б.

По-чув про-рок про при-хід Твій, Гос-по-ди, і у-жах-нув-

По-чув про-рок про при-хід Твій, Гос-по-ди, і у-жах-нув-

Композитор вдається до риторичних прийомів, вдало підкреслюючи текст, наприклад, у 13–14 тактах на словах «і промовив», для чого зупиняється на доміантовій гармонії без розв’язання, звертаючи на неї увагу заповільненням (*rit.*), внаслідок чого акумулюється увага пастви, створюється ефект напруженого очікування смислової кульмінації молитви: «почув я вість Твою і ужахнувся!» (появу Спасителя). Торжество з приводу приходу Месії і жах від усвідомлення могутності Господньої (висловлені підряд – в незвичайно близькому сусідстві) пов’язані з багатократним «проголошенням» паралельного F-dur, узятого без будь-якого переходу після ре-мажорної доміанти (14–16 такти) (Приклад 3.2.5).

Приклад 3.2.5

rit.

С
А
ви-ти-ся і про-мо-вив: по-чув я вість Тво-ю

Т
ви-ти-ся і про-мо-вив: по-чув я вість Тво-ю

Б

і у-жах-нув-ся! Сла-ва си-лі Тво-їй, Гос-по-ди.

і у-жах-нув-ся! Сла-ва си-лі Тво-їй, Гос-по-ди.

Таким чином, четверта пісня виконує роль не тільки першої кульмінації, але й першого музично-інтонаційного узагальнення канону. Одне коло розвитку пройдено.

П'ята і шоста пісні виконують роль переходу до другої кульмінаційної вершини канону – кондака шостої пісні «Душе моя». Вони схожі інтонаційно. Проте п'ята, зважаючи на попередній розвиток, ще починається мажорно, а шоста вже схиляється у мінорну сферу. Про підготовку кондака свідчить і вживання ідентичного мелодико-ритмічного звороту на початку шостої пісні, не поміченого у жодній з інших пісень канону (Приклад 3.2.6).

Приклад 3.2.6

С
А
Взи-ва-ти-му всім сер-цем мо-їм до Щед-ро-го Бо-га і ло-

Т
Взи-ва-ти-му всім сер-цем мо-їм до Щед-ро-го Бо-га і ло-

Б

Власне кондак представляє собою найбільш індивідуалізований епізод канону, про що свідчить в т. ч. і подача трьох (двох тематичних і трьох тембрових) варіантів його виконання. Найцікавішим з них, зрозуміло, є варіант для мішаного хору (Приклад 3.2.7).

Приклад 3.2.7

The musical score is for a mixed choir (Soprano, Alto, Tenor, Bass) in 3/4 time. It consists of three systems of vocal lines, each with lyrics in Ukrainian. The first system (measures 1-6) starts with a piano (*p*) dynamic. The second system (measures 7-13) features a forte (*f*) dynamic. The third system (measures 14-20) returns to a piano (*p*) dynamic. The lyrics are: "Ду- ше мо-я, ду- ше мо-я! Ус- тань, ус- тань, чо- го спиш? Кі- нець на- бли- жа- єть-ся і ти зас- му- тиш- ся. Про-бу- ди- ся ж, щоб по- ми- лу- вав Хрис- тос Бог, що всю- ди є і все на- пов- ня- є."

Діапазон мелодії розширюється, стрімкість мелодичного руху зростає – відбувається загальна мелодизація фактури, в т. ч. і за рахунок уведення неакордових звуків. Гармонічна палітра збагачується оберненнями S, TSVI, D, використанням VII₇, відхиленням у тональність S тощо. Динамічні контрасти посилюються (*p – f – p*). До речі, це єдине місце в партитурі, де

взагалі виписано динамічні відтінки, що свідчить про його особливе художнє значення. (Таким унікальним у контексті біблійної історії, догматів церковного канону є, очевидно, образ неповторної у своєму каятті душі людської, жіночого роду, до речі).

Тональність f-moll у варіантах кондака для тріо, на нашу думку, обумовлена не тільки теситурною зручністю для ансамблів такого типу, але і її адресуванням F-dur з четвертої пісні. У такому прочитанні ансамблевий кондак бачиться «мінорною тінню» могутності і сили Господньої.

Відлуння мелодизованої свободи кондака, як і відлуння його покаянного, глибоко ліричного образу, певною мірою простягається і на наступні – сьому і восьму пісні, хоча експресивність висловлювання тут, власне, крок за кроком стихає.

Нарешті дев'ята пісня відзначена скандованим характером викладу, де псалмодіювання відбувається не в одному голосі, а в усіх голосах чотириголосної партитури. Прославлення Безсіменного зачаття і Богоневісти Матері, як реприза-підсумок канону відбувається за рахунок багатократного «проголошення» тризвуку F-dur в межах основного d-moll.

Загалом, стилістика цього твору вказує на спорідненість музичного мислення Д. Бортнянського із манерою Києво-Печерського (лаврського) співу XVIII ст., про що свідчить тематична скромність, витриманий гомофонно-гармонічний склад, відмова від контрасту на користь принципу тотожності. Разом з тим, усе це, завдяки таланту композитора, постає перед парафіянином під покровом легкого флеру (що особливо важливо для церковного обіходу) оригінальної авторської інтерпретації.

Отже, ще раз підкреслимо, за допомогою яких саме засобів у цьому творі реалізується комунікативна функція церковно-пісенного канону, тобто, що саме, приносячи духовну насолоду парафіянам, є підставою для виникнення них виразного емоційного відгуку (зосередимося на особливостях музичного тексту і особливостях власного сприйняття).

По-перше, – це високий, велично-трагічний образно-художній стрій вербального тексту канону, як невід’ємної частини піснеспіву, згадування подій Священного Писання, розмірковування над ними, споглядання високих духовних істин, повчань і покаєння, виражених у вербальному тексті. Важливими для утримування уваги та налаштування на роздум над життєвими цінностями для прихожан є «сюжетні» пісні канону (друга, четверта, восьма), що чергуються з узагальнено-емоційними вербальними текстами. Невипадково, саме вони відіграють роль ключових віх драматургії канону. Особливу роль для пробудження емоційного відгуку відіграють «слізні» розділи канону, що проходять, мов червоною ниткою, через весь піснеспів, логічно завершуючися богородичним славленням.

По-друге, – це переважання мінору (відомою є гостріша емоційна реакція слухача на мінорний лад), а водночас прийом ладотональної перемінності, що використовується в кожній майже пісні і як добре знайоме сприймається слухачем, як прийом відомий з народної пісні й затверджений у генетичній пам’яті народу. (Відомо, що емоційний відгук на «своє» є активнішим, ніж на «чуже»). Ефект катарсису створюють прийоми «додавання жалю» за допомогою мелізматика (подвійні форшлагги), що асоціюються з трагедійним образом думного епосу, а також голосінь, і частого вживання тоніки у мелодичному положенні терції.

По-третє, відчуття простоти і строгості художнього образу створює переважна простота ритмічної організації (чергування чверток та половинних), а також динамічна рівність, що настроюють на ритмічний лад неспішної оповіді і відповідають повчальному тону вербального тексту. Водночас, уникнення одноманітності відбувається за рахунок негострих пунктирів, як правило, у передкадансових зонах, що виступають фактором драматизації, а також мовних зворотів (в четвертій пісні, наприклад).

По-четверте, повноцінній комунікації сприяють стрункість і завершеність композиційного рішення, зручного для сприйняття, в основі якого лежить трифазова «репризна» образно-смілова конструкція (величання могутності

Господа, захоплення його чудотворенням → вість пророка про народження Месії → величання Діви Марії як Богородиці), обрамлена феноменом величання, а також – різноманітні явища симетрії, дзеркальної симетрії, арковості тощо, в т. ч. тональні співставлення на відстані (F-dur четвертої пісні і f-moll у варіантах кондака для тріо).

Необхідно відзначити також, що спів канону з поклонами загострює почуття покаяння, жалю за вчинені гріхи, дає відчуття соборності церкви.

На завершення додамо, що, крім сказаного, функцію включеності у комунікативний процес для хористів (внутрішня комунікація) забезпечують авторитет Д. Бортнянського, наявність варіантів окремих пісень для різних хорових складів та різні способи виконання у різні дні і тижні Великого посту (мультиваріантність та універсальність композиції), а для вірних (зовнішня комунікація) – заздалегідь відома їм назва твору (канон св. Андрія Критського).

Висновок до підрозділу 2

Однією з найважливіших функцій канону церковних піснеспівів православної церкви є *процес внутрішньої й зовнішньої комунікації*, що передбачає обмін інформацією естетичного, пізнавального та емоційного характеру. Така комунікація відбувається за посередництвом специфічних, невербальних засобів, які визначаються інтонаційною природою музичного мистецтва і є основою музичної мови в цілому й церковних піснеспівів, зокрема.

Генератором інформації в системі комунікації канону церковних піснеспівів виступають автори піснеспівів, функцію каналу комунікації виконує церковний хор, а функцію одержувача інформації – парафіяни. Характер комунікаційного процесу церковно-пісенного канону передбачає *експресивний та паралінгвістичний типи зворотнього повідомлення*, в чому полягає його специфіка.

Особливість експресивного типу зворотнього повідомлення полягає у створенні особливого емоційного настрою на молитву, відчуття колективної єдності, урочистості і зосередженості на молитві, стану внутрішньої рівноваги, гармонії й просвітлення. Особливостями паралінгвістичного типу зворотнього повідомлення – поклони, ставання на коліна, хрестіння тощо.

Якість зворотнього повідомлення зумовлюють не тільки спосіб комунікації, але, насамперед, мовно-стильові особливості повідомлення, зокрема, риси мелодії, гармонії, ритму, темпу, темброво-фактурного складу, композиційні та інші властивості церковного піснеспіву.

Аналіз комунікаційної моделі церковно-пісенного канону православної церкви на прикладі виконання Канону св. Андрія Критського Д. Бортнянського дав змогу виділити такі основні механізми комунікаційного процесу:

- високий, велично-трагічний образний стрій вербального тексту канону, створюваний як сюжетними, так і безсюжетними текстами піснеспіву, як стимул до розмірковування над гріховністю та споглядання високих духовних істин;
- переважання мінору, ладотональної перемінності, а також мелізматики – прийомів, відомих своїм інтенсивним впливом на свідомість слухача, що, крім того, сприймаються українцями як своєрідний генетичний мовно-стильовий код;
- метро-ритмічна та динамічна рівність, що налаштовують вірних на медитативний стан;
- досконалість і довершеність композиційного рішення піснеспіву, з елементами простої, дзеркальної симетрії, тонально-тематичних арок, які виконують роль гармонізації внутрішнього стану парафіян;
- виконання і споглядання поклонів впродовж молитви, що посилює відчуття особистої включеності у процес комунікації;
- авторитетність жанру та імені композитора.

3.3. Визначення межі

Згідно твердження Я. Ассмана, канон є інструментом визначення межі і виконує орієнтуючу функцію, адже розрізняє пряме й криве, прекрасне й потворне, істинне та хибне. Проте «одного розрізнення А і не-А недостатньо, щоб говорити про канон. Ми говоримо про нього тільки тоді, коли А набуває характеру безумовно бажаного, а канон, таким чином, набуває мотиваційної структури» [13, 134–135].

Обов'язковість межі, як невід'ємної ознаки канонізованого тексту відзначає Ю. Лотман, стверджуючи, що її відсутність є рисою деканонізації тексту [109]. Наявність меж – верхньої і нижньої, відзначає він, досліджуючи феномен культури в діахронному розрізі. На його думку, чергування класичних і бароково-романтичних стильових архетипів відповідає чергуванню верхньої (канонічної) та нижньої (неканонічної) меж культури [108, 57].

Мислячи в цьому напрямі, Ганс-Роберт Яусс важливу увагу приділяє явищу культурного горизонту. Він твердить, що канон, як частина цілого у відношенні горизонтів усього цілого залежно від стану його мотиваційної структури, існує у різних стадіях розвитку – як *нормодавчий або преформативний, нормотворчий або мотивуючий, нормоборчий або трансформативний*. Коли відбувається зміна горизонтів культури, то в діапазоні змагання нормодавчої і нормоборчої тенденцій з'являється ряд мистецьких здобутків нормотворчого змісту, що уособлюють собою явище канону [213, 400–401].

Переносячи твердження Я. Ассмана та Г.-Р. Яусса в мовно-стильову площину канону церковних піснеспівів православної церкви, визначаємо поняття його верхньої і нижньої межі. Таким чином, верхня і нижня межі канону церковних піснеспівів православної церкви – це *умовні демаркаційні лінії, утворені характерним, стійким повторенням мовно-стильових*

елементів, що відділяють канонічне від неканонічного, і є важливими в сенсі виявлення обсягу канону. Верхня межа канону уособлює собою пік нормодавчої тенденції, нижня – нормоборчої, у змаганні яких, залежно від віку канону, він і формується як явище нормотворчого змісту.

Окреслимо нижню і верхню межі церковно-пісенного канону православної церкви на прикладі одного з найрепрезентативніших жанрів колекції О. В. Ганжука – Херувимської.

Херувимські пісні – молитви, які співаються на літургії Іоанна Златоустого і Василя Великого (крім днів Великого Четверга і Великої Суботи) і служать для підготовки віруючих до Великого входу [130; 183]. За різними даними, цей жанр виник в VI ст. Візантійський історик Георгій Кедрин (XI ст.) зазначав, що імператор Юстин II (565–578) наказав співати Херувимську пісню на богослужінні. Вказівку на те, що Херувимська співається на Великому вході, зустрічаємо в Євтихія, патріарха Константинопольського (VI ст.) [173, 295].

За змістом Херувимська є продовженням молитов Малого входу про уподібнення ангельським силам, які стоять навколо престолу під час здійснення тайнодійства. Співаючи її, віруючі готуються до Великого входу, тобто перенесення Святих Дарів з жертovníка на престол. Перед початком Херувимської відкриваються царські ворота, диякон здійснює кадіння, а священник молиться про очищення душі і серця й достойне принесення Дарів. Херувимська є своєрідним музичним центром літургії і виконує роль переходу від підготовчої частини літургії до Євхаристичної. Це величний піснеспів, який складається з двох частин, розділених Великим входом. Під час Великого входу Святі Дари виносяться із бокових дверей олтаря. Священик зупиняється в Царських воротах і молиться за всіх, поминаючи настоятеля Церкви, єпископа і всіх християн.

Перша частина Херувимської співається на слова «Ми таємно з себе херувимів уявляємо і животворчій Тройці трисвятую пісню співаємо. Відкладімо ж нині всякі життєві піклування». Вона обов'язково повільна,

протяжна. Друга частина «Підіймемо ж і ми Царя всіх, що Його, як переможця, янгольські чини невидимо несуть. Алилуя» – швидка, урочиста, піднесена. Розділяє ці дві частини «Амінь», що означає «істинно» – відповідь хору (народу) на моління священника.

Текст Херувимської розповідає вірним про те, що «на землі ми являємо собою Херувимські хори, які в небі перед Божим престолом співають невгомону пісню хвали», а також, що «наша земна літургія є наслідуванням і відблиском небесної, ангельської літургії» [173, 296]. Цей найвеличніший з піснеспівів Літургії вірних змальовує християн «як співдіючих з херувимами в таємній драмі небесної Літургії, в якій Господь-Кириос входить сам з невидимим ангельським почтом» [9, 203]. В ньому символічною мовою розповідається про те, що «світовий і позасвітовий лад просякнуті преображеною сферою», а також, що «те, про що говорять видіння в Одкровенні у їхніх культових образах, – як вірні на землі й святі на небі стоять при одному престолі, – стається тут дійсністю» [9, 204].

У результаті аналізу понад сотні Херувимських, представлених у нотній колекції о. В. Ганжука, виявлено дві групи творів, мовно-стильовий зміст яких є уособленням верхньої (нормодавчої, канонізуючої) і нижньої (нормоборчої, деканонізуючої) межі церковно-пісенного канону православної церкви.

Верхню межу канону утворюють переважно мовно-стильові ознаки гармонізацій, перекладів, обробок давніх напівів. У збірнику «Иже херувимы» (Иже Херувимы. Нотный сборник. – М. : Крутицкое патриаршее подворье, 1996. – 64 с.) мелодії узяті з обиходів нотного співу 1909 та 1903 рр. Творче опрацювання цих мелодій здійснене відомими у богослужбовій практиці композиторами – Олександром Архангельським, Максимом Ковалевським, В. Бірюковим, Григорієм Львовським, А. Лабінським, Володимиром Полем, Миколою Осоргіним, Олександром Кастальським. Херувимські цієї групи містять в собі риси модально-тональної перемінності, тобто нерідко протягом одного твору в них

змінюються принципи ладотональної організації від децентралізованої модальності до централізованої тональності й навпаки. Адже нерідко мелодія модального походження гармонізується в них за допомогою введення елементів класичної функціональної гармонії. Так виникає, з одного боку, оновлення давнього монодичного зразка, з іншого – сама мелодія незмінювана, у значній своїй частині виконує роль фактора збереження багатовікової традиції. Елементи міксолідійського ладу, наприклад, спостерігаємо у Херувимській київського напіву, поданій в перекладі О. Архангельського. В ній же бачимо залишки неоктавних старовинних ладів, про що свідчить послідовне застосування перечення $cis^1 - c^2$. Такі ознаки неоктавних ладів трапляються в Херувимській, написаній за мелодією №5 Обіходу 1909 р., на «Радуйся» в гармонізації М. Ковалевського та низці інших творів вказаної групи.

Визначальною мовно-стильовою властивістю групи творів, що визначають верхню межу церковно-пісенного канону, є наявність плагальної ладової змінності, що полягає у рівнозначності двох ладових центрів, розміщених на відстані кварта. Вуалюючи виразний функціональний рух, вона вносить риси статичності, медитативності, непорушності єдиного емоційного стану молитви. Окрім згаданих вже творів, така плагальна змінність зустрічається у Херувимській, створеній за мелодією №4, на «Творяй Ангели» М. Ковалевського, Херувимській на «Радуйся» В. Бірюкова та ін.

Характер голосоведення у Херувимських верхньої межі канону обов'язково плавний, поступенний, у більшості переважає висхідний мелодичний рух. Мотиви часто містять в собі елементи оспівування і рідко виходять за межі кварто-квінтового діапазону. Такі риси наявні у Херувимській на «Радуйся» В. Бірюкова, М. Ковалевського, Г. Львовського. Певна однотипність мелодичного розвитку посилює інтонаційну однорідність творів цієї групи. Це, поза сумнівом, в найглибшому сенсі відповідає потребам богослужбового ритуалу.

Характерним для мово-стилю Херувимських верхньої межі є послідовне, хоча й незначне, варіювання теми в різних її проведеннях. Для прикладу порівняймо початки кожного з чотирьох речень у Херувимській А. І. Лабінського, що є гармонізацію обіходної мелодії №8 із збірника 1909 р. «Во всю землю изыде» (Приклади 3.3.1: 3.3.1а; 3.3.1б; 3.3.1в)

Приклад 3.3.1

Спокойно, не спеша ($\text{♩} = 70$)

С А
Т Б
p
И - же хе - ру - ви - мы,

Приклад 3.3.1.а

С А
Т Б
p
И - жи - во - тво - ря - шей,

Приклад 3.3.1.б

С А
Т Б
pp
Вся - ко - є ны - не,

Приклад 3.3.1.в

Несколько живее

С А
Т Б
mf
Я - ко да Ца - ря всех

У плані фактури мово-стиль Херувимських верхньої межі демонструє тяжіння до акордового викладу. В одних випадках, як у Херувимській на «Творяй Ангели» М. Ковалевського, – це послідовний рух паралельними

октавами, що сприймається як релікт пізньої гетерофонії (Приклад 3.3.2; 3.3.2a).

Приклад 3.3.2

pp a tempo

С
А
Т
Б

тай - но о - бра - зу - ю - ше, о - бра - зу - ю - ше,

Приклад 3.3.2.a

С
А
Т
Б

до - ри - но - си - ма чин - - ми.

Це виразно апелює до веделівського стилю – об’ємного, скульптурно-рельєфного. У інших випадках, як наприклад, у Херувимських гармонізації Миколи Осоргіна, – це кантова фактура (Приклад 3.3.3).

Приклад 3.3.3

Покойно

Т
С
А
Б

p И - же хе - ру - ви -

Нерідко в акордовий виклад делікатно проникають поліфонічні прийоми. Так виникає поліфонізована форма, більше чи менше насичена імітацією (Приклад 3.3.4).

Приклад 3.3.4

Схожі приклади поліфонізованої фактури спостерігаємо в Херувимській, написаній на основі обіходної мелодії №6 на «Видя разбойник» із збірника 1909 р., мелодії № 10 на «Спасение соделал еси» М. Ковалевського, Херувимській грецького напіву Г. Львовського та ін.

Мово-стиль групи Херувимських верхньої межі нерідко демонструє риси народнопісенного складу. Наприклад, у вищевказаному творі трапляється співвідношення solo – tutti, на зразок пісенного заспів-приспів, терцієве двоголосся верхніх голосів, а часом і попарне октавне дублювання. За допомогою останнього прийому мішане чотириголосся набуває вигляду фактичного двоголосся, що нагадує спів у спрощеній народній манері (Приклад 3.3.5).

Приклад 3.3.5

Частина Херувимських цієї групи викладено в кантовій фактурі, як наприклад, ряд анонімних чотириголосних гармонізацій давніх мелодій церковного Обіходу (збірник «Иже херувимы»), а також Херувимські №13 та №15 з Обіходу 1909 р., гармонізовані Миколою Осоргіним (Приклад 3.3.3).

Однорідність мелодичного розвитку Херувимських верхньої межі канону, переважання поступеневого мелодичного руху, опора на кварто-квінтовий звукоряд, послідовне застосування прийому оспівування зумовлюють

високий рівень інтонаційної єдності творів такого типу. Цьому сприяють також ідентичні початки кожної строфи, що в подальшому розвитку містять незначне варіювання.

Фактором посилення нормативності мово-стилю Херувимських верхньої межі служить суворе дотримання структури $AAA+A_1$, де перші три сегменти представляють собою подобу пісенної куплетної форми і виконуються в максимально повільному темпі, а останній сегмент є різким зрушенням як в темповому, так і в динамічному планах. Швидкий темп, *ff*, гострі артикуляційні прийоми та штрихи роблять сегмент A_1 різко відмінним від попередніх, хоча в мелодико-ритмічному, ладо-гармонічному відношенні він є всього лиш варіацією попереднього A . Структура Херувимської верхньої межі канону, таким чином, постає як форма двох планів, де базовою виявляється куплетно-варіаційна побудова, а формою другого, вищого порядку – двочастинна контрастно-складова.

Необхідно відзначити, що найбільш стійкими ознаками мово-стилю Херувимських верхньої межі постають:

1. Послідовне спірання на мелодію давньої монодії, що обумовлює сукупність решти вживаних ладо-мелодичних прийомів.

2. Строге дотримання структурної схеми $AAA+A_1$.

Херувимські нижньої (нормоборчої) межі церковно-пісенного канону православної церкви – це твори, в яких більш чи менш виразно виявлено індивідуальність стилю. До цієї групи входять твори широкого діапазону – від обережних спроб прикрасити молитовний канон («Владимирская» в редакції О. Кастальського, Херувимські О. Архангельського, М. Кедрова-батька) до сміливих творчих обробок і фантазій, творів віртуозно-концертного складу (Херувимські П. Чайковського, М. Глінки, О. Гречанінова). Виявити типове тут значно важче, адже суть Херувимських цієї групи полягає у пошуку своєрідного, неповторного мовно-стильового почерку.

Для Херувимських нижньої межі канону характерно розширення арсеналу ладо-тонального мислення, динаміка тонального розвитку, послідовне застосування відхилень і тональних співставлень, оперування ресурсами мажоро-мінорної системи і, як наслідок, – значна хроматизація музичної тканини, посилення експресивності звучання. Прикладами можуть бути Херувимські П. Чайковського, М. Кедрова-батька, О. Архангельського, Г. Ломакіна, М. Кедрова-сина.

У цьому руслі виникають «органні педалі» і масивна фактура Херувимської М. Кедрова-батька та П. Чеснокова, хоріві *divisi* Херувимських М. Глінки та П. Чеснокова, грандіозні (шеститактові) розспіви Херувимської Ф. Руднікова, динамічні переключки хорових партій і груп Херувимської Г. Ломакіна (Приклад 3.3.6).

Приклад 3.3.6

The musical score for Example 3.3.6 consists of two systems of staves. The top system has a vocal line for Soprano (S) and Alto (A) and a piano accompaniment for Tenor (T) and Bass (B). The vocal lines are marked *mf* and have the lyrics "Ал-ли-луй-я, ал-ли-луй-я, ал-ли-луй-я, ал-ли-луй-я". The piano accompaniment also has a *mf* marking. The bottom system continues the piano accompaniment with the lyrics "Ал-ли-луй-я, ал-ли-луй-я, ал-ли-луй-я, ал-ли-луй-я". The score includes dynamic markings (*mf*, *f*) and articulation marks.

Значно суттєвішу роль починає відігравати динамічний фактор. Замість тривалого однорідного динамічного плану активно використовується широка градація динамічних нюансів і контрастів.

Тематизм Херувимських нижньої межі значно різноманітніший. Численні приклади пісенних або романсових тем знаходимо у творах О. Архангельського, О. Гречанінова, М. Кедрова-батька. Нерідко зустрічаються теми вальсового складу (як наприклад, у Херувимській О. Архангельського №7), з елементами танцювальності (Херувимська Ф. Руднікова, розділ «Алилуйя»), маршовості (маємо на увазі елементи «крокуючого басу» у Херувимській Г. Ломакіна №9) (Приклад 3.3.7).

Приклад 3.3.7

Adagio

С
А

И - же

Т
Б

p

Тематизм ускладнюється масштабними розспівами (Приклад 3.3.8).

Приклад 3.3.8

С
А

и - же

Т
Б

ви - мы, и - же

p

Тематизм ускладнюється секвенціями (Херувимські П. Чайковського, М. Кедрова-сина, М. Слонова E-dur). Мелодика набуває широкого діапазону, в її зворотах переважають кварто-квінтові звороти, що наснажує пісенно-хоровий жанр рисами інструментального і є показником достатньої свободи голосоведення.

Значно складнішими є поліфонічні прийоми. Це, наприклад: чотириголосне фугато Херувимської О. Красностовського, чотириголосне фугато та імітації в «Алилуйя» Херувимської М. Глінки, триголосне фугато Херувимської E-dur М. Слонова, канонічна імітація та елементи контрастної поліфонії Херувимській П. Чеснокова «Стрелецкая» (Приклад 3.3.9).

Приклад 3.3.9

С
А

вся - ко - е ны - не жи - тей - - ско - е,

вся - ко - е ны - - - не жи - тей -ско - е,

Т
Б

вся - ко - е ны - - - - не жи -тей -ско - е,

p

Це також розвинена акордово-поліфонічна фактура Херувимської на «Вида разбойник» П. Чеснокова.

Елементи фактурної дво- і трипластовості зустрічаємо у Херувимській М. Слонова e-moll, де альти і тенори, рухаючись паралельними секстами, утворюють хвилеподібний квазіінструментальний фон для протяжної, хвилеподібної мелодії сопрано. Те, що ці, супроводжуючі, голоси вступають на два такти раніше мелодії, посилює відчуття їхньої інструментальної природи.

Структура Херувимських нижньої межі набуває різноманітних модифікацій, відповідно у низці творів то посилюються ознаки варіаційної форми («Стрелецкая» П. Чеснокова), то з'являються риси симфонізованої побудови (Херувимські П. Чайковського, М. Іпполітова-Іванова, М. Глінки). Прикметними стають також зміни у структуруванні власне повільної частини Херувимської. Замість традиційної куплетності тут спостерігаємо появу простої тричастинної форми з репризою і архітектонічними зв'язками аркового типу між першою і третьою строфою, які посилюють відчуття завершеності її повільної частини. Як віддзеркалення утворюється архітектонічна арка між другою і четвертою строфою, тобто серединою повільної частини і швидкою, другою, частинами. Обидві архітектонічні арки співвідносяться між собою, як дуга + і дуга – , перша породжена повною ідентичністю матеріалу, друга – частковою, хоча й досить помітною його співвіднесеністю. Такі архітектонічні зв'язки можемо бачити у Херувимській на «Вида разбойник» П. Чеснокова, Херувимських П. Чайковського, О. Гречанінова, М. Кедрова-батька.

Необхідно зауважити також, що у низці творів, які знаходяться в ареалі ядра церковно-пісенного канону (нормотворча тенденція) спостережено змішування мовно-стильових ознак верхньої і нижньої його межі. Так, наприклад, у Херувимській В. Поля з Обіходу 1909 р. (мелодія № 10 «Спасение соделал еси») характер розспівів, свобода і активність мелодичного розгортання, широкий діапазон голосів, сміливі мелодичні

кроки, а особливо оригінальність партії тенора, наближеної до віртуозно-концертного складу, дають підстави відзначати особливу свободу композитора у підході до обробки давньої монодії (Приклад 3.3.10).

Приклад 3.3.10

Медленно

С
А
Т
Б

И - же хе - ру - ви - мы,
И - же хе - ру - ви - мы,
И - же хе - ру - ви - мы,

Варто зауважити також, що у проведеному аналізі ми свідомо не зупинялися на Херувимських Д. Бортнянського, А. Веделя, Дж. Сарті, що широко використовуються у богослужбовій практиці і в стильовому плані відповідають нормам класицизму.

Таким чином, аналіз і порівняння мовно-стильових особливостей Херувимських з колекції о. Володимира Ганжука, дали змогу виявити мовно-стильові ознаки верхньої і нижньої межі церковно-пісенного канону православної церкви. Систематизуємо ці ознаки за найчастіше повторюваними, як спостережено в процесі аналізу, елементами структури канону – видами і типами жанрів, авторів, ладової організації, мелодики, фактури, форми.

*Ознаки **верхньої межі** церковно-пісенного канону православної церкви*

Автор: церковні композитори-аматори (регенти, диякони, священники).

Жанр: обробки (гармонізації, переклади) монодичних напівів.

Ладова організація: модально-тональна перемінність.

Мелодика: вокальна, плавна, залежна від тексту.

Фактура: акордова, принцип темброво-фактурної тотожності.

Форма: пісенного типу, в основі куплетно-варіаційний принцип.

Ознаки нижньої межі церковно-пісенного канону православної церкви

Автор: професійні композитори.

Жанр: оригінальні авторські композиції.

Ладова організація: мажоро-мінор.

Мелодика: зі стрибками, інструментальна, незалежна від тексту.

Фактура: мішана, з рисами поліфонії і темброво-фактурним контрастом.

Форма: інструментального походження, наскрізна симфонізована.

Проаналізувавши отримані дані, робимо висновок, що нормотворча тенденція канону церковних піснеспівів православної церкви пролягає між аматорством і професіоналізмом, обробками та оригінальними жанрами, модальністю і тональністю, вокальним та інструментальним типами мелодики, фактурною тотожністю і контрастом, пісенним та інструментальним типами формотворення.

Висновок до підрозділу 3

Проектуючи ідеї Я. Ассмана та Г.-Р. Яусса в мовно-стильову площину канону церковних піснеспівів, визначено поняття його верхньої і нижньої межі. Зокрема, стверджено, що верхня і нижня межі канону церковних піснеспівів православної церкви – це умовні демаркаційні лінії, утворені характерним, стійким повторенням мовно-стильових елементів, що відділяють канонічне від неканонічного, і є важливими в сенсі виявлення обсягу канону. Верхня межа канону уособлює собою пік нормодавчої тенденції, нижня – нормоборчої, у змаганні яких, залежно від віку канону, він і формується як явище нормотворчого змісту.

Окреслено нижню і верхню межі церковно-пісенного канону православної церкви на прикладі одного з найрепрезентативніших жанрів колекції о. В. Ганжука – Херувимської – та систематизовано їхні мовно-стильові ознаки за шістьма позиціями, а саме – видами і типами жанрів, авторів, ладової організації, мелодики, фактури, форми.

Зокрема, визначено, що мовно-стильовими ознаками верхньої (нормодавчої, канонізуючої) межі канону церковних піснеспівів православної церкви є авторство церковних композиторів-аматорів, обробка монодичних напівів, модально-тональна перемінність, вокальний тип мелодики, акордова фактура, дотримання принципу фактурної тотожності, форма пісенного типу. Натомість, мовно-стильовими ознаками нижньої (нормоборчої, деканонізуючої) межі канону є авторство професійних композиторів, оригінальні авторські твори, мажоро-мінор, мелодика інструментального типу, мішана фактура, фактурний контраст та наскрізна симфонізована форма.

Таким чином, нормотворча тенденція канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні містить в собі елементи аматорства і професіоналізму, обробки монодії та оригінальні авторські твори, модальні і тональні типи ладових структур, вокальний та інструментальний типи мелодики, принципи фактурної тотожності і контрасту, пісенної та інструментальної форм, що створює широкий мовно-стильовий діапазон і смислове багатство аналізованого канону.

Наявність в тілі єдиного канону вказаних вище, послідовних опозиційних пар, як відображення його нормодавчих і нормоборчих тенденцій, демонструє широкий обсяг і толерантний характер цього канону.

Висновки до третього розділу

Функціональне поле будь-якого канону визначається його обсягом, віком, авторитетом, полем діяльності та мотиваційними прагненнями. Канон церковних піснеспівів православної церкви як значний за обсягом, авторитетний, багатовіковий культурний феномен виконує цілий ряд функцій. Серед них – інтегруюча, регулююча, пізнавальна, охоронна, етична, естетична, ідеологічна, ритуальна та багато інших. Проте найважливішими його функціями є структуротворчі. До них належать *ідентифікуюча функція*

(визначає, що таке канон?), комунікативна (показує, як він працює?) та функція визначення межі (демонструє, де знаходиться межа його впливу?)

Ідентифікація канону здійснюється в площині тексту канону, комунікація – в площині інформації, а визначення межі – в просторі культури.

У результаті дослідження ідентифікаційних властивостей канону з'ясовано, що вони пов'язані з текстовим полем канону, зокрема передбачають визначення і розпізнання його суттєвих мовно-стильових ознак, а також – встановлення подібності між піснеспівами на мовно-стильовому рівні та творення канону шляхом уподібнювання, ототожнення й прирівнення до визначеного зразка.

Аналізуючи піснеспіви затвердженого Синодом Збірника церковних піснеспівів вид. 1903 р., виявлено *певну систему повторюваних ознак і властивостей, яку визначено як мовно-стильовий код канону, за допомогою якого реалізується процес його ідентифікації*. Підтверджено, що ступінь близькості до ідентифікаційної моделі канону суттєво підвищує рівень значущості одиничного піснеспіву в системі канонічної ієрархії.

Мовно-стильовий код канону церковних піснеспівів православної церкви продемонстрував наявність в ньому, з одного боку, мовно-стильових ознак середньовічної монодії, з іншого – елементів стильової манери бароково-класичної доби, що підтверджує *еволюційний характер канону церковних піснеспівів православної церкви та його синтетичну якість*.

Другою структуротворчою функцією канону церковних піснеспівів є комунікативна. Її дослідження дало змогу стверджувати наявність в церковно-пісенному каноні як процесів внутрішньої комунікації між елементами канону, так і зовнішньої комунікації елементів канону із позаканонічним культурним середовищем. І той, і інший види передбачають обмін інформацією естетичного, пізнавального та емоційного характеру й відбуваються за посередництвом специфічних, переважно невербальних засобів.

Генератором інформації в комунікації канону церковних піснеспівів виступають автори піснеспівів, функцію каналу комунікації виконує церковний хор, а функцію одержувача – парафіяни. Характер комунікаційного процесу церковно-пісенного канону передбачає *експресивний та паралінгвістичний типи зворотнього повідомлення*, що є особливістю аналізованого канону.

Дослідження комунікаційної моделі церковно-пісенного канону православної церкви на прикладі виконання Канону св. Андрія Критського Д. Бортнянського дало змогу виділити основні механізми комунікаційного процесу, породжені вербальним та музичним текстами піснеспіву, в т. ч. характерними ладотональними, метроритмічними, динамічними та композиційними параметрами піснеспівів, за допомогою яких *здійснюється вплив на психо-емоційну сферу вірних з метою налаштування їх на молитовний стан*.

Третьою структурною функцією канону церковних піснеспівів є визначення його верхньої (канонізуючої) і нижньої (деканонізуючої) межі. Стверджено, що межі канону церковних піснеспівів православної церкви – це умовні демаркаційні лінії, утворені характерним, стійким повторенням мовно-стильових елементів, що відділяють канонічне від неканонічного і є важливими в сенсі виявлення обсягу канону. *Верхня межа канону уособлює собою пік нормодавчої тенденції, нижня – нормоборчої, у змаганні яких він і формується як явище нормотворчого змісту*.

За результатами аналізу одного з найрепрезентативніших жанрів колекції о. В. Ганжука – Херувимської – визначено опозиційні пари в структурі канону церковних піснеспівів та систематизовано їхні мовно-стильові ознаки. Внаслідок цього зроблено висновок про те, що в межах верхньої і нижньої межі канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні знаходяться твори аматорські і професійні, обробки монодії та оригінальні авторські композиції з модальними і тональними типами ладових структур, вокальним та інструментальним типами мелодики, принципами фактурної

тотожності і контрасту, пісенної та інструментальної форм, чим забезпечуються широкий мовно-стильовий діапазон і смислове багатство розглядуваного канону. Наявність в тілі єдиного канону вказаних вище, послідовних опозиційних пар, як відображення його нормодавчих і нормоборчих тенденцій, демонструє *широкий обсяг і толерантний характер цього канону.*

ВИСНОВКИ

Запропоноване дослідження репертуару церковних піснеспівів православної церкви в Україні в період тоталітарного режиму спирається на *унікальну нотну колекцію отця Володимира Ганжука, який був настоятелем Свято-Троїцького кафедрального собору міста Луцька*. Нотозбірня всебічно нами опрацьована і вперше введена в науковий обіг. Її фонди вміщують понад півтори тисячі піснеспівів з літургій Іоанна Златоустого, Василя Великого, богослужінь вечірні, утрени, панахиди, а також піснеспіви молебнів, акафістів, хорові концерти, колядки і щедрівки, різноманітні святкові піснеспіви. Виявлена повнота усіх основних жанрів православного богослужіння та розповсюдженість основних піснеспівів колекції в богослужбовій практиці православної церкви в Україні стала підставою для того, щоб *розглядати нотну колекцію о. Володимира Ганжука як структурну модель канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні*.

Розглянувши особливості інтерпретації категорії канону в працях відомих культурологів і мистецтвознавців, сформовано визначення *канону церковних піснеспівів як регулятивної кількісно-структурної моделі, що має чіткі межі та відносно стабільний обсяг інформації і характеризується такими рисами, як обов'язковість, нормативність та оцінковість, тобто зразковість*.

Вказано, що в основу вироблення ключового поняття дослідження – канону церковних піснеспівів – покладено концепцію канону німецького культуролога Яна Ассмана, основні положення якої, спроектовані на матеріал нотної колекції отця Володимира Ганжука, що є прикладом активно діючого богослужбового репертуару православної церкви в Україні другої половини ХХ ст. Відтак, колекцію було проаналізовано як сукупність музично-церковних творів та інтонаційно-стильову єдність, що, наділена рисами обов'язковості, нормативності та оцінковості, є одним із зразків

канону церковних піснеспівів богослужбової практики православної церкви в Україні другої половини ХХ ст.

Запропонований підхід дав змогу розглянути колекцію отця Володимира як нероздільну цілісність у її відповідності соціально-історичному контексту, вписуваності у багатовікову богослужбову практику православної церкви в Україні, як продовження традиції функціонування давніх модальних напівів в рамках єдиного культурного феномена, а також як оригінальне музично-інтонаційне явище, сформоване перенесеними в музично-виразову площину критеріями оцінковості, нормативності та обов'язковості.

Обґрунтовано два основні значення канону церковних піснеспівів богослужбової практики православної церкви в Україні:

- 1) канон церковних піснеспівів як список церковних композиторів та список церковних творів;
- 2) канон церковних піснеспівів як музично-мовна норма, тобто мово-стиль.

Перше значення передбачає розгляд канону як певного корпусу піснеспівів, рекомендованого до використання у богослужбовій практиці православної церкви відповідними церковними інституціями. Воно походить від списку священних книг, сформованому в середньовіччі, і наділено сенсами легітимності, недоторканності та обов'язковості. Друге значення розглядає канон як певний мовно-стильовий код, закріплений в текстах піснеспівів, тобто як характерну, визначену музично-інтонаційну якість, наділену сакралізуючим сенсом.

У процесі дослідження виявлено, що базовим рівнем структурування церковно-пісенного канону є жанровий. Складнішими рівнями структури канону обрано хорový склад піснеспівів, способи фіксації музичного тексту, а також інтонаційний стрій церковних піснеспівів.

Аналіз фондів колекції о. В. Ганжука в аспекті фіксації музичного тексту виявив, що близько 1/5 частини колекції складають рукописи, що свідчить про динамічний характер канону. Осмислення ж друкованих матеріалів

уможливило виявити *контури ареалу побутування канону церковних піснеспівів*, що в Україні зосереджений навколо центрального і західного її регіонів, але також пов'язаний зі світовими геокультурними центрами православ'я того часу – РРФСР, БРСР, Болгарія, Велика Британія, США.

У результаті дослідження встановлено, що майже 1/5 частину колекції складає монодичний репертуар, де переважають піснеспіви знаменного, київського та грецького напівів. Той факт, що монодичні піснеспіви переважають у друкованих виданнях, а в рукописах їх збереглося порівняно менше, свідчить про конфліктний характер процесів всередині канону, як боротьбу нормодавчих та нормоборчих тенденцій (Г. Яусс), ознаки «канону зверху» та «канону знизу» (Я. Ассман). Найпоширенішим же способом обробки монодії є, як свідчать матеріали колекції, її гармонізація, яку варто розглядати як *результат трансформаційних процесів, що відбувалися в каноні церковних піснеспівів під впливом західноєвропейської класичної традиції*.

Основу авторської частини канону церковних піснеспівів православної церкви складають твори *українських композиторів XVIII ст. М. Березовського, А. Веделя та Д. Бортнянського*, засновані на своєрідному національному переламленні бароково-класичних тенденцій. Проте основну частину колекції (у її авторській частині) складають твори російських композиторів XIX ст. петербурзької та московської шкіл. Співвідношення творів українських і російських композиторів в авторській частині канону відображає процеси русифікації православної церкви в Україні, що особливо посилилися з кінця XIX ст. і тривали аж до кінця радянського періоду включно. Разом з тим, необхідно зауважити, що серед творів російських композиторів в каноні переважають твори *композиторів петербурзької школи, яка має українську тенеу*, зокрема діяльність Д. Бортнянського в Придворній капелі, і в якій було виховано багато композиторів українського походження – П. Турчанінов, Г. Ломакін, Г. Львовський, Є. Азеєв та ін. Вона відрізнялася від московської тяжінням до інтонаційного словника

західноєвропейського класицизму і засвідчила *величезний внесок, зроблений українцями у розвиток російської культури та приховано український зміст досліджуваного канону церковних піснеспівів.*

Особливу цінність колекції складають твори власне *українських композиторів*, яких представлено кілька відсотків від загальної кількості, що стверджує русифікаторський характер канону церковних піснеспівів та його належність (за Я. Ассманом) до «канону зверху».

Розгляд авторської частини канону піснеспівів в соціально-становому відношенні дав змогу ствердити наявність двох типів авторів – *професійних та аматорських (церковних) композиторів*. Останні за родом основної діяльності були регентами, священиками або монахами, а їхня кількість в каноні значно перевищувала кількість професійних композиторів, що зумовило його *тяжіння до структурної замкнутості.*

Вивчення способів поширення церковно-пісенного канону православної церкви в Україні продемонструвало, що крім офіційних шляхів, тобто через церковні інституції, існували також шляхи його поширення через особисті контакти священиків, регентів, церковних діячів, що вказує на *наявність в цьому каноні ознак «канону знизу»* (Я. Ассман).

Структурна модель канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні, таким чином, в цілому демонструє внутрішнє багатство та широту, відкритість і пізнавальний характер, елементи поступової трансформації, хоча одночасно й тяжіння до замкненості та достатньо сильний контроль з боку церковних інституцій. Скромне ж місце власне українських піснеспівів свідчить про *штучне походження канону і його використання як інструменту нищення української національної культури.*

Канон церковних піснеспівів православної церкви як значний за обсягом, авторитетний, багатовіковий культурний феномен виконує цілий ряд функцій. Проте найважливішими серед них є *ідентифікуюча, комунікативна та функція визначення межі.*

У результаті дослідження ідентифікаційних властивостей канону з'ясовано, що вони пов'язані з текстовим полем канону, зокрема передбачають визначення і розпізнання його суттєвих мовно-стильових ознак, а також встановлення подібності між піснеспівами на мовно-стильовому рівні та творення канону шляхом уподібнювання, ототожнення і прирівнення до визначеного зразка.

У ході аналізу піснеспівів затвердженого Синодом Збірника вид. 1903 р. виявлено певну систему повторюваних ознак і властивостей, яку визначено як мовно-стильовий код канону, за допомогою якого реалізується процес його ідентифікації. Підтверджено, що ступінь близькості до ідентифікаційної моделі канону суттєво підвищує рівень значущості одиничного піснеспіву в системі канонічної ієрархії.

Мовно-стильовий код канону церковних піснеспівів православної церкви продемонстрував наявність в ньому, з одного боку, мовно-стильових ознак середньовічної монодії, з іншого – елементів стильової манери бароково-класичної доби, що підтверджує його *еволюційний характер та синтетичну якість*.

Другою структуротворчою функцією канону церковних піснеспівів є комунікативна. Її дослідження дало змогу стверджувати наявність в церковно-пісенному каноні як процесів внутрішньої комунікації між елементами канону, так і зовнішньої комунікації із позаканонічним культурним середовищем. І той, і інший види передбачають обмін інформацією естетичного, пізнавального та емоційного характеру і відбуваються за посередництвом специфічних, переважно невербальних засобів.

Визначено, що генератором інформації в комунікації канону церковних піснеспівів виступають автори піснеспівів, функцію каналу комунікації виконує церковний хор, а функцію одержувача – парафіяни. Характер комунікаційного процесу церковно-пісенного канону передбачає

експресивний та паралінгвістичний типи зворотнього повідомлення, що є особливістю аналізованого церковно-пісенного канону.

Дослідження комунікаційної моделі церковно-пісенного канону православної церкви на прикладі виконання Канону св. Андрія Критського Д. Бортнянського дало змогу виділити основні механізми комунікаційного процесу, породжені вербальним та музичним текстами піснеспіву, в т. ч. характерними ладотональними, метроритмічними, динамічними та композиційними параметрами, за допомогою яких здійснюється вплив на психо-емоційну сферу вірних.

Третьою структуротворчою функцією канону церковних піснеспівів є визначення його верхньої (канонізуючої) і нижньої (деканонізуючої) межі. Так, стверджено, що межі канону церковних піснеспівів православної церкви – це умовні демаркаційні лінії, утворені характерним, стійким повторенням мовно-стильових елементів, що відділяють канонічне від неканонічного і є важливими в сенсі виявлення обсягу канону. *Верхня межа канону уособлює собою пік нормодавчої тенденції, нижня – нормоборчої, у змаганні яких він і формується як явище нормотворчого змісту (Г.-Р. Яусс).*

За результатами аналізу одного з найрепрезентативніших жанрів колекції о. В. Ганжука – Херувимської – визначено опозиційні пари в структурі канону церковних піснеспівів та систематизовано їхні мовно-стильові ознаки. Внаслідок цього зроблено висновок про *широкий обсяг церковно-пісенного канону православної церкви і його толерантний характер.*

Отже, основні результати дослідження полягають в тому, що:

1. Простеживши розвиток категорії канону в культурологічно-мистецтвознавчому дискурсі, запропоновано визначення канону церковних піснеспівів як регулятивної кількісно-структурної моделі зі стабільним інформаційним обсягом та чіткими межами.
2. Виходячи з концепції канону Яна Ассмана, обґрунтовано два основні значення канону церковних піснеспівів – як корпусу піснеспівів, рекомендованих до використання у богослужбовій практиці

відповідними церковними інституціями, та як мовно-стильового коду, закріпленого в текстах піснеспівів, тобто музично-інтонаційну якість, наділену сакралізуючим сенсом.

3. За спогадами очевидців записано першу біографію отця Володимира Ганжука, в якій висвітлено зміст, роль і значення його діяльності як регента, священика, церковного композитора та видатного церковного діяча Волині другої половини ХХ ст., що мужньо протистояв тотальному знищенню церкви у один з найважчих періодів її історії.
4. Зібравши з різних джерел і систематизувавши матеріали нотної колекції отця Володимира Ганжука, її представлено в дослідженні як унікальний історичний документ церковного життя Волині другої половини ХХ ст. та відображення богослужбової практики православної церкви в Україні радянського періоду.
5. Висунувши гіпотезу про те, що нотна колекція отця Володимира Ганжука є зразком канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні, створено структурну модель цього канону, в ході розробки якої виявлено докладну інформацію про його кількісний і якісний зміст, характер внутрішніх процесів, відношення до зовнішніх чинників, ареал побутування, способи й форми збереження та передачі інформації.
6. Джерелознавче дослідження екземплярів колекції отця Володимира Ганжука дало змогу дізнатися особливості процесу її збирання та використання у богослужбовій практиці, а відповідно – і способи поширення та утвердження церковно-пісенного канону.
7. На основі аналізу музичного тексту піснеспівів колекції та особливостей їхнього виконання простежено реалізацію основних функцій канону церковних піснеспівів – ідентифікації, комунікації та межі. Зокрема, зміст мовно-стильового коду канону підтвердив його еволюційно-синтетичну якість, а межі канону, як уособлення прагнень

нормодавчої та нормоборчої тенденцій, – широкий обсяг та толерантний характер.

Таким чином, визначено, що в цілому, канону церковних піснеспівів православної церкви в Україні властиво:

- поєднання ознак «канону знизу» і «канону зверху», при переважанні рис останнього;
- тяжіння до структурної замкнутості, за наявності в ньому елементів локально-динамічних та глобально-трансформаційних процесів;
- значне домінування російських піснеспівів як вияв російської культурної експансії в Україні.

Результати дослідження підтверджують гіпотезу наявності в аналізованій нотній колекції ознак канону церковних піснеспівів як регулятивної кількісно-структурної моделі, представленої відповідним корпусом піснеспівів та спеціальним мовно-стильовим кодом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович С.Д. Церковне мистецтво / С.Д. Абрамович. – К. : Кондор, 2005. – 206 с.
2. Аверинцев С.С. Поэтика ранневизантийской литературы / С.С. Аверинцев. – М. : Наука, 1977. – 320 с.
3. Антонович Д. Українська музика // Українська культура: лекції / [упор. С.В. Ульяновська] / Дмитро Антонович. – К. : Либідь, 1993. – 592 с.
4. Антонович М. Кошиць Олександр Антонович – композитор церковної музики і диригент / Мирослав Антонович. – Вінніпег : б. в., 1975. – 96 с. (Осередок української культури і освіти).
5. Антонюк І.М. Нотні колекції бібліотеки Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка у світлі історико-культурного процесу краю : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Антонюк Ірина Миколаївна ; Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка. – Львів, 2008. – 17 с.
6. Аппалонова И.В. Жанровый канон симфонической поэмы и его преломление в инструментальной музыке XIX – начала XX века : автореф. дис.... канд. искусствовед. : спец. 17.00.02 – Музыкальное искусство / Аппалонова Ирина Викторовна; Уфимская государственная академия искусств им. Загира Исмагилова. – Уфа, 2009. – 21 с.
7. Арановский М.Г. Музыкальный текст: структура и свойства / М.Г. Арановский. – М. : Композитор, 1998. – 343 с.
8. Архієпископ Ісіченко І. Історія Христової Церкви в Україні. – 3-є вид. / Архієпископ Ігор Ісіченко. – Харків : Акта, 2008. – 446 с.
9. Архієпископ Мирослав Марусин. Божественна Літургія / Архієпископ Мирослав Марусин. – Рим : б. в., 1992. – 529 с.
10. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. – Кн. 1–2 / [ред., вступ. ст. и комм. Е.М. Орловой] / Б.В. Асафьев. – Л. : Музыка, 1971. – 376 с.

11. Асафьев Б.В. О хоровом искусстве : сб. ст. / Б.В. Асафьев / [Сост. А. Павлова-Арбенина]. – Л. : Музыка, 1980. – 216 с.
12. Ассман А. Канон и цензура / Алейда Ассман, Ян Ассман // Немецкое философское литературоведение наших дней: антология. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 2001. – С. 125–155.
13. Ассман Я. Культурная память: Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурных древностях / Ян Ассман / [пер. с нем. М.М. Сокальской]. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 355 с.
14. Ассман Я. Храм как «центр» и «путь» / Ян Ассман // Египет: теология и благочестие ранней цивилизации – М. : Присцельс, 1999. – С. 53–67.
15. Барвінський В. Музика // Історія української культури : побут, письменство, мистецтво, театр, музика / [заг. ред. І.П. Крип'якевича]. – К. : Либідь, 2002. – С. 621–648.
16. Барт Р. Від твору до тексту / Ролан Барт // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 491–496. (Слово. Знак. Дискурс).
17. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування / Михайло Бахтін // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 406–415. (Слово. Знак. Дискурс).
18. Бахтін М. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках / Михайло Бахтін // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 416–424. (Слово. Знак. Дискурс).
19. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – 2-е изд. / Михаил Бахтин. – М. : Худ. лит., 1990. – 543 с.

20. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / [сост. С.Г. Бочаров, примеч. С.С. Аверинцев и С.Г. Бочаров] / М.М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 423 с.
21. Борщевич В. Автономна Православна Церква на Волині / В. Борщевич. – Луцьк : РВВ Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 1998. – 98 с.
22. Борщевич В. Волинське духовенство у ХХ столітті: ідентичність, статус, еволюція : монографія / В. Борщевич. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 583 с.
23. Борщевич В. Українська Православна Церква на Волині у 1920–40-х роках : автореф. дис... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 / В. Борщевич ; Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України. – Л., 2000. – 19 с.
24. Борщевич В. Українське церковне відродження на Волині (40-ві рр. ХХ ст.) / В. Борщевич. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 254 с.
25. Булгаков С.Н. Икона и иконопочитание в православии // Православие: очерки учения православной церкви / Булгаков С. Н. – М. : Терра, 1991. – С. 297–307.
26. Бурко Д. Відродження Української Церкви в 1941–43 роках / Д. Бурко // Рідна Церква. – 1964. – Ч. 57. – С. 5.
27. Вагнер Г.К. Канон и стиль в древнерусском искусстве / Г.К. Вагнер. – М. : Искусство, 1987. – 288 с.
28. Василик В.В. Происхождение канона (Богословие, история, поэтика) / В.Василик. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 2006. – 306 с.
29. Васюріна А. Церковна музика Середньовіччя та ідеологізація музики в ХХ ст.: парадокси подібності / Алла Васюріна // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. пр. ; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Вип. 1. – С. 203–210.

30. Вибрані музикалії з архіву бібліотеки Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка : нотографічний покажчик / [упоряд. та вступ. ст. І.М. Антонюк; авт. передмови Л.О. Кияновська]. – Львів : [б.в.], 2009. – 148 с.
31. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви. – Репринтне видання: у 4-х тт. / І. Власовський. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату , 1998. – Т.4. – Кн. 2. – 416 с.
32. Влодек П. Православ'я на Волині / Петро Влодек. – Луцьк : Надстир'я, 1996. – 35 с.
33. Волошин Ю. Відродження Української Автокефальної Православної Церкви в умовах німецько-фашистської окупації: (1941–1943 рр.) / Юрій Волошин // Сучасність. – 1998. – №6. – С. 85–91.
34. Волошин Ю. Українська Православна Церква в роки нацистської окупації (1941–1944 рр.). – Полтава: Полтав. держ. пед. ін-т ім. В.Г. Короленка, 1997. – 126 с.
35. Воронин О. Автокефалія Української Православної Церкви / О. Воронин. – Кенсінгтон : Воскресіння, 1990. – 63 с.
36. Гаврилюк С. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – поч. XX ст.) : монографія / Світлана Гаврилюк. – Луцьк : Вежа, 2002. – 530 с.
37. Гарднер И.А. Богослужбное пение Русской Православной Церкви / И.А. Гарднер. – Т. 1: Сущность, система и история. – М. : Православный Свято-Тихоновский Богословский институт, 2004. – 498 с.
38. Гарднер И.А. Богослужбное пение Русской Православной Церкви / И.А. Гарднер. – Том 2: История. – М. : Православный Свято-Тихоновский Богословский институт, 2004. – 530 с.
39. Герасимова-Персидская Н.А. Музыка. Время. Пространство / Нина Герасимова-Персидская. – К. : Дух і літера, 2012. – 408 с.

40. Герасимова-Персидська Н.О. Хоровий концерт на Україні в XVII–XVIII ст. / Н.О. Герасимова-Персидська. – К. : Муз. Україна, 1978. – 182 с.
41. Гика В. Анатований перелік окремих документів з фондів ДАВО про діяльність Свято-Троїцького собору в 1932–1954 роках / В. Гика // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині : наук. зб. : матеріали XVII Волин. обл. наук. конф. – Луцьк: б.в., 2005. – С. 36–57.
42. Годованюк О.М. Монастирі та храми Волинського краю / О.М. Годованюк. – К. : Техніка, 2004. – 176 с.
43. Головацький Р. Пояснення богослужінь. – 2-е вид. / Р. Головацький. – Львів : Місіонер, 1998. – 297 с.
44. Гордієнко В. Німецько-фашистський окупаційний режим і православні конфесії в Україні / В. Гордієнко // Український історичний журнал. – 1998. – №3. – С. 73–81.
45. Гриневич Т.В. Обробки гласового співу у творчості композиторів кінця XIX – початку XX століття / Т.В. Гриневич // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2005. – № 21. – С. 167–169.
46. Гронь Р. Свящ. Митрополит Полікарп – головний керманч другого відродження Української Православної Церкви 1941–1942 рр. / Р. Гронь // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю першого та 70-річчю другого відродження Української Православної Церкви. – Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. – С. 75–85.
47. Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолствующего большинства / А.Я. Гуревич. – М. : Искусство, 1990. – 396 с.
48. Гусарчук Т. Артемій Ведель / Тетяна Гусарчук // Український музичний архів: документи і матеріали з історії української музичної культури. – Вип. 2. – К. : Центрмузінформ, 1999. – С. 69–101.

49. Гусарчук Т.В. Інтерпретація псалмів у хорових концертах А. Веделя / Гусарчук Тетяна // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського. – Вип. 4 : Музика і Біблія. – 1999. – С. 108–113.
50. Гусарчук Т. Творчість А. Веделя і деякі тенденції розвитку вітчизняного музичного мистецтва XVIII ст. / Тетяна Гусарчук // Українська музична культура минулого і сучасності в міжнародних зв'язках: зб. ст. – К. : б.в., 1989. – С. 79–86.
51. Густова Л. Трактовка византийского канона в западнорусской певческой культуре православной традиции (XI–XVIII вв.) / Лариса Густова // Культура. Наука. Творчество : сб. науч. ст. – 2011. – Вып.5. – С. 433–441.
52. Давидова М. Понятие канона в современной иконописи и христианском искусстве / М. Давидова, Е. Шлычкова / [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.portal-slovo.ru/art/35906.php>
53. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук / Жак Дерріда // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 617–640. (Слово. Знак. Дискурс).
54. Драганчук В.М. Музика як фактор психокоригування: історичний, теоретичний і практичний аспекти : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Драганчук Вікторія Миколаївна ; Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. – К., 2003. – 19 с.
55. Еко У. Надінтерпретація текстів / Умберто Еко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 549–563. (Слово. Знак. Дискурс).
56. Еко У. Поетика відкритого твору / Умберто Еко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 525–538. (Слово. Знак. Дискурс).

57. Еко У. Поміж автором і текстом / Умберто Еко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 564–580. (Слово. Знак. Дискурс).
58. Еко У. Риторика та ідеологія / Умберто Еко // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 539–548. (Слово. Знак. Дискурс).
59. Ефименко А.Г. Пути обновления теории и богослужебной практики католической мессы XX столетия (на примере творчества церковных композиторов) : монографія / А.Г. Ефименко. – Луцк : Вежа, 2011. – 402 с.
60. Єфіменко А.Г. Католицька меса першої половини – середини ХХ століття: художньо-естетичні та літургійні аспекти : автореф. дис... д-ра мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Єфіменко Аделіна Геліївна ; Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. – К., 2011. – 32 с.
61. Єфіменко А. Літургійний жанр як інтеракція: контекст сучасної композиторської творчості / Аделіна Єфіменко // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. – Вип. 85 : Духовна культура України: традиції та сучасність. – 2010. – С. 344–356.
62. Жданова Л. Лаврський церковний спів / Жданова Л., Масалова І. // Українська культура. – 2003. – № 5. – С. 26–27.
63. Загнітко К. Нове розуміння григоріанського співу у другій половині ХХ століття / Катерина Загнітко // Українська музика: Науковий часопис / [засн. ЛНМА ім. М. В. Лисенка; голов. ред. І. Пилатюк]. – Щоквартальник. – 2011. – Ч. 2. – С. 144–157.
64. Задорожний І.З. Простопініє Бокшая-Малинича в контексті української ірмолойної традиції (на матеріалі ірмосів та вибраних співів літургій) : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне

- мистецтво / Задорожний Ігор Зенонович ; Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2008. – 20 с.
65. Зинкевич Е. *Mundus musicae*. Тексты и контексты. Избранные статьи / Елена Зинкевич. – К. : ТОВ «Задруга», 2007. – 616 с.
66. Ивашкин А.В. Канон в музыке как эстетический принцип : автореф. дис.... канд. искусствовед. : спец. 17.00.03 – Музыкальное искусство / Ивашкин Александр Васильевич; Всесоюз. науч.-исслед. ин-т искусствознания, 1978. – 22 с.
67. Іванишин В. Українська церква і процес національного відродження. – 2-е вид. / Василь Іванишин. – Дрогобич : Відродження, 1990. – 94 с.
68. Іванов В.Ф. Дмитро Бортнянський / В.Ф. Іванов. – К. : Муз. Україна, 1980. – 143 с.
69. Іванов В.Ф. Навчання церковного співу в Україні у IX–XVII ст. / В.Ф. Іванов. – К. : Муз. Україна, 1997. – 248 с.
70. Іванов В.Ф. Співацька освіта в Україні XVIII ст. / В.Ф. Іванов. – К. : Муз. Україна, 1997. – 289 с.
71. Ігнатова Л. Феномен духовності у контексті музичного мистецтва як прояву внутрішньої сутності людини / Ігнатова Лариса // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. – Вип. 85 : Духовна культура України: традиції та сучасність. – 2010. – С. 22–35.
72. Іларіон (митрополит). Поділ єдиної христової церкви і перші спроби поєднання її: історично-канонічна монографія / Іларіон (Митрополит). – Вінніпег : Видання Греко-Православної Церкви в Канаді, 1952. – 384 с.
73. Інгарден Р. Про пізнання літературного твору / Роман Інгарден // Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 176–208. (Слово. Знак. Дискурс).

74. Історія релігії в Україні: у 10-ти тт. – Т. 3 / [ред. А. Колодного, В. Климова]. – К. : Український Центр духовної культури, 1999. (Православ'я в Україні).
75. Канон // Українська радянська енциклопедія : в 12-ти тт. – Т. 4. – 2-е вид. – К. : Головна редакція УРЕ, 1979. – С. 556–557.
76. Каплун Т.М. Грецький розспів у контексті російської церковно-співацької практики середини XVII–XVIII століть : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Каплун Тетяна Михайлівна ; Одеська державна музична академія ім. А.В. Нежданової. – Одеса, 2005. – 16 с.
77. Карашевич П. Нарис історії православної церкви на Волині: репринт. вид. / Платон Карашевич. – Луцьк : Твердиня, 2010. – 164 с. (Старожитності Волині)
78. Категорія // Словник української мови: в 11-ти тт. – Т. 4 / [АН УРСР. Інститут мовознавства; ред. І.К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1973. – С. 118.
79. Катрич О.Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Катрич Ольга Тарасівна ; Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2000. – 17 с.
80. Кияновська Л. Дмитро Бортнянський як український композитор / Любов Кияновська // Український альманах 2000. – Варшава : Об'єднання українців у Польщі, 2001. – С. 93–97.
81. Кияновська Л. Сильова еволюція галицької музичної культури XIX–XX ст. / Любов Кияновська. – Тернопіль : СМП Астон, 2000. – 339 с.
82. Кияновська Л. Церковний спів галицької композиторської школи / Любов Кияновська // Калофонія : науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. – Ч. 1 (До 70-ліття Олександри Цалай-Якименко). – Львів : Вид-во Львівської Богословської академії, 2002. – С. 140–150.

83. Кияновська Л. «Перемиська школа» як культурологічний феномен / Любов Кияновська // Перемишль і перемиська земля. – Перемишль ; Львів, 2002. – С. 97–104.
84. Коваленко М.І. Цілі і методи німецької імперіалістичної політики на окупованих теренах / М.І. Коваленко // Літопис УПА. – Т. 1. Волинь і Полісся. Німецька окупація. – Кн. 1. Початки УПА: Документи і матеріали. – Торонто : Літопис УПА, 1989. – С. 56–102.
85. Козаренко О. Феномен національної музичної мови: монографія / Олександр Козаренко / [відп. ред. І. Пясковський, О. Купчинський]. – Л. : НТШ, 2000. – 284 с. (Українознавча бібліотека НТШ. Число 15).
86. Колосок Б.В. Православні святині Луцька / Б.В. – К. : Техніка, 2003. – 296 с.
87. Коменда О.І. Духовні теми і жанри в українській музиці кін. ХХ ст. – поч. ХХІ ст. / Ольга Коменда // Студії мистецтвознавчі. – Ч. 4 (16). Театр. Музика. Кіно. – 2006. – С. 51–55.
88. Коменда О.І. Поняття жанру в сучасному музикознавстві / Ольга Коменда // Музична україністика: сучасний вимір: зб. наук. пр. – Вип. 3. – 2009. – С. 120–140.
89. Коменда О.І. Стиль, напрямок і метод: до питання розмежування та правомірності застосування понять у музикознавстві / Ольга Коменда // Проблеми педагогічних технологій: зб. наук. пр. – Вип. 3–4. – 2009. – С. 68–76.
90. Копиця М.Д. Епістологія в лабіринтах музичної історії : монографія / М.Д. Копиця. – К. : Автограф, 2008. – 528 с.
91. Корнелюк Д. Духовне небо Волині : презентаційний альманах / Д. Корнелюк. – Луцьк : Надстир'я, 2008. – 308 с.
92. Корній Л. Українська музична культура. Погляд крізь віки : монографія / Лідія Корній, Богдан Сюта. – Київ : Муз. Україна, 2014. – 589 с.

93. Корній Л. Турійський Ірмолой початку XVII ст. – стародавня пам'ятка церковного співу в Україні / Л.П. Корній, Л.А. Дубровіна // Рукописна та книжкова спадщина України : археологічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів. – К. : [б. в.], 1994. – Вип. 2. – С. 22–30.
94. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні / В. Косик. – Париж ; Нью-Йорк ; Львів, 1993. – 660 с.
95. Костюк Н.О. Діяльність регентів у царині богослужбово-музичної культури України початку XX століття / Н.О. Костюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство / [ред. О.С. Смоляка]. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. – № 2. – С. 121–129.
96. Костюк Н.О. До проблеми формування стильових засад перемишльської школи: українські богослужбово-співочі чинники у творчості чеських музикантів / Н.О. Костюк // Слов'янський світ: зб. наук. пр. – К. : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2012. – Вип. 10. – С. 77–114.
97. Котляревский И.А. К вопросу о понятийности музыкального мышления / Котляревский И.А. // Музыкальное мышление: сущность, категории, аспекты исследования: сб. ст. ; [сост. Л.И. Дыс]. – К. : Муз. Украина, 1989. – С. 28–35.
98. Котляревський І.А. Парадигматичні аспекти розвитку понятійного апарату музикознавства / І.А. Котляревський // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. – Вип. 7 : Музикознавство: з XX у XXI століття. – 2000. – С. 31–33.
99. Леві-Стросс К. Міт та значення / Клод Леві-Стросс // Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / [ред. Марії Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 448–464. (Слово. Знак. Дискурс).

100. Легкун О.Г. Постаті музичної культури Південно-Західної Волині першої третини ХХ століття / О.Г. Легкун // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство / [ред. О.С. Смоляка]. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – № 1. – С. 122–129.
101. Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський. – К. : ПБП Фотовідеосервіс, 1993. – 128 с.
102. Лис С. Про спробу закриття Луцького кафедрального Свято-Троїцького собору у 60-х роках ХХ ст. / Лис Сергій // III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу». Луцьк, 17–19 травня 2006 р. : доповіді та повідомлення : в 3-х тт. / Укр. іст. т-во, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки / [гол. ред. Л. Винар, І. Коцан; відп. ред. С. Гаврилук, О. Гаврилук, В. Пришляк, Л. Шваб]. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 3. – С. 281–284.
103. Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр: История и современность / Марина Лобанова. – М. : Сов. композитор, 1990. – 222 с.
104. Лозовицький В. Шляхи провидіння Божого в історії Луцького кафедрального Свято-Троїцького собору (з позицій християнського провіденціалізму) / Василь Лозовицький // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Свято-Троїцький собор в історії Луцька та Волині: зб. матеріалів XVII Волинської обласної наукової конференції. – Луцьк : [б.в.], 2005. – С. 5–10.
105. Лосев А.Ф. О понятии художественного канона / А.Ф. Лосев // Проблема канона в древнем и средневековом искусстве Азии и Африки : сб. ст. / [ред. Муриан И.Ф.]. – М. : Наука, 1973. – С. 6–15.
106. Лосев А.Ф. Художественные каноны как проблема стиля / А.Ф. Лосев // Вопросы эстетики. – М. : Изд. МГУ, 1964. – Вып. 6. – С. 351–399.

107. Лосев А.Ф. Канон Поликлета / А.Ф. Лосев // История античной эстетики : в 8-ми тт. – Т. 1. : Ранняя классика. – Ч. 2. – М. : АСТ ; Харьков : Фолио, 2000. – С.327–339. (Вершины человеческой мысли).
108. Лотман Ю.М. Асимметрия и диалог / Ю.М. Лотман // Лотман Ю.М. Статьи по семиотике культуры и искусства. – СПб. : Академический проект, 2002. – С. 46–57. (Серия «Мир искусств»).
109. Лотман Ю.М. Каноническое искусство как информационный парадокс / Ю.М. Лотман // Лотман Ю.М. Статьи по семиотике культуры и искусства. – СПб. : Академический проект, 2002. – С. 314–321. (Серия «Мир искусств»).
110. Лотман Ю.М. О содержании и структуре понятия «художественная литература» / Ю.М. Лотман // Лотман Ю.М. Статьи по семиотике культуры и искусства. – СПб. : Академический проект, 2002. – С. 203 – 215. (Серия «Мир искусств»).
111. Лотман Ю. Текст у тексті / Юрій Лотман // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 581–597. (Слово. Знак. Дискурс).
112. Мазель Л.А. Анализ музыкальных произведений / Л.А. Мазель, В.А. Цуккерман. – М. : Музыка, 1979. – 752 с.
113. Мазель Л.А. Вопросы анализа музыки / Л.А. Мазель. – М. : Сов. композитор, 1978. – 352 с.
114. Мазель Л.А. О природе и средствах музыки: теоретический очерк / Л.А. Мазель. – М. : Музыка, 1991. – 80 с.
115. Маркова Е.Н. Проблемы музыкальной культурологии / Е.Н. Маркова. – Одесса: Астропринт, 2000. – 104 с.
116. Маценко П. Конспект історії української церковної музики / Павло Маценко. – Вінніпег ; Манітоба : Вид-ня Колегії Св. Андрея, 1973. – 101 с.

117. Маценко П. Нариси до історії української церковної музики / Павло Маценко. – Репринтне видання. – К. : Муз. Україна, 1994. – 152 с.
118. Медведик Ю. Джерелознавчі, текстологічні та стильові аспекти дослідження українських духовних пісень XVII–XVIII століть / Юрій Медведик // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії : зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 9. – С. 139–142.
119. Медведєв С. Митрополит Діонісій. Українізація Православ'я на Волині / С. Медведєв, В. Савчук // Краєзнавчі нариси з історії Кременеччини. – Кременець : [б.в.], 2009. – С. 40–62.
120. Милусь В. Волинська духовна семінарія в Луцьку (1946–1964 рр.) / Василь Милусь. – Луцьк : Волинські обереги, 2001. – 62 с.
121. Милусь В. І. Державна влада і православна церква на Волині у другій половині 40-х – 50-х роках ХХ століття : монографія / В.І. Милусь ; Інститут історії України НАН України ; Волинський національний ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волинянин, 2008. – 228 с.
122. Михайлов М. Стиль в музице: исследование / Михаил Михайлов. – Ленинград : Музыка, 1981. – 264 с.
123. Міненко Т. Православна церква в Україні під час Другої світової війни. – Т.1 / Т. Міненко. – Вінніпег ; Львів : Видання Львівського музею історії релігії «Логос», Колнгія св. Андрія, 2000. – 392 с.
124. Москаленко В.Г. Творческий аспект музыкальной интерпретации (К проблеме анализа): исследование / В.Г. Москаленко. – К. : Изд-во Киевской гос. консерватории, 1994. – 157 с.
125. Москаленко В. Музичний твір як текст / Віктор Москаленко // Київське музикознавство. Вип. 7 : Текст музичного твору: практика і теорія : зб. ст. – 2001. – С. 3–10.
126. Мукаржовський Я. Мова літературна і мова поетична / Ян Мукаржовський // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 425–447. (Слово. Знак. Дискурс).

127. Назайкинский Е.В. Стиль и жанр в музыке : учеб. пособ. / Е.В. Назайкинский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 248 с.
128. Новакович М.О. Канон українського музичного модернізму в творчості Бориса Лятошинського : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Новакович Мирослава Олександрівна; Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка. – Львів, 2008. – 21 с.
129. Новакович М.О. Канон українського музичного модернізму в творчості Бориса Лятошинського : дис....канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Новакович Мирослава Олександрівна; Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка. – Львів, 2008. – 193 с.
130. Новая Скрижаль или Объяснение о Церкви, о Литургии и о всех службах и утварях церковных: в 2-х тт. – Т. 1. / Репр. изд. – М. : Русский Духовный Центр, 1992. – 272 с.
131. Осадча С.В. Літургічна природа Православних Богослужбових піснеспівів : культурологічний аспект / С.В.Осадча // Музичне мистецтво : зб. наук. ст. – Вип. 8. – 2008. – С. 78–86.
132. Осадця О.П. Українська нотовидавнича справа у Галичині, Буковині, на Закарпатті та на еміграції ХІХ – першої половини ХХ століть : автореф. дис... канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.01 – Музичне мистецтво / Осадця Ольга Павлівна ; Львівська держ. музична академія ім. М.В. Лисенка. – Львів, 2005. – 20 с.
133. Основні поняття Літургики / [уклад. Петро Черемський; пригот. до вид. о. Леонід Костко]. – Львів : Місіонер, 1996. – 158 с.
134. Поняття // Словник української мови: в 11-ти тт. – Т.7 / [АН УРСР. Інститут мовознавства; ред. І.К. Білодіда]. – К. : Наук. думка, 1976. – С. 168.
135. Попов А.И. Восточный эстетический канон в гуманитарной культуре современности: на примере художественного творчества : автореф.

- дис.... канд. філософ. наук : спец. 24.00.01 – Теорія і історія культури / Попов Александр Иванович. – Липецк, 2007. – 21 с.
136. Потебня О. Думка й мова / Олександр Потебня // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. Марії Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 34–54. (Слово. Знак. Дискурс).
137. Православная икона. Канон и стиль. К богословскому рассмотрению образа: сб. ст. / [Сост. Стрижев А.Н.] – М. : Паломник, 1998. – 496 с. (Живопись. Иконопись. Мозаика. Реставрация).
138. Прилепа О.П. Функції музичного тексту у втіленні канонічного змісту Богородичних піснеспівів у традиції богослужбового співу Києво-Печерської Лаври (за джерелами кінця ХVІ – початку ХІХ ст.) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : спец 17.00.03 – Музичне мистецтво / Прилепа Олеся Петрівна ; НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського. – К., 2011. – 19 с.
139. Прилуцька О. [Ольга Коменда] Сад божественних пісень Володимира Ганжука / Олеся Прилуцька // Волин. губернські відомості. – 2003. – №11 (130). – 13 берез. – С. 10.
140. Путятицька О. В. Болгарський наспів і українсько-білоруська традиція церковного монодичного співу кінця ХVІ–ХVІІІ ст. (джерелознавче і порівняльно-стильове дослідження) : автореф. дис....канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Путятицька Ольга Вікторівна ; Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2009. – 20 с.
141. Пясковский И.Б. Логика музыкального мышления / И.Б. Пясковский. – К. : Муз. Україна, 1987. – 184 с.
142. Пясковський І. До проблеми семіотичного аналізу музичного тексту / Ігор Пясковський // Київське музикознавство. – Вип. 7 : Текст музичного твору: практика і теорія : зб. ст. – 2001. – С. 37–41.

143. Регуліч І. Два типи Херувимських у богослужбовому каноні Української Православної церкви / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 5. – С. 75–89.
144. Регуліч І. Два типи Херувимських у богослужбовому репертуарі православної церкви в Україні / Ірина Регуліч // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів. – Луцьк : Вид-во Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки, 2011. – С. 182–183.
145. Регуліч І. Збірник церковних піснеспівів видання Святішого Синоду (СПб, 1903 р.) як приклад творчої діяльності церковних композиторів петербурзької школи (з нотної колекції В. Ганжука) / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 7. – С. 153–167.
146. Регуліч І. Канон св. Андрія Критського Д. Бортнянського в аспекті поетично-музичного діалогу / Ірина Регуліч // Ставропігійські філософські студії: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 4. – С. 196–211 (ULTIMA RATIO).
147. Регуліч І. Канон св. Андрія Критського Д. Бортнянського: питання жанрової поетики та структури / Ірина Регуліч // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр: наукові зап. Рівненського державного гуманітарного університету : у 2-х тт. – Т.1. – 2009. – Вип. 15. – С. 165–174.
148. Регуліч І. Категорія канону в світовому культурологічному дискурсі / Ірина Регуліч // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство. – 2012. – № 2. – С. 29–35.

149. Регулич И.В. Маргиналии нотной коллекции отца Владимира Ганжука как документ эпохи / И.В. Регулич // Художественная культура России в региональном аспекте: вчера, сегодня, завтра : материалы Всероссийской научной конференции, 29 – 30 сентября 2014 г. – 2-е изд., доп. / ФГБОУ ВПО «Красноярская государственная академия музыки и театра» ; гл. ред. К.А. Якобсон; науч. ред. И.В. Ефимова. – Красноярск : ФГБОУ ВПО КГАМиТ, 2014. – С. 126–135.
150. Регуліч І. Нотна колекція церковних творів прот. Володимира Ганжука / Ірина Регуліч // Матеріали за 9-а міжнародна научна практична конференція, «Новината за напреднали наука». – Т.42. Физическа култура и спорт. Музика и живот. – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2013. – С. 72–75.
151. Регуліч І. Нотна колекція церковних творів прот. Володимира Ганжука: спроба характеристики / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 4. – С. 82–93.
152. Регуліч І. Твори композиторів петербурзької школи церковного співу у нотній колекції В. Ганжука / Ірина Регуліч // Минуле і сучасність української музичної культури крізь призму європейських класичних традицій : зб. матеріалів наук.-практ. конф. науково-педагогічних, педагогічних працівників, аспірантів та студентів ВНЗ III–IV рівнів акредитації України (4 квітня 2013 р.). – Харків : ХНАДУ, 2013. – С. 35–37.
153. Регуліч І. Твори композиторів петербурзької школи церковного співу у нотній колекції В. Ганжука / Ірина Регуліч // Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень : матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (14–15 травня 2012 р.). – Луцьк : Вид-во Волин. нац. ун-ту імені Лесі Українки, 2012 – С. 220–222.

154. Регуліч І. Твори композиторів петербурзької школи церковного співу у нотній колекції Володимира Ганжука / Ірина Регуліч // Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно. – 2011. – Ч. 3 (35). – С. 74–83.
155. Регуліч І. Типологія канону Яна Ассмана / Ірина Регуліч // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 10. – С. 326–336.
156. Регуліч І. Типологія канону Яна Ассмана / Ірина Регуліч // Трансформаційні процеси в освіті і культурі : зб. матеріалів Міжнародної наук.-творч. конф. – Одеса ; Київ ; Варшава, 24–25 квіт. 2013 р. – К. : НАККіМ, 2013. – С. 224–226.
157. Рікер П. Що таке текст? Пояснення і розуміння / Поль Рікер // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 305–326. (Слово. Знак. Дискурс).
158. Рожко В. Відродження Української Православної Церкви на Волині 1917–2006 рр. : історико-краєзнавчий нарис / Володимир Рожко. – Луцьк : Волинська книга, 2007. – 348 с.
159. Рожко В. Волинська духовна семінарія (1796–2011) : історичний нарис / Володимир Рожко. – Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. – 320 с.
160. Рожко В. Нарис історії Української Православної Церкви на Волині / Володимир Рожко. – Луцьк : Медіа, 2001. – 672 с.
161. Рожко В. Православні єпархії Волині / Володимир Рожко // Луцький замок. – 2000. – 7 верес. – С. 9; 5 жовт. – С. 9.
162. Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся : історико-краєзнавчий нарис / Рожко Володимир. – Луцьк : Медіа, 2000. – 692 с.
163. Рожок В.І. Музика і сучасність : монографічні дослідження, науково-популярні, критичні та публіцистичні твори / В.І. Рожок. – К. :

- Пошуково-видавниче агентство «Книга Пам'яті України», 2003. – 220 с.
164. Рыцарева М.Г. Композитор Д. Бортнянский: Жизнь и творчество / М.Г. Рыцарева. – Л. : Музыка, 1979. – 255 с.
165. Самойленко О.І. Теорія музикознавчої інтерпретації як напрям сучасної герменевтики / Самойленко Олександра // Часопис Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. – № 2 (11). – 2011. – С. 3–10.
166. Серета Н.В. Жанровий канон Православної Літургії (на матеріалі Літургій українських та російських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століть) : автореф. дис. канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Серета Наталія Вікторівна; Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2004. – 18 с.
167. Сидоренко В. Три естетики. От канона к проекту / Владимир Сидоренко. – Режим доступа к источнику : <http://sergeserov.livejournal.com/512481.html>
168. Сиротинська Н.І. Вибрані осмогласні жанри української монодії : автореф. дис... канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Сиротинська Наталія Ігорівна; Львівська державна музична академія ім. М.В. Лисенка. – Львів, 2004. – 16 с.
169. Сиротинська Н. Перемишльський ірмолой Михайла Левицького / Наталя Сиротинська // Українська музика: наук. часопис / [засн. ЛНМА ім. М.В. Лисенка; голов. ред. І. Пилатюк]. – 2011. – Ч. 2. – 2011. – С. 5–16.
170. Скальська І. Роль православного духовенства в боротьбі за становлення Української Автокефальної Православної церкви на Волині у міжвоєнний період ХХ ст. / Ірина Скальська // ІІІ Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу». – Луцьк, 17–19 травня 2006 р. : доповіді та повідомлення : в 3-х томах / Укр. іст. т-во, Волин. нац. ун-т ім. Лесі

- Українки / [гол. ред. : Л. Винар, І. Коцан; відп. ред. С. Гаврилук, О. Гаварилук, В. Пришляк, Л. Шваб]. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 3. – С. 297–300.
171. Скребков С.С. Художественные принципы музыкальных стилей / С.С. Скребков. – М. : Музыка, 1973. – 448 с.
172. Смоленский С. О древне-русскихъ пѣвческихъ нотаціяхъ : историко-палеографическій очеркъ / [Электронный ресурс] / С. Смоленский. – СПб, 1901. – Том 145. – 122 с. (Памятники древней письменности и искусства). – Режим доступа к источнику : <http://www.knigafund.ru/books/9600/read>
173. Соловій Мелетій М. Божественна Літургія: Історія – розвиток – пояснення / о. Мелетій М. Соловій. – Львів : Свічадо, 1999. – 440 с.
174. Супрун-Яремко Н.О. Майстер найпотаємнішої пластики хорового співу Олександра Тарасенка / Надія Онисимівна Супрун-Яремко // Музикознавчі праці : зб. наук. ст. – Рівне : Видавець О. Зень, 2010. – С. 484–500.
175. Сюта Б. Категорія дискурсу в аналізі організації художньої цілісності в сучасній музиці / Богдан Сюта // Мистецтвознавчі записки. – Київ, 2003. – Вип. 3–4. – С. 3–11.
176. Тальберг Н.Д. История Русской Церкви 1801–1908 гг. / [Электронный ресурс] / Николай Дмитриевич Тальберг. – Режим доступа к источнику: <http://lib.pravmir.ru/library/readbook/2188>
177. Терещенко-Кайдан Л.В. Ірмолой Гаврила Головні – унікальна пам'ятка української церковно-співацької культури XVII–XVIII ст. : автореф. дис.... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Терещенко-Кайдан Лілія Володимирівна ; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. – К., 2009. – 19 с.
178. Тисячоліття Православ'я на Волині / [упоряд. М. Моліс]. – Дубно: [б.в.], 1992. – 147 с.

179. Тріюдь Постова. – Київ : Видавничий відділ Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2002. – 695 с.
180. Трубецкая М.А. Канон в музыкальной культуре: к проблеме единства традиции : дис...канд. культурологии : спец. 24.00.01 – Теория и история культуры / Трубецкая Марина Александровна. – Саратов, 2006. – 181 с.
181. Флоренский П. Иконостас : избранные труды по искусству / Павел Флоренский. – СПб : Мифрил–Русская книга, 1993. – 365 с.
182. Формирование литературного канона / [Электронный ресурс] // Материалы научного семинара. – Уфа. Музей современного искусства им. Н. Латфуллина. – 14 мая 2009 г. – Режим доступа к источнику : <http://nevmenandr.net/seminarium/canon.pdf>
183. Харишин М. Становище Луцької та Західно-Українських Православних єпархій в кінці XVII – XVIII століттях / Михайло Харишин // Волинь і Волинське зарубіжжя. – Луцьк: [б.в.], 1994. – С. 52–55.
184. Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс / Ю. Холопов. – М. : Музыка, 1988. – 510 с.
185. Холопов Ю. Классические структуры в современной гармонии / Ю. Холопов // Теоретические проблемы музыки XX века. – Вып. 1 ; [ред.-сост. Ю. Тюлин]. – М. : Музыка, 1967. – С. 91–128.
186. Холопов Ю. Об общих логических принципах современной гармонии / Ю. Холопов // Музыка и современность. – Вып. 8. – М. : Музыка, 1974. – С. 229–277.
187. Холопов Ю. Об эволюции европейской тональной системы / Ю. Холопов // Проблемы лада: сб. ст. / [Сост. К. Южак]. – М. : Музыка, 1990. – С. 35–76.
188. Холопов Ю.Н. Принцип классификации музыкальных форм и жанров / Ю.Н. Холопов // Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров. – М. : Музыка, 1971. – С. 41–94.

189. Цалай-Якименко О. Київська школа музики XVII століття / О. Цалай-Якименко. – Львів : Наук. т-во ім. Т. Шевченка у Львові, 2002. – 486 с.
190. Цуранова О.О. С.В. Смоленський та новий напрям у російській духовній музиці кінця XIX – початку XX століть : автореф. дис... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Цуранова Оксана Олексіївна ; Харківський державний університет мистецтв ім. І.П. Котляревського. – Харків, 2009. – 19 с.
191. Чекан Ю.І. Інтонаційний образ світу : монографія / Юрій Чекан. – К. : Логос, 2009. – 227 с.
192. Чекан Ю. Методологічна мозаїка та концептуальна цілісність історії музики / Ю. Чекан // Питання організації художньої цілісності музичного твору. Науковий вісник Національної музичної академії ім. П.І. Чайковського. – 2005. – Вип. 51. – С. 18–24.
193. Швець-Савицька Н. Деякі проблеми пізнього композиторського стилю / Н.Швець-Савицька // Наукові збірки Львівської державної музичної академії ім. М.В. Лисенка: Питання стилю і форми в музиці. – 2001. – Вип. 4. – С. 5–22.
194. Шевчук О.Ю. Київський наспів у контексті церковно-монодичного співу України та Білорусії XVII–XVIII ст. (джерела, жанри, риси стилістики) : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Шевчук Олена Юріївна ; Національна музична академія України ім. П.І.Чайковського. – К., 1999. – 20 с.
195. Шевчук Е.Ю. Псалмы в украинском монодическом пении XVII–XVIII вв. / Шевчук Елена // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. – 1999. – Вип. 4. Музика і Біблія. – С. 90–108.
196. Шиманський П.Й. Музична культура Волині 1-ї пол. XX ст. : монографія. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. – 172 с.

197. Шип С.В. Знакова функція та мовна організація музичного мовлення : автореф. дис.... д-ра мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Шип Сергій Васильович ; Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2002. – 42 с.
198. Шип С.В. Музична форма від звуку до стилю : навч. посіб. / С.В. Шип. – К. : Заповіт, 1998. – 367 с.
199. Шреєр-Ткаченко О. Історія української музики : у 2-х чч. – Ч.1 : Розвиток української музичної культури від найдавніших часів до середини ХІХ століття. – К. : Муз. Україна, 1980. – 198 с.
200. Штинько В. Волинь: храми і люди / Штинько В., Ковальчук Є. – Луцьк : ВМА «Терен», 2010. – 292 с.
201. Шуміліна О.А. Перехідні процеси в українській партесній музиці середини ХVІІІ століття (за матеріалами київської колекції рукописних пам'яток) : автореф. дис.... канд. мистецтвознав. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Шуміліна Ольга Анатоліївна ; Національна музична академія України ім. П.І. Чайковського. – К., 2004. – 19 с.
202. Шуміліна О. Московська колекція музичних рукописів як джерело вивчення творів Максима Березовського / Ольга Шумік // Українська музика: науковий часопис / [засн. ЛНМА ім. М. В. Лисенка; голов. ред. І. Пилатюк]. – 2011. – Ч. 2. – С. 16–24.
203. Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона: в 86 тт. / [под ред. проф. И.Е. Андреевского, К.К. Арсеньева, Ф.Ф. Петрушевского]. – СПб ; Лейпциг : Ф.А. Брокгаузъ, И.А. Ефронъ, 1890–1907 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа к источнику : <http://www.vehi.net/brokgauz/>
204. Юдкін-Ріпун І. Семантика та статистика: організація тексту в культурі ХХ століття / І. Юдкін-Ріпун // Матеріали до українського мистецтвознавства : зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 2. – С. 86–91.

205. Якобсон Р. Лінгвістика і поетика / Роман Якобсон // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 465–490. (Слово. Знак. Дискурс).
206. Якуб'як Я. Духовна музика в посттоталітарному суспільстві / [підгот. до друку, вступ О. Захарчук) / Ярема Якуб'як // Українська музика: наук. часопис / [засн. ЛНМА ім. М.В. Лисенка; голов. ред. І. Пилатюк]. – 2011. – Ч. 2. – С. 139–143.
207. Ямпольский М. Литературный канон и теория «сильного» автора / Михаил Ямпольский // Иностранная литература. – 1998. – № 12 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа к источнику : <http://magazines.russ.ru/inostran/1998/12/iamp.html>
208. Ясіновський Ю. Богородичний культ в українській монодії / Юрій Ясіновський // Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтво. – 2003. – С. 76–83.
209. Ясіновський Ю. Візантійська гимнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного часу / [Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України]. – Львів, 2011. – 468 с. (Історія української музики: Дослідження. Вип. 18).
210. Ясіновський Ю. Жанри і форми літургійного співу / [Електронний ресурс] / Юрій Ясіновський. – Режим доступу до джерела : <http://regent.cerkiew.net/Biblioteka/Jasinowskyj%20Zhanry.pdf>
211. Ясіновський Ю. З історії музики західноукраїнських земель XVI–XVII ст. / Юрій Ясіновський // Українське музикознавство. – 1986. – Вип. 21. – С. 107–116.
212. Ясіновський Ю. Нотолінійні ірмолої у Любліні / Юрій Ясіновський // Українська музика: наук. часопис / [засн. ЛНМА ім. М.В. Лисенка; голов. ред. І. Пилатюк]. – 2011. – Ч. 2. – С. 89–91.
213. Яусс Г.Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика / Ганс Роберт Яусс // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред.

- М. Зубрицької; 2-е вид., доп.]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 368–465. (Слово. Знак. Дискурс).
214. Jopi H. Principles of traditional harmonization in Eastern Slavic chant / Jopi Harri. – The International Society for Orthodox Church ; Music & University of Joensuu. – 2009. – 254 p. (Composing and Chanting in the Orthodox Church Proceedings of the Second International Conference on Orthodox Church Music University of Joensuu, Finland 4–10, June 2007)
215. Jopi H. St. Peterburg Court Chant and the Tradition of Eastern Slavic Church Singing / Jopi Harri. – Turku : Turun Yliopisto University of Turku. – 2011. – 441 p. (Turun Yliopiston Julkaisuja Annales Universitatis Nurkuensis. Sarja. – Ser. B Osa – Tom. 340. Humaniora)
216. Moody I. The Seraphim above: Some Perspectives on the Theology of Orthodox Church Music / Ivan Moody // Religions. – 2015. – №6. – P. 350–364.
217. Perkovic Radak I. Serbian Traditional Church Chant and Choral Church Music in the 19th Century / Ivana Perkovic Radak // Cantus planus ; Lillafured / Hungary, 2004. – Aug. 23–28; Institute for Musicology of the Hungarian Academy of Sciences. – Budapest : Edited by Lasz16 Dobszay , 2006. – P. 187–196.
218. Takala-Roszczenko M. The «Latin» within the «Greek»: The Feast of the Holy Eucharist in the Context of Ruthenian Eastern Rite Liturgical Evolution in the 16th–18th Centuries: dissertations in Education, Humanities, and Theology / Takala-Roszczenko Maria. – Joensuu: University of Eastern Finland; Publications of the University of Eastern Finland, 2013. – 288 p.
219. Регуліч І.В. Нотна колекція церковних творів прот. Володимира Ганжука // Materiály IX mezinárodní vědecko – praktická conference «Efektivní nástroje moderních věd – 2013». – Díl 33. Tělovýchova a sport. Hudba a život. – Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2013. – stran. 92–95.

220. Rehulicz I. Ojciec Wołodymyr Hanzuk – właściciel kolekcji utworów cerkiewnych / Rehulicz Iryna // Twoja muza. – 2014. – № 4. – S. 24–26.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Алфавітний каталог колекції о. В. Ганжука

При укладенні каталогу дотримано принципу розміщення поголосників одного й того ж твору та гласових варіантів одного й того ж піснеспіву, представлених у колекції, – в одній і тій же позиції. Писану або друковану додаткову інформацію джерела, якщо така є, подано мовою оригіналу з коментарями в квадратних дужках та лапках в кінці бібліографічного опису.

1. Азеев Е. Достойно есть // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 230.
2. Азеев Е. Милость мира. Ор. 4. № 4. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с.
3. Азеев Е. Милость мира. Ор. 4. № 4. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
4. Алексей, архиеп. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 2 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «126»].
5. Алексей, иером. Непроходимая врата. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «39»].
6. Аллеманов Д.В. Милость мира. №1. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. G-dur. – 3 с.
7. Аллеманов. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице – подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «15»].
8. Аллеманов. Взбранной воеводе. – Рукопись. Поголосники (С., А., Т., Б.) – 8 с. / [Красным шариковым зарядом – «15»].
9. Ананьев В. Величит душа моя Господа. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло. – 11 с. / [На первой странице – печать

«Регент Михаил Петрович Ступницкий», на последней – его подпись и примечание «16/29 VII 1927 г. Таганрог»].

10. Ананьев В. Величит душа моя Господа. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 16 с.
11. Анисимов И. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
12. Анисимов И. Милость мира. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
13. Анисимов. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «129»].
14. Аноним. The Communion Hymn (Хвали душе моя Господа). Modern Greek. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – 1 с.
15. Аноним. Аксиос. Малого греческого распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 361.
16. Аноним. Аксиос. Московского напева. Гарм. И. Гарднера // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 361.
17. Аноним. Аксиос. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 360.

18. Аноним. Аллилуия (сокращенная). Киевского распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 52.
19. Аноним. Аллилуия. Московское. В ред. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 52.
20. Аноним. Антифон 1-й. Знаменного распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 10–11.
21. Аноним. Антифон 2-й. Антифон 3-й. Знаменного распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 11–13.
22. Аноним. Багатии обнищаша. Мелодия ново-греческого напева. Гарм. И. Гарднера // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 298.
23. Аноним. Благословен грядый во имя Господне. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия.

- Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 288.
24. Аноним. Благословен грядый во имя Господне. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. [«Благословен грядый во имя Господне», «Тело Христово»]. – Лондон, 1962. – С. 291–292.
25. Аноним. Благословен еси Господи. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 6 с.
26. Аноним. Благословенъ грядый. Тело Христово. Обычного напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 72.
27. Аноним. Благослови душа моя Господа. Греческого напева // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 1–3 / [на титульной странице карандашом зачеркнута птичка].
28. Аноним. Благослови душа моя Господа. Киевского напева // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. –

- Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 1.
29. Аноним. Благослови душе моя Господа. Греческаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. / [После малой ектеніи; Изъ псалма 145]. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 4–8 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н. Г. Уль. Петроградъ].
30. Аноним. Благослови, душе моя, Господа (Предначинательный псалом). Греческаго распева. Придворной певческой капеллы // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищнаго Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типографія, 1903. – С. 14–21.
31. Аноним. Благослови, душе моя. Псалом 102. Греческаго распева. (Антифон 1) // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 4–6.
32. Аноним. Благослови. Аминь. Утверди Боже // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 208 / [На первой страницѣ – карандашомъ птичка].

33. Аноним. Благословлю Господа на всякое время. Псалом 33 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 309 / [Мелодия из «Спутника псаломщика». – Изд. 1912. Новгород].
34. Аноним. Благочестивейшаго // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 377–379.
35. Аноним. Благочестивейшаго // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. C-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 380–382.
36. Аноним. Благочестивѣйшаго Самодержавнѣйшаго // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 210–211.
37. Аноним. Блажен муж (Первый антифон первой кафизмы). Киево-Печерской лавры // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для мужского однородного (Т.1, Т.2, Б.1, Б.2) или смешанного четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 37–44.
38. Аноним. Блажен муж (Первый антифон первой кафизмы). Киевское. // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при

- Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 31–37.
39. Аноним. Блажен муж (Первый антифон первой кафизмы). Обычного напева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 28–31.
40. Аноним. Блажен муж (Первый антифон первой кафизмы). Обычного напева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. a-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 48–50.
41. Аноним. Блажен яже избралъ // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебного пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 93 / [Приложение ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
42. Аноним. Блажени яже избрал. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – Лондон, 1962. – С. 280–281 / [Причастны дневные. На субботу].
43. Аноним. Блажени яже избралъ. № 8. – Поголосник. Сопрано. h-moll. – 2 с. / [Печатать дозв. Спб., 12 марта 1891 г. Цензоръ Архимандритъ Тихонъ].

44. Аноним. Блаженны. Греческаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 10–11 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
45. Аноним. Блаженъ мужъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – Спб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869 г. – С. 3–4 / [Птичка карандашом].
46. Аноним. Богъ Господь и явился намъ. Къ Богородице прилежно. Ред. Архангельскаго. – Рукопись. Партитура для четырехголоснаго хора. – 2 с. / [Рукописный сборникъ-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной страницѣ подпись о. В. Ганжука ; краснымъ шариковымъ зарядомъ – «29»].
47. Аноним. Богъ Господь и явился намъ. Киево-Печерской Лаври. – Рукопись. Партитура для четырехголоснаго хора. – 3 с. / [Рукописный сборникъ-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной страницѣ подпись о. В. Ганжука ; краснымъ шариковымъ зарядомъ – «38»].
48. Аноним. Богъ Господь. Греческаго распева. – Рукопись. Партитура для четырехголоснаго хора. – 2 с. / [Рукописный сборникъ-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной страницѣ подпись о. В. Ганжука ; краснымъ шариковымъ зарядомъ – «40»].
49. Аноним. Богородице Дево, радуйся. Греческаго распева. Придворной певческой капеллы // Церковно-певческій сборникъ. Том I / [Изд. 3-е

- Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 132–133.
50. Аноним. Богъ Господь, 8-ми гласовъ, съ тропарями // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 35–42.
51. Аноним. Буди имя Господне // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч.1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 34.
52. Аноним. Буди имя Господне. Знаменного распева. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 191.
53. Аноним. В память вечную. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для мужского четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 284–285 / [Мелодия из «Азбуки нач. учения нотнаго пения в цефавутном ключе»].
54. Аноним. В память вечную. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для

- четырёхголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 275–276 / [Причастны дневные. На вторник].
55. Аноним. Великая ектения (сокращенное). Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 1.
56. Аноним. Великая ектения (сокращенное). Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 2.
57. Аноним. Великая ектения. Болгарская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 1 с. / [Подписано карандашом – «см.18:23» ; красным шариковым зарядом – «72»].
58. Аноним. Великая ектения. Валаамского напева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 1.
59. Аноним. Великая ектения. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 2.
60. Аноним. Великая ектения. Обичного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. В тесном и широком расположении. – Лондон, 1962. – С. 1.
61. Аноним. Великая ектения. Сербская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «71»].
62. Аноним. Величание въ Господскіе, Богородичныя и иные нарочитые праздники // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) / [На рождество Богородицы; На воздвиженіе чеснаго креста; Преподобному Сергію; Евангелисту Іоанну Богослову; На Покровъ Пресвятыя Богородицѣ; Общій Пресвятѣй Богородицѣ; Общій безплотнымъ; На входъ во храмъ Пресвятыя Богородицы; Общій святителю и Николаю чудотворцу; На стрѣніе Господне; Въ недѣлю пятьдесятницы; На рождество Предтечево; Полтавскому торжеству; Апостоламъ Петру и Павлу; Общій Апостолу единому; Ризѣ Господней; Преображенію Господню; На успѣніе Пресвятыя Богородицы; Убрису; Усѣкновенію главы Іоанна Предтечи; Святому пророку Іліи] – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 52–69.
63. Аноним. Величанія. Знаменного и Киевского распевов (№ 51) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде] / [Знаменного распева: Рождеству Богородицы, Рождеству Христову – партитура для четырехголосного хора. Киевского распева: Святителям общее, Преподобным общее – партитура для трехголосного хора. Знаменного распева Соловьева Д.: Богородице, Благовещению – партитура для мужского или смешанного хора. Бортнянского Д. Благовещению – партитура для трехголосного хора]. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 179–185.

64. Аноним. Верую. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. Сdur. – 4 с.
65. Аноним. Вечная память. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «4»].
66. Аноним. Вечная память. Гарм. Тележинского. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «3»].
67. Аноним. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для трехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «13»].
68. Аноним. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для трехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «24»].
69. Аноним. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «5»].
70. Аноним. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «11»; в номере 11-а – отдельное «Аллилуя»].
71. Аноним. Взбранной воеводе. – Рукопись. Поголосники. (I. II. III.) – 3 с. [Красным шариковым зарядом – «13»].

72. Аноним. Взбранной воеводе. – Рукопись. Поголосники. (I., II., III.). – 8 с. / [Красным шариковым зарядом – «24»].
73. Аноним. Взбранной воеводе. Воскресению Христову. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «18»].
74. Аноним. Взбранной воеводе. Гарм. Касторского. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «20»].
75. Аноним. Взбранной воеводе. Глас 8. Киево-Печерской Лавры. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «26»].
76. Аноним. Взбранной воеводе. Из церковно-певческого сборника № 77. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «21»].
77. Аноним. Взбранной воеводе. Иного распева Киево-Печерской Лавры. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «27»].
78. Аноним. Взбранной воеводе. Киево-Печерской Лавры. Гарм. Г.В. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «16»].
79. Аноним. Взбранной воеводе. Киево-Печерской Лавры. Подобен «Поваленное тайно». – Рукопись. Партитура для четырехголосного

- хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «25»].
80. Аноним. Взбранной воеводе. Ред. Панченко. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 5 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «2» ; возле номера – птичка карандашом].
81. Аноним. Взбранной воеводъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 390–392.
82. Аноним. Взбранной воеводъ. Обычнаго роспева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 392–393.
83. Аноним. Взбранной воеводѣ побѣдительная // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 212–213.
84. Аноним. Видехом свет истинный. Знаменного роспева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора / [«Видехом свет истинный», «Да исполнятся уста наша»]. – Лондон, 1962. – С. 289–190.

85. Аноним. Видехом свет истинный. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора / [«Видехом свет истинный», «Да исполнятся уста наша»]. – Лондон, 1962. – С. 292–293.
86. Аноним. Видехом свет истинный. По обиходу 1909 г. «Ин распев» Гарм. М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора / [«Видехом свет истинный», «Да исполнятся уста наша», «Буди имя Господне», отпуст]. – Лондон, 1962. – С. 294–296.
87. Аноним. Видехомъ светъ истинный. Обычного напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 72 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
88. Аноним. Во всю землю. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 277–280 / [Причастны дневные. На четверг].
89. Аноним. Во Царствии Твоем (Оптиной пустыни напев) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого

- смешенного хора / [Сост. Л. Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 17–19.
90. Аноним. Во Царствии Твоем. «Московское» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 29.
91. Аноним. Во царствии твоём. Обычного напева (Антифон 3) // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 8–10.
92. Аноним. Во царствии Твоем. Ред. Думицкого. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Сборник-тетрадь «Во царствии Твоем» № 1].
93. Аноним. Во царствии Твоем. Ред. Думицкого. – Рукопись. Поголосники. (Альт. Тенор. Бас). – 3 с. / [Сборник-тетрадь «Во царствии Твоем» № 1].
94. Аноним. Воскресение Христова видевшие // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 77–79 / [Птичка карандашом].
95. Аноним. Воскресъ изъ гроба // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч.1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного

- хора (Д., А., Т., Б.) / [тропарь воскресенья 2, 4, 6, 8 гласов] – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 207.
96. Аноним. Всякое дыханіе да хвалить Господа, 8-ми гласовъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 192–199.
97. Аноним. Въ молитвахъ неусыпающую Богородицу. Кіевскаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [составитель А. В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 85 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
98. Аноним. Въ память вечную будете праведникъ. Мелодія греческаго роспева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 81 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
99. Аноним. Высшую небесъ. Старога напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для трехголосного хора. G-dur. [Стихъ 1–5]. – Петроградъ : Приходская

- библіотека, 1915. – С. 94–96 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
100. Аноним. Господи воззвахъ, 8 гласовъ состихиры и Богородичны // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 5–29 / [возле Гласа 3-го птичка карандашом].
101. Аноним. Господи и Владыко. – Рукопись. Партитура для трио. – 2 с.
102. Аноним. Господи и Владыко. – Рукопись. Поголосники. (I., II., III). – 3 с.
103. Аноним. Господи помилуй (конечное) // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 213.
104. Аноним. Господи помилуй (на литии) // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 32.
105. Аноним. Господи помилуй // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 360.
106. Аноним. Господи помилуй // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора

- Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 83.
107. Аноним. Господи помилуй // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 394.
108. Аноним. Господи помилуй тройное. И духови твоему // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 77.
109. Аноним. Господи помилуй. Аминь. Всякое дыханіе // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 77.
110. Аноним. Господи помилуй. Знаменнаго распева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). C-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 394.
111. Аноним. Господи помилуй. Знаменнаго распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 360.
112. Аноним. Господи святыи, в вышних живый. Молитва по 13-ой кафизме. Гл. 8. Знаменнаго распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник

- Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 317.
113. Аноним. Господи спаси благочестивыя. Трисвятое. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 12–13 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
114. Аноним. Господи, спаси благочестивыя. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 39.
115. Аноним. Господь воцарися (Прокимны вечерня. Дневные) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 93–96.
116. Аноним. Господь воцарися (Прокимны вечерня. Дневные). Знаменного распева. Придворной певческой капеллы // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 85–88.
117. Аноним. Господь воцарися (Прокимны вечерня. Дневные). Киево-Печерской лавры // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е

- Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 88–92.
118. Аноним. Господь воцарися. Сергіевской пустыни напевъ. – Партитура для четырехголосного хора. – 1 с.
119. Аноним. Да возрадуется. Гл. 7. Из обихода 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 352–353.
120. Аноним. Да исполнятся уста наша. Обычного напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 73–74 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
121. Аноним. Дивное имя Твое // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 89–90 / [Приложение ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
122. Аноним. Днесь спасеніе міру бысть // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством

- директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). [тропарь воскресенья 1, 3, 5, 7 гласов] – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 206.
123. Аноним. Достойно есть. Афонское. Болгарского распева. На «Объятия отча». Гарм. Н. Черепнина // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 219–220.
124. Аноним. Достойно есть. Болгарского распева. 6-го гласа. По записи А.П. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 215.
125. Аноним. Достойно есть. Греческаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 66 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
126. Аноним. Достойно есть. Киевское. По Е. Азееву // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 220–221.

127. Аноним. Достойно есть. Кіевского роспева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 65 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
128. Аноним. Достойно есть. На обиходную мелодію царя Феодора. Обиход 1909 г. Гарм. И. Гарднера // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургія. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 216.
129. Аноним. Достойно есть. На обиходную мелодію царя Феодора. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына и М. Осоргина // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургія. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 216–217.
130. Аноним. Достойно есть. Обычнаго напева. 8-го гласа. Обиход 1909 г. // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургія. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 213.
131. Аноним. Достойно есть. Подобенъ «Небесныхъ чиновъ». 1-го гласа. Из нот М.М. Осоргина // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургія. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 214–215.

132. Аноним. Достойно есть. Сербская мелодія // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебного пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 67–68 / [Отметка – «№ 4» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
133. Аноним. Другая ектенія: исполнимъ вечернюю молитву нашу // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководствомъ директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 32.
134. Аноним. Душе моя. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с.
135. Аноним. Душе моя. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас).– 4 с.
136. Аноним. Единородный Сыне. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 19–20.
137. Аноним. Единородный Сыне. Обычнаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебного пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. / [Ектенія малая] – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 9 / [Отъ Спб. Дух. ценз.

Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].

138. Аноним. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник ектений на литии №2 ; отмечено красным шариковым зарядом – «1»].
139. Аноним. Ектении на литии. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Рукописный сборник ектений на литии №2 ; красным шариковым зарядом – «1»].
140. Аноним. Ектении на литии. Донского распева. – Рукопись. Партитура для четырехголосного. – 2 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «4»].
141. Аноним. Ектении на литии. Донского распева. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «4»].
142. Аноним. Ектении на литии. Старо-Киевское. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «б»].
143. Аноним. Ектении на литии. Старо-Киевское. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
144. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. g-moll. – 1 с. / [Отмечено красным шариковым зарядом – «105»].
145. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. c-moll. – 1 с. / [Отмечено красным шариковым зарядом – «106»].
146. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. h-moll. – 1 с. / [Надпись карандашом – «Мячев» ; красным шариковым зарядом – цифрой «95» и птичкой].

147. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «104»].
148. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. h-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «109»].
149. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «111»].
150. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом цифрой «53» и птичкой].
151. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и обведено карандашом – «54»].
152. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и зачеркнуто – «58»].
153. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «60»].
154. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «68»].
155. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и обведено карандашом – «76»].
156. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и обведено карандашом – «77»].
157. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «78»].
158. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. c-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и зачеркнуто – «79»].

159. Аноним. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «93»].
160. Аноним. Ектения. № 2. Обр. Ф. Киселева. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «118»].
161. Аноним. Ектения. Греческого распева. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Исправления в нотном тексте синим шариковым зарядом ; красным шариковым зарядом – «110» и указано – «Петь тоном выше»].
162. Аноним. Ектения. Исаакиевское. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и обведено карандашом – «82»].
163. Аноним. Ектения. Киево-Печ. Лавры. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «62»].
164. Аноним. Ектения. Киевское. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом, зачеркнуто и обведено карандашом – «75»].
165. Аноним. Ектения. Ред. А. Снежинского – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «122» ; указано – «Постеп. усил. до *f*» ; исправления в нотном тексте].
166. Аноним. Ектения. Ред. В. Г. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. d-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «85»].
167. Аноним. Ектения. Тамбовского расп. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и обведено карандашом – «135»].

168. Аноним. Ектенія. Тр.-С. Лавры. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «63» и птичкой].
169. Аноним. Ектенія великая // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 3.
170. Аноним. Ектенія великая или мирная. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 4 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
171. Аноним. Ектенія малая, минорная // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 4.
172. Аноним. Ектенія сугубая: Рцемъ вси отъ всея души // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнѣя. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 32.
173. Аноним. Елицы во Христа креститесь (знаменный распев) // На Божественной Литургіи : сборник № 1 / [Партитура для небольшого

- смешенного хора ; сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 23–24.
174. Аноним. Елицы во Христа креститесь. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 13 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
175. Аноним. Елицы во Христа креститесь. Знаменнаго распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевскаго // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 47–48.
176. Аноним. Елицы во Христа креститесь. Обычнаго напева // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 47.
177. Аноним. Заступнице усердная. Старога напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915 г. – С. 86–89 / [Приложение ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].

178. Аноним. Заупокойная ектенія, сугубая. Обычнаго напева // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 70.
179. Аноним. Заупокойная ектенія. – Рукопись. Поголосник. (Сопрано). – 1 с.
180. Аноним. И всех, и вся. Киевскаго распева. На Литургии Василия Великаго. По записи М. Осоргина // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 240–242.
181. Аноним. И ныне. Единородный и Малая ектенія. Обычнаго напева // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 7–8.
182. Аноним. И нынѣ Молитвами Богородицы // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 80.
183. Аноним. И нынѣ Преблагословенна еси Богородице Дѣво // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 200.

184. Аноним. И нынѣ. На спасенія стези // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869 г. – С. 82 / [Птичка карандашом].
185. Аноним. И о всех, и за вся. Знаменнаго распева. Гарм. И. Гарднера // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 362.
186. Аноним. И о всех, и за вся. Знаменнаго распева. Гарм. М. Ковалевскаго // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 362.
187. Аноним. И о всех, и за вся. Обычнаго напева // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 361.
188. Аноним. Иисусе сыне Божий. – Рукопись. Партитура для четырехголоснаго хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «3», возле цифры птичка карандашом].
189. Аноним. Иисусе сыне Божий. – Рукопись. Партитура для четырехголоснаго хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь

- «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «4»].
190. Аноним. Иисусе сыне Божий. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «б», возле цифры птичка карандашом].
191. Аноним. Иисусе сыне Божий. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «7»].
192. Аноним. Ис полла. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 349.
193. Аноним. Ис полла. Обычного напева: тройное // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 349.
194. Аноним. Исхити мя Владычице. Старинного напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 82 / [Приложение ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].

195. Аноним. К кому возопию, Владычице. Гл. 5. Мелодия сокращенного Киевского распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 319.
196. Аноним. Каноны воскресные 8-ми гласовъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 83–126.
197. Аноним. Каноны праздничные // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) / [Рождеству Богородицы и Обрезанію; Воздвиженію честнаго Креста; Общій Богородицѣ (4-го гласа); Стрѣтенію Господню; Вознесенію Господню; Въ день пятидесятницы; Преображенію Господню; Успенію Пресвятыя Богородицы]. – Спб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 129–191.
198. Аноним. Кирие элейсон. Греческого распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 360.
199. Аноним. Конец Литургии. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 362.

200. Аноним. Кресту Твоему поклоняемся, Владыко. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. А. Кастальского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 49.
201. Аноним. Кресту Твоему поклоняемся, Владыко. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 49–50.
202. Аноним. Кресту Твоему поклоняемся, Владыко. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 48.
203. Аноним. Малая ектения об Оглашенных. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 71.
204. Аноним. Милость мира // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 47–48 / [Отмечено – «№ 3» ; Отъ Спб. Дух. ценз.

- Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензорь Архимандрить Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
205. Аноним. Милость мира // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебного пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 58–59 / [Отмечено – «№ 8» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензорь Архимандрить Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
206. Аноним. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). «Дьячковское». G-dur. – 2 с.
207. Аноним. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора. На староболгарский мотив. g-moll. – 4 с. / [Отметка – «Добри Христова»].
208. Аноним. Милость мира. – Поголосники. (Сопрано. Тенор. Бас). e-moll. – 3 с. / [Указано «4 мая 1965 г. Ю. П. Корзун, г. Калуга»].
209. Аноним. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 4 с.
210. Аноним. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 2 с.
211. Аноним. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. h-moll. – 3 с.
212. Аноним. Милость мира. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
213. Аноним. Милость мира. «Дьячковское» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 163–164.
214. Аноним. Милость мира. № 9 – Партитура для четырехголосного хора. – 5 с. / [Имеется неопознанная печать].
215. Аноним. Милость мира. Знаменного распева. № 1. Перелож. А. Кастальского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 198–201.
216. Аноним. Милость мира. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 161–163.
217. Аноним. Милость мира. Иного распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). E-dur. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 45–46 / [Отметка – «№ 2» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
218. Аноним. Милость мира. Иного распева. По обиходу 1909 г. Гарм. М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 159–161.

219. Аноним. Милость мира. Ипатьевское // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 166–168.
220. Аноним. Милость мира. Киевского распева. Гарм. А. Шишкина // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 204–207 / [1957 год написания].
221. Аноним. Милость мира. Киевского распева. Из нот М. Осоргина // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 201–204.
222. Аноним. Милость мира. Киевского распева. Обиход 1909 г. Из нот М. Осоргина // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 158–159.
223. Аноним. Милость мира. Киевского распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 43–44 / [Отметка – «№ 1» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].

224. Аноним. Милость мира. На Литургии Св. Василия Великаго. Киевскаго роспева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). D-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 60–63 / [Отметка – «№ 9» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
225. Аноним. Милость мира. Сербская мелодія // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915 г. – С. 56–57 / [Отметка – «№ 7» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
226. Аноним. Милость мира. Симоновское // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). E-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 51–53 / [Отметка – «№ 5» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
227. Аноним. Милость мира. Феофановское // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 164–166.
228. Аноним. Милость мира. Феофановское // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [составитель А. В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 49–50 / [Отметка – «№ 4» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
229. Аноним. Милость мира. Ярославского напева. Перелож. А. Львова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 208–209.
230. Аноним. Множество содѣянныхъ мною лютыхъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 82–83.
231. Аноним. Молебень Послѣдованіе малого освященія воды // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – С. 25–29 / [В сборнике нет титульной страницы ; над двойной тактовой чертой, перед «Не умолчимъ никогда Богородице» – надпись от руки «Слава...и ныне...»].
232. Аноним. Молебень предъ началомъ ученія // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – С. 1–6 /

- [В сборнике нет титульной страницы. Возле «Многолѣтія» надпись «2./3.»].
233. Аноним. Молебенъ Пресвятой Богородицѣ // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). С-dur. – С. 22–24 / [В сборнике нет титульной страницы. Над двойной тактовой чертой, перед «Не умолчимъ никогда Богородице» надпись от руки «Слава...и ныне...»].
234. Аноним. Молебенъ Св. Благовѣрному Великому Князю Александру Невскому // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). С-dur. – С. 6–9 / [В сборнике нет титульной страницы].
235. Аноним. Молебенъ Святителю Николаю Чудотворцу // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). С-dur. – С. 10–11 / [В сборнике нет титульной страницы].
236. Аноним. Молебенъ Спасителю // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – С. 20–21 / [В сборнике нет титульной страницы].
237. Аноним. Молебенъ: а) Благодарственный; б) въ день восшествія на престоль и въ день коронаванія; в) на новый годъ // Пѣніе на молебнахъ. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). С-dur. – С. 12–19 / [В сборнике нет титульной страницы. Возле «Прокимень» надпись «2./9.», а возле «Тебе Бога хвалимъ» – «2./9.» исправленное на «птичку» (∨) и перечеркнутое].
238. Аноним. Моленіе теплое // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебного пособія по церковному пенію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). С-dur. – Петроградъ :

- Приходская бібліотека, 1915. – С. 80 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
239. Аноним. Молитву пролію ко Господу // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пенію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). е-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 91–92 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
240. Аноним. Не ввери мя. Стариннаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пенію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). е-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 78–79 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
241. Аноним. Не имамаи инья помощи. Стариннаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пенію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). е-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 76 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
242. Аноним. Ныне отпускаеши. Киевскаго распева // Церковно-певческій сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищнаго Совета при Святейшемъ Синоде].

- Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 129–130.
243. Аноним. О Всепетая Мати. Ред. В. Г. – Рукопись. Партитура для трехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «28»].
244. Аноним. О Тебе радуется № 2. Греческого распева. Перел. Е. Азеева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 237–238.
245. Аноним. О Тебе радуется. Греческаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 63–64 / [Отметки, касающиеся настройки и размеров ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
246. Аноним. О Тебе радуется. Греческого распева. Гарм. А. Шишкина // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 241–242 / [1957 год написания].
247. Аноним. О Тебе радуется. Обычнаго напева. 8-го гласа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная

- Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 236.
248. Аноним. О Тебе радуется. Сокращ. Греческого распева. Перел. С. Смоленского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 236–237.
249. Аноним. Отпустъ литургіи. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 74–75 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
250. Аноним. Отца и Сына. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. Харьковское. c-moll. – 1 с.
251. Аноним. Отца и Сына. – Рукопись. Трио мужских голосов. G-dur. – 1 с. / [Указано – «г. Владимир, 23 ноября 1949 г.». Имеется неопознанная подпись].
252. Аноним. Отца и Сына. – Рукопись. Трио. f-moll. – 1 с. / [Есть круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархii. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].
253. Аноним. Отца и Сына. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для

- четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 40 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
254. Аноним. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырёхголосного хора. G-dur. – 2 с.
255. Аноним. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырёхголосного хора и соло сопрано (тенор). f-moll. – 3 с. / [На месте, где должно быть имя композитора, – отметка «A.d.». Карандашом выписан вариант партии солиста].
256. Аноним. Отче наш. № 2. – Рукопись. Поголосники. (Соло сопрано. Сопрано. Альт. Тенор). e-moll. – 4 с.
257. Аноним. Отче наш. Древняя мелодия. Гарм. А. Кастальского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырёхголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 251–252.
258. Аноним. Отче наш. Киевское. В стиле «Верую» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырёхголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 250.
259. Аноним. Отче наш. Малого столпового распева. В стиле «Верую» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырёхголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 249–250.

260. Аноним. Отче нашъ. Единъ Святъ. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 69 / [Отмечено – «№ 1»; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
261. Аноним. Отче нашъ. По Римскому-Корсакову // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 70 / [Отмечено – «№ 2»; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
262. Аноним. Подъ Твою милость. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 86 / [Приложение ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
263. Аноним. Покаянія отверзи ми двери // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищнаго Совета при Святейшемъ Синоде]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. – Спб. : Синодальная типография, 1903. – С. 242–248.

264. Аноним. Покой Спасе наша. Киевского распева. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «1»].
265. Аноним. Положи, Господи, хранение устом моим. Псалм 140 (Господи воззвах) и Псалом 141 (Голосом моим по Господи воззвах). Знаменного распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. Анtifонный стиль. – Лондон, 1962. – С. 309.
266. Аноним. Помилуй мя Боже, и Воскресъ Исусъ отъ гроба // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 80.
267. Аноним. Предъ чтеніемъ Евангелія. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 18 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
268. Аноним. Пречистому Твоему образу // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 77–78 / [Приложеніе ; Отъ Спб. Дух.

- ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
269. Аноним. Приидите поклонимся. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 355.
270. Аноним. Приидите, поклонимся (сокращенное). Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 36.
271. Аноним. Приидите, поклонимся. Греческого распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 36.
272. Аноним. Приидите, поклонимся. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 36.
273. Аноним. Приидите, поклонимся. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 35.

274. Аноним. Приидите, последнее целование дадим. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «11»].
275. Аноним. Припѣвъ на 9-ой пѣсни: Величить душа моя Господа // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 127–128.
276. Аноним. Припѣвы къ каѳисмамъ и на славахъ каѳисмъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 43.
277. Аноним. Причащение, благодарение и отпуст. Обычнаго напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора / [«Благословен грядый во имя Господне», «Тело Христово», «Видехом свет истинный», «Да исполнятся уста наша», «Буди имя Господне», отпуст]. – Лондон, 1962. – С. 286–288.
278. Аноним. Приидите поклонимся. Обычнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915 г. – С. 12 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб.,

- 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
279. Аноним. Прокимны воскресные и на разные случаи. Знаменного распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 55–58.
280. Аноним. Прокимны воскресные на 8 гласов. Знаменного распева. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 58–60.
281. Аноним. Прокимны воскресные, на 8 гласов. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 51–52.
282. Аноним. Прокимны воскресные. Знаменного распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. / [На Гласъ 1–8]. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 14–15 / [В конце – Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
283. Аноним. Прокимны воскресные. Знаменного распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения.

- Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 53–55.
284. Аноним. Прокимны дневные вечерніе // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 31.
285. Аноним. Прокимны изъ службъ Пресвятой Богородице, безплотнымъ скламъ, святымъ и о усопшихъ. Знаменнаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) / [Гласъ 1. Светителю; Глас 3. Песнь Богородицы; Глас 4. Безплотнымъ силамъ; Гласъ 6. О усобшихъ; Глас 7. Мученику; Преподобнымъ; Священномученику. Исповедникамъ; Воздвиженію; Вознесенію; Глас 8. Апостоламъ]. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 16–18 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
286. Аноним. Прокимны на Литургии (обычный напев) // На Божественной Литургии : сборник № 1. / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) / [Глас 1–8 (I–VIII). Пн. – глас 4 (IX). Вт. – глас 7 (X). Ср. – глас 3 (XI). Чт. – глас 8 (XII). Пт. – глас 7 (XIII). Сб. – глас 8 (XIV). За упокой – глас 6–7 (XV– XVI); 1 (XVII); 3 (XVIII); 4 (XIX, XX, XXI, XXII, XXIII); Глас 6 (XXIV); Глас 7 (XXV)]. – М. : Композитор, 1992. – С. 24–30 / [Прописаны от руки слова под нотным текстом гласа].

287. Аноним. Прокимны утрени. Воскресны. Знаменного распева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). (На Глас 1–8). – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 222–226.
288. Аноним. Прокимны. Обычного распѣва. № 46 // Церковно-певческий сборник: Антифоны праздничные / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). С-dur / [Гласъ 1–8; Въ пн., гласъ 4; Въ вт., гласъ 7; Въ ср., гласъ 3; Въ чт., гласъ 8; Въ пт., гласъ 7; Въ сб. Гласъ 8; За упокой, гласъ 6–7, 1, 3–4, 6–7; На Вознесение Господне, гласъ 7]. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 39–49.
289. Аноним. Просительная ектенія (малого знаменного распева) и Отче наш. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 247–249 / [Указано – «Из книги „Руководство древнего богослужебного пения”, сост. Н. Потуловым, Москва, 1875 г.»].
290. Аноним. Просительная ектенія и «Отца и Сына». Знаменного распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 139.
291. Аноним. Просительная ектенія и «Отца и Сына». Киевского распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 139.

292. Аноним. Просительная ектения и «Отца и Сына». Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 139.
293. Аноним. Просительная ектения и Молитва господня. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 243.
294. Аноним. Просительная ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «69»].
295. Аноним. Просительная ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «70»].
296. Аноним. Просительная ектения. «Уральская» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 245.
297. Аноним. Просительная ектения. Киевского распева. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 244.
298. Аноним. Радуйся Благодатная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь

- «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «48»].
299. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «17»].
300. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «32»].
301. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «33»].
302. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «34»].
303. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «35»].
304. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «36»].
305. Аноним. Радуйся Невесто ненавестная. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь

- «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «37»].
306. Аноним. Радуйся Николае великий чудотворче. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «31»].
307. Аноним. Радуйся образована. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «47»].
308. Аноним. Радуйся Похвало Почаевская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «41»].
309. Аноним. Радуйся Похвало Почаевская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «41»].
310. Аноним. Радуйся Похвало Почаевская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. B-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «42»].
311. Аноним. Радуйся Похвало Почаевская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «43»].
312. Аноним. Радуйся Похвало Почаевская. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь

- «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «44»].
313. Аноним. Радуйся Радосте наша. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. c-moll. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «45»].
314. Аноним. Радуйся Радосте наша. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «46»].
315. Аноним. Радуйтеся праведнии. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 279–280 / [Причастны дневные. На субботу].
316. Аноним. Радуйтеся праведніе о Господе. По Бортнянскому // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 90–91 / [Приложение ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
317. Аноним. Свете тихій // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищнаго Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). B-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 76–78.

318. Аноним. Свете тихій. Дворецкого напева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 66–68.
319. Аноним. Свете тихій. Киевского распева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 68–71.
320. Аноним. Свете тихій. Обычного напева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 64–65.
321. Аноним. Святии мученицы, иже добре страдавшиє. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 358–360.
322. Аноним. Святъ Господь Бог нашъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 191 / [Птичка карандашом].
323. Аноним. Святъ Господь Богъ нашъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Знаменного распева. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 260–262.
324. Аноним. Святый Боже. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. И. Гарднера // Нотный сборник Православного русского церковного

- пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 40 / [1951 года написания].
325. Аноним. Святыи Боже. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 41.
326. Аноним. Святыи Боже. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 356–357.
327. Аноним. Святыи Боже. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 39.
328. Аноним. Свѣте тихій, святаыя славы // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 30 / [Птичка карандашом].
329. Аноним. Символ веры (Киевский распев) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л. Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 40–43.

330. Аноним. Символ веры. Киевское. Перел. Е. Азеева, запись А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 146–147.
331. Аноним. Символ Веры. Обичнаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособія по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 40–42 / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандрить Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
332. Аноним. Символ веры. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 140–141.
333. Аноним. Символ веры. По напеву псалмов // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 142–143.
334. Аноним. Символ веры. Столпового распева. Гарм. Н. Кедрова-сына и М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для мужского хора. – Лондон, 1962. – С. 144–145.

335. Аноним. Слава в вышних Богу. – Рукопись. Партитура для смешенного хора. D-dur. – 2 с.
336. Аноним. Слава въ вышних Богу (Славословие великое) // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 201–205 / [Птичка карандашом].
337. Аноним. Слава въ вышнихъ Богу (пред шестопсалмием) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 138–141.
338. Аноним. Слава въ вышнихъ Богу (пред шестопсалмием) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 141–143.
339. Аноним. Слава въ вышнихъ Богу (пред шестопсалмием) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 143–144.
340. Аноним. Слава въ вышнихъ Богу. № 2. (На Шестопсалміи). Перел. Мясникова. – Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 1с.
341. Аноним. Слава Тебе Господи. № 3. F-dur. – Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
342. Аноним. Слава тебѣ Господи до и послѣ Евангелія // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура

- для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 77 / [Птичка карандашом].
343. Аноним. Слава. Молитвами Апостоловъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 77–79.
344. Аноним. Слава. Покаянія отверзи ми двери // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 81 / [Птичка карандашом].
345. Аноним. Слава. Хвали, душе моя. Псалом 145 Греческого распева (Антифон 2) // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 6–7.
346. Аноним. Славословіе великое. Кіево-Печерской лавры // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 347–355.
347. Аноним. Славословіе великое. Феофановское // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 338–347.
348. Аноним. Славословіе великое. Феофановское // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде].

- Партитура для трехголосного хора. g-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 356–365.
349. Аноним. Со святыми упокой. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «2»].
350. Аноним. Советь превечный. Старинного напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для шестиголосного хора (Д.1, Д.2, А., Т.1, Т.2, Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 83–84 / [Приложение ; Отъ СПб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. СПб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
351. Аноним. Совлекоша с мене (стихира на Хвалитех Страстям). – Рукопись. Партитура для трио. – 2 с.
352. Аноним. Совлекоша с мене (стихира на Хвалитех Страстям). – Рукопись. Поголосники. (I., II., III). – 3 с.
353. Аноним. Согреших к Тебе, Спасе. По 17-ой кафизме тропари. Гл. 2. Мелодия сокращенного Киевского распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 316.
354. Аноним. Спасение соделал еси. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. –

- Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 278–279 / [Причастны дневные. На пятницу].
355. Аноним. Степенны 4-го гласа: Отъ юности мояя // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 74–75 / [возле названия отметка синим крестиком].
356. Аноним. Степнны. Сокращенное Греческого распева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). D-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 216–218.
357. Аноним. Сугубая ектенія. Галицкое. Гарм. Н. Кедрова-отца // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора, в широком и тесном расположении. – Лондон, 1962. – С. 65–66.
358. Аноним. Сугубая ектенія. Знаменного распева. Обиход 1909 г. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 61–62.
359. Аноним. Сугубая ектенія. Киевского распева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 62–63.

360. Аноним. Сугубая ектения. Киевское // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 63–64.
361. Аноним. Сугубая ектения. Московское // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 63.
362. Аноним. Сугубая ектения. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора, в широком расположении. – Лондон, 1962. – С. 61.
363. Аноним. Сугубая ектения. Обычного напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора, в тесном расположении. – Лондон, 1962. – С. 61.
364. Аноним. Съ нами Богъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). А-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 61–63.
365. Аноним. Съ нами Богъ. Киевского распева // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. g-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 63.

366. Аноним. Съ нами Богъ. Киевского распева. Придворной певческой капеллы // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). h-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 55.
367. Аноним. Творяй ангелы. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 274–275 / [Причастны дневные. На понедельник].
368. Аноним. Тебе поем «инога распева». По обиходу 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 209–210.
369. Аноним. Тело христово. Валаамского напева. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 296.
370. Аноним. Тело Христово. Мелодия из Валаамского обихода 1909 г. Гарм. М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 293.

371. Аноним. Тон деспотин // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для мужского хора. – Лондон, 1962. – С. 354.
372. Аноним. Троичны и светильны на утрени В. Поста. 8 Глас. Киево-Печерской Лаври. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 16 с.
373. Аноним. Троичны и светильны на утрени В. Поста. 8 Глас. Киево-Печерской Лаври. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора / [Троичны – пн., вт., чт., Светилен: пн. – «Предстательстви безплотных Твоих», вт. – «Молитвами, Господи, Предтечи Твоего», ср. и пт. – «Силою, Господи, Креста Твоего», чт. – «Молитвами, Господи, Апостол Твоих»]. – 5 с. / [Рукописный сборник-тетрадь ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука].
374. Аноним. Тропари воскресные по непорочнахъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 70–74.
375. Аноним. Тропарь на благословеніе хлѣбовъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 33.
376. Аноним. Хвали душе моя Господа. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – 3 с.
377. Аноним. Хвалите Господа с небес Древняя мелодия. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения.

- Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 259–260 / [1956 год написания; указано – «Мелодия из книги „Азбука нотного пения в цефавтном ключе”»].
378. Аноним. Хвалите Господа с небес. На «Ин роспев». Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 258–259.
379. Аноним. Хвалите Господа с небес. Обычного напева. F-dur // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 258.
380. Аноним. Хвалите Господа с небес. Обычного напева. C-dur // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 258.
381. Аноним. Хвалите Господа с небес. По напеву ирмосов 1-го гласа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 258.
382. Аноним. Хвалите Господа съ небесь. Старинная простая мелодія // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде

- одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 71 / [Отмечено – «№ 2»; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
383. Аноним. Хвалите имя Господне (Полвелей (Пс. 134–135). Киево-Печерской Лавры // Церковно-певческій сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищнаго Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). В-dur. – СПб. : Синодальная типографія, 1903. – С. 151–154.
384. Аноним. Хвалите имя Господне (Полвелей (Пс. 134–135). Придворной певческой капеллы // Церковно-певческій сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищнаго Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – СПб. : Синодальная типографія, 1903. – С. 148–150.
385. Аноним. Хвалите имя Господне. Инаго распѣва // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 46.
386. Аноним. Хвалите имя Господне. Простаго распѣва // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 44–45.
387. Аноним. Херувимская песнь. Болгарскаго напева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій;

- Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 35–37 / [Отмечено – «№ 8» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
388. Аноним. Херувимская песнь. Владимирская. Ред. А. Кастальскаго // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пѣнія. Божественная Литургія. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 115–117.
389. Аноним. Херувимская песнь. Греческаго распѣва // Церковные хоры. Часть II. Песнопѣнія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 27–28 / [Отмечено – «№ 5» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
390. Аноним. Херувимская песнь. Изъ церковнаго обихода // Церковные хоры. Часть II. Песнопѣнія Божественной Литургіи / [составитель А. В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пѣнію; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915 г. – С. 19–20 / [Отмечено – «№ 1» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].

391. Аноним. Херувимская песнь. Изъ церковного обихода // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – Петроградъ : Приходская библіотека, 1915. – С. 21–22 / [Отмечено – «№ 2» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 іюня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
392. Аноним. Херувимская песнь. Киевскаго распева. По обиходу 1909 г. Мелодія № 3. Перел. А. Архангельскаго // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 75–76.
393. Аноним. Херувимская песнь. На 6-й глас. Обиход 1909 г. Знаменнаго распева. Мелодія № 1. Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 73–74.
394. Аноним. Херувимская песнь. На обиходную мелодію № 13. Гарм. Н. Осоргина // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевскій]. – Партитура для мужскаго хора. – Лондон, 1962. – С. 103–104.
395. Аноним. Херувимская песнь. Обиход 1909 г. Мелодія № 4. На «Творяй ангелы». Гарм. М. Ковалевскаго // Нотный сборникъ Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.:

- Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 77–78.
396. Аноним. Херувимская песнь. Обиход 1909 г. Подобна на «Спасение соделал». Гарм. В. Поля // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 100 / [1958 год написания].
397. Аноним. Херувимская песнь. Обиходная мелодія // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебного пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 33–34 / [Отмечено – «№ 7» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
398. Аноним. Херувимская песнь. По обиходу 1909 г. № 10. Подобна на «Спасение соделал». Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 98–99 / [1958 год написания].
399. Аноним. Херувимская песнь. По обиходу 1909 г. № 16. Подобен «Да молчит». Гарм. Н. Кедрова-сына // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 108–109 / [1958 год написания].

400. Аноним. Херувимская песнь. По обиходу 1909 г. № 6. На «Видя разбойник». Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 85–86.
401. Аноним. Херувимская песнь. По обиходу 1909 г. № 7. «Стрелецкая». Гарм. М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 89–90.
402. Аноним. Херувимская песнь. По обиходу 1909 г. № 8. На «Во всю землю». Гарм. А. Лабинского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 96–98 / [1958 год написания].
403. Аноним. Херувимская песнь. По обиходу 1909 г. Мелодия № 5. На «Радуйся». Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 79–80.
404. Аноним. Херувимская песнь. Симоновская // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). D-dur. – Петроградъ : Приходская библиотека, 1915. – С. 38–39 / [Отметка – «№ 9» ; Отъ Спб.

- Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
405. Аноним. Херувимская песнь. Софрониевская. Обиход 1909 г. Мелодия № 15. Гарм. Н. Осоргина // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для мужского хора. – Лондон, 1962. – С. 105–107.
406. Аноним. Херувимская песнь. Софронієвская // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебного пособія по церковному пенію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 29–32 / [Отметка – «№ 6» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
407. Аноним. Херувимская песнь. Стариннаго распева // Церковные хоры. Часть II. Песнопенія Божественной Литургіи / [Сост. А.В. Касторскій; Училищнымъ Советомъ при Святейшем Синоде одобрено въ качестве учебного пособія по церковному пенію; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 23–24 / [Отметка – «№ 3» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
408. Аноним. Херувимская песнь. Старо-Симоновская // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 110–111 / [Из Церковно-певческаго Сборника, 1903 г.].

409. Аноним. Херувимская песнь. Старо-Симоновская. Ред. А.Кастальского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 112–113.
410. Аноним. Херувимская песнь. Старо-Симоновская. Упрощенная редакция // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 111.
411. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 1. Мелодія Церков. Обихода). – Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – С. 19–20 / [Фрагмент сборника Херувимских песен; отметка «№ 11»].
412. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 2. Изъ Церков. Обихода). – Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – С. 21–23 / [Фрагмент сборника Херувимских песен ; отметка «№ 12»].
413. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 3. Старинный распѣвъ). – Партитура для четырехголосного хора. f-moll. – С. 23–25 / [Фрагмент сборника Херувимских песен ; отметка «№ 13»].
414. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 5. Греческаго распѣва). – Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – С. 27–28 / [Фрагмент сборника Херувимских песен ; отметка «№ 15»].
415. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 6. Софроніевская). – Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – С. 29–32 / [Фрагмент сборника Херувимских песен; отметка «№ 16»].
416. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 7. Обиходная мелодія). – Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – С. 33–34 / [Фрагмент сборника Херувимских песен; отметка «№ 17»].

417. Аноним. Херувимская пѣснь. (№ 9. Симоновская). – Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – С. 38–39 / [Фрагмент сборника Херувимских песен ; отметка «№ 19»].
418. Аноним. Херувимская пѣснь. (Болгарского распѣва). – Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – С. 35–37 / [Фрагмент сборника Херувимских песен ; отметка «№ 18»].
419. Аноним. Царице, моя преблагая. Псково-печерского напева. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 318.
420. Аноним. Чашу спасения. Обиход 1909 г. Гарм. М. Ковалевского // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 276–277 / [Причастны дневные. На среду].
421. Аноним. Честнѣишую Херувимъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 209.
422. Анонім. А в Єрусалимі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 3 с. / [Відмітка – «30»].
423. Анонім. А у Вифлеємі. – Рукопис. Партитура для чотириголосого хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «2»].
424. Анонім. В Вифлеємі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «19»].

425. Анонім. Возвеселімся всі разом нині. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «4»].
426. Анонім. Господь Бог предвічний нині. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «21»].
427. Анонім. Коли Христос родився. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «10»].
428. Анонім. Наш спаситель народився. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «22»].
429. Анонім. Нова рада стала. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. fis-moll. – 3 с. / [Відмітка – «51»].
430. Анонім. О Предвічний Боже. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 1 с. / [Відмітка – «18»].
431. Анонім. Ой над Вифлеємом. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «28»].
432. Анонім. Ой настала нам новина. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «11»].
433. Анонім. Предвічний родився. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 1 с. / [Відмітка – «17»].
434. Анонім. Прилетіли янголята. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «16»].
435. Анонім. Свята ніч. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «3»].
436. Анонім. Свята ніч. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. D-dur. – 1 с. / [Відмітка – «40»].
437. Анонім. Христос Господь народився. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «15»].

438. Анонім. Христос спаситель в ночі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. D-dur. – 1 с. / [Відмітка – «29»].
439. Анонім. Христос спаситель вночі родився. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «20»].
440. Аренский А. Хвалите Господа съ небесъ. Ор. 40, № 4 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. G-dur – 3 с. / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 7 января 1897 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Климентъ. Скоропечатня П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент].
441. Арнольд Ю. Хвалите Господа с небес // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 262.
442. Архангельский А. Богородице Дево, радуйся // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Греческого распева. G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 134–135.
443. Архангельский А. Буди имя Господне // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 299.
444. Архангельский А. Внуши, Боже, молитву мою. Псалом 54 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 330–333.

445. Архангельский А. Господи, услыши молитву мою. Псалом 101 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 328–330.
446. Архангельский А. Достойно есть. № 3 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 226–227.
447. Архангельский А. Заупокойная ектения, сугубая // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 70.
448. Архангельский А. К Богородице прилежно // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 327–328.
449. Архангельский А. Милость мира. № 1. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – 2 с. / [Гравировка – Г. Шмидт, Спб. 4].
450. Архангельский А. Милость мира. № 10. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). As-dur. – 3 с. / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. для исполненія въ храмах. Спб., 21 января 1905 г. Старш ценз Архимандрить Филареть].

451. Архангельский А. Милость мира. № 4. – Поголосники. (Альт. Тенор. Бас). Es-dur. – 6 с. / [Печать «Повеналий Петрович Корзун, г. Балашов»; Грав. и Нотопеч. «Энергия» Петроградъ Загородн.].
452. Архангельский А. Милость мира. № 9. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). В-dur. – 3 с. / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. для исполненія въ храмах. Спб., 21 января 1905 г. Старш ценз Архимандрить Филареть].
453. Архангельский А. Милость мира. № 9. – Поголосники. (Дискант. Альт. Тенор. Бас). В-dur. – 8 с.
454. Архангельский А. Милость мира. № 6 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 176–179 / [Птичка карандашом].
455. Архангельский А. Милость мира. На Заупокойной Литургии // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 174–176.
456. Архангельский А. Ныне отпускаеши // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 127–128.
457. Архангельский А. Просительная ектенія // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 245–246.

458. Архангельский А. Сугубая ектения // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 65.
459. Архангельский А. Херувимская песнь. № 5 // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). f-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 53–54 / [Отметка «№ 102»].
460. Архангельский А. Херувимская песнь. № 7 // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). h-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 54–56 / [Отметка «№ 103»].
461. Архангельский А. Херувимская песнь. № 5 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 125–126.
462. Архангельский А. Херувимская песнь. № 7 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 126–128.
463. Архангельский А.А. Вечная память // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешанного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 34.
464. Архангельский А.А. Милость мира. № 4 // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешанного хора / сост.

- Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). es-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 44–46.
465. Архангельский А.А. О, всепетая Мати. Концерт // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 63–64.
466. Архангельский Анат. Великая ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «88» и птичка].
467. Архангельский Анат. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «89»].
468. Архангельский Анат. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «90»].
469. Архангельский Андрей. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. В-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «91»].
470. Астафьев А. Не умолчимъ никогда Богородице. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll – 3 с. / [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].
471. Багрецов Ф. Нынѣ опускаеши (1860 г.) // Собрание духовно-музыкальныхъ сочиненій и переложеній О. А. Багрецова. – Партитура для четырехголосного хора. – Петроградъ : Энергия. – С. 2–3.
472. Базарнов К. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. G-dur. – 6 с. / [П. Юргенсон въ Московь ; Къ печатанію и употребленію въ церковномъ Богослуженія со стороны Управленія Придворной певческой капеллы препятствій не

- имеется. 18 сентября 1902 г. Управ. Придв. Капеллою Ст. Смоленский ;
Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 4 октября 1902 г. Старший
Цензоръ Архимандритъ Антонинъ].
473. Базарнов К. Милость мира. № 4. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. G-dur. – 6 с. / [П. Юргенсон въ Московъ].
474. Балакирев М. Со святыми упокой – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). c-moll – 2 с. / [Къ употребленію при Богослуженіи Придворною капел. печатать дозволяется ; Спб., 24 Ноября 1900 г. Управ. Придв. Капеллою С. Ляпуновъ. Печатня В. Гроссе въ Москвѣ ; фрагмент].
475. Бахметев Н. Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1 / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора. – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – 213 с.
476. Белов. Тебе поем. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. В- dur. – 1 с.
477. Беневский В. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. d-moll. – 8 с. / [Отметка – «№ 3»].
478. Беневский В. Ныне отпускаеши. № 1. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. F-dur. – 3 с. / [Отметка – «№ 1»].
479. Беневский В. Ныне отпускаеши. № 2. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. a-moll / [Без окончания ; отмечено – «№ 4»].
480. Березовський М. В память вічную [Причастники]. – Ч. 2. – Партитура для мішаного хору (С., А., Т., Б.), h-moll. – Львів : Видавництво

- духовно-музичних творів «Студіон», 1938. – 3 с. / [Подпись прот. о. В. Ганжука].
481. Березовський М. Во всю землю [Причастники]. – Ч. 4. – Партитура для мішаного хору (С., А., Т., Б.), E-dur. – Львів : Видавництво духовно-музичних творів «Студіон», 1938. – 4 с. / [Подпись прот. о. В. Ганжука].
482. Березовський М. Творяй Ангели своя духи [Причастники]. – Ч. 3. – Партитура для мішаного хору (С., А., Т., Б.), F-dur. – Львів : видавництво духовно-музичних творів «Студіон», 1938. – 3 с. / [Подпись прот. о. В. Ганжука].
483. Березовський М. Чашу спасенія приїму [Причастники] Ч. 1. – Партитура для мішаного хору (С., А., Т., Б.), f-moll. – Львів : видавництво духовно-музичних творів «Студіон», 1938. – 4 с. / [Подпись прот. о. В. Ганжука].
484. Бирюков В. Херувимская песнь. На «Радуйся» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 80–82.
485. Блажени, яже избралъ. Причастень. Перелож. Никольского А. Ор. 45. №5. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопровождением. F-moll. – 4 с. / [Нотопечтня П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент сб. № 1].
486. Богданов П. Богородице Дѣво, радуйся. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке», а с обратной стороны

страницы – фиолетовый отпечаток «Ленинград. 24-ое почтовое отдел. П. М. Киреев»].

487. Богданов. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «9»].
488. Богданов. Милость мира.– Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) и соло сопрано (тенора). D-dur. – 3 с.
489. Богословский С. Милость мира // На Божественной Литургии : сборник № 1. / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) и возгласом диякона. e-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 51–56.
490. Богословский С. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора с возгласами священника. G-dur. – 4 с. / [П. Юргенсон въ Московъ].
491. Богословский С. Хвалите имя господне. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. Es-dur. – 7 с. [Отметка – «№ 2»].
492. Борнянский Д. Херувимскач пѣснь. (№ 3.) – Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – С. 25–26 / [фрагмент сборника Херувимских песен ; отметка «№ 14»].
493. Боршнянский Д. Блажен муж, бояйся Господа. Из 111 и 131 псаломов // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 321–325.
494. Боршнянский Д. Да воскреснет Бог. Концерт № 34 // Полное собрание духовно-музыкальных сочинений Д. Боршнянского. 35 концертов [Изд.

- под ред. П. Чайковского]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – М. : П. Юргенсона / [Птичка возле названия].
495. Бортнянский Д. Достойно есть // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 225–226.
496. Бортнянский Д. Ис полла // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для трио и четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 355–356.
497. Бортнянский Д. Канон Св. Андрія Критського (Партитура: Ірмоси пісень і Кондак) / [Упоряд. Анатоль Гноєвий]. – Мінеаполіс, Мінесота США. – 1989. – 16 с. / [Проставлена печать «Библиотека Волинской духовной семинарии, г. Луцк, № 2624» ; имеется надпись «11.05.91. В бібліотеку Волинської дух. семінарії. Єп. Варфаломій» : указано – «10/3/78 А. Н. Monticello, Mn.»].
498. Бортнянский Д. Хвалите Господа с небес // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 261–262.
499. Бортнянский Д. Херувимская песнь // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – Петроградъ : Приходская бібліотека, 1915. – С. 25–26 / [Отметка – «№ 4» ; Отъ Спб. Дух. ценз.

- Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
500. Бортнянский Д. Херувимская песнь. № 7 // Иже Херувимы : нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). D-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 45–46 / [Отметка «№ 97»].
501. Бортнянский Д. Херувимская песнь. № 7 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 117–118.
502. Бортнянский Д. С. Достойно есть // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешанного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 58.
503. Буйлов Н. С. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. g-moll. – 6 с. / [Печать разв. Спб., 3 июля 1898 г. Управ. Придв. Капеллою А. Аренскій. Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Москва, 20 января 1903 г. Цензоръ Священник Александръ Гиляревскій. П. Юргенсон въ Московъ].
504. Бутомо Н. Вечная память. № 1. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «5»].
505. Бутомо Н. Вечная память. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «6»].

506. В. Г. Вечная память. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «8»].
507. В. Г. Землю Юдейську. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 2 с. / [Відмітка – «52»].
508. В. Г. Три славнії царі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. e-moll. – 1 с. / [Відмітка – «50»].
509. Васильев И. В. Многая лета (московское) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). C-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 37 / [Зачеркнуто].
510. Васильев. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «1», возле номера птичка карандашом].
511. Ведель А.Л. Отче наш. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. g-moll. – 4 с. / [В начале имеются две неопознанные подписи и надписи. На 1 и 3 с. – круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке» ; Дозв. Спб., 28 мая 1904 г. Старш ценз Архимандрить Филареть].
512. Ведель А. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. g-moll. – 6 с. / [На 1, 3, 5 с. – неопознанная печать ; Отъ Спб. Дух. ценз. комитета печатать дозв. Спб., 28 мая 1904 г. Старш ценз Архимандрить Филареть. П. 1407 С. Лит. П.К. Селиверстова. Спб. Садовая 22].
513. Ведель А.Л. Малая ектенія // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост.

- Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 35.
514. Ведель А.Л. Херувимская песнь // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). a-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 37.
515. Виктор, иеромонах. Милость мира // Церковные хоры. Часть II. Песнопения Божественной Литургии / [Сост. А.В. Касторский; Училищнымъ Советомъ при Святейшемъ Синоде одобрено въ качестве учебнаго пособия по церковному пению; изд. 4]. – Партитура для четырехголоснаго хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – Петроградъ : Приходская библиотечка, 1915. – С. 53–55 / [Отметка – «№ 6» ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 8 июня 1901 г. Старшій Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Нотопечатня Н.Г. Уль. Петроградъ].
516. Виноградов М., свящ. Милость мира // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголоснаго хора (С., А., Т., Б.). C-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 43–44.
517. Виноградов, свящ. Милость мира // Нотный сборник Православнаго русскаго церковнаго пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголоснаго хора. – Лондон, 1962. – С. 170–171 / [Птичка карандашом].
518. Вирановский. Ектения. № 1 – Рукопись. Партитура для четырехголоснаго хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «115»].

519. Вирановский. Ектеня. № 2 – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «116»].
520. Вирановский. Ектеня. № 3 – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «117»].
521. Витошинский. Ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. H-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «99»].
522. Витошинский. Иже Херувими. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с.
523. Витошинский. Иже Херувими. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
524. Вітошинський. Бог Предвічний. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. A-dur. – 1 с. / [Відмітка – «25»].
525. Вітошинський. Херувими свят. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 2 с. / [Відмітка – «43»].
526. Войленко Ф. Благословен еси Господи. – Рукопись. Поголосник. (Дискант). G-dur. – 2 с. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волинсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].
527. Войленко Ф. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
528. Войленко Ф. Милость мира. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
529. Войленко Ф. Отца и Сына. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло баритона. D-dur. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волинсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке» ; без окончания].

530. Войленко Ф. Отца и Сына. № 1. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло баритона. F-dur. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].
531. Войленко Ф. Отца и Сына. № 1. – Рукопись. Поголосники. (Соло Баритона. Дискант. Альт. Бас). F-dur. – 4 с.
532. Войленко Ф. Ф. Милость мира. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 4 с.
533. Воротников П. По окончанія славословія тропари воскресны // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 369–374.
534. Гарднер И. Буди имя Господне // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 297.
535. Гиренко В. Отче наш. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. с-moll. – 3 с. / [На второй странице – круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке» ; Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. С.-Петербургскаго, 18 марта 1903 г. Цензоръ Іеромнахъ Александръ. П. Юргенсон въ Московъ].
536. Глинка М. Херувимская песнь (1837) // Иже херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура (С., А., Т., Б.). C-dur. – М. : Крутицкое ПатриаршееПодворье, 1996. – С. 56–59 / [Отметка «№ 104»].

537. Глинка М. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 128–131 / [1837 год написания].
538. Говязин И. Милость мира. № 1. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). С-dur. – 4 с. / [Грав. и Нотопеч. «Энергия» Петроградъ Загородн.].
539. Голованов Н. С. Трисвятое // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л. Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). fis-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 22.
540. Голованов Н. Эксапостиларій на Успеніе Пр. Богородици. Московскому Синодальному Хору. Оп. 3, № 5. (1911 г.). – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопоровождением. g-moll – 2 с. / [Указано – «Московскому Синодальному Хору», а также «Исполнять надо непременно $\frac{1}{2}$ тономъ выше (въ gis-moll). Тональность g взята исключительно для легкости чтенія нотъ. Н. Г.» Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].
541. Гольтисин. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «14»].
542. Гончаров Г. Отца и Сына и Святаго Духа // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для соло сопрано и четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). c-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 40.

543. Гончаров П. Ектенія. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. G-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «133»].
544. Гончаров. Голосить вістку світу зірниця. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору та соло сопрано. В-dur. – 4 с. / [Відмітка – 38].
545. Гончаров. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «97»].
546. Гончаров. На небі зірка ясна. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору та соло тенора. Es-dur. – 4 с. / [Відмітка – «24»].
547. Гончаров. Отче наш. № 1. – Рукопис. Поголосники. (Сопрано. Альт). Es-dur. – 1 с.
548. Горбань. Тебе поем. – Рукопись. Партитура для трио с хором. – 2 с.
549. Горбань. Тебе поем. – Рукопись. Поголосники для трио с хором (Сопрано. Альт. Тенор. Бас. I. II. III.) – 7 с.
550. Гребенщиков П. Богородице Дѣво, радуйся. – Партитура для четырехголосного хора. – С. 13 / [Возле названия птичка, фрагмент сборника].
551. Гречанинов А. Заупокойная ектенія, сугубая. По «Новому обиходу» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 70.
552. Гречанинов А. Милость мира. Оп. 44, № 1. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопровождением ф-но. Болгарского напева. D-dur. – 10 с. / [Указано – «Электротпечатия нотъ П. Юргенсона въ Москве»].
553. Гречанинов А. Многолетствование. Оп. 29 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия.

- Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 305.
554. Гречанинов А. Сиволь веры. Ор. 29, № 8. – Партитура для двухголосного женского хора и солистов (сопрано, альт). F-dur. – 4 с. / [Круглая печать «Московская Патриархия Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке» ; указано – «Электропечатия нотъ П. Юргенсона въ Москве»].
555. Гречанинов А. Сугубая ектенія // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 69.
556. Гречанинов А. Хвалите Господа с небес. Из «Нового обихода» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 265.
557. Гречанинов А. Херувимская песнь // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). D-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 63–64 / [Отметка «№ 107»].
558. Гречанинов А. Херувимская песнь. Ор. 29 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 135–136.
559. Гречанинов А. Хвали, душе моя, Господа. Ор. 29, № 2 (обычного напева) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для

- небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). H-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 9–13.
560. Григорьев П. Множества содеяных мною лютых. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – С. 4–5 / [Рукописный сборник-тетрадь ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука].
561. Григорьев П. Покаяния отверзи ми двери. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – С. 1–3 / [Рукописный сборник-тетрадь ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука].
562. Григорьев П. Свыше пророцы // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 353.
563. Григорьев П. Христос Воскрес. – Партитура для четырехголосного хора. – С. 3–13 / [Скоропечатня П. Юргенсона, Московь].
564. Грох-Грохольский. А в Єрусалимі. – Рукопись. Партитура для чотириголосного хору. C-dur. – 1 с. / [Відмітка – «8»].
565. Гуреев. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло альты. F-dur. – 4 с.
566. Гуреев. Отче наш. – Рукопись. Поголосники. (Соло альты. Дискант). F-dur. – 2 с.
567. Давидовский Г. Хвалите имя Господне // Духовно-музыкальные сочинения Г. Давидовского. – Партитура для четырехголосного хора. – Ростов-на-Дону : Нотопечатня Г.М. Пуховича. – С. 2–3 / [Указано : «Посвящается памяти А.М. Климченко»].
568. Давидовский Г. Хвалите имя Господне. – Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Указано «Посвящается памяти А.М. Климченко»].

569. Давидовский Г.М. Сугубая ектения // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). c-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 32–33.
570. Давидовский Гр. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано (тенор). f-moll. – 4 с. / [На 1, 3 с. – фиолетовая печать «Николай Михайлович Малютов»].
571. Давидовский Гр. Отче наш. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). d-moll. – 4 с. / [Указано «Давидовский 2», а также «48»].
572. Данилин М.Н. О Тебе радуется. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 2 с. / [Указано – «23/III 57 г.»].
573. Данилин. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. f-moll. – 5 с.
574. Данилин. Ныне отпускаеши. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с.
575. Дзюбенко, протод. Вечная память. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «9»].
576. Дикин В. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 1 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «123»].
577. Дикин. Великая ектения (Кирие, елеисон) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 5.
578. Дубенский. Отче наш // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. –

- Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). D-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 62–63 / [Зачеркнуто].
579. Думицкий. Ангел Божий из Небес. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «9»].
580. Егоров А. Милость мира. № 3. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – 4 с. / [На 1 с. неопознанная печать].
581. Егоров А. Милость мира. № 3. – Рукопись. Поголосники. (Альт. Тенор). d-moll. – 2 с. / [Неопознанная печать].
582. Егоров А. Нынѣ отпускаеши. №2. – Партитура для четырехголосного хора. – С. 12–13 / [возле названия птичка, на первой странице круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке», фрагмент сборника].
583. Ейбоженко И. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 2 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «132»].
584. Ельцов Ив. Достойно есть. – Партитура для четырехголосного хора. e-moll. К Милость мира h-moll. – 2 с. / [Отметка «№7» ; указано – «Нотопечатня П. И. Волкова СПб»].
585. Ельцов Ив. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора. h-moll. – 3 с. / [Указано – «Ивану Яковлевичу Тернову. Регенту СПб. Метрополичьего хора; в конце – Доп. Дух. Ценз. СПб., 25 ноября 1911 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Александръ» ; неопознанная подпись].
586. Жимский. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 6 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «8», возле номера птичка карандашом].

587. Завадский Г.В. Отче наш. – Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. a-moll. – 2 с. / [Дозволено цензурой. Одесса, 9 января 1906 г. Нотопечатня И.И. Чоколова въ Кієвъ].
588. Завадский Г.В. Отче наш. – Рукопис. Поголосники. (Соло сопрано. Альт). a-moll. – 2 с.
589. Завгородний. Милость мира. № 4. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 4 с.
590. Завгородний. Отца и Сына. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Указано – «г. Брест, июль 1971 г.» ; неопознанная подпись].
591. Звоник П., дьякон. Во Царствии Твоем // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). C-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 19–21.
592. Зиновьев. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. B-dur. – 1 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «112»].
593. Зиновьев. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. B-dur. – 2 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «102»].
594. Зиновьев. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 2 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «108»].
595. Зиновьев В. Искупил ны еси от клятви. – Рукопись. Партитура для трехголосного хора. – 1 с.
596. Зиновьев В. Милость мира. № 1. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло Баритона. G-dur. – 5 с. / [«1 февраля 1951 г. Ю. П. Корзун. Ст. Иноземцева»].
597. Зиновьев В. Милость мира. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 4 с.

598. Зиновьев В., свящ. Аллилуиа // На Божественной Литургии : сборник №1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). – М. : Композитор, 1992. – С. 30–31.
599. Зиновьев В., свящ. Великая ектения // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). С-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 5.
600. Зиновьев, свящ. Вечная память. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «10»].
601. Зиновьев В. Тебе поем. – Рукопись. Поголосник. (Бас). – 1 с.
602. Иадор, иером. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 2 с. / [Отмечено красным шариковым зарядом – «125»].
603. Иванов П. Милость мира II. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). е-moll. – 3 с. / [Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. С.-Петербургскаго, 12 іюля 1902 г. Цензоръ Іеромрнхъ Александръ. П. Юргенсон въ Московъ].
604. Иванов П. Милость мира. № 1 // Духовно-музыкальные сочинения П. Иванова. – Партитура для четырехголосного хора. – С. 2–3 / [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссіонера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Кіевъ, у Л. Идзиковскаго].
605. Иванов П. Милость мира. № 1. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.

606. Иванов П. Милость мира. № 3. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. As-dur. – 7 с. / [На 1-й и 5-й с. – печать «Михаил Трофимович Волгин» ; подпись М.Т. Волгина, 1922 г. Г. Ставрополь. Н/к.].
607. Иванов П. Милость мира. № 3. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. As-dur. – 3 с.
608. Иванов. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. d-moll. – 3 с.
609. Иванов-Радкевич. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «49»].
610. Иванов-Радкевич П. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. As-dur. – 7 с. / [Указано – «Электротечания ноты П. Юргенсона в Москве»].
611. Иванов-Радкевич П. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. As-dur. – 3 с.
612. Иванов-Радкевич П. Милость мира. – Рукопись. Поголосник. (Дискант). As-dur. – 2 с. / [Неопознанная подпись].
613. Иже Херувимы : нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – 64 с.
614. Извеков Г. Ныне отпускаеши (глас № 5). – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. – 6 с. / [на 1-й ст. указывается – «Пример (* *) можно с закрытым ртом без слов. Автор», на 6-й ст. – «28/IX 1928 г. Ростов Дон»].
615. Ильинский А. Хвалите господи съ небесъ. Ор. 15, № 3 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – 9 с. / [Отъ Московскаго.

Дух. ценз. Ком. Печ. дозв. Москва, Марта 15 дня 1904 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. Электрпечатня нотъ П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].

616. Ипокентьев. Отче наш. – Рукопись. Партитура для пятиголосного хора и соло альты (баритона). a-moll. – 4 с.
617. Ипполитов-Иванов М. Благослови, душе моя, Господа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 13–14 / [Из его Литургии №2].
618. Ипполитов-Иванов М. Милость мира // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 192–194 / [Птичка карандашом].
619. Ипполитов-Иванов М. Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 256.
620. Ипполитов-Иванов М. Се ныне благословите Господа. Псалом 133. Перелож. Кедрова-сына Н. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 333–334.
621. Ипполитов-Иванов М. Се нынѣ благословите Господа. Песнь степеней. Псаломъ 133. Соч. 29, № 2 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. Es-dur – 4 с. / [пофразовый раздел музыкального текста карандашом ; Отъ Московскаго. Дух. ценз. Ком.

- Печ. дозв. Москва, 2 Декабря 1899 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. Электрпечатня нотъ П. Юргенсона въ Москвѣ; фрагмент].
622. Ипполитов-Иванов М. Се что добро. Песнь степеней. Псаломъ 132. Соч. 29, № 1 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. Es-dur – 4 с. / [Отъ Московскаго. Дух. ценз. Ком. Печ. дозв. Москва, 2 Декабря 1899 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. Электрпечатня нотъ П. Юргенсона въ Москвѣ; фрагмент].
623. Ипполитов-Иванов М. Утвердися сердце мое во Господе // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 334–336.
624. Ипполитов-Иванов М. Херувимская песнь // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 61–62 / [Отметка «№ 106»].
625. Ипполитов-Иванов М. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 133–134.
626. Ишин И. Милость мира. № 2 // Духовно-музыкальные сочинения И. Ишина. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : В. Гроссе – С. 2–5 / [Оттиск «Николай Михайлович Малютов»].
627. Калинин В. Во Царствии Твоем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 30–33.

628. Калинин В. Милость мира // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 183–186.
629. Калинин В. Святой Боже // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 45–46.
630. Калинин Вик. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll (заканчивается G-dur). – 4 с. / [Электропечатня нотъ П. Юргенсона въ Москве].
631. Калинин Вик. Отче нашъ. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). D-dur. – 3 с. / [П. Юргенсон въ Московъ].
632. Калинин Вик. Отче нашъ. – Поголосник. (Дискант). D-dur. – 1 с. / [П. Юргенсон въ Московъ].
633. Калинин Вик. Тебе поем. № 1. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – 2 с. / [Отъ Московскаго Дух. ценз. комитета печатать дозв. Москва, 22 ноября 1904 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. П. Юргенсон в Москве].
634. Калинин Вик. Тебе поем. II. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). C-dur. – 2 с. / [П. Юргенсон в Москве].
635. Калишевский. Множества содеяных мною лютых. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – С. 5–7 / [Рукописный сборник-тетрадь ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука].
636. Калишевский. От юности моя. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник].

637. Калишевский. От юности моя. – Рукопись. Поголосник. Сопрано. Альт. Тенор. Бас. – 4 с. / [Рукописный сборник].
638. Капустинський. По небі в північ янгол летів. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «14»].
639. Кастальский А. Милость мира. Сербского напева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 168–170.
640. Кастальский А. Августу единачальствующу на земле. Стихиры в Навечерии Рождества Христова. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорского Руськаго Музыкального Общества и Консерватории въ Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у I. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896. – 2 с. / [Круглая фиолетовая печать (с рисунком в центре) ; на титульной странице – «Antoni Juwemalis Korzun, syn Piotra 5 декабря 1965 года. Гор. Калуга»].
641. Кастальский А. Ангель вопієше. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; возле названия птичка и «№31»].
642. Кастальский А. Ангель вопієше. Знаменного распева. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
643. Кастальский А. Благослови душе моя Господа (Предначинательный псалом). Греческого распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного

- хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 4 с. [На титульной странице подпись о. В. Ганжука и «№ 25»].
644. Кастальский А. Блажени яже избрал // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. b-moll. – Лондон, 1962. – С. 281–284.
645. Кастальский А. Блажени яже избралъ. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) – 3 с. / [Памяти Екатерины Дмитриевны Кастальской; отметка «№ 22»].
646. Кастальский А. Богъ Господь и тропари (въ Великую Субботу на утрени). Болгарского и Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 11 с.
647. Кастальский А. Великое славословие. № 1 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 6 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; отпечаток «Нотная библиотека Аркадия Васильевича Аркадьева (Кетова)» ; «№ 56»].
648. Кастальский А. Великое славословие. № 2 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 6 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; «№ 57»].
649. Кастальский А. Верую. № 3 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; «№ 71»].
650. Кастальский А.Д. Слава...Единородный сыне (обиходный напев) // На Божественной Литургии : сборник № 1. / [Партитура для небольшого

- смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). – М. : Композитор, 1992. – С. 16–17.
651. Кастальский А. Дева днесь. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [«С. Морозов 12 X 72 г.» ; неопознанная надпись ; рукописная тетрадь].
652. Кастальский А. Днесь Дева. (Кондак Рождеству Христову). Глас 3-й. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 1 с. / [«№17-б»].
653. Кастальский А. Достояно есть. Афонское // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [«№ 17-б»].
654. Кастальский А. Достояно есть. Афонское. На «Объятия отча» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 217–219.
655. Кастальский А. Достояно есть. Киевское // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [«№ 17-а»].
656. Кастальский А. Достояно есть. Киевское и Афонское. – Рукопись. Поголосники. (Бас. Тенор. Сопрано). – 8 с.
657. Кастальский А. Достояно есть. Киевское. – Рукопись. Поголосники. (Дискант. Альт. Тенор I, II. Бас). – 10 с.
658. Кастальский А. Достояно есть. Распев царя Θεодора // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; оттиск «Магазинъ и библиотека Г. Вакса 7 сент. 13 въ Житомирѣ» ; «№ 23»].

659. Кастальский А. Достойно есть. Сербского напева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [«№2»].
660. Кастальский А. Задостойникъ въ день Св. Троицы // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ, комиссіонера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Киевъ, у Л. Идзиковскаго. – 2 с. / [«№ 76»].
661. Кастальский А. Ирмосы на Воздвижение Честного Хреста // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ, комиссіонера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Киевъ, у Л. Идзиковскаго. – 8 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; «№ 34»].
662. Кастальский А. Кондак Богоявлению. Глас 4-й. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 1 с. / [«№8-б»].
663. Кастальский А. Милость мира № 1. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 9 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; оттиск «Магазинъ и библіотека Г. Вакса 7 сент. 13 въ Житомирѣ» ; «№ 6»].
664. Кастальский А. Милость мира № 1. Знаменного распева. – Рукопись. Поголосники. (Дискант. Альт. Тенор. Бас). – 16 с.
665. Кастальский А. Милость мира № 2. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура

для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 9 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; оттиск «Магазинъ и библиотека Г. Вакса 7 сент. 13 въ Житомирѣ» ; возле названия птичка и «№ 10»].

666. Кастальский А. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Киевского распева. – 3 с. / [Отъ Московскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. Москва, 17 апреля 1903 г. Цензоръ священникъ Александръ Гиляровскій. Электрпечатия нотъ П. Юргенсона въ Москвѣ].
667. Кастальский А. Милость мира. № 2 – Рукопис. Партитура для четырехголосного хора. – 5 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука].
668. Кастальский А. Милость мира. Невская // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальскаго. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; «№ 16»].
669. Кастальский А. Милость мира. Ор.40. Киевского распева – Рукопись. Поголосники. (Дискант I., II., Альт., Тенор., Бас). – 10 с. / [На титульной указано «Antoni Juwemalis Корзун, syn Piotra 26 февр.1965 года. Гор. Калуга»].
670. Кастальский А. Милость мира. Ор.40. Киевского распева // Духовно-музыкальные сочинения для смешаннаго хора А. Кастальскаго. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ, комиссіонера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у I. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896. – 4 с. / [Овальная печать «П. Юргенсонъ» и круглая фиолетовая печать с рисунком в центре].

671. Кастальский А. Милость мира. Сербского напева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 6 с. / [Оттиск «Магазинъ и библіотека Г. Вакса 7 сент. 13 въ Житомирѣ» ; «№1»].
672. Кастальский А. Многая лета // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 1 с. / [«№9-б»].
673. Кастальский А. Многолетие. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с.
674. Кастальский А. Многолетие. – Рукопись. Поголосники. (Дискант. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
675. Кастальский А. Нынѣ отпускаеши. № 2 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 5 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; возле названия птичка ; «№ 49»].
676. Кастальский А. Отче наш // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; «№33»].
677. Кастальский А. Радуйся живоносный Кресте. 3 стихирь на стиховне (На Воздвижение Креста). Глас 5. Знаменного распева. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 5 с.
678. Кастальский А. Разбойника благоразумнаго [2-я автор. ред.]. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Указано «С. Морозов 23 X 72 г.» ; неопознанная надпись ; рукописная тетрадь].
679. Кастальский А. Разделима ризы Моя. – Рукопись. Партитура для трио (С., Т., Б.). – 3 с. / [Указано «С. Морозов 23 X 72 г.» ; неопознанная надпись ; рукописная тетрадь].
680. Кастальский А. С нами Бог. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с.

681. Кастальский А. С нами Бог. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
682. Кастальский А. С нами Бог. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [«№9-а»].
683. Кастальский А. Свете тихий. № 1 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [На титульной указывается «Ю. П. Корзун, 7 сентября 1960 года. Гор. Смоленск» ; круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке» и овальная «Музыкальный магазин Н^{ОВЬ}Л. АДМИРЪ Ростов на Дону» ; «№ 45»].
684. Кастальский А. Свете тихий. № 2 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [Отметка «№ 46»].
685. Кастальский А. Свете тихий. № 3 – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
686. Кастальский А. Свете тихий. № 3 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [Оттиск «Нотная библиотека Аркадия Васильевича Аркадьева (Кетова)» ; «№ 47»].
687. Кастальский А. Свете тихий. № 4. – Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. – С. 3–5 / [Печатня В. Гроссе, Московъ].
688. Кастальский А. Свете тихий. № 4. – Партитура для четырехголосного хора. – С. 2–3 / [Печатня В. Гроссе, Московъ].
689. Кастальский А. Со святыми упокой. Самъ единъ еси безсмертный (Икосы изъ панахиды) // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 7 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; возле названия птичка ; «№ 20»].

690. Кастальский А. Стихира на Успение Пресвятой Богородицы // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона в Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорского Руськаго Музыкального Общества и Консерваторіи в Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у И. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896. – 5 с. / [Круглая фиолетовая печать с рисунком в центре «Отд. Императорск. Русского Музыкальн. Общества. Ювеналий Петрович Корзун. Дирижёр хора 1-го разряда», шариковой ручкой дописано «Ю. П. Корзун 13VIII 1968 г. Гор. Калуга»; «№ 41»].
691. Кастальский А. Стихиры на подобень. На Преображение Господне // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона в Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорского Руськаго Музыкального Общества и Консерваторіи в Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у И. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896. – 4 с. / [«№ 60»].
692. Кастальский А. Тропари на Успение Пресвятой Богородицы // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона в Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорского Руськаго Музыкального Общества и Консерваторіи в Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у И. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896. – 4 с. / [Круглая фиолетовая печать с рисунком в центре «Отд. Императорск. Русского Музыкальн. Общества»; «№42»].
693. Кастальский А. Тропарь Богоявлению. Глас 1-й. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 1 с. / [«№8-а»].

694. Кастальский А. Тропарь Рождеству Христову. Глас 4-й. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 1 с. / [«№ 17-а»].
695. Кастальский А. Хвалите имя Господне. № 1. Киевского распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 5 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; возле названия птичка ; оттиск «Магазинъ и библіотека Г. Вакса 7 сент. 13 въ Житомиръ» ; «№ 53»].
696. Кастальский А. Хвалите имя Господне. № 2. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [На титульной странице подпись В. Ганжука ; «№ 54»].
697. Кастальский А. Хвалите имя Господне. № 3. Сербского распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; возле названия птичка ; «№ 55»].
698. Кастальский А. Херувимская песнь. Владимирская // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссіонера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московъ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Лейпцигъ; Варшава у Г. Сенневальда, 1896. – 3 с. / [Круглая фиолетовая печать с рисунком в центре «Ювенарій Петрович Корзун» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука].

699. Кастальский А. Херувимская песнь. Владимирская. – Поголосники. (Дискант. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Круглая фиолетовая печать с рисунком в центре «Ювенарий Петрович Корзун»].
700. Кастальский А. Херувимская песнь. Знаменного распева // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 6 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; оттиск «Магазинъ и библіотека Г. Вакса въ Житомирѣ» ; «№ 3»].
701. Кастальский А. Херувимская песнь. Софронская // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для смешанного хора (Д., А., Т., Б.). – М. : Печатня В. Гроссе. – С. 3–5 / [На титульной странице подпись В. Ганжука ; овальная печать, на которой прочитываются слова «Евгений» и «Софронъ»].
702. Кастальский А. Херувимская песнь. Софронская // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для мужского хора (Альт. Тенор I, II. Бас I, II). – М. : Печатня В. Гроссе. – С. 5–6 / [Овальная печать, на которой прочитываются слова «Евгений» и «Софронъ»].
703. Кастальский А. Херувимская песнь. Софронская // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для женского хора (Д. I, II. А. I, II). – М. : Печатня В. Гроссе. – С. 6–7 / [Овальная печать, на которой прочитываются слова «Евгений» и «Софронъ»].
704. Кастальский А. Херувимская песнь. Софронская. – Рукопись. Поголосник. Дискант. Альт. Тенор. Бас. – 8 с. / [«Ю. П. Корзун, 4 декабря 1965 года. Гор. Калуга»].
705. Кастальский А. Херувимская песнь. Старо-Симоновская. // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 3 с. / [Овальная

- печать «Музыкальный магазин Н^{ОВЫ}Л. АДМИРЪ Ростов на Дону» ; «№ 12»].
706. Кастальский А. Херувимская пѣснь. Сербский напѣвъ // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 4 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; возле названия птичка ; «№ 30»].
707. Кастальский А. Херувимская пѣснь. Сербский напѣвъ. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
708. Кастальский А. Христос рождается (Первый канон на Рождество Христово) // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Русскаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московь; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Киевъ, у Л. Идзиковскаго. – 7 с. / [«№ 43»].
709. Кастальский А. Царю небесный // Духовно-музыкальные сочинения для смешанного хора А. Кастальского. – Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Русскаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи въ Москвѣ; Московь; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Киевъ, у Л. Идзиковскаго. – 4 с. / [«№ 75»].
710. Кастальский А. Шестопсалмие. № 1 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения А. Кастальского. – Партитура для четырехголосного хора. – М. : Печатня В. Гроссе. – 2 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; овальная печать – «Преображенская церковно-приходская библиотека в г. Орлѣ» ; «№ 51»].
711. Кастальский А. Символ веры № 3 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.:

- Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 151–154.
712. Касторский А. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
713. Касторский А. Ектении на литии. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
714. Кашин. Богородице Дево, радуйся. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с.
715. Кедров-отец Н. Благослови, душе моя, Господа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 22–23 / [1933 год написания].
716. Кедров-отец Н. Благословен Грядый // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. [«Благословен грядый во имя Господне», «Тело Христово», «Видехом свет истинный», «Да исполнятся уста наша»] – Лондон, 1962. – С. 299–301.
717. Кедров-отец Н. Буди имя Господне // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 301–302.
718. Кедров-отец Н. Великая ектения // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 3.

719. Кедров-отец Н. Во Царствии Твоем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 33–35.
720. Кедров-отец Н. Господь просвещение мое. Псалом 26 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 313–315.
721. Кедров-отец Н. Достойно есть // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 213–214.
722. Кедров-отец Н. И ныне: Единородный // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 26–27 / [1933 год написания].
723. Кедров-отец Н. Малая мирная ектения // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 72.
724. Кедров-отец Н. Милость мира. Большое // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 190–192.

725. Кедров-отец Н. Многолетствование // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 307–308 / [1933 год написания].
726. Кедров-отец Н. Просительная ектения и Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 254–256.
727. Кедров-отец Н. Просительная ектения. Галицкая // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. В широком расположении – Лондон, 1962. – С. 245.
728. Кедров-отец Н. Просительная ектения. Галицкая // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. В тесном расположении – Лондон, 1962. – С. 244.
729. Кедров-отец Н. Святы́й Бо́же // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 46.
730. Кедров-отец Н. Символ веры // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 154–157.

731. Кедров-отец Н. Сугубая ектения // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 66–68.
732. Кедров-отец Н. Тебе поем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 210 / [1929 год написания].
733. Кедров-отец Н. Хвали, душе моя, Господа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 24–25.
734. Кедров-отец Н. Хвалите Господа с небес // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 270–273.
735. Кедров-отец Н. Херувимская песнь (1939) // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 11–12 / [Отметка «№ 80»].
736. Кедров-отец Н. Херувимская песнь // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 51–52 / [Отметка «№ 101»].

737. Кедров-отец Н. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 123–124.
738. Кедров-отец Н. Херувимская песнь. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 83–84 / [1939 год написания].
739. Кедров-отец Н. Милость мира. Малое // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 188–190.
740. Кедров-сын Н. Благословен грядый. На мелодию «Христос Воскресе» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 297.
741. Кедров-сын Н. Буди имя Господне // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора (смешанного и однородного). – Лондон, 1962. – С. 298–299.
742. Кедров-сын Н. Достойно есть // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. –

- Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 233–235 / [1938 год написания].
743. Кедров-сын Н. Просительная ектения. Знаменного распева и Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 246–247.
744. Кедров-сын Н. Тело Христово // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 289.
745. Кедров-сына Н. Малая ектения об Верных // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 71.
746. Киселев Ф.И. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 3 с.
747. Киселев Ф.И. Милость мира. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). g-moll. – 8 с.
748. Киселев. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом написано и зачеркнуто – 59].
749. Кишакевич. Предвѣчний Боже – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмічено – 7].
750. Ковалевский М. Аноним. Благословен грядый во имя Господне. В стиле «Христос Воскресе» / М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения.

- Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962 г. – С. 293.
751. Ковалевский М. Благословен грядый / М. Ковалевского и А. Жаворонкова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962 г. – С. 296.
752. Ковалевский М. Символ веры // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962 г. – С. 148–151.
753. Коваленко. Отца и Сына. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. c-moll. – 2 с. / [Указывается «Отца и сына № 2» но исправлено на № 1; г. Таганрог, 23/XI 1929 г.].
754. Козак. Спи Ісусе. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору та соло сопрано. G-dur. – 3 с. / [Відмічено – 37].
755. Койко. На небі зірка. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 1 с. / [Відмічено – 26].
756. Компанейский А. Достойно есть. Ред. В. Бюцова // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962 г. – С. 231–232.
757. Компанейский А. Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э. Ч. Вараг, А. П. Жаворонков, Н. Н. Кедров, М. Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962 г. – С. 257.

758. Кондратьев. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло (бас). d-moll. – 2 с.
759. Копилов А. Милость мира. № 2 – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. a-moll. – 5 с. / [Электропечатия нотъ П. Юргенсона въ Москве].
760. Копылов А. Блажени яже избралъ. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопоровождением. c-moll. – 6 с. / [Проставлены цезуры ; след надписи ; отметка в виде крестика ; Печ. дозв. Дух. ценз. Ком. Спб., 14 Марта 1897 г. Старш. Ценз. Арх. Климентъ. Печатать раз. Спб, 27 Сентября 1896 г. Управ. Придв. Капеллою А. Аренскій. Лит. Г. Шмидта].
761. Копылов А. Ныне отпускаеши // Духовно-музыкальные сочинения А. Копылова. – Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. – М. : П. Юргенсон. – 2–3 с. / [Красная печать «Książki i nuty najlepiej zamawiać i kupować od Lecha Kzikowskiego Warszawa, Marszałkowska 119. Katalogi na żądania»].
762. Копылов А. Подъ Твою милость. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll – 1 с. / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. Спб., 21 декабря 1901 г. Старшій Цензоръ Архимадричь Антонинъ. Нотопечтня П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент ; «№ 21»].
763. Косолапов. Богородице Дево, радуйся. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
764. Кочановский. Взбранной воеводъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – Спб. : Синодальная типография, 1903. – С. 383–384.
765. Кошиц А. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «127»].

766. Кошиц А. От юности мояя. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник].
767. Кошиць. Воскликнули янголи. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. C-dur. – 4с. / [Відмітка – «36»].
768. Кошиць. Діва Марія Христа родила. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 5 с. / [Відмітка – «48»].
769. Кошиць. Ишли тріє царі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. Es-dur. – 6 с. / [Відмітка – «23»].
770. Кошиць. Ишли тріє царі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. A-dur. – 4 с. / [Відмітка – «46»].
771. Кошиць. Нова радість стала. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. g-moll. – 3 с. / [Відмітка – «32»].
772. Кошиць. Ой дивнеє народження. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. C-dur. – 5 с. / [Відмітка – «33»].
773. Кошиць. Світ мислений десь ся родить. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 8 с. / [Відмітка – «34»].
774. Кошиць. Янголи в небі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. c-moll. – 1 с. / [Відмітка – «42»].
775. Краснастовский А. Достойно есть // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 227–228.
776. Краснастовский А. Святыи Боже // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 42–43.

777. Красностовский А. Благослови, душе моя, Господа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962 г. – С. 16–17.
778. Красностовский А. Господи, Господь наш. Псалом 8-ой // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 344–348.
779. Красностовский А. Милость мира // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 173–174.
780. Красностовский А. Приидите, поклонимся // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 38.
781. Красностовский А. Хвали, душе моя, Господа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 18–19.
782. Красностовский А. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 122–123.
783. Красностовский А. Херувимская песнь // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 50–51 / [Отметка «№ 100»].
784. Крупицкий В. На реках Вавилонских. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 4 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука].
785. Крупицкий В. На реках Вавилонских. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
786. Крупицкий В. На рекахъ Вавилонскихъ (псалом 136) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). a-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 161–167.
787. Крупицкий. На рѣкахъ Вавилонскихъ // Обиходъ нотнаго церковнаго пѣнія. Ч. 1. / [Изд. Придв. Певч. Кап., испр. и доп. под руководством директора Придв. Певч. Кап. Н. Бахметева]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Собственность Придворной Певческой Капеллы, 1869. – С. 48–51.
788. Купчинський. Не плач Рахиле. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору и соло баса. g-moll. – 4 с. / [Відмітка – «1»].
789. Куралесин К. Шестопсальміе. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста (альт). D-dur. – 2 с.
790. Кустов. Верую. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солистов (альт, тенор). D-dur. – 4 с.
791. Кустов. От юности моя. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. – 3 с. / [Рукописный сборник].

792. Кустов. От юности моя. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Рукописный сборник].
793. Лабинский А. Вскую мя отринул еси. Из канона 8 гласа, песнь 5 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 320.
794. Лабинский А. Молитву пролию ко Господу. Из канона 8 гласа, песнь 6 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 320.
795. Лабинский А. Тебе поем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 211 / [Указано – «Париж, 1954 г.»].
796. Лабинский Ив. Отче наш. Ор. 27., № 1. – Партитура для смешанного хора. D-dur. – 2 с. / [Отъ Спб. Дух. ценз. комитета печатать дозв. Спб., 28 мая 1904 г. Старш ценз Архимандрить Филареть].
797. Лагунов М. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 4 с.
798. Лебедев Н. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло баритона. d-moll. – 4 с. / [Указано «9 июля 1961 г. , Гор. Калуга. обл. Ю. П. Корзун»].
799. Леонтович М. Щедрий вечір. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. g-moll. – 1 с. / [Відмітка – «45»].

800. Линецкий В., свящ. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождении ф-но. С-dur. – 3 с. / [Печать разв. 24 ноября 1899 г. И. д. Управ. Придв. Капеллою А. Аренский. Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Москва, 24 марта 1903 г. Цензоръ Священник Александръ Гиляревский. П. Юргенсон въ Московъ].
801. Липаев Ф.А. Отче наш. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло (сопрано или тенор). С-dur. – 4 с.
802. Лирин В. Милость мира. Op.16. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождении ф-но. С-dur. – 4 с. / [Отъ Московскаго Дух. ценз. комитета печатать дозв. Москва, 10 іюля 1895 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. П. Юргенсон в Москве].
803. Лирин В. Милость мира. Op.35, № 2. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождении ф-но. В-dur. – 4 с. / [Отъ Московскаго Дух. ценз. комитета печатать дозв. Москва, 23 мая 1896 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Смирновъ. П. Юргенсон в Москве].
804. Лирин. Непорочны. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 9 с. / [На титульной странице подпись о. В. Ганжука].
805. Лирин. Непорочны. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 12 с.
806. Лисенко М. Ой сів Христос та й вечеряти. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. a-moll. – 2 с. / [Відмітка – «54»].
807. Листопадов. Отца и Сына и Св. Духа. – Рукопись. Поголосник. Тенор или Сопрано с хором. Сопрано (хор). Тенор (хор). Бас (хор). D-dur. – 4 с. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»; указано «2/VII 1958 г. Ю. П. Корзун, г. Саратов»].

808. Ломакин Г. Благослови, душе моя, Господа (Предначинательный псалом) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). C-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 21–23.
809. Ломакин Г. Херувимская песнь. № 9 // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). h-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 47–48 / [Отметка «№ 98»].
810. Ломакин Г. Херувимская песнь. № 9 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 119–120.
811. Ломакин Г. Я. В память вечную. Концерт // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешанного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 64–65.
812. Ломакин. Херувимская № 4 (другая редакция). – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
813. Ломакин. Херувимская № 4. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
814. Любимов. Блажен муж. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) и соло баритона. – 4 с.
815. Любимов. Блажен муж. – Рукопись. Поголосники. (Дискант, Альт, Тенор. Бас. Соло баритона). – 10 с. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].

816. Людкевич. Вселенная веселися Бог от Діви народився. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. В-dur. – 1 с. / [Відмітка – «47»].
817. Ляпунов С. Причастный стихъ. Соч. 62, № 6. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопоровождением. G-dur – 3 с. / [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].
818. Львов А. Благослови, душе моя, Господа (Предначинательный псалом) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Греческого распева. F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 3–7.
819. Львов А. Благослови, душе моя, Господа // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 6–7.
820. Львов А. Взбранной воеводъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 386–388.
821. Львов А. Воскресныя утренніе стихиры Евангельскія // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. [Стихира 1. Глас 1.; Стихира 2. Глас 2.; Стихира 3. Глас 3.; Стихира 4. Глас 4.; Стихира 5. Глас 5.; Стихира 6. Глас 6.; Стихира 7. Глас 7.; Стихира 8. Глас 8.; Стихира 9. Глас 5.; Стихира 10. Глас 6.; Стихира 11. Глас 8.]. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 264–318.
822. Львов А. Да возрадуется // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.:

- Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 350–352.
823. Львов А. Достойно есть №.3. Сокращ. Греческого распева. «Входное» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 221–222.
824. Львов А. Ирмосы Воскресные греческаго напева [по Высочайшему повелению Государя Императора Николая Павловича; положены на четыре голоса под руководствомъ Директора придворной Певческой Капеллы А. Львова; новое исправленное издание]. – 40 с.
825. Львов А. Кирие элейсон // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 360.
826. Львов А. Предстояще кресту. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. G-dur – 3 с. / [Отъ Московскаго. Дух. ценз. Ком. Печ. дозв. Москва, 8 Февраля 1898 г. Цензоръ Протоіерей Іоаннь Петропавловскій. Печатня В. Гроссе въ Москвѣ ; фрагмент ; отметка – «34»].
827. Львов А. Свете тихій // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 79–82.
828. Львов А. Степенны (№ 52) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Знаменного распева.

- (Антифон 1 на Глас 1–8; Антифон 2; Антифон 3). – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 186–216.
829. Львов А. Тон деспотин // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 354.
830. Львов А. Хвалите имя Господне (Полвелей (Пс. 134–135) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Киевского распева. g-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 145–148.
831. Львов А.Ф. Достойно есть. № 3 (Входное) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 59.
832. Львов А.Ф. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. На Литургии Василия Великого. G-dur. – 3 с.
833. Львовский Г. Благослови, душе моя, Господа (Предначинательный псалом) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Греческого распева. F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 8–14.
834. Львовский Г. Никто же притекаяй к Тебе. Александро-Невской Лаври // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для мужского хора. – Лондон, 1962. – С. 325–326.

835. Львовский Г. Тебе поем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 210.
836. Львовский Г. Херувимская песнь // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 22–23 / [Отметка «№ 85»].
837. Львовский Г. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 94–95.
838. Львовский Г. Ф. Херувимская песнь (Греческий распев) // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешанного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 38–39.
839. Львовский Гр. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). На Литургии Василия Великого (Обнх. стр. 140. на обор.). G-dur. – 8 с.
840. Львовский. Милость мира. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). D-dur. – 4 с. / [Отметка – «33»].
841. Маккавейский. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом и обведено карандашом – «55»].
842. Максимов. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «131»].

843. Малое славословіе. № 62. Перел. Григорьева И. – Партитура для четырехголосного хора (дискант, альт, тенор, бас). D-dur. – 3 с. / [П. Юргенсон в Москве ; Отъ Московскаго Дух. ценз. комитета печатать дозв. Москва, 24 августа 1889 г. Цензоръ Священник Григорій Дьяченко].
844. Маркевич К. Милость Мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – 3 с. / [Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. С.-Петербургскаго, 12 іюля 1902 г. Цензоръ Іеромрнхъ Александръ. П. Юргенсон въ Московъ].
845. Маркевич К. Милость Мира. – Поголосник. Дискант. Альт. Тенор. Бас. As-dur. – 4 с. / [Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. С.-Петербургскаго, 12 іюля 1902 г. Цензоръ Іеромрнхъ Александръ. П. Юргенсон въ Московъ].
846. Машков А.С., свящ. Аллилуиа // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 30.
847. Медведев. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 2 с.
848. Мельников. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом, обведено карандашом – «100»].
849. Менск-Менючек И. С. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «120»].
850. Милость мира / [Аранж. Орфеев С. ; Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. На литургии Василя Великаго. g-moll ; сохранилось только начало].

851. Милость мира : партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – 4 с. / [Фамилия автора «Милость мира» нечитаема ; неопознанный печатный знак ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 17 ноября 1902 г. Цензоръ Архимандритъ Антонинъ. Гравировка – Г. Шмидтъ, Спб 4].
852. Милость мира. На Литургии св. Василия Великого. Киевский распев. Перелож. Осоргин М.М. // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 47–50.
853. Мироносицкий П. Во царствии Твоем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 28–29.
854. Мироносицкий П. Господи кто обитает в жилищи Твоем. Псалом 14 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 310.
855. Мишенин Ф. А. Отца и Сына. – Рукопись. Трио. Des-dur. – 1 с. / [Есть круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].
856. Молчанов. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «98»].
857. Мясников. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе». На титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «30»].

858. Мясников. Ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «103»].
859. Мясников. Ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «92»].
860. На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – М. : Композитор, 1992. – 80 с.
861. Наумов. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «19»].
862. Нафанаил. Ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом отмечено, зачерпнуто и обведено карандашом – «56»].
863. Неизвестный автор. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «2»].
864. Неизвестный автор. Ектении на литии. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «2»].
865. Неизвестный автор. Ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. С-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «83»].
866. Неизвестный автор. Ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. В-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «84»].

867. Неизвестный автор. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «57»].
868. Неизвестный автор. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «64»].
869. Неизвестный автор. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора с солистом. F-dur. – 1 с. / [Подписано карандашом – «Египетская» ; красным шариковым зарядом – «65»].
870. Неизвестный автор. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора с солистом. F-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – 67 ; подписано карандашом – «(Давыдовский)»].
871. Неизвестный автор. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора с солистом. d-moll. – 1 с. / [Подписано карандашом – «Бородинская» ; красным шариковым зарядом – «66»].
872. Неизвестный автор. Молитву пролию. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением. – 3 с. / [Птичка возле названия].
873. Неизвестный автор. Молитву пролию. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.
874. Неизвестный автор. Ныне отпускаеши. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. – 2 с.
875. Неизвестный автор. Ныне отпускаеши. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас. Солист). – 5 с.
876. Несмелов Н.А. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 6 с. / [На 1-й с. указано «Бесплатное прилож. к ж. «Хор и Рег. Дело» 1915 г.»].

877. Нечушкин В.Я. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. c-moll. – 3 с.
878. Никанор, архиеп. Хвали, душе моя, Господа // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 14–16.
879. Николаев-Струмский. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «80»].
880. Николаев-Струмский. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом, обведено карандашом – «81»].
881. Никольский А. Во исходѣ Израилевѣ. Псаломъ СХІІІ. (На Крещеніе Господне). Ор. 19, № 2 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. As-dur – 6 с. / [Отметка в виде крестика ; Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].
882. Никольский А. Господи Господь наш. Ор.33, № 1. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. Вместо причастна. F-dur. – 6 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве].
883. Никольский А. Господи, помилуй насъ. Вместо причастна. Ор. 33. № 3. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. d-moll – 3 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве; фрагмент].
884. Никольский А. Господня земля. Псаломъ ХХІІІ. (Поется на освященіи храмовъ). Ор. 19, № 3 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. C-dur – 8 с. / [Есть пометка – крестик. Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].

885. Никольский А. Господь воцарися. Псаломъ ХСѢ. Посвящается Александру Павловичу Архангельскому и его хору. Ор. 45. № 7. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопровождением. С-dur. – 9 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве; фрагмент].
886. Никольский А. Готово сердце мое, Боже. Псаломъ СѢѢ. Ор. 19, № 1. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. В-dur – 6 с. / [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ; фрагмент].
887. Никольский А. Доколе, Господи. Псаломъ ХІІ. Ор. 24, № 1. – Партитура для четырехголосного хора с сопровождением ф-но. fis-moll. – 8 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве].
888. Никольский А. Молитва Господня. Ор. 22. № 5. – Партитура для соло альты и хора a capella. G-dur. – 4 с.
889. Никольский А. Молитва Господня. Ор. 22. № 5. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопровождением. f-moll. – 9 с. / [Электропечатня нотъ П. Юргенсона въ Москве].
890. Никольский А. Молитва Господня. Ор. 22. № 5. – Поголосник. Соло альт. Альт. Тенор. G-dur. – 3 с. / [Фиолетовая печать «Николай Михайлович Малютов»].
891. Никольский А. Помилуй насъ, Господи. Вместо причастна стиха. Ор. 33. № 2. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. h-moll – 2 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент].
892. Никольский А. Псаломъ 109-й. Ор. 21. № 2. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопровождением. g-moll. – 6 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент].

893. Никольский А. Слава въ вышнихъ Богу. 3 стихиры знаменнаго роспева. Ор. 4. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. В-dur. – 10 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве; фрагмент ; пронумеровано шариковым зарядом каждую стихиру].
894. Никольский А. Хвалите Господа съ небесъ II. Причастень. Ор. 45. № 4. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) с сопровождением. С-dur. – 5 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент].
895. Никольский А.В. Господь просвещение мое. Концерт // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 67–68.
896. Никольский В. Милость мира. I. – Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 2 с. / [Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 13 марта 1898 г. П. Юргенсон въ Московь].
897. Никольский В. Милость мира. III. – Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 2 с. / [Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 20 мая 1905 г. Цензоръ Архимандритъ Меводій. П. Юргенсон въ Московь].
898. Новохацкий. Вечная память. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло сопрано. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Панахида» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «7»].
899. Новохацкий. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. С-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «124»].

900. Новохацький. В Вифлеємі граді. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. c-moll. – 8 с. / [Відмітка – «35»].
901. Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – Лондон, 1962. – 362 с.
902. Оболенский П. Скажи ми, Господи, кончину мою. Из 38 псалма // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 326–327.
903. Орлов В.М. Богородице Дѣво, радуйся. – Партитура для трехголосного хора (Д.І, Д.ІІ., А.). – С. 3.
904. Панфилов М. Блажени яже избралъ. – Партитура для четырехголосного хора (дискант, альт, тенор, бас) с сопровождением ф-но. g-moll. – 2 с. / [Круглая печать «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке» ; Отъ Спб. Дух. ценз. комитета печатать дозв. Спб., 28 марта 1904 г. Старш ценз Архимандритъ Филаретъ. П. 1407 С. Лит. П. К. Селиверстова. Спб. Садовая 22].
905. Подольский Г. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. f-moll. – 3 с.
906. Подольский. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. f-moll. – 2 с. / [Отметка карандашом – «№ 2» ; красным шариковым зарядом – «101»].
907. Поляков. Ходив походив місяць. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. a-moll. – 3 с. / [Відмітка – «27»].

908. Попов. Во царствии Твоем. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Сборник-тетрадь «Во царствии Твоем»].
909. Попов. Во царствии Твоем. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с. / [Сборник-тетрадь «Во царствии Твоем»].
910. Потапов. Ой з'явилась світу новина. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «12»].
911. Пронин В.М. Милость мира. № 1. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – 2 с.
912. Пронин В.М. Милость мира. № 2. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). D-dur. – 2 с.
913. Прохор Пасько, иером. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 2 с. / [Отметка красным шариковым зарядом – «128»].
914. Прохор Пасько, игум. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. B-dur. – 5 с.
915. Прохор, игум. Милость мира. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). B-dur. – 8 с.
916. Рахманинов С. Тебе поем // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 211–212.
917. Рахманинов С. Хвалите Господа с небес // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 266–268.

918. Рахманинов С.В. В молитвах неусыпающую. Концерт // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 74– 80 / [Приложение].
919. Речкунов М. Богородице Дево, радуйся // Духовно-музыкальные сочинения М. Речкунова. – Партитура для мужского четырехголосного хора. – Петроградъ : Энергия. – С. 3.
920. Речкунов М. Единородный Сыне // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 21–22.
921. Речкунов М.П. Заупокойная ектения // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). a-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 34–35.
922. Речкунов М.П. Милость мира. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). C-dur. – 3 с.
923. Речкунов М.П. Милость мира. № 2 – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). C-dur. – 8 с.
924. Речкунов М.П. Милость мира. № 2. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). C-dur. – 4 с. / [Указано – «Посвящается Ивану Федоровичу Яхонтову» ; Отъ Петроградского Дух. ценз. комитета печатать дозв. Петроградъ, 2 сентября 1914 г. Старш ценз Архимандрить Александръ].
925. Римский-Корсаков Н.А. Отче наш. – Партитура для четырехголосного хора. F-dur. – 2 с.

926. Римский-Корсаков Н.А. Отче наш // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 61–62.
927. Римского-Корсаков Н. Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 252.
928. Річинський А. В Вифлеємі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «13»].
929. Річинський А. Заспівали янголи. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 5 с. / [Відмітка – «31»].
930. Річинський А. Ходив походив місяць на небі. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. C-dur. – 1 с. / [Відмітка – «5»].
931. Річинський А. Через поле широкее. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. G-dur. – 1 с. / [Відмітка – «41»].
932. Рожнов А. На рекахъ Вавилонскихъ (псалом 136) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Греческого распева. G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 173–178.
933. Рожнов А. Ныне отпускаеши // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Киевского распева. g-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 130–131.
934. Рудников Ф. Милость мира // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 172–173.

935. Рудников Ф. Приидите, поклонимся // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 37–38.
936. Рудников Ф. Святый Боже № 4 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 41–42.
937. Рудников Ф. Херувимская песнь № 3. Ор. 29 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 120–121.
938. Рудников Ф. Херувимская песнь. № 3 // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 48–49 / [Отметка «№ 99»].
939. Рютов Г. Хвалите имя господне. № 1 // Духовно-музыкальные сочинения Г. Рютова. – Партитура для четырехголосного хора. – Собственность автора. К.Г. Редеръ. Лейпцигъ. – С. 3–5 / [Овальная печать «Георгій Ивановичъ Рютовъ»].
940. Рютов. Ектения. № 1. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «86»].
941. Рютов. Ектения. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «87»].
942. Самсоненко В. Верую. – Рукопись. Поголосник. Сопрано. D-dur. – 6 с. / [Печать «Регент Михаил Петрович Ступницкий»].

943. Самсоненко В. Милость мира. № 2. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). A-dur. – 4 с. / [Фиолетовая печать, в которой прочитывается слово «Петропавловский»].
944. Самсоненко В. Милость мира. № 4. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). C-dur. – 7 с. / [На 1, 3, 5, 7 с. есть фиолетовая печать «Николай Михайлович Малютов»].
945. Самсоненко В. Сугубая ектеня. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 2 с.
946. Самсоненко. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «10»].
947. Сарти Дж. Херувимская песнь // На Божественной Литургии : сборник №1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). D-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 35–36.
948. Сарти Дж. Херувимская песнь № 1. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
949. Сарти Дж. Херувимская песнь № 1. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
950. Сафонов Н. Нынѣ отпускаеши: для тенора соло и смѣшанного хора / Сочинение Н.М. Сафонова. – С.-Петербургъ : Аккордь. – 3 с. / [Указано «Посвящается артисту Импер. театровъ А. М. Матвѣеву»].
951. Серафим, иером. Избранный чудотворче. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 4 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «12»].

952. Сидельников Г.Н. Малое славословие. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста (альт). G-dur. – 4 с.
953. Скворцов. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. f-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «130»].
954. Скрипников. Богородице Дево, радуйся. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с.
955. Скрипников М., свящ. Благословен еси Господи. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 7 с.
956. Скрипников М., свящ. Благословен еси Господи. № 2. – Рукопись. Поголосник. Дискант. G-dur. – 4 с.
957. Скрипников М. Шестопсальмие. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) и солистов (С., А.). C-dur. – 3 с. / [Подпись Скрипникова М. и дата «2-го августа 1928 г., г. Ростов»].
958. Скрипников М.Ю., свящ. Милость мира. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. e-moll. – 7 с. / [Круглая печать – «Московская Патриархія Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].
959. Скрипников М.Ю. Непорочны «Ангельський собор». – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. a-moll. – 7 с. / [Подпись Скрипникова и дата «30.III–12.IX.1928 г., г. Ростов»].
960. Скрипников. Хвалите имя Господне. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
961. Скрипников. Хвалите имя Господне. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Тенор. Бас). – 3 с.
962. Слонов М. Блаженны // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С.,

- А., Т., Б.). h-moll. – С. 7–10 / [Отметка «№ 2» ; Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве].
963. Слонов М. Великая Ектенія и Единородный // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). E-dur. – С. 3–6 / [Отметка «№ 1» ; Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве].
964. Слонов М. Господи, спаси благочестивыя. Святый Боже и Сугубая Ектенія // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) / [«Господи, спаси благочестивыя» H-dur; «Святый Боже» cis-moll; «Сугубая Ектенія» h-moll]. – С. 11–13 / [Отметка «№ 3» ; Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве].
965. Слонов М. Достойно есть // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). E-dur. – С. 42–44 / [Отметка «№10» ; Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве].
966. Слонов М. Иже херувимы // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). e-moll. – С. 14–18 / [Отметка «№4»].
967. Слонов М. Иже херувимы // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). E-dur. – С. 19–24 / [Отметка «№5»].
968. Слонов М. Милость мира // Песнопенія Литургіи Святаго Іоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). e-moll. – С. 33–35 / [Отметка «№7» ; подпись А. Данилова].

969. Слонов М. Милость мира // Песнопения Литургии Святого Иоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). E-dur. – С. 36–39 / [Отметка «№ 8»; Нотопечатня П. Юргенсона в Москве].
970. Слонов М. Не имамы иныя помощи. Запричастный стихъ // Песнопения Литургии Святого Иоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). e-moll. – С. 48–49 / [Отметка «№12»; Нотопечатня П. Юргенсона в Москве].
971. Слонов М. Отче нашъ // Песнопения Литургии Святого Иоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). E-dur. – С. 45–47 / [Отметка «№11»; Нотопечатня П. Юргенсона в Москве].
972. Слонов М. Песнопения Литургии Святого Иоанна Златоуста. Для смѣшаннаго четырехголоснаго хора. Соч. 18. – Собственность издателя П. Юргенсона в Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерватории в Москвѣ; С.-Петербургъ, у И. Юргенсона; Варшава и Кіевъ, у Л. Идзиковскаго. – 49 с. / [Надпись «Протодиакон В. Ганжук»].
973. Слонов М. Просительная Ектенія, Отца и Сына и Верую // Песнопения Литургии Святого Иоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) / [Верую – E-dur]. – С. 25–32 / [Отметка «№6»; Нотопечатня П. Юргенсона в Москве].
974. Слонов М. Тебе поем // Песнопения Литургии Святого Иоанна Златоуста Михаила Слонова. Соч. 18. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). e-moll. – С. 40–41 / [Отметка «№9»; Нотопечатня П. Юргенсона в Москве].

975. Слюсаренко. Добрий вечір Господарю. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. F-dur. – 1 с. / [Відмітка – «53»].
976. Смирнов И. Богородице Дево, радуйся // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Малого знаменного распева. Глас 4. F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 133–134.
977. Смирнов И. На рекахъ Вавилонскихъ (псалом 136) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для мужского однородного (Т.1, Т.2, Б.1, Б.2) или смешанного хора (А., Т., Б.1, Б.2). Знаменного распева. F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 167–173.
978. Смирнов И. Покаяніа отверзи ми двери // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для мужского (Т.1, Т.2, Б.1., Б.2) или (А, Т., Б.1., Б.2) смешенного хора. Знаменного распева. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 249–254.
979. Смирнов И. Преблагословенна еси // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Знаменного распева. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 319–337.
980. Смирнов И. Прокимны. Знаменнаго роспева. № 47 // Церковно-певческий сборник: Антифоны праздничные / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). [Гласъ 1; Гласъ 2] G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 49 / [возле первого гласа «?»].
981. Смирнов И. Свете тихій // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для

- мужского однородного (Т.1, Т.2, Б.1, Б.2) или смешанного хора (А., Т., Б.1, Б.2). Знаменного распева. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 71–76.
982. Смирнов И. Съ нами Богъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 59.
983. Смирнов И. Съ нами Богъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). C-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 59–61.
984. Смирнов И. Хвалите имя Господне (Полвелей (Пс. 134–135) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Знаменного распева. a-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 154–157.
985. Смирнов И. Честнейшую (на 9 песни канона) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для мужского (Т.1, Т.2, Б.1., Б.2) или (А, Т., Б.1., Б.2) смешанного хора. Знаменного распева. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 255–259.
986. Смирнов. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «22»].
987. Смоленский С. В. Великая ектения // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.:

- Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. –
Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 3.
988. Смоленский С. Сугубая ектенія // Нотный сборник Православного
русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.:
Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. –
Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 64.
989. Снежинский А. Ектенія. № 2 – Рукопись. Партитура для
четырехголосного хора. С-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом –
«121» ; указано – «Постеп. набир. силу звучания»].
990. Соколов Н. Милость мира. № 4. – Партитура для четырехголосного
хора с сопровождением ф-но. А-dur. – 5 с. / [П. Юргенсон въ Московь].
991. Соколов Н. Милость мира. № 1 // Нотный сборник Православного
русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.:
Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. –
Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 179–181 /
[Птичка карандашом].
992. Соловьев Д. Антифоны праздничные. Знаменнаго роспева. № 4 //
Церковно-певческий сборник: Антифоны праздничные / [Изд. 3-е
Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для
четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) / [«Возвиженіе Честнаго Креста»
(Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 21; Стихъ 2–4; Антифонъ 2, стихъ 1,
Псаломъ 73; Стихъ 2–4); «Рождества Христова» (Антифонъ 1, стихъ 1,
Псал. 110; Стихъ 2–4; Антифонъ 2, стихъ 1, Псаломъ 111; Стихъ 2–4);
«Богоявленія» (Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 113; Стихъ 2–4;
Антифонъ 2, стихъ 1, Псаломъ 114; Стихъ 2–4); «Недѣли Ваій»
(Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 114; Стихъ 2–4; Антифонъ 2, стихъ 1,
Псаломъ 115; Стихъ 2–4); «Пасхи» (Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 65;
Стихъ 2–3; Антифонъ 2, стихъ 1, Псаломъ 66; Стихъ 2–3); «Вознесенія»

- (Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 46; Стихъ 2–4; Антифонъ 2, стихъ 1, Псаломъ 47; Стихъ 2–4); «Пятидесятницы» (Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 18; Стихъ 2–3; Антифонъ 2, стихъ 1, Псал. 19; Стихъ 2–3); «Преображенія» (Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 65; Стихъ 2, Псал. 76; Стихъ 3, Псал. 103; Антифонъ 2, стихъ 1, Псаломъ 47; Стихъ 2, Псал. 77; Стихъ 3)]. G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 1–38.
993. Соловьев Д. Возвиженіе Честнаго Креста. № 4 // Церковно-певческий сборник: Антифоны праздничные. Знаменнаго роспева. / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). [Антифонъ 1, стихъ 1, Псал. 21; Стихъ 2–4; Антифонъ 2, стихъ 1, Псаломъ 73; Стихъ 2–4]. G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 1–8.
994. Соловьев Д. Благослови, душе моя, Господа (Предначинательный псалом) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Греческаго роспева. F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 23–27.
995. Соловьев Д. Блажен муж (Первый антифон первой кафизмы) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Киевскаго роспева. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 44–47.
996. Соловьев Д. Блажен муж (Первый антифон первой кафизмы) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Греческаго роспева. e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 50–54.

997. Соловьев Д. Взбранной воеводу // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для мужского (Т.1, Т.2, Б.1, Б.2) или смешанного (А, Т., Б.1., Б.2.) хора. Столпового распева. По напеву подобна 8-го гласа. a-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 384–386.
998. Соловьев Д. Господь воцарися (Прокимны вечерня. Дневные) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Столпового распева. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 97–99.
999. Соловьев Д. По окончанія славословія тропари воскресны // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Знаменного распева. d-moll – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 374–376.
1000. Соловьев Д. Подобны // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для мужского однородного (Т.1, Т.2, Б.1, Б.2) или смешанного хора (А., Т., Б.1, Б.2). Знаменного распева. [Глас 1. – Шестистрочен; Глас 2. – Безстрочен. Киевского распева; Глас 3. – Семистрочен; Глас 4. – Девятистрочен; Глас 5. – Безстрочен; Глас 6. – Шестистрочен; Глас 7. – Безстрочен; Глас 8. – Девятистрочен.] – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 106–121.
1001. Соловьев Д. Покаянія отверзи ми двери // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 236–242.
1002. Соловьев Д. Прокимны утрени. Воскресны // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем

- Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Столповый распев. [На Глас 1–8]. – СПб : Синодальная типография, 1903. – С. 226–235.
1003. Соловьев Д. Свете тихій // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. Киевского распева. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 82–84.
1004. Соловьев Д. Святъ Господь Богъ нашъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. [Глас 1–8]. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 262–263.
1005. Соловьев Д. Съ нами Богъ // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). Знаменного распева. e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 56–58.
1006. Соловьев Д. Хвалите имя Господне (Полвелей (Пс. 134–135) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для трехголосного хора. d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 158–160.
1007. Соломин И.П., свящ. Достойно есть. Сербское // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 223–225 / [1888 год написания].
1008. Старорусский. Милость мира. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
1009. Старорусский. Милость мира. № 2. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.

1010. Старорусский, свящ. Взбранной воеводь // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 388–390.
1011. Старорусский, свящ. Ныне отпускаеши // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). e-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 124–126.
1012. Старорусский, свящ. Степенны // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 219–221.
1013. Степанов Ф. Тебе поем // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для соло сопрано (тенора) и четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 57.
1014. Степанов. От юности моя. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник].
1015. Степанов. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. C-dur. – 2 с.
1016. Степанов. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. C-dur. – 2 с. / [Экземпляр 2].
1017. Степанов. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. C-dur. – 2 с. / [Экземпляр 3 ; На 1-й с. неопознанная круглая печать].
1018. Степанов. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. C-dur. – 3 с. / [Экземпляр 4 ; указано – «1933 г. 5/18 I. Ростов-Дон» ; подпись Михаила Ступницкого].

1019. Степанов. Отче наш. – Рукопись. Поголосник. (Соло тенора). C-dur. – 2 с.
1020. Стеценко К. Небо і земля. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. As-dur. – 3 с. / [Відмітка – «39»].
1021. Стеценко К. Що то за предиво. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. a-moll. – 1 с. / [Відмітка – «49»].
1022. Стеценко. Дивная новина. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. B-dur. – 1 с. / [Відмітка – «б»].
1023. Стеценко. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. g-moll. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «9б»].
1024. Строкин М. П. Трисвятое // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 22–23.
1025. Строкин М. Слава въ вышнихъ Богу (пред шестопсалмием) // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3-е Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 136–138.
1026. Ступницкий М. Ектенія. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «113» ; карандашом – «№ 1»].
1027. Ступницкий М. Ектенія. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. h-moll. – 3 с. / [Красным шариковым зарядом – «114» ; карандашом – «(Сравнить с № 21)»].
1028. Титов А. Н. Сугубая ектенія // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост.

- Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). c-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 31.
1029. Толстой П. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «2»].
1030. Толстой П. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «119»].
1031. Толстяков Н. Ангел вопияше. № 1. Op. 2 // Духовно-музыкальные сочинения и переложения Н. Толстякова. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). – В ключе «до», 1896. – С. 3–7 / [Собственность издателя П. Юргенсона в Москве, комиссионера Придворной Певческой Капеллы, Императорскаго Руськаго Музыкальнаго Общества и Консерваторіи в Москвѣ; С.-Петербургъ, у І. Юргенсона; Варшава и Кіевъ, у Л. Идзиковскаго].
1032. Толстяков. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом отмечено и зачеркнуто – «б1»].
1033. Точиский. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; отмечено красным шариковым зарядом – «3»].
1034. Точиский. Ектении на литии. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «3»].
1035. Третьяков. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «5»].
1036. Третьяков. Ектении на литии. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с.

1037. Туренков А. Сборникъ Стихирь на литіи. Знаменнаго роспева. – № 18. – Партитура для малого смешанного четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) / [№ 1 «На Рождество Пресв. Богородицы», гласъ 1 (G-dur); № 2 «На воздвиженіе Креста Господня», гласъ 2 (G-dur); № 3 «На Покровъ Пресвятыя Богородицы», гласъ 3 (G-dur); № 4 «На Введеніе во храмъ Пресв. Богородицы», гласъ 1 (G-dur); № 5 «На Святителя и Чудотворца Николая», гласъ 2 (a-moll); № 6 «На Рождество Христово», гласъ 1 (G-dur); № 7 «На Богоявленіе Господне», гласъ 4 (G-dur); № 8 «На Срѣтеніе Господне», гласъ 5 (G-dur); № 9 «На Благовѣщаніе Пресвят. Богородицы», гласъ 1 (G-dur); № 10 «Въ недѣлю Ваій», гласъ 1 (G-dur); № 11 «На Вознесеніе Господне», гласъ 1 (G-dur); № 12 «Въ недѣлю Св. пятидесятницы», гласъ 2 (a-moll); № 13 «На Св. Апост. Петра и Павла», гласъ 2 (a-moll); № 14 «На Преображеніе Господне», гласъ 2 (a-moll); № 15 «На Успеніе Пресвятыя Богородицы», гласъ 5 (G-dur); № 16 «На Св. Александра Невскаго», гласъ 1 (G-dur)]. – Петроградъ : Собственность издателя П. М. Кирѣва – 28 с. / [Отметка «28.», обведена квадратом ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. Печ. разр. П-дъ, 15 августа 1915 г. Петроградъ].
1038. Туренков. Святыи Боже. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано I. Альт. Тенор I. Бас II.). – 4 с.
1039. Турчанинов, прот. Задостойник. Введенію Пресвятыя Богородицы // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищнаго Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник), F-dur (ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 8–12 / [Отметка «№51»].
1040. Турчанинов, прот. Задостойник. Въ неделю Пятидесятницы // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищнаго Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для

- четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). F-dur. – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 31–33 / [Отметка «№57»].
1041. Турчанинов, прот. Задостойник. На Благовещаніе Богородицы // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник), F-dur (ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 24–28 / [Отметка «№ 55»].
1042. Турчанинов, прот. Задостойник. На Богоявленіе Господне // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник и ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 17–21 / [Отметка «№ 53»].
1043. Турчанинов, прот. Задостойник. На Воздвиженіе честного креста // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник и ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 5–8 / [Отметка «№ 50»].
1044. Турчанинов, прот. Задостойник. На Вознесеніе Господне // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник), F-dur (ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 28–30 / [Отметка «№ 56»].
1045. Турчанинов, прот. Задостойник. На Преображеніе Господне // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырёхголосного хора (Д., А., Т., Б.). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 34–36 / [Отметка «№ 58»].

1046. Турчанинов, прот. Задостойник. На Рождество Богородицы // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник и ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 1–4 / [Отметка «№ 49»].
1047. Турчанинов, прот. Задостойник. На Рождество Христово // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник), F-dur (ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 12–16 / [Отметка «№ 52»].
1048. Турчанинов, прот. Задостойник. На Рождество Христово // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll (задостойник), F-dur (ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 37 / [без окончания ; отметка «№ 59»].
1049. Турчанинов, прот. Задостойник. На Сретение Господне // Церковно-певческий сборник. Задостойники (партитура) / [Издание Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). d-moll (задостойник), F-dur (ирмос). – СПб. : Синодальная типография, 1901. – С. 21–24 / [Отметка «№ 54»].
1050. Турчанинов, прот. Ныне отпускаеши // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). g-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 122–124.
1051. Турчанинов, прот. По окончанія славословія тропари воскресны // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А.,

- Т., Б.). [В недели 1-го, 3, 5, 7 гласов; В недели 2-го, 4, 6, 8 гласов;]. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 366–369.
1052. Турчанинов, прот. Сподоби, Господи // Церковно-певческий сборник. Том I / [Изд. 3 Училищного Совета при Святейшем Синоде]. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – СПб. : Синодальная типография, 1903. – С. 100–105.
1053. Турчанинов П.И., свящ. Многая лета // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). a-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 73.
1054. Турчанинов П.И., свящ. О Тебе радуется. Зодостойник на Литургии св. Василия Великого. Греческий распев // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). F-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 60–61.
1055. Турчанинов П.И., свящ. Слава... Единородный сыне // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). C-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 14–15.
1056. Фатеев А. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура переложенная с трехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 113–114.
1057. Фатеев А. Херувимская песнь. [Перелож. Ред. Кол. с трехголосой партитуры] // Иже Херувимы : нотный сборник для четырехголосного

- смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). a-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 41–43 / [Отметка «№ 95»].
1058. Фатеев В. Ектении на литии. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник ектений на литии ; красным шариковым зарядом – «1»].
1059. Фатеев В. Ектении на литии. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 4 с. / [Рукописный сборник ектений на литии].
1060. Фатеев В. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – 4 с. / [Печ. розр. Спб., 2 августа 1902 г. Ценз. Иеромонахъ Филаретъ. Гравировка – Г. Шмидтъ, Спб 4].
1061. Фатеев В. Милость мира. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). c-moll. – 5 с. / [Указано «В память столетия со дня освящения СПб. Казанского Собора 15/IX 1811 – 1911» ; Отъ С.-Петербургскаго Дух. ценз. Ком. печать дозв. С.-Петербургскаго, 5 августа 1911 г. Цензоръ Архимандритъ Александръ. Гравировка – Г. Шмидтъ, Спб 4].
1062. Фатеев В. Милость мира. – Поголосники. (Дискант. Альт. Тенор. Бас). f-moll. – 8 с.
1063. Фатеев В. Милость мира. № 10. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). fis-moll. – 3 с. / [Подпись А. Львова ; неопознанная подпись ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 8 января 1913 г. Старший Цензоръ Архимандритъ Александръ. Гравировка – Г. Шмидтъ, Спб 4].
1064. Фатеев В. Милость мира. № 10. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). fis-moll. – 3 с.
1065. Фатеев В. Милость мира. № 11. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). G-dur. – 5 с. / [Подпись А. Львова ; неопознанная подпись ; Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 11 февраля 1914

- г. Старший Цензорь Архимандрить Александръ. Гравировка – Г. Шмидтъ, Спб 4].
1066. Фатеев В. Милость мира. № 14. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). f-moll. – 4 с. / [Фиолетовая прямоугольная печать «Спасо-Преображенский Собор, г. Ленинград»].
1067. Фатеев В. Милость мира. № 5. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.). c-moll. – 4 с. / [Отъ Спб. Дух. ценз. Ком. печать дозв. Спб., 13 сентября 1902 г. Цензорь Архимандрить Антонинъ. Гравировка – Г. Шмидтъ, Спб.].
1068. Фатеев В.А. Милость мира. № 14. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. f-moll. – 4 с.
1069. Фатеев В.А. Милость мира. № 15. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. d-moll. – 3 с.
1070. Фатеев В.А. Милость мира. № 16. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. Es-dur. – 4 с.
1071. Фатеев. Милость мира. № 4 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 181–183 / [Птичка карандашом].
1072. Фрунз А. Милость мира. № 3. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 4 с.
1073. Херувимская песнь [«Владимирская»] / Ред. Кастальского А. // Иже Херувимы : нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 43–45 / [Отметка «№ 96»].

1074. Херувимская песнь [В обиходе 1909 г. мелодия № 7. «Стрелецкая»]. Перелож. Ковалевского М. и Жаворонкова А. (1958) // Иже Херувимы : нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 17–18 / [Отметка «№ 83»].
1075. Херувимская песнь [Из обихода 1909 г. мелодия № 10; подобна «Спасения соделал еси»]. Гарм. Ковалевского М. (1958) // Иже Херувимы: Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 26–27 / [Отметка «№ 87»].
1076. Херувимская песнь [Из обихода 1909 г. мелодия № 10; подобна на «Спасения соделал еси»]. Гарм. Поля В. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). e-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 28–30 / [Отметка «№ 88»].
1077. Херувимская песнь [На «Радуйся»]. Перелож. Бирюкова В. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 8–10 / [Отметка «№ 79»].
1078. Херувимская песнь [Обиход 1909 г. мелодия № 13]. Гарм. Осоргина Н.М. (1957) // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). a-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 31–32 / [Отметка «№ 89»].
1079. Херувимская песнь [Обиход нотного пения 1909 г. мелодия № 5. На «Радуйся»]. Гарм. Ковалевского М. // Иже Херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. – Партитура для

- четырёхголосного хора (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 7–8 / [Отметка «№ 78»].
1080. Херувимская песнь [Обиход нотного пения 1909 г. мелодия № 6. На «Видя разбойник»]. Гарм. Ковалевского М. (1956) // Иже Херувимы: нотный сборник для четырёхголосного смешанного хора. – Партитура (Д., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 13–14 / [Отметка «№ 81»].
1081. Херувимская песнь [По обиходу 1909 г. мелодия № 15; «Софрониевская»]. Гарм. Осоргина Н. М. (1957) // Иже Херувимы: нотный сборник для четырёхголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 33–35 / [Отметка «№ 90»].
1082. Херувимская песнь [По обиходу 1909 г. мелодия № 16; «Да молчит»]. Гарм. Кедрова-сина Н. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырёхголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). В-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 36–37 / [Отметка «№ 91»].
1083. Херувимская песнь [По обиходу 1909 г. мелодия № 3. Киевского роспева]. Перелож. Архангельского А. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырёхголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 3–4 / [Отметка «№ 76»].
1084. Херувимская песнь [По обиходу 1909 г. мелодия № 4. На «Творяй ангелы»]. Перелож. Ковалевского М. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырёхголосного смешанного хора. – Партитура (Д., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 5–6 / [Отметка «№ 77»].

1085. Херувимская песнь [По обиходу 1909 г. мелодия № 8. На «Во всю землю изыде»]. Гарм. Лабинского А. (1958) // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). G-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 24–26 / [Отметка «№ 86»].
1086. Херувимская песнь. «Старо-Симоновская» [Из Церковно-певческого Сборника 1903 г.]. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). e-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 38–39 / [Отметка «№ 92»].
1087. Херувимская песнь. «Старо-Симоновская» [Из Церковно-певческого Сборника 1903 г. ; упрощенная редакция] // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). e-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 39 / [Отметка «№ 93»].
1088. Херувимская песнь. «Старо-Симоновская». В редакции Кастальского А. // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). e-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 40–41 / [Отметка «№ 94»].
1089. Храпчевский В.П. Отче наш. – Рукопись. Партитура для шестиголосного хора. e-moll. – 2 с. / [Указано – «10/IX 1915 г. Гор. Калуга. Исполнялось в первые в день концерта в Калуге в марте 1916 г. и получил высокую оценку от Архиеп. Георгия. 31/VII 1959 г., г. Калуга. Ю. Корзун»].
1090. Христов Д. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 1 с. / [Указано – «г. София, 3–XI–1938 г.»].

1091. Чайковский П. Благословен грядый. Из Литургии // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 297.
1092. Чайковский П. Достойно есть. На Литургии Иоанна Златоустого // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 228–229.
1093. Чайковский П. Милость мира // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 186–188 / [Птичка карандашом].
1094. Чайковский П. Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 253–254.
1095. Чайковский П. Приидите, поклонимся // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 38.
1096. Чайковский П. Святы́й Бо́же (упрощенная редакция) // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 44.
1097. Чайковский П. Святый Боже // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 43–44.
1098. Чайковский П. Хвалите Господа с небес // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 263–264.
1099. Чайковский П. Херувимская песнь // Иже Херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). e-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 59–61 / [Отметка «№ 105»].
1100. Чайковский П. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 131–133.
1101. Черепнин. Во царствии Твоем. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2 с. / [Сборник-тетрадь «Во царствии Твоем»].
1102. Чесноков П. Блажени, яже избралъ. Причастень. Ор. 25, № 7 – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. f-moll – 4 с. / [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москве ; фрагмент].
1103. Чесноков П. Вынос Св. Даров и все до конца Литургии // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная

- Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора / [«Благословен грядый во имя Господне», «Видехом свет истинный», «Да исполнятся уста наша», «Буди имя Господне»]. – Лондон, 1962. – С. 302–304.
1104. Чесноков П. Г. Заключение на Литургии. Ор. 42, №10 // На Божественной Литургии : сборник № 1. / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) / [«Благословен...» D-dur; «Да исполнится уста...» G-dur; «Буди Имя Господне..» G-dur]. – М. : Композитор, 1992. – С. 69–72.
1105. Чесноков П. Г. Мати Божия. Концерт. Ор. 45, №5 // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). h-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 66–67.
1106. Чесноков П. Достойно есть. Сокращ. Греческого распева. «Входное». Ор. 33. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 222–223.
1107. Чесноков П. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. D-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом – «73»].
1108. Чесноков П. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 1 с. / [Красным шариковым зарядом отмечено и зачеркнуто – «74»].
1109. Чесноков П. Заступнице усердная. Ор. 43, № 6 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 336–338.
1110. Чесноков П. К Богородице прилежно // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 338–340.
1111. Чесноков П. К Богородице прилежно. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт). – 1 с.
1112. Чесноков П. Милость мира (Из Литургии). – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 3 с.
1113. Чесноков П. Милость мира (Из Литургии). – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 8 с.
1114. Чесноков П. Милость мира. Киевского распева // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 196–198.
1115. Чесноков П. Милость мира. Ор. 43 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 194–196 / [Птичка карандашом].
1116. Чесноков П. Многолетствование. Ор. 8. №5 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 306.

1117. Чесноков П. Не имамамы инья помощи. Причастень. Ор. 25, № 8. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. h-moll – 4 с. / [Овальная печать «Магаз. Серебр. Золот. и Брил. С. И. Щеклѣва въ Харьковѣ, Университетская ул.» ; Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ ; фрагмент].
1118. Чесноков П. О Тебе радуется. Знаменного распева. Обиход 1909 г. // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 239–240.
1119. Чесноков П. О, всепѣтая Мати... Причастень. Ор. 7, № 4 // Духовно-музыкальныя сочененія и переложенія для смешаного хора П. Чеснокова. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. c-moll. – С. 3–7 / [Овальная печать «Магаз. Серебр. Золот. и Брил. С. И. Щеклѣва въ Харьковѣ, Университетская ул.» ; Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ; С.-Петербургъ, у Г. Юргенсона; Варшава, у Э. Венде и К^о; Кіев, у Л. Идзиковскаго ; Отъ Московскаго. Дух. ценз. Ком. Печ. дозв. Мая, 28 дня 1905 г. Цензоръ Протоіерей Александръ Гиляревскій. Электрпечатня нотъ П. Юргенсона въ Москвѣ].
1120. Чесноков П. Под Твою милость. Ор. 43, № 5 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 340–342.
1121. Чесноков П. Приидите, поклонимся. Ор.8, № 2 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров,

- М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 37.
1122. Чесноков П. Свете тихий. Ор.27. № 3. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 2с.
1123. Чесноков П. Свете тихий. Ор. 27. № 3. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас). – 2 с.
1124. Чесноков П. Сугубая ектения. Из Литургии. Ор. 42 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 68.
1125. Чесноков П. Хвалите Господа с небес // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 269–270.
1126. Чесноков П. Хвалите Господа съ небесъ. Причастень. Ор. 10, № 5 // Духовно-музыкальныя сочененія и переложенія для смешаного хора П. Чеснокова. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. Es-dur. – С. 2–7 / [Собственность издателя П. Юргенсона въ Москвѣ; С.-Петербургъ, у И. Юргенсона; Варшава, у Э. Венде и К^о; Кіев, у Л. Идзиковскаго].
1127. Чесноков П. Херувимская песнь // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 137–138.
1128. Чесноков П. Херувимская песнь [«Стрелецкая»] // Иже херувимы [Нотный сборник для четырехголосного смешанного хора]. –

- Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). Es-dur. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 19–21 / [Отметка «№ 84»].
1129. Чесноков П. Херувимская песнь [На «Видя разбойник»] // Иже херувимы: нотный сборник для четырехголосного смешанного хора. – Партитура (С., А., Т., Б.). g-moll. – М. : Крутицкое Патриаршее Подворье, 1996. – С. 15–16 / [Отметка «№ 82»].
1130. Чесноков П. Херувимская песнь. «Стрелецкая» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 91–93.
1131. Чесноков П. Херувимская песнь. На «Видя разбойник» // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 87–88.
1132. Чмелев Я. Благослови, душе моя, Господа // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешанного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). C-dur. – М. : Композитор, 1992. – С. 7–9.
1133. Шведов К. Блажени, яже избралъ. Памяти Василя Сергеевича Орлова, моего незабвеннаго учителя. – Партитура для четырехголосного хора (Д., А., Т., Б.) с сопровождением. f-moll – 7 с. / [Нотопечатня П. Юргенсона въ Москве; фрагмент ; отметка «№ 7»].
1134. Шведов К. Достойно есть // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 232–233.

1135. Шведов Конст. Не имамы иныя помощи // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 342–343.
1136. Шевцов Я. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло альты. f-moll. – 4 с.
1137. Шевцов. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. Es-dur. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – 94].
1138. Шевцов. Стихира Благовещанию. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло тенора. – 4 с. / [Печать «Регент Михаил Петрович Ступницкий» ; подпись М. Ступницкого и дата «23 октября / 5 ноября 1924 г. Таганрог»].
1139. Шевцов. Стихира Благовещанию. – Рукопись. Поголосники. (Сопрано. Альт. Тенор. Бас. Соло тенора). – 5 с.
1140. Шереметьев А.Д. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.) и соло альты. F-dur. – 2 с. / [Указано «После слов солиста „Отче наш” хор продолжает сопровождать солиста закрытым ртом. После каждого предложения, во время перевода хорового аккорда солист выдерживает паузу, как показано в партитуре и затем продолжает. (Перед соло „Но избави нас” у солиста паузы нет). Вся музыка будто песнопения изображает чтение (речитативное) „Отче наш” на одной ноте под музыку – аккомпанемент органа. Весьма желательна октава как-бы до басового ключа „до”» ; под этим текстом – неопознанная подпись ; «P. S.: Только что получил Ваше письмо и сразу посылаю ответ. Примерно в таком же духе я построил начало „Верую” своей композиции» ; другая неопознанная подпись и дата «23.V. 1968 г. Гомель»].

1141. Шереметьев А. Отче наш // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 252–253.
1142. Шипулин. Взбранной воеводе. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. – 1 с. / [Рукописный сборник-тетрадь «Взбранной воеводе» ; на титульной странице подпись о. В. Ганжука ; красным шариковым зарядом – «23»].
1143. Шишкин А. Благословлю Господа на всякое время. Псалом 33 // Нотный сборник Православного русского церковного пения. Божественная Литургия. Том I / [Ред. кол.: Э.Ч. Вараг, А.П. Жаворонков, Н.Н. Кедров, М.Е. Ковалевский]. – Партитура для четырехголосного хора. – Лондон, 1962. – С. 311–312.
1144. Шишкин А.Ф. Благословлю Господа. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 4 с. / [Круглая печать «Московская Патриархия Волынсько-Ровенской Епархии. Настоятель св. Троицкого Кафедрального собора в городе Луцке»].
1145. Шишкин А.Ф. Благословлю Господа. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. G-dur. – 4 с. / [На каждой странице – овальная печать «Александр Константинович Коханов», на последней указано – «17.IX.54. А. К. г. Воронеж. п. 9.IX.1913 г. З. П. из партит. К-ко И.Ф. от автора»].
1146. Шишкин А.Ф. Ектения. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и солиста. d-moll. – 2 с. / [Красным шариковым зарядом – «107»].
1147. Шишкин А. Ф. Заупокойная ектения // На Божественной Литургии : сборник № 1 / [Партитура для небольшого смешенного хора / сост. Л.Л. Лобыкин]. – Партитура для четырехголосного хора (С., А., Т., Б.). d-moll. – М. : Композитор, 1992. – С. 34.

1148. Шмелев. Отче наш. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора и соло (Бас). C-dur. – 3 с.
1149. Яциневич. Ектения. № 2. – Рукопись. Партитура для четырехголосного хора. C-dur. – 3 с. / [Красным шариковым зарядом – «134»].
1150. Яциневич. Що то за предиво. – Рукопис. Партитура для чотириголосного хору. g-moll. – 2 с. / [Відмітка – «44»].